

Den danske arbejdsanvisnings struktur, funktioner og virkemidler

Betænkning afgivet den 6. december 1963
af det af arbejdsministeren
den 22. oktober 1962 nedsatte udvalg.

Betænkning nr. 345

1964

Indholdsfortegnelse.

1	Indledning	5
2	Det danske arbejdsanvisningssystem	7
3	Udenlandske arbejdsanvisningssystemer	19
4	Internationale aftaler af betydning for dansk arbejdsanvisning	36
5	Arbejdsstyrkens tilpasning	41
6	Forholdet til udlandet	49
7	Arbejdsformidlingens sigte	52
8	Forslag til ændring af det eksisterende anvisningssystem	60
9	Forslag til udbygning af arbejdsanvisningens hjælpemidler	68
10	Afsluttende bemærkninger	73
	Resumé	75
	Lovforslag	80

BILAG

1	Fortegnelse over de offentlige arbejdsanvisningskontorer m. v	87
2	Fortegnelse over de statsanerkendte arbejdsløshedskasser m. v.	91
3	Oversigt over meddelte arbejdstilladelser til ikke-skandinaviske statsborgere	92
4	Oversigt over foreninger m. v., der har anerkendelse til at drive pladsanvisning i henhold til lov om privat arbejdsanvisning	92
5	Proceduren i forbindelse med det foreslåede statslige enhedssystems gradvise iværksættelse	92
6	Uddrag af arbejdsmarkedskommissionens og arbejdsmarkedsrådets udtalelser vedrørende arbejdskraftens bevægelighed og arbejdsanvisningssystemet	94
7	Fortegnelse over love og cirkulærer m. v.	99
8	Litteraturfortegnelse	100
	Emneliste	102

1 Indledning.

Daværende arbejds- og socialminister Kaj Bundvad nedsatte under 22. oktober 1962 udvalget vedrørende arbejdsanvisningens struktur m. v.

Udvalget fik følgende sammensætning:

Sekretariatschef, cand. jur. E. Buchardt, professor, dr. jur. Bent Christensen, amtmand K. O. Møller, formand og professor, dr. polit. Poul Nørregaard Rasmussen.

Sekretariatsforretningerne har været varetaget af kontorchef P. Kirstein og fuldmægtig Vagn Holm, arbejdsministeriet, og fuldmægtig Else Basse, arbejdsdirektoratet.

Kommissoriet blev i ovennævnte skrivelse angivet således:

„I de kommende år må man forvente voksende behov for bistand fra den offentlige arbejdsanvisnings side til arbejdskraftens tilpasning til ændret erhvervsstruktur, tekniske omlægninger og forskydninger i erhvervslivets geografiske fordeling over landet. Dette vil gælde ikke mindst, hvis Danmark kommer til at tilslutte sig det europæiske økonomiske fællesskab, men også uden dette må der påregnes stigende krav til arbejdsanvisningsapparatets ydeevne, både hvor det gælder medvirken ved arbejdskraftens bevægelser inden for Danmarks grænser og vedrørende vandringer over grænserne.

Under hensyn hertil har regeringen besluttet under arbejdsministeriet at nedsætte et udvalg, der skal lede en sagkyndig undersøgelse af, om den danske arbejdsanvisningsstruktur, funktioner og virkemidler er tidssvarende, og om fornødent fremkomme med forslag til ændringer i den på dette område bestående lovgivning, praksis m. v.

Udvalget skal under sit arbejde søge samråd med og indhente oplysninger fra personer og institutioner, der er sagkyndige inden for dette område, herunder arbejdsløshedskasser-

ne, arbejdsmarkedets hovedorganisationer, de offentlige arbejdsanvisningskontorer, arbejdsdirektoratet og arbejdsministeriet.

Man ville sætte pris på, at udvalget afgiver sin indstilling i løbet af efteråret 1963.

Der vil til udvalget blive ydet sekretariatsmæssig bistand bl. a. fra arbejdsministeriet og arbejdsdirektoratet.

Udvalget bør under sit arbejde holde sig i kontakt såvel med det af arbejdsministeriet ved begyndelsen af indeværende år nedsatte udvalg til undersøgelse af hensigtsmæssigheden af de offentlige arbejdsanvisningskontorers nuværende antal og disses geografiske afgrænsning som med den af arbejdsministeriet netop nedsatte arbejdsgruppe vedrørende beskæftigelseslovens revision".

Baggrunden for udvalgets nedsættelse og opgaver fremgår af folketingsudvalgets betænkning over forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Om regulering af understøttelsessatser m. v.), afgivet den 16. maj 1962 (folketingstidende 1961/62 tillæg B, sp. 1041-42), hvori udtales følgende:

„I samråd med ministeren har udvalget bl. a. drøftet spørgsmålet om arbejdsanvisningen, og ministeren har erklæret sig enig med udvalget i det principielle synspunkt, at jo mere arbejdsløshedsforsikringssystemet udbygges, des vigtigere er det at sikre sig størst mulig effektivitet i arbejdsanvisningssystemet. Hertil kommer, at hvis Danmark tilslutter sig Fællesmarkedet, vil dette forhold i sig selv stille forøgede krav til arbejdsanvisningsapparatets ydeevne, både hvor det gælder medvirken ved arbejdskraftens bevægelser inden for Danmarks grænser og vedrørende vandringer over grænserne. Men også bortset herfra må man påregne voksende behov for at kunne bistå ved arbejdskraftens tilpasning til ændret

erhvervsstruktur, tekniske omlægninger og forskydninger i erhvervslivets geografiske fordeling over landet.

Arbejds- og socialministeren har på denne baggrund over for udvalget erklæret sig rede til at fremskynde en sagkyndig undersøgelse af, om den danske arbejdsanvisnings struktur, funktioner og virkemidler er tidssvarende."

Nærværende udvalg havde efter sin nedsættelse nogle indledende almindelige drøftelser om opgaverne og om arbejdets tilrettelæggelse. Man havde derpå foreløbige forhandlinger med repræsentanter for Landsorganisationen, De samvirkende Fagforbund (LO), Dansk Arbejdsgiverforening, Arbejdsløshedskassernes Samvirke og arbejdsdirektoratet. I henhold til aftale truffet med Arbejdsløshedskassernes Samvirke og arbejdsdirektoratet foretog udvalget i foråret 1963 en rundrejse til nogle udvalgte offentlige arbejdsanvisningskontorer og lokale arbejdsløhedskasseafdelinger, hvor man ved drøftelser på stedet, herunder også med enkelte arbejdsgiverrepræsentanter, gjorde sig bekendt med arbejdsanvisningssystemets virkemåde.

Udvalget har desuden ladet fremskaffe et betydeligt skriftligt materiale til belysning af arbejdsanvisningssystemet i Danmark, dets hidtidige udvikling og den debat, som i tidens løb har været ført herhjemme om det.

Man har yderligere foranlediget, at der bl. a. ved udenrigsministeriets foranstaltning er indhentet et større materiale til belysning af arbejdsanvisningssystemet i en række lande. Udvalget har ved et besøg i Stockholm orienteret sig om, hvorledes det svenske arbejdsanvisningssystem er opbygget og fungerer samt om, hvorledes de svenske arbejdsmarkedsmyndigheder ser på formidlingssystemet som led i den svenske arbejdsmarkedspolitik.

Man har videre fremskaffet oplysninger om de forskellige internationale aftaler, som har eller som kan få betydning for arbejdskraftens bevægelser over Danmarks grænser.

Udvalget har den 24. og 25. september 1963 ført endelige forhandlinger med repræsentanter for LO, Dansk Arbejdsgiverforening og Arbejdsløshedskassernes Samvirke for at blive ori-

enteret om disse organisationers synspunkter.¹⁾ Herudover har udvalget haft drøftelser med arbejdsdirektoratet og med Foreningen af Kontorbestyrere ved de offentlige Arbejdsanvisningskontorer. Til brug ved disse forhandlinger havde udvalget udarbejdet et notat, hvori man i overensstemmelse med synspunkterne i kapitlerne 5 og 7 nedenfor havde angivet de krav, der efter udvalgets opfattelse i fremtiden må stilles til den danske arbejdsanvisning.

Under 25. januar 1962 nedsatte arbejdsministeriet et udvalg til undersøgelse af hensigtsmæssigheden af de offentlige arbejdsanvisningskontorers nuværende antal og disses geografiske afgrænsning (geografiudvalget). Nærværende udvalg har som angivet i kommissoriet holdt sig i kontakt med geografiudvalget.

Udvalget har dernæst haft orienterende drøftelser med den af arbejdsministeriet under 20. juni 1962 nedsatte arbejdsgruppe vedrørende beskæftigelseslovens revision. Det af nærværende udvalg stillede forslag er udformet således, at de lokale arbejdsanvisningsorganer skulle kunne påtage sig de opgaver, som måtte blive foreslået af ovennævnte arbejdsgruppe med hensyn til iværksættelsen af offentlige anlægsarbejder og beskæftigelsesarbejder som led i en mere almindelig arbejdsmarkedspolitik.

Betænkningen er opbygget således, at kapitlerne 2 til 4 i det væsentlige er begrænset til en beskrivelse af de eksisterende anvisningssystemer her i landet og i nogle andre lande samt af internationale overenskomster på arbejdsformidlingens område.

I kapitlerne 5 til 7 opridses baggrund, vilkår og opgaver for det danske anvisningssystem i de kommende år, under hensyn til de voksende behov for tilpasning af arbejdskraften, nationalt og internationalt.

Kapitlerne 8 og 9 indeholder udvalgets forslag til omlægning af den danske arbejdsanvisnings struktur og til udbygning af dens hjælpemidler.

Betænkningen afsluttes med et resumé, lovforslag m. v.

¹⁾ Der henvises herom nærmere til kapitlerne 7 og 10 nedenfor.

2 Det danske arbejdsanvisningssystem.

2. 1 Den almindelige offentlige arbejdsanvisning.

1 *Den historiske udvikling.*

Den organiserede arbejdsanvisning er i Danmark et barn af industrialismen. Også i det før-industrielle samfund foregik ganske vist arbejdsanvisning. Laugene anviste således arbejde navnlig til farende håndværkssvende, og anvisning af tyende ved udbud på offentlige pladser og tyendemarkeder, ved fattigvæsenets mellemkomst og senere via private erhvervsmæssigt drevne fæstekontorer havde endnu op i dette århundrede et ret betydeligt omfang. Behovet for en arbejdsanvisning, der kunne omfatte videre kredse af befolkningen, opstod imidlertid først ved fabriksdriftens gennembrud og de dermed følgende vandring fra land til by og de konjunkturmæssige svingninger i industriarbejderenes beskæftigelsesforhold.

Dette behov søgtes i det 19. århundredes slutning dækket af private organisationer. Mester- og arbejdsgiverorganisationer udøvede - omend kun i mindre omfang — arbejdsanvisning til brug for sine medlemmer, og fagforeningerne foranstaltede i noget videre omfang en tilsvarende anvisning for sine medlemmer.

Medens arbejdsgiverorganisationernes anvisning uden for meget begrænsede områder viste sig ikke at være levedygtig, kom fagforeningernes anvisningsvirksomhed til at danne grundlaget for det ene led i det nuværende arbejdsanvisningssystem, nemlig arbejdsløshedskassernes anvisning. Arbejdsløshedskasser med offentlig anerkendelse blev oprettet i henhold til loven af 9. april 1907 om anerkendte arbejdsløshedskasser; denne lov gav hjemmel til at anerkende og yde støtte til faglige foreninger af lønarbejdere, der indbyrdes forsikrede sig imod følgerne af arbejdsløshed. Arbejdsløshedskasserne overtog fra fagforeningerne ikke blot disses understøttelsesvirksomhed i arbejdsløshedstilfælde, men også den eksisterende arbejdsanvisning. Denne sidste del af virksomheden voksede tilmed i årene efter 1907, kraftigt tilskyndet af arbejdsnævnet, der

var oprettet som ankenævn for forskellige af kasserne truffne afgørelser og som rådgivende instans for de statslige tilsynsorganer. Nævnet så i kassernes anvisning et velegnet middel til at formindske arbejdsløsheden, fordele dens byrder og lette kontrollen med ledige medlemmer. Allerede i 1911 havde 20 arbejdsløshedskasser med mere end 60.000 medlemmer oprettet anvisningskontorer.

Det forhold, at anvisningsvirksomhed, varetaget af faglige organisationer og undergivet fagligt selvstyre, var fast etableret, før offentlig drevet arbejdsanvisning for hele landet kom i gang, er af helt afgørende betydning for forståelsen af anvisningens udvikling og dens nuværende opbygning. Heri ligger forklaringen på den opspaltning i arbejdsanvisningens organisation, som er karakteristisk for Danmark og enestående i Vesteuropa.

Offentlig foranstaltet arbejdsanvisning begyndte i København, hvor kommunalbestyrelsen år 1900 vedtog at oprette et offentligt anvisningskontor for stadens område. I de følgende år foregik drøftelser i forskellige provinsbyer om oprettelse af tilsvarende kommunale kontorer, men uden resultat, og først ved loven om arbejdsanvisning af 29. april 1913 oprettedes en offentlig foranstaltet arbejdsanvisning for hele landet.

Baggrunden for denne lov var til dels arbejdsgivernes modvilje mod arbejdsløshedskassernes anvisning, hvis neutralitet fra arbejdsgiverside blev anfægtet. Arbejdsgiverne krævede derfor medindflydelse på anvisningen. Andre årsager var håbet om gennem en offentlig arbejdsanvisning at kunne vende vandringen fra land til by og hensynet til anvisning af uorganiseret arbejdskraft.

Loven bar præg af kompromis'er, især vedrørende anvisningens fordeling mellem stat og kommune og mellem de offentlige kontorer og arbejdsløshedskasserne.

I princippet skulle anvisningen være kommunal. Den skulle dog foregå efter ensartede retningslinier, og derfor blev arbejdsanvisningskon-

toret i København gjort til centralinstans under en kongelig udnævnt leder, arbejdsanvisningsdirektøren. Staten deltog ligeledes i udgifterne til den kommunale arbejdsanvisning. Kun hvis kommunerne ikke viste tilstrækkeligt initiativ, kunne staten - ifølge en aldrig anvendt bestemmelse - træde til og selv oprette anvisningskontorer. Til både centralarbejdsanvisningskontoret og de lokale kontorer knyttes paritetisk sammensatte kollegier.

Med hensyn til forholdet til arbejdsløsheds-kasserne bestemte loven, at kontorerne vederlagsfrit skulle anviser arbejde af enhver art, såvel faglært som ufaglært, og at kontorer og kasser skulle samarbejde. Dette samarbejde skulle bl. a. sætte sig spor i, at kasserne under forskellige former skulle give kontorerne meddelelse om ledigmeldte kassemedlemmer.

Denne ordning, hvorefter kasserne og de offentlige arbejdsanvisningskontorer kom til at eksistere side om side, byggede på en indstilling fra arbejdsnævnet og var i det væsentlige begrundet i, at anvisning af faglært arbejdskraft mentes at forudsætte et nøje kendskab til de forskellige fags specialiteter, og at fagets udøvere i særlig grad fremfor anvisningskontorerens personale måtte antages at sidde inde med den fornødne viden og personkendskab til at bestride denne opgave. Hertil kom, at arbejdsløsheds-kasserne allerede havde organiseret en sådan anvisning af fagets arbejdskraft, og at arbejdsgivernes klager over, at kassernes anvisning ikke var neutral, i de undersøgte konkrete sager som regel havde vist sig at være uberettigede. Også af hensyn til kontrol med understøttelsesberettigede arbejdsløse medlemmer af arbejdsløsheds-kasserne anså man det for særdeles hensigtsmæssigt at have arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning så nøje knyttet sammen som muligt.

I henhold til arbejdsanvisningsloven af 1913 og loven om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring af 22. december 1921, der for så vidt arbejdsanvisning angår ikke afveg væsentlig fra sin forgænger, blev der efterhånden oprettet et stort antal offentlige arbejdsanvisningskontorer; i 1927 var antallet 89. De anerkendte arbejdsanvisningskontorer havde pligt til at samarbejde med Centralarbejdsanvisningskontoret (som de i realiteten stod i et vist underordningsforhold til indtil 1921) og med de øvrige kontorer. Det kunne administrativt fastsættes, at enkelte kontorer skulle virke som hovedkontorer for dele af landet, samt at andre skulle virke som filialkontorer.

Det system, som blev skabt ved loven af 1913, er i hovedtræk siden bevaret uændret. I detaljerne er der dog sket store ændringer. I forbindelse med den almindelige nedskæring i 1927 blev antallet af offentlige anvisningskontorer således reduceret fra 89 til de nuværende 31. En tendens til øget statslig indflydelse - som allerede fandt udtryk i 1921 derved, at ledelsen af arbejdsanvisningen blev henlagt under samme statslige tilsynsmyndighed (arbejdsdirektoratet) som arbejdsløshedsforsikringen - er fortsat op til seneste tid. Karakteristisk for udviklingen har i øvrigt været, at de opgaver, der består i andet end arbejdsformidling i snævrere forstand, jfr. nedenfor side 14, har fået stadig større vægt.

2 Den nuværende organisation.

Den almindelige offentlige arbejdsanvisning, der hviler på lov af 23. juni 1932 om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring med senere ændringer, varetages i dag dels af de offentlige arbejdsanvisningskontorer, dels af de statsanerkendte arbejdsløshedskasser. Kommunalbestyrelserne kan ganske vist i henhold til arbejdsløshedslovens § 17, stk. 1, nr. 10, også foretage arbejdsanvisning, men reglen er uden reel betydning.

Der findes som nævnt 31 offentlige arbejdsanvisningskontorer, heraf 21 amts-arbejdsanvisningskontorer. Hertil kommer endvidere 7 filialkontorer. En fortegnelse over disse kontorer samt over hvilke kommuner, der er henlagt til hvert enkelt kontor, findes i bilag 1. Til hvert af kontorerne, bortset fra filialkontorerne, er knyttet et tilsynsråd, der består af en formand og desuden af et lige antal arbejder- og arbejdsgiverrepræsentanter, valgt af de kommunale råd.

Udgifterne ved kontorerne drift deles mellem staten og vedkommende kommuner. I finansåret 1962/63 var den samlede udgift ca. 14 mill. kr., hvoraf statens andel udgjorde ca. 10,5 mill. kr. og kommunernes ca. 3,5 mill. kr.

Arbejdsløsheds-kasserne må først og fremmest betragtes som forsikringsvirksomheder. Arbejdsløshedslovens § 6 definerer dem som foreninger af lønarbejdere, der har sluttet sig sammen for ved bestemte bidrag at sikre hverandre gensidig hjælp i tilfælde af arbejdsløshed. Kasserne kan, når betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt, få statsanerkendelse med den virkning, at de får statstilskud og undergives offentligt tilsyn.

Kassernes interne opbygning præges af den nære tilknytning til fagbevægelsen.

Hver kasse er organiseret i lokalafdelinger under en fælles ledelse, der benævnes hovedbestyrelsen. Oprettelse af en lokalafdeling kan kun ske med hovedbestyrelsens samtykke. Lokalafdelingen ledes af en bestyrelse, som vælges på de lokale ordinære generalforsamlinger, og som skal administrere afdelingen i overensstemmelse med love og vedtægter samt de af hovedbestyrelsen fastsatte forskrifter. Kassens hovedbestyrelse består af en formand, en næstformand, en hovedkasserer samt et nærmere angivet antal medlemmer og vælges på kassens ordinære delegeretmøde. Den daglige ledelse forestås af et forretningsudvalg, bestående af formanden, hovedkassereren samt et nærmere fastsat antal af hovedbestyrelsen inden for dennes kreds valgte medlemmer.

Også på anden måde viser tilknytningen til fagbevægelsen sig. Dennes struktur afspejles i kasserne. De er således af meget forskellig størrelse. Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes arbejdsløshedskasse har f. eks. ca. 250.000 medlemmer, medens Bødkernes arbejdsløshedskasse kun har godt 100 medlemmer. Også afgrænsningen af medlemskredsen varierer. Nogle arbejdsløshedskasser er rent faglige, som f. eks. Murerfagets arbejdsløshedskasse, der kun omfatter faglærte murere og ikke bygningsarbejdere i øvrigt, medens andre som f. eks. Bogtrykfagets arbejdsløshedskasse omfatter samtlige inden for fagområdet beskæftigede.¹⁾

Langt de fleste arbejdsløshedskassers knap 4000 lokalafdelinger foretager arbejdsanvisning. Der findes dog en del — især mindre kasser — der efter aftale med det stedlige offentlige arbejdsanvisningskontor har overladt dette at foretage kontrollen med de ledige medlemmer, og dermed følger også ofte anvisningen af disse. Denne ordning omfatter ca. 5 % af samtlige arbejdsløshedskassemedlemmer, fordelt på ca. 12 % af samtlige arbejdsløshedskasseafdelinger. Kassernes anvisningsvirksomhed er meget forskelligt organiseret. I de større afdelinger findes undertiden særlige kontrol- og anvisningskontorer. I de små afdelinger vil anvisningen i reglen blive varetaget af en valgt tillidsmand, der ofte tillige er tillidsmand i vedkommende fagforeningsafdeling, og denne har hyppigt bestyrelse fælles med kassen.

Den nære organisatoriske forbindelse mellem

fagforeningerne og arbejdsløshedskasserne giver grund til at understrege, at medlemskredsen i de to organisationer ikke behøver at være helt identiske. Fagforeningerne kan således have medlemmer ud over forsikrede, f. eks. gamle, der ikke længere er aktive erhvervsudøvere. Optagelse i en arbejdsløshedskasse kan heller ikke gøres betinget af medlemsskab i fagforeningen, men medlemsskab i fagforeningen kan derimod i dennes love gøres betinget af, at pågældende — hvis han i øvrigt opfylder betingelserne herfor — er medlem af fagets arbejdsløshedskasse.

3 Arbejdsformidlingen.

1) Den offentlige arbejdsanvisnings andel i det samlede antal indgåede arbejdsforhold på arbejdsmarkedet er ret beskedent. Langt de fleste arbejdsforhold kommer i stand uden den offentlige arbejdsanvisnings medvirken, enten derved, at parterne kommer i forbindelse med hinanden gennem dagspressens annoncer, eller ved at de arbejdssøgende henvender sig direkte til arbejdspladsen.

Et talmæssigt udtryk herfor kan udledes af nedenstående tabel:

**Arbejdsanvisningskontorenes
og arbejdsløshedskassernes arbejdsanvisninger
i regnskabsåret 1962-63¹⁾.**

Den anvisende institution		Arbejde anvist til arbejdsløshedskassemedlemmer	Arbejde anvist til personligt tilmeldte	Til sammen
		1962/63	1962/63	1962/63
Arbejdsanvisningskontorerne	mænd	31.715	38.432	70.147
	kvinder	5.518	110.564	116.082
	ialt	37.233	148.996	186.229
Arbejdsløshedskasserne	mænd	77.182	—	77.182
	kvinder	23.856	—	23.856
	ialt	101.038	—	101.038
Ialt	mænd	108.897	38.432	147.329
	kvinder	29.374	110.564	139.938
	ialt	138.271	148.996	287.267

¹⁾ Meddelt af arbejdsdirektoratet.

2) De to led i den offentlige arbejdsanvisning, de offentlige arbejdsanvisningskontorer og arbejdsløshedskasserne, anviser ikke for helt samme klientel. I 1962/63 formidledes, således som det fremgår af foranstående tabel, i alt ca. 288.000 arbejdsforhold gennem den offentlige arbejdsanvisning. Heraf foretog arbejdsanvisningskontorerne ca. 187.000 anvisninger og kas-

¹⁾ Se bilag 2, der indeholder en oversigt over de statsanerkendte arbejdsløshedskasser, antallet af afdelinger og medlemstallet.

serne ca. 100.000. Medens de af kasserne foretagne anvisninger naturligvis angik medlemmer og i almindelighed kun angik arbejde hos arbejdsgivere, dækket af vedkommende fagforbunds overenskomster, berørte ca. 38.000 af anvisningskontorenes anvisninger kassemedlemmer. Kasserne anviste således i 1962/63 ca. 70 % af samtlige anviste organiserede arbejdere. Af de ca. 187.000 anvisninger, der foretoges af de offentlige arbejdsanvisningskontorer, var, som det fremgår af nedenstående tabel, ca. 17.000 anvisninger til arbejde i land- og skovbrug og henholdsvis 37.000 og 44.000 anvisninger til hotel- og restaurationsvirksomhed og til midlertidigt husligt arbejde. I det samlede antal anvisninger er inkluderet ca. 9000 henvisninger til arbejder med offentlige tilskud.

**Ledige pladser anmeldte til
og pladser besatte af arbejdsanvisningskontorerne
i regnskabsåret 1962/63.¹⁾**

	Ledige pladser 1962/63	Besatte pladser 1962/63
Land og skovbrug m. m.	22.000	16.804
Mine- og grubedrift	293	291
Håndværk og industri	22.063	18.610
Bygge- og anlægsvirksomhed	14.854	14.156
Offentlige værker	512	508
Handel og transport	20.651	17.178
Hoteller og restaurationer	42.205	37.121
Husligt arbejde for private:		
Husassistenter	1.050	606
midlertidig hjælp	49.159	44.148
Forskellige servicefag iøvrigt	41.243	35.872
Ialt	214.030	185.294

¹⁾ Tallene meddelt af arbejdsdirektoratet.

3) Fremgangsmåden ved anvisningen.

De offentlige arbejdsanvisningskontorer får oplysninger om ledige pladser fra tre kilder. For det første ved arbejdsgiveres henvendelse til kontoret. I 1962/63 indgik således ca. 215.000 ordrer til anvisningskontorerne. Dernæst påhviler det arbejdsløshedskasserne at indberette såkaldte „ueffektuerede ordrer“, d. v. s. at give meddelelser om anmodninger om arbejdskraft, som kasserne ikke har kunnet imødekomme. I 1962/63 modtog kontorerne ad denne vej ca. 550 arbejdstilbud, men det er udvalgets indtryk, at videregivelse af ueffektuerede ordrer ikke sker i så høj grad og med den hurtighed, som hensynet til arbejdskraftens bevægelighed tilsi-

ger. Arbejdsdirektoratet har i november 1963 fastsat nærmere regler for kassernes indberetning til de offentlige arbejdsanvisningskontorer om anvisning af arbejdskraft, som kasserne ikke er i stand til at efterkomme, og har samtidig over for arbejdsgiverorganisationerne indskærpet betydningen af, at ordrer på arbejdskraft afgives i så god tid som muligt. Endelig har de arbejdskonsulenter, som i de senere år er knyttet til kontorerne, betydet en meget værdifuld yderligere kilde til oplysninger om ledige pladser. Ved den viden, som arbejdskonsulenterne skaffer sig til det lokale erhvervsliv, opnås godt kendskab til eventuelle beskæftigelsesmuligheder. I 1962/63 aflagde arbejdskonsulenterne ca. 15.000 arbejdsgiverbesøg.

Kasserne får oplysninger om ledige pladser ved henvendelse fra arbejdsgiverne, der — især for så vidt angår faglært arbejdskraft — traditionelt vender sig til kasserne, når udbudet „i porten“ ikke er tilstrækkelig. Kassernes tillidsmænd kan også gennem deres kendskab til virksomhederne udøve en lignende akkvirerende virksomhed som arbejdskonsulenterne.

Oplysninger om arbejdssøgende får de offentlige arbejdsanvisningskontorer dels ved personlige henvendelser, dels ved indberetninger fra arbejdsløshedskasserne. Blandt de personligt tilmeldte findes personer, der oppebærer offentlig hjælp, og hvis arbejdsløshed kontrolleres af arbejdsanvisningskontorerne. De øvrige personligt tilmeldte kan omfatte såvel ledige som beskæftigede, der ønsker andet arbejde. Til de personligt tilmeldte henregnes også unge under 18 år, herunder læreplads-søgende.

Den form, hvorunder indberetningerne om ledige arbejdsløshedskassemedlemmer tilgår kontorerne, varierer en del. I nogle tilfælde får arbejdsanvisningskontorerne individuelle til- og afmeldinger vedrørende det enkelte medlems ledighed, hver gang pågældende melder sig ledig. Den almindeligste ordning i dag er dog den, at kontoret kun modtager egentlig ledighedstilmelding, første gang et medlem meldes ledig inden for understøttelsesåret, og ellers månedsvis modtager opgørelse over den enkeltes ledighed i den forløbne måned. I øvrigt indberetter disse kasser ugevis antallet af ledige uden individualoplysninger. Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes arbejdsløshedskasse indsender dog ugevis opgørelser over de enkelte medlemmers ledighed. Følgen af de således mere eller mindre forsinkede oplysninger er, at arbejdsanvisningskontorets anvisning af kassemedlemmer

i almindelighed må ske gennem henvendelse til kasserne og med et vist tidstab. Bortset fra det nævnte tidstab har systemet imidlertid yderligere den fejl, at den inden for kontorets geografiske område bosatte medlemskreds ikke er identisk med den medlemskreds, som kontorets anvisnings- og tilsynsmyndighed omfatter.

Arbejdsløshedskassemedlemmer er sædvanligvis tilknyttet den afdeling, inden for hvis geografiske område de er beskæftiget. Dette forhold medfører, at der inden for et anvisningskontors geografiske område findes kassemedlemmer, som i anvisnings- og tilsynsmæssig henseende henhører under andre anvisningskontorer, fordi de er beskæftiget og følgelig organiseret inden for et andet anvisningskontors område, eller fordi de vel er både bosat og beskæftiget inden for samme kontors område, men tilhører en arbejdsløshedskasse, der ikke har afdelinger inden for dette kontors område. Undtaget herfra er dog de særlige tilfælde, hvor arbejdsanvisningskontoret som nævnt har overtaget ledighedskontrollen. Her vil anvisning i almindelighed kunne ske direkte fra kontoret.

Kasserne får oplysninger om ledige medlemmer derved, at disse for at opnå understøttelse dels må ledigmelde sig ved personlig henvendelse til kassen, dels tillige må møde til kontrol hver eller hveranden dag. Kasserne anviser sædvanligvis kun ledige, og altså ikke medlemmer, der blot ønsker at skifte arbejde.

4) *Anvisning ud over arbejdsanvisningskontorets eller arbejdsløshedskassens område.*

Den fremgangsmåde, som er fremstillet i det foregående afsnit, anvendes, når anvisningen sker inden for vedkommende kontors eller kasses område. Navnlig i perioder med mangel på arbejdskraft kan der imidlertid blive tale om anvisning også ud over de sædvanlige grænser for anvisningsorganernes virkekreds.

Sådan clearing foregår i det væsentlige gennem de offentlige anvisningskontorer. De fleste kasseafdelinger synes efter det for udvalget oplyste kun i ringe omfang at anvise udenfor vedkommende afdelings geografiske og faglige område. Så længe der kun er tale om clearing mellem kasseafdelinger inden for samme arbejdsanvisningskontors område, opstår ingen principielle problemer. Når kontoret direkte modtager ordrer på arbejdskraft eller indberetning fra kasserne om ueffektuerede ordrer, kan det enten gennem sine egne kartoteker eller ved henvendelse til kasserne inden for området søge ordren

effektueret. Det er dog udvalgets indtryk, at der som nævnt herved kan opstå et ikke helt ubetydeligt tidstab.

Hvor forsøgene på at få besat ledige pladser kræver clearing ud over kontorets geografiske område, findes i almindelighed to veje. Da udbud og efterspørgsel af arbejdskraft har været temmelig ensidigt geografisk fordelt, har visse arbejdsanvisningskontorer etableret fast gensidig forbindelse, således at det ene kontor ved direkte kontakt med det andet søger at fremskaffe den manglende arbejdskraft. På grundlag af kontorenes indberetninger udarbejder arbejdsdirektoratet hver uge dels en oversigt over ledige arbejdsløshedskassemedlemmer, opdelt fagligt og lokalt, dels en oversigt over ubesatte pladser, ligeledes opdelt fagligt og lokalt. Disse oversigter udsendes til samtlige offentlige arbejdsanvisningskontorer, der herved får føling med udbud og efterspørgsel af arbejdskraft inden for de øvrige kontorets områder.

4 *Hjælpemidler.*

Arbejdsanvisningen bygger på den vurdering, at det er samfundsmæssigt gavnligt, at arbejdsgivernes behov for arbejdskraft dækkes, så vidt det er muligt og så godt som muligt, og at den enkelte arbejdssøgende så vidt muligt beskæftiges netop ved det arbejde, som han egner sig for. For at opnå dette mål er det imidlertid ikke altid tilstrækkeligt at bringe arbejdssøgende og arbejdsgivere i kontakt med hinanden. Det kan blive nødvendigt at overvinde en vis modstand eller andre hindringer mod at tage et anvist arbejde. Dette er særligt tilfældet, hvor den enkelte må tage arbejde uden for sit hjemsted eller sit tilvante arbejdsfelt.

Bestræbelser, der er egnet til at overvinde sådanne hindringer, og som direkte eller indirekte står til arbejdsanvisningens disposition, kaldes i det følgende for *hjælpemidler*.

1) En særstilling indtager det hjælpemiddel, der består i, at *arbejdsløshedsunderstøttelse kan bortfalde*, hvis den forsikrede vægrer sig ved at overtage det anviste arbejde.

Ifølge arbejdsløshedslovens § 17, stk. 1, nr. 10, må der ikke ydes understøttelse til den, der uden fyldestgørende grund vægrer sig ved at overtage et af kassens bestyrelse eller et offentligt arbejdsanvisningskontor eller kommunalbestyrelsen anvist passende arbejde. Den nærmere fastlæggelse af, hvornår der foreligger fyldestgørende grund til vægring, og hvornår det

anviste arbejde er passende, er i et vist omfang foretaget i selve loven. Det fremgår således af § 17, stk. 2 a, at det ikke er fyldestgørende grund til at vægre sig ved at overtage et anvist arbejde, at lønnen for arbejdet er lavere end den, pågældende har haft, når lønnen dog ikke er under den fortjeneste, der i henhold til overenskomst mellem arbejdsgivere og arbejdere er gældende for tilsvarende arbejde. Ifølge samme paragrafs stk. 2 b er det ej heller fyldestgørende grund, at det anviste arbejde ligger uden for det fag eller det faglige område, hvorved pågældende har været beskæftiget, *når* der på det sted eller i det fag (faglige område), hvor arbejdet skal udføres, er trang til overførelse af arbejdskraft fra andre arbejdsområder, *når* pågældende har evner og kræfter til at udføre arbejdet, og *når* hans muligheder for senere at få beskæftigelse i det fag (faglige område), som han tidligere har været beskæftiget ved, ikke forringes i væsentlig grad. I det omfang loven ikke udtømmende bestemmer, hvad der er fyldestgørende vægringsgrund, og hvad der er passende arbejde, fastlægges indholdet af disse begreber ved arbejdsnævnets praksis, der er særlig rigtig med hensyn til spørgsmålet om pligt til at tage arbejde uden for hjemstedet.

2) En række hjælpemidler tager sigte på at overvinde hindringerne for arbejdskraftens *geografiske bevægelighed*.

Til nydende medlemmer i arbejdsløshedskasserne kan der af arbejdsløshedskassen og til andre af det offentlige arbejdsanvisningskontor ydes *rejsehjælp* som godtgørelse for udgifter til befordring med offentligt befordringsmiddel plus dagpenge for det antal dage, rejsen varer. Dagpengene udgør maksimalt for forsørgere samt for ikke-forsørgere med 15 års medlemstid og derover 20,70 kr. For ikke-forsørgere med mindst 8 års medlemstid 16,70 kr. og for ikke-forsørgere med under 8 års medlemstid 13,80 kr. Hjælpen kan i et vist omfang også ydes, selv om vedkommende ikke er aktuel arbejdsløs, nemlig hvis han kan forventes at blive arbejdsløs i den nærmeste fremtid. Rejsehjælpen kan ydes såvel ved rejser, der foretages for at overtage et arbejde, som ved rejser, der foretages for at søge arbejde. I 1962/63 udbetalte arbejdsløshedskasserne ca. 750.000 kr. i rejsehjælp. I samme periode udbetalte anvisningskontorerne ca. 22.000 kr.

Til samme kreds kan de samme myndigheder yde *flyttehjælp* som godtgørelse for dokumen-

terede udgifter ved transport af bohavet samlet som en godtgørelse svarende til udgiften ved familiemedlemmers befordring med offentligt befordringsmiddel. Hjælpen ydes dog kun til forsørgere samt til ikke-forsørgere med 15 års medlemstid eller derover og kun til personer, der på tilflytningsstedet har opnået arbejde af mere end midlertidig karakter, efter at de er blevet ledige, eller når det kan forudses, at de vil blive arbejdsløse i den nærmeste fremtid. I 1962/63 udbetalte arbejdsløshedskasserne ca. 160.000 kr. i flyttehjælp. I samme periode udbetalte anvisningskontorerne ca. 600 kr.

Endelig kan der ydes tilskud til *merudgifter ved dobbelt husførelse*, men kun til forsørgere, der overtager arbejde i en sådan afstand fra hjemmet, at de er henvist til at tage ophold uden for dette, medens familien forbliver i hjemmet. Ydelsen udbetales med indtil 5,90 kr. pr. dag med tillæg af indtil 80 øre pr. dag for hvert hjemmeværende barn under 18 år, eventuelt kun under 14 år, jfr. lovens § 15, stk. 4. Hjælpen kan ikke ydes for kortere tid end 1 uge og ikke for længere tid end 6 måneder. Ophører arbejdet inden for dette tidsrum, kan der ydes rejsehjælp til hjemrejse efter tilsvarende regler som ovenfor omtalt. I 1962/63 ydede kasserne ca. 390.000 kr. i tilskud til merudgift ved dobbelt husførelse, medens anvisningskontorenes tilskud androg ca. 14.000 kr.

3) *Fremskaffelse af bolig til tilflyttere.*

Ifølge arbejdsløshedslovens § 3, stk. 5, er det pålagt de offentlige arbejdsanvisningskontorer i de tilfælde, hvor der anvises arbejde over så store afstande og under sådanne forhold, at overtagelsen af arbejdet normalt vil forudsætte bopælskifte, og hvor overflytningen anses for ønskelig ud fra en samlet vurdering af stedlige og faglige behov på arbejdsmarkedet, at udfolde bestræbelser for at skaffe den tilflyttede bolig, f. eks. ved henvendelse til kommunalbestyrelsen, til sociale boligforetagender eller andre, eventuelt ved at træde i samarbejde herom med den arbejdsgiver, til hvem anvisningen sker. Hvor der i de nævnte tilfælde er anvist arbejde til arbejdsløse, ubemidlede forsørgere, kan anvisningskontoret yde støtte til betaling af boligandel eller boligindskud eller til forudbetaling af leje. Støtten fra kontorets side kan have form enten af garanti for lån eller ydelse af lån.

Anvisningskontorerne har hidtil søgt at løse boligproblemerne for tilflyttet arbejdskraft ved opstilling af barakker, leje af værelser, under-

håndsaftaler med pensionater og lignende. Lån eller garanti for lån til indskud i lejligheder m. v. har foreløbig kun været anvendt to gange.

4) Hjælpemidler, der består i *uddannelse, op-læring og omskoling* har i de senere år fået stor betydning.

Lox af 18. maj 1960 om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte.

Personer, der har eller søger beskæftigelse som ikke-faglærte, har adgang til kurser i henhold til loven af 18. maj 1960. Uddannelsen finder sted på grundlag af planer, udarbejdet af særlige brancheudvalg inden for de enkelte fag og godkendt af et uddannelsesråd.

Adgangen til de nævnte kurser står åben for alle ikke-faglærte arbejdere, der er fyldt 18 år, hvad enten de ved uddannelsens påbegyndelse er i arbejde eller er ledige.

Optagelsen på kurser skal godkendes af uddannelsesrådet efter indstilling af vedkommende brancheudvalg.

Under kurset ydes en godtgørelse svarende til arbejdsløshedsunderstøttelsen, dog således at forsørgere, der ved tilmeldelsen er i arbejde eller har haft arbejde i ialt 5 uger inden for de sidste 2 måneder, får et forsørgertillæg på 50 % af den samlede arbejdsløshedsunderstøttelse. Godtgørelsen kan dog ikke overstige 90 % af lønnen inden for nogen branche.

På kostskoler får forsørgere kost og logi gratis, medens ikke-forsørgere betaler 4 kr. pr. døgn.

Den offentlige arbejdsanvisning er ikke direkte tillagt funktioner i forbindelse med denne uddannelses administration, men det er forudsat, at såvel arbejdsløshedskasserne som anvisningskontorerne, hvor der skønnes at være behov herfor, søger at formidle kontakten til de omhandlede kurser. Ret til arbejdsløshedsunderstøttelse fortabes ikke, selv om henvisning ikke modtages.

Der er hidtil godkendt 19 brancheudvalg. I 1962/63 har ialt 7.873 personer deltaget i de nævnte uddannelsesforanstaltninger, og udgifterne til godtgørelse for tab af indtægt og til befordring har i samme periode udgjort godt 4 mill. kr. Udgifterne til uddannelsesinstitutionernes drift har i 1962/63 udgjort 5,1 mill. kr.

Lox af 18. maj 1960 om beskæftigelse og uddannelse af unge.

Ikke-faglærte mellem 18 og 25 år, der enten selv ønsker optagelse, eller som eventuelt efter

en længere ledighed henvises gennem den offentlige arbejdsanvisning, kan modtage erhvervsmæssig uddannelse i henhold til lov af 18. maj 1960 om beskæftigelse og uddannelse af unge.

Uddannelsen gennemføres hovedsagelig på grundlag af kurser tilrettelagt efter de af det ovenfor omtalte uddannelsesråd godkendte planer.

1 arbejdstiden ydes time- eller akkordløn samt eventuel godtgørelse ved deltagelse i undervisning efter tilsvarende regler som efter den ovenfor omtalte uddannelseslov. Endvidere ydes befordringsgodtgørelse. Eleverne betaler for kost og logi.

Såfremt henvisningen sker gennem den offentlige arbejdsanvisning, medfører vægring tab af retten til arbejdsløshedsunderstøttelse.

I 1962/63 har deltagerantallet udgjort ca. 600, og udgifterne til driften af de arbejdstekniske ungdomsskoler 1,3 mill. kr.

Lox om revalidering af 29. april 1960.

Til personer med bopæl i Danmark samt til personer med dansk indfødsret og ophold i Danmark kan der efter revalideringsloven af 29. april 1960 bl. a. ydes bistand til erhvervsmæssig revalidering.

De forskellige foranstaltninger i form af oplæring, uddannelse og omskoling m. v. administreres gennem de 12 revalideringscentre.

Adgangen til bistand er betinget af, at enten en væsentlig og ikke blot forbigående forbedring af erhvervsevnen kan opnås, eller at en sådan nedsættelse af erhvervsevnen kan undgås.

Under ophold på revalideringsinstitutioner udbetales i almindelighed overenskomstmæssig løn. På enkelte institutioner udbetales ikke løn, men særlige ydelser fastsat i institutionens reglement. I det omfang, der måtte være behov herfor, kan lønnen eller ydelserne suppleres gennem vedkommende kommune med en særlig hjælp i henhold til revalideringslovens § 7.

Til personer, der revalideres uden for revalideringsinstitutionerne, udbetales en ydelse fastsat administrativt i henhold til revalideringslovens § 6. Også i disse tilfælde er det i almindelighed muligt at opnå supplerende hjælp i henhold til revalideringslovens § 7.

Henvisningen til revalideringsinstitutioner m. v. sker gennem revalideringscentre; den offentlige arbejdsanvisning kan yde en formidlende indsats ved henvisning til revalideringscentre.

Beskæftigelsesloven af 27. december 1958.

I henhold til arbejdsløshedslovens § 10, stk. 4, er det pålagt arbejdsløshedskasserne i forbindelse med arbejdsanvisningskontorerne at gennemføre en individuel undersøgelse af alle langvarigt ledige arbejdsløshedskassemedlemmers forhold med henblik på ved særlige foranstaltninger at bringe dem tilbage til arbejdsmarkedet.

Med hjemmel i beskæftigelseslovens § 21 er der godkendt en række foranstaltninger for at muliggøre optræning m. v. af den personkreds, der omfattes af arbejdsløshedslovens § 10, stk. 4. Under disse kurser kombineres det praktiske arbejde med undervisning, og arbejdsanvisningskontorerne skal under hele optræningen holde sig i nøje kontakt med de henviste bl. a. gennem de til kontorerne knyttede arbejdskonsulenter.

For den del af kursusvirksomheden, der består i arbejde, udbetales løn, medens der for den del af kursustiden, der udfyldes med undervisning, udbetales beløb svarende til vedtægtsmæssig arbejdsløshedsunderstøttelse.

Uddannelseskurser for arbejdsløse i henhold til loven om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring.

Ifølge arbejdsløshedslovens § 32 påhviler det arbejdsdirektøren at virke for, at der oprettes uddannelseskurser for arbejdsløse inden for områder, hvor der hersker en vis ikke ubetydelig ledighed.

Udover specielle kurser for arbejdsløse kan der ydes tilskud til arbejdsløses ophold på folkehøjskoler, fagskoler, handels- eller tekniske skoler m. fl.

Den nævnte kursusvirksomhed for arbejdsløse, der omfatter såvel forsikrede som ikke-forsikrede, udøves gennem et særligt kursusnævn med arbejdsdirektøren som formand. I 1962/63 har i alt 597 personer fået tilkendt understøttelse til deltagelse i kurser af den nævnte beskaffenhed. Understøttelsen svarer til vedtægtsmæssig arbejdsløshedsunderstøttelse. Disse udgifter udgjorde i alt i det nævnte regnskabsår 1 mill. kr., medens udgifter til etablering og drift af kurser androg 1,9 mill. kr.

5 De offentlige arbejdsanvisningskontorers andre opgaver.

De offentlige arbejdsanvisningskontorer har i vidt omfang andre opgaver end de anvisningsmæssige, der er skildret i det foregående. Det er tilmed karakteristisk for udviklingen, at

disse opgaver nu beslægtet væsentlig mere af kontorenes tid og arbejdskraft end den egentlige anvisning.

Visse af disse andre opgaver er en videre udbygning af den almindelige anvisningsvirksomhed; andre er udslag af, at ledighedsstatistikens grundlag tilvejebringes af arbejdsanvisningskontorerne, og atter andre er en følge af statens tilsyn med arbejdsløshedsforsikringen. I det følgende gives en kort oversigt over disse opgaver.

1) I henhold til lov af 29. april 1960 om revalidering, jfr. § 14, stk. 3, varetages *arbejdsanvisningen af erhvervshæmmede* i snævert samarbejde mellem revalideringscentrene og de offentlige arbejdsanvisningskontorer. Arbejdsfordelingen mellem de to myndigheder er i princippet den, at arbejdsanvisningskontoret rådgiver centret i arbejdsmarkedsspørgsmål og forsøger at fremskaffe passende arbejdstilbud til centrets klienter, når disse skønnes at være egnet til placering på arbejdsmarkedet. For at kunne udføre denne vanskelige form for arbejdsanvisning, er der til anvisningskontorerne blevet knyttet særlige arbejdskonsulenter, der ved henvendelse til arbejdsgivere m. v. søger at skaffe sig en sådan føling med arbejdsmarkedet, at den revalideredes placering kan blive bedst mulig, og som med henblik herpå er inddraget i revalideringsprocessen på et tidligt stadium. Som nævnt ovenfor har arbejdskonsulenternes virksomhed vist sig gavnlig også for det almindelige anvisningsarbejde ved kontorerne. Det kan yderligere nævnes, at kontorerne er repræsenteret i det særlige i lovens § 14, stk. 2, omhandlede samråd.

Arbejdet med revalidering lægger ifølge en af arbejdsdirektoratet udarbejdet, men ikke offentliggjort opgørelse fra 1962/63, beslag på 11-12 % af den samlede arbejdstid i anvisningskontorerne.

2) Beslægtet med anvisningen af revaliderede er den særlig intense anvisning af *langvarigt arbejdsløse*. I henhold til arbejdsløshedslovens § 10, stk. 4, påhviler det arbejdsløshedskasserne, når et medlems ledighed er nået op over en af ministeren fastsat grænse inden for et understøttelsesår, at undersøge årsagerne til denne ledighed med henblik på ved særlige foranstaltninger af optræningsmæssig art at bringe sådanne medlemmer tilbage på arbejdsmarkedet. På grundlag af denne bestemmelse er der fastsat regler, der

medfører, at arbejdsanvisningskontorerne underkaster de enkelte langvarigt arbejdsløse forsikrede en særlig undersøgelse for at finde årsagen til den lange arbejdsløshed og på baggrund af denne viden at søge den afhjulpet, jfr. det på side 14 under omtalen af beskæftigelsesloven anførte. Arbejdet i forbindelse med § 10, stk. 4, beslaglagde i 1962/63 1-2 % af den samlede arbejdstid i anvisningskontorerne.

3) Henvisning til *beskæftigelsesarbejder* i henhold til beskæftigelsesloven af 27. december 1958 sker udelukkende gennem den offentlige arbejdsanvisning. De henviste står fortsat tilmeldt arbejdsanvisningen som ledige og kan følgelig overføres til ordinært arbejde.

4) Til de offentlige arbejdsanvisningskontorer er der knyttet *erhvervsvejledere*, der har til opgave ved klassebesøg at give erhvervsorientering i skolen som et led i dennes undervisning på dette område, at give individuel rådgivning til alle, der henvender sig til de offentlige anvisningskontorer for at få erhvervsvejledning, at fremskaffe erhvervspraktikpladser (dette finder som oftest sted i snævert samarbejde med kontorets anvisningsafdeling eller med arbejdskonsulenten), at give erhvervsvejledning til værnepligtige på kaserne og til unge mennesker på efterskole, at holde erhvervsoplysende foredrag for forældre-kredse samt at være konsulent for skolemyndighederne, når disse tilrettelægger den erhvervsorienterende undervisning i skolen.

Denne del af virksomheden lagde efter den tidligere omtalte undersøgelse beslag på 12-13 % af kontorenes arbejdstid.

5) *Lærekontrakter* skal — som et led i det meget vidtdrevne offentlige tilsyn med lærlingeforhold - godkendes af de offentlige arbejdsanvisningskontorer. Lærekontrakter til samtlige fag udleveres ved henvendelse til anvisningskontorerne, og når kontrakten er oprettet mellem arbejdsgiver og lærling, påhviler det anvisningskontorerne at påse, at lærlingelovens betingelser er opfyldt, og at de af de respektive faglige fællesudvalg fastsatte betingelser ikke er tilsidesat.

Det er ligeledes pålagt kontorerne i almindelighed at bistå og vejlede personer, der søger oplysning om lærlingeforhold, samt i det omfang, hvori det er muligt, at føre tilsyn med, at beskæftigelse i strid med lærlingeloven ikke finder sted. Endelig har kontorerne enkelte rent admi-

nistrative opgaver med hensyn til udbetaling af rejse- og opholdstilskud til lærlinge.

Godkendelse af lærekontrakter optog ifølge ovennævnte undersøgelse 9-10 % af arbejdstiden.

6) Indsamling og udarbejdelse af *statistiske oplysninger* spiller en meget betydelig rolle. I 1962/63 lagde dette arbejde beslag på 18-19 % af arbejdstiden.

Grundlaget for det statistiske arbejde og desuden for store dele af kontorets øvrige virksomhed er et katotek indeholdende et kort for hvert medlem af de under vedkommende kontor hørende afdelinger af de statsanerkendte arbejdsløshedskasser. På kortet findes registreret og å jour ført en række almindelige oplysninger, så som medlemmets opholdskommune, forsørgerforhold, ægteskabelige stilling, oplysning om, hvorvidt pågældende er faglært eller ufaglært, hvilken branche pågældende tilhører, oplysning om eventuelt bierhverv, datoen for indmeldelsen i arbejdsløshedskassen, medlemsgruppe, erhvervsgruppe samt navnet på den afdeling, medlemmet tilhører m. v.; tilsvarende kortmateriale findes for de personligt tilmeldte arbejdsøgende, der ikke er medlemmer af nogen anerkendt arbejdsløshedskasse.

På disse kort skal desuden al ledighed for de enkelte personer registreres, og i det væsentlige på grundlag heraf udfærdiger kontorerne følgende statistiske opgørelser:

a) Ugeliste til arbejdsdirektoratet over de pr. hver onsdag ledige inden for de enkelte arbejdsløshedskasser.

b) Den udvidede ugeliste til arbejdsdirektoratet over ledige pr. sidste onsdag i måneden, der opgøres efter samme princip som den almindelige ugeliste, og som angiver forskellige fradragsgrupper af ledige.

c) En månedsvis opgørelse til amterne over antal ledige medlemmer af Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes arbejdsløshedskasse inden for hver kommune.

d) En månedsvis opgørelse over ledige til Det statistiske Departement.

e) En halvårlig og årlig opgørelse over ledige til Det statistiske Departement.

7) Arbejdsanvisningskontorenes *tilsyn med arbejdsløshedskassernes forsikringsvirksomhed* udøves først og fremmest derved, at kontoret mindst een gang årligt aflægger besøg i afdelingerne og gennemgår disses kontrol- og under-

støttelsesmateriale. Samtidig vejledes tillidsmændene med hensyn til nye cirkulærebestemmelser m. v.

Som supplement til dette almindelige tilsyn foregår på grundlag af arbejdsgivernes medvirken en såkaldt stikprøvekontrol. Den består i, at anvisningskontorerne, hvor de efter forholdene finder det påkrævet, henvender sig til arbejdsgiverne for at få oplysninger om et eller flere medlemmers beskæftigelsesforhold og eventuelle lønforhold til brug for en sammenligning med det fra afdelingerne foreliggende kontrolmateriale. Dette specielle tilsyn, for hvilket nærmere regler er fastsat i et af arbejdsdirektoratet udfærdiget cirkulære, omfatter i første række arbejdsgivere, der beskæftiger løsarbejdere, f. eks. fra land- og skovbrugsvirksomheder, tørveproduktions- og entreprenørvirksomheder, specielt sådanne hvis arbejde er sæsonpræget, og virksomheder, der beskæftiger hjemmearbejdere. Endvidere skal kontorerne særlig have opmærksomheden henvendt på private husholdninger, der beskæftiger fremmed medhjælp, navnlig sådanne, der lejlighedsvis beskæftiger faglig arbejdskraft udenom mestrene, f. eks. gartnere og malere. Endelig kan i denne forbindelse sådanne virksomheder komme i betragtning, hvis arbejdere vil have særlig stor mulighed for at give fremmøde på kontrolstedet til trods for, at de er i beskæftigelse.

Dette tilsynsarbejde, der har stor principiel betydning for arbejdsanvisningskontorenes hele placering i forhold til den anden del af det spaltede, danske arbejdsanvisningssystem, lægger beslag på 5-6 % af arbejdstiden.

8) En funktion af anden art end de hidtil nævnte påhviler de offentlige arbejdsanvisningskontorer i forbindelse med *planlægning og udførelse af beskæftigelsesarbejder*. Kontorerne skal således yde bistand ved planlægningen og skal afgøre, hvornår disse arbejder skal igangsættes, standses og genoptages, og hvor stor en arbejdsstyrke, der må være beskæftiget ved det enkelte arbejde.

I forbindelse hermed kan nævnes, at kontorerne gennemgår regnskaberne for beskæftigelsesarbejder og grundforbedringsarbejder.

9) Den anvisningsmæssige virksomhed i forbindelse med *ind- og udvandring* af arbejdskraft udføres her i landet i det væsentlige af den centrale arbejdsanvisningsmyndighed, arbejdsdirektoratet. Bistand, særlig i form af oplysning-

er til udvandrere, i henhold til udvandringsloven af 25. marts 1959 ydes således af direktoratet, der også administrerer de mellem Danmark og en række vest-europæiske lande afsluttede overenskomster vedrørende udveksling af stagiaires, d. v. s. personer under 30 år, der har faglig uddannelse, og som ønsker videreuddannelse gennem beskæftigelse her i landet. Arbejdsanvisningskontorerne er derimod ikke helt uden del i administrationen af det nordiske arbejdsmarked, se nærmere nedenfor side 37, og de oplysninger om arbejdssøgende og ledige pladser, som arbejdsdirektoratet modtager fra andre O. E. C. D.-stater i henhold til denne organisations udvekslingsplan af 8. juli 1960, se nærmere nedenfor side 40, videresendes til arbejdsanvisningskontorerne.

Arbejdsløshedskasserne deltager i den virksomhed, der går forud for udstedelse af arbejdstilladelse til udlændinge. Efter fremmedloven af 7. juni 1952 kræves der arbejdstilladelse fra politiet, for at en udlænding kan tage arbejde her i landet. Arbejdstilladelse udstedes i praksis i almindelighed kun, hvis der ikke kan anvises kvalificeret dansk arbejdskraft, og hvis vedkommende arbejdsgiver er villig til at give tarifmæssig løn. Hvis ikke særlige forhold gør sig gældende, høres arbejdsdirektoratet og vedkommende arbejdsløshedskasse, før arbejdstilladelse gives. Om omfanget af meddelte arbejdstilladelser til ikke-skandinaviske statsborgere henvises til bilag 3.

2. 2 Andre arbejdsanvisningsorganer.

1 Skibsbesætninger.

De særlige regler for anvisning af skibsbesætninger findes i lov af 31. marts 1937 om forhyring og mønstring af skibsmandskab. Ligesom det almindelige offentlige arbejdsanvisningsapparat er denne anvisning delt mellem offentligt drevne kontorer (forhyringskontorer) og søfartens statsanerkendte arbejdsløshedskasser.

Der findes for tiden 5 forhyringskontorer, der ledes af den stedlige mønstringsbestyrer, hvis opgave det i øvrigt bl. a. er at påse, at lovgivningens særkrav vedrørende skibsbesætninger er overholdt.

Langt den største del af søfartens arbejdsgivere rekvirerer deres arbejdskraft gennem forhyringskontorerne, der tillige i vidt omfang er bemyndiget til på redernes vegne at indgå forhyringskontrakter. Enkelte store rederier rekvirerer dog arbejdskraft direkte i arbejdsløshedskasserne og indgår forhyringsaftalerne i egne for-

hyringsafdelinger. Gennem forhyringskontorerne formidles både skibsofficerer og menigt mandskab — og såvel organiseret som uorganiseret mandskab, og også uorganiserede redere kan rekvirere deres arbejdskraft herigennem.

Når det drejer sig om anvisning af organiserede sømænd og søfyrbødere til skibe tilhørende rederier tilsluttet Danmarks Rederiforening, lader forhyringskontorerne imidlertid de indgåede ordrer gå videre til de respektive arbejdsløshedskasser, der i henhold til særlig overenskomst med Danmarks Rederiforening foretager udvælgelsen til de ledige hyrer. Udvælgelsen finder sted ved opråb i de respektive kassers kontrollokaler flere gange daglig på nærmere fastsatte tidspunkter. De tilstedeværende ledige medlemmer kan her „byde på“ de tilbudte hyrer, og det medlem, der har flest stempler for afkontrollerede ledige dage, anvises.

1 meget beskedent omfang anvises uorganiseret arbejdskraft til skibe gennem de almindelige offentlige arbejdsanvisningskontorer. Af noget større betydning er, at faglige sammenslutninger af skibsofficerer driver en godkendt privat arbejdsanvisning.

2 *Havnearbejdere.*

På samme måde som en væsentlig del af søfartens arbejdsgivere har overladt til de statslige forhyringskontorer at indgå hyreaftaler med blandt andre de fra søfartens statsanerkendte arbejdsløshedskasser anviste medlemmer, har foreninger af arbejdsgivere ved havnene etableret et antal særlige mønstringssteder, hvor antagelse af havnearbejdere til forekommende arbejde finder sted ved repræsentanter udpeget af de respektive arbejdsgiverorganisationer. Mønstringen af havnearbejdere er således en særlig form for antagelse af arbejdskraft.

3 *Privat arbejdsanvisning.*

Ved siden af den almindelige offentlige arbejdsanvisning og den særlige offentlige anvisning for søfolk findes en privat arbejdsanvisning, der dog kun på meget begrænsede områder har reel betydning.

1) *Foreninger af principaler, faglige sammenslutninger m. v.*

Ifølge lov om privat arbejdsanvisning af 20. maj 1933 med senere ændringer er det forbudt for betaling, hvad enten denne udredes direkte eller indirekte, at tilbyde sin mellemkomst ved anvisning eller på anden måde ved ansættelse af funktionærer eller arbejdere i håndværks-, in-

dustri-, transport-, handels- og kontorvirksomhed eller hotel- og restaurationsvirksomhed herunder ved ansættelse af musikere inden for de sidstnævnte virksomheder. Forbudet gælder dog ikke den anvisning, som udøves af principaler eller funktionærer inden for de nævnte erhvervsområder eller af de af sådanne foreninger oprettede engageringskontorer samt af handelsskoler, tekniske skoler o. lign., for så vidt der ikke tages betaling for den enkelte anvisning, og vedkommende institution har erholdt offentlig anerkendelse af sin anvisningsvirksomhed og underkaster sig de nærmere regler, som i så henseende fastsættes af arbejds- og socialministeren, jfr. § 1, stk. 2.

Såfremt det inden for visse områder — faglige eller lokale - må anses for nødvendigt for at tilfredsstille den tilstedeværende trang til anvisning, at der gives tilladelse til at udøve pladsanvisning for betaling, kan arbejds- og socialministeren desuden efter samråd med arbejdsdirektøren og vedkommende principal- og funktionærorganisationer meddele foreninger eller personer tilladelse til at drive pladsanvisning for betaling i den udstrækning og på de nærmere vilkår - derunder angående tilsynet — som ministeren anser det for påkrævet at foreskrive. En sådan tilladelse gives for 5 år ad gangen og kan tilbagekaldes, såfremt virksomheden tilsidesætter de givne forskrifter.

De af foreninger af principaler m. v. drevne arbejdsanvisningskontorer er under tilsyn af arbejdsdirektoratet, der bl. a. påser, at der føres en fortegnelse over tilmeldte arbejdssøgende med angivelse af dato for indtegnning og afmelding samt fortegnelse over indkomne tilbud om arbejde med angivelse af dato for tilbudets afgivelse og pladsens besættelse. Hvert kvartal foretages en opgørelse over antallet af arbejdssøgende og anviste personer i det forløbne kvartal. Denne indsendes til direktoratet, ligesom institutionen hvert år indsender en beretning til arbejdsdirektoratet indeholdende oplysning om virksomheden i det foregående finansår.

Pr. 31. marts 1963 fandtes der 29 foreninger m. v., der havde anerkendelse til at drive pladsanvisning i henhold til lov om privat arbejdsanvisning, se nærmere bilag 4. I 1962/63 anviste disse i alt 1.636 personer (heraf 655 kvinder og 981 mænd).

2) *Husgerningskontorer og sygehjælperkontorer.*

Ifølge loven om privat arbejdsanvisning § 2

kræves ligeledes bevilling til at foretage anvisning mod betaling af arbejdskraft til midlertidig hjælp ved husgerning og til sygeplejehjælp.

De anerkendte husgerningskontorer og sygehjælperkontorer skal ifølge loven samarbejde med et offentligt arbejdsanvisningskontor og er derhos underkastet arbejdsdirektoratets tilsyn og kontrol, herunder bl. a. tilsynet med, at betingelserne for bevillingens meddelelse stadig er opfyldt, at kontoret har daglig åbningstid, og at det ikke har andet formål end at yde sin mellemkomst ved arbejdsformidling. Arbejdsdirektoratet godkender betalingsvilkårene. Den afgift, der erlægges til kontoret, må ikke overstige for husgerningskontorerne 10 % og for sygehjælperkontorerne 6 % af lønnen for den anviste periode.

Ved udgangen af marts 1963 fandtes der 4 indehavere af bevilling til at drive husgerningskontorer, der drev anvisningsvirksomhed. I 1962/63 har disse kontorer anvist arbejde til 99 personer, der tilsammen har været beskæftiget i 5.275 dage.

Ved udgangen af marts 1963 fandtes der 8

personer og foreninger, som havde bevilling til at drive kontor for anvisning af sygehjælpere; kun 4 af disse har i 1962/63 drevet anvisningsvirksomhed. De har i denne periode anvist arbejde til 149 personer i tilsammen 41.100 dage.

3) *Sygeplejebureauer.*

Ifølge § 8 i lov af 25. maj 1956 om sygeplejersker kan der oprettes sygeplejebureauer, som anviser sygeplejersker. Disse bureauer skal godkendes af sundhedsstyrelsen og står under dens tilsyn.

Pr. 31.3.1963 fandtes 2 godkendte private sygeplejebureauer.

4) *Engagering af musikere.*

Trods lovens forbud mod for betaling at yde privat mellemkomst ved ansættelse af musikere inden for hotel- og restaurationsbranchen foregår den meste anvisning af musikere og artister gennem private bureauer. Hele dette spørgsmål behandles imidlertid af en nedsat kommission.

Sædvanligvis udgør afgiften for disse bureauers medvirken 10 % af den aftalte arbejds løn for det pågældende engagement.

3 Nogle udenlandske **arbejdsanvisningssystemer**, deres struktur og hjælpemidler.

I det følgende skal omtales arbejdsanvisningssystemer i forskellige lande, idet der i første række er lagt vægt på at redegøre for forholdene i lande, som økonomisk, socialt og kulturelt i det væsentlige befinder sig på samme udviklings-trin som i Danmark.

3· 1 Sverige.

1 *Den historiske udvikling.*

De første arbejdsformidlingssystemer var i Sverige tilknyttet laugsvæsenet, først organiseret af arbejdsgiverne og senere af svendene. I 1732—35 oprettedes på offentlig foranledning det såkaldte privilegerede adressekontor, hvortil karle og piger skulle henvende sig ved et fæstemåls etablering og ophævelse. Den samme pligt var af det offentlige pålagt arbejdsgiverne. Kontoret ophørte imidlertid med at eksistere i 1735, og der opstod senere en på privat basis i forretningsøjemed drevne arbejdsformidlingsvirksomhed. Først ved slutningen af 1800-tallet blev det pålagt disse private arbejdsformidlinger at indhente offentlig anerkendelse.

I 1883 rejstes inden for de første svenske fagforeninger krav om en mere rationel ordning af arbejdsanvisningen. Disse krav blev dog ikke opfyldt før godt 20 år senere og da med det resultat, at arbejdsformidlingen blev organiseret under offentlig regie.

I 1902 oprettedes de første kommunale arbejdsformidlingskontorer i Helsingborg og Göteborg og i de følgende år yderligere et betydeligt antal kommunale kontorer andre steder i landet. I 1906 tog staten initiativ til at samordne de forskellige lokale arbejdsformidlinger, og i 1907 udfærdigedes bestemmelser for principperne for den statsunderstøttede arbejdsformidlings virksomhed. Af disse fremgår, at hovedsigtet med formidlingen skulle være at tilbyde arbejdsgiveren den bedst mulige arbejdskraft og at finde frem til det for den enkelte arbejdssøgende bedst egnede arbejde. Anvendelsen af den offentlige arbejdsformidling skulle

være gratis for både arbejder og arbejdsgiver, og formidlingen skulle i konfliktsituationer være neutral. Endelig blev det fastslået, at formidlingen skulle ledes af en styrelse med et lige stort antal repræsentanter for arbejdsgivere og arbejdere.

Antallet af de offentlige arbejdsformidlingskontorer blev hurtigt forøget, således at der i 1912 kun var 3 amter i Sverige, nemlig Stockholms, Gotlands og Elfborgs län, som ikke havde etableret formidlingskontorer.

Indtil 1934-35 havde etablering af offentlige arbejdsformidlingskontorer været en frivillig sag for de offentlige lokale/regionale myndigheder. Men herefter blev det ved lov påbudt de lokale/regionale myndigheder at etablere arbejdsformidlingskontorer, samtidig med at finansieringen af arbejdsformidlingsvirksomheden i væsentligere omfang end tidligere blev overtaget af staten.

Endelig overtog statsmagten i 1939 hele arbejdsformidlingssystemet, der blev henlagt under en nyoprettet organisation kaldet arbejdsmarkedskommissionen (arbetsmarknadskommissionen — AM K). Denne omorganisation berørte ikke princippet om arbejdernes og arbejdsgivernes repræsentation i arbejdsformidlingens styrende organer.

Endelig blev arbejdsmarkedskommissionen i 1948 erstattet af den permanente, centrale styrelse, Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS).

2 *Arbejdsformidlingens opbygning.*

1) Arbejdsformidlingen sorterer som ovenfor nævnt på det *centrale* plan under AMS, der hører til i det ressort, der er underlagt det svenske indenrigsministerium.

AMS' styrelse er sammensat af en generaldirektør, der er formand for styrelsen, en stedfortrædende generaldirektør, en cheffingeniør og 8 medlemmer, der udpeges af regeringen. To af disse medlemmer er udpeget efter forslag fra den svenske arbejdsgiverforening og to efter

forslag fra svensk LO; endelig er et medlem foreslået af den svenske funktionærorganisation og et af Sveriges akademikerorganisation. De øvrige to medlemmer repræsenterer landbruget og kvinderne på arbejdsmarkedet.

Som administrativt apparat råder styrelsen over 8 afdelinger, hvoraf arbejdsformidlingsafdelingen blot er en.

2) På det *regionale* plan er der oprettet 25 amtsarbejdsstyrelser, hvoraf én styrelse udelukkende udøver sin virksomhed inden for Stockholm.

Disse styrelser er i lighed med den centrale styrelse sammensat af repræsentanter for arbejder- og arbejdsgiverorganisationerne.

Til hver af de 25 styrelser er der knyttet et regionalt arbejdsformidlingskontor. Ved disse hovedkontorer er der indrettet ekspeditioner for de forskellige brancher; ved siden heraf kan der dog også være særlige formidlingssteder specielt for funktionærer, sømænd og artister og musikere. Endvidere er erhvervsvejledningsvirksomheden og revalideringsvirksomheden knyttet til disse kontorer.

3) Inden for hver regionalstyrelses område findes et antal *lokale* arbejdsformidlingskontorer, hvis virksomhed er undergivet tilsyn af regionalstyrelsen. På de mindre steder er de lokale arbejdsformidlingskontorer suppleret gennem arbejdsformidlingsombud eller gennem ambulant arbejdsformidling, hvilket sidste system fungerer på den måde, at en funktionær fra et nærliggende kontor periodisk udfører arbejdsformidlingsopgaver i mindre lokalområder. Som et mellemlid mellem de lokale kontorer og det regionale kontor kan der være indskudt kredskontorer.

Foruden at udøve egentlig formidlende virksomhed indsamler de lokale kontorer oplysninger om beskæftigelsen og arbejdsløsheden samt om de forventede forandringer på det lokale arbejdsmarked. På grundlag af disse oplysninger udarbejdes kontinuerligt rapporter til de regionale arbejdsstyrelser og til AMS, der således får mulighed for at tilpasse de arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger til den øjeblikkelige situation på arbejdsmarkedet.

3 *Fremgangsmåde ved formidling af arbejdskraft.*

De principper, der som ovenfor nævnt i 1907 blev fastslået for arbejdsformidlingens virksom-

hed, er fortsat gældende. Selv om anvisningen således principielt er gratis, skal det dog bemærkes, at en arbejdsgiver eller arbejdssøgende, der fremsætter ønske om, at hans arbejds efterspørgsel/-tilbud må blive bekendtgjort på en særlig måde, selv må afholde de omkostninger, der opstår herved.

Udbud af og efterspørgsel efter arbejdskraft koordineres både inden for det enkelte formidlingsområde og mellem formidlingsområderne.

Den udjævning af efterspørgsel efter og udbud af arbejdskraft, som det er arbejdsformidlingens opgave at tilvejebringe, kan oftest foretages alene ud fra de registreringer af ledige pladser og ledig arbejdskraft, der foretages af formidlingskontorerne.

Er dette imidlertid ikke tilfældet, påhviler det arbejdsformidlingen ved annoncering eller på anden måde at fremskaffe den efterspurgte arbejdskraft eller at finde frem til de ledige stillinger. Arbejdsformidlingen er ikke i sin virksomhed begrænset til de arbejdssøgende og de ledige stillinger, den allerede har registreret.

Eftersom det er arbejdsformidlingens formål at kunne henvise den bedst mulige arbejdskraft til arbejdsgiverne og skaffe de bedst mulige stillinger til de arbejdssøgende, søger arbejdsformidlingskontorerne ved samtaler med arbejdsgiverne og arbejderne at finde frem til de oplysninger, som giver den fornødne beskrivelse af, hvilke krav der stilles ved besættelsen af de som ledige anmeldte stillinger, og hvilke kvalifikationer de arbejdssøgende har.

Det er herved af stor betydning, at formidlingen under disse samtaler kan oplyse arbejdsgiverne og arbejdstagerne om situationen på arbejdsmarkedet, og hvorledes man forventer, den udvikler sig.

Både arbejdsgiveres og arbejdstageres krav til henholdsvis arbejdskraft og stillinger kan undertiden være mere eller mindre urealistiske. Det er da arbejdsformidlingens opgave gennem saglige oplysninger at få modificeret kravene. Specielt når det gælder den arbejdssøgende, søger arbejdsformidlingen i visse tilfælde gennem en særlig grundig klarlægning af hans stilling på arbejdsmarkedet at skabe forudsætningerne for en mere langsigtet løsning af den pågældendes beskæftigelsesproblemer.

Når en formidlingsopgave er så nær ved sin løsning, at en konkret arbejdsanvisning er aktuel, er det formidlingens pligt at oplyse arbejdsgiveren og arbejdstageren om alle de forhold, som formidlingen er blevet gjort bekendt

med om henholdsvis arbejderen og stillingen. Arbejdstageren får således oplysninger om arbejdspladsens arbejdsopgaver, løn- og ansættelsesvilkår, uddannelses- og avancementsmuligheder m. v. For så vidt den anviste stilling ligger uden for hans hjemegn, kan han desuden blive informeret af formidlingen om f. eks. hans muligheder for at kunne få fast bopæl og prisniveauet på de forskellige fornødenheder m. v.

Arbejdsgiveren på sin side får alle sådanne oplysninger om den arbejdssøgende, at han bliver i stand til at bedømme arbejdstagerens egnethed til arbejdsopgaven.

Det enkelte lokale arbejdsformidlingskontor skal først og fremmest søge at tilvejebringe en udjævning af udbud og efterspørgsel inden for sit eget formidlingsområde. Lykkes dette imidlertid ikke, skal f. eks. et arbejdsombud henvende sig til det nærmeste arbejdsformidlingskontor for der at få klarhed over, i hvilket omfang der findes egnede arbejdsopgaver eller egnede arbejdssøgende inden for det pågældende kontors virksomhedsområde. Kontorerne inden for et område af en region samarbejder under ledelse af et kredskontor. Kan den ønskede udjævning ikke finde sted hverken inden for det enkelte lokale kontors formidlingsområde eller inden for kredskontorets område, påhviler det kredskontoret at søge kontakt med regionskontoret, der har et større overblik såvel inden for sin egen som over de tilgrænsende regioner. Endelig forestås arbejdet med at nå frem til en udjævning mellem landets forskellige dele af AMS, idet de ledige stillinger, som antagelig ikke vil kunne besættes med arbejdssøgende hverken fra den pågældende region eller fra de tilgrænsende, rapporteres af regionskontorerne til AMS.

For at lette en interlokal udjævning mellem udbud af og efterspørgsel efter arbejdskraft udgives inden for hver region en gang om ugen en særlig liste, der indeholder oplysninger om de ledige stillinger, til hvilke der ikke har kunnet findes egnede arbejdssøgende inden for de enkelte kredse. Disse lister redigeres og udgives af regionskontorerne, og de distribueres til samtlige formidlingsorganer i de pågældende og de tilgrænsende regioner samt til de af formidlingsorganerne i de øvrige regioner, med hvilke der er et mere regelmæssigt samarbejde.

Endelig udarbejder AMS' arbejdsformidlingskontor en særlig rigsliste, Platsjournalen, der indeholder alle de ledige stillinger, der ikke har kunnet besættes ved et umiddelbart samarbejde mellem de forskellige regionskontorer, samt al-

mindelig information om arbejdsmarkedspolitikken og de understøttelser, som kan udbetales til arbejdsløse m. fl. Desuden annonceres en gang om ugen i radioen et udpluk af de på rigslisterne opførte ledige stillinger.

4 Arbejdsformidlingens hjælpemidler.

1) Rejse- og flyttehjælp m. v.

For at fremme den geografiske mobilitet ydes der forskellige former for hjælp til den, som er arbejdsløs i sin hjemegn, men som er villig til at modtage anvist arbejde uden for hjemstedet. Først og fremmest ydes der rejsepenge og i forbindelse hermed godtgørelse for måltider indtaget under rejsen. Der er ikke fastsat maksimumsbeløb for denne form for hjælp.

Rejsepenge kan også gives til den, som skal søge eller overtage arbejde, som vedkommende selv har skaffet sig, andet steds.

I forbindelse med ansættelse på andet stedligt område udbetales såkaldt starthjælp med 500 kr. Beslutter den person, der således er blevet hjulpet til arbejde uden for sin hjemegn, varigt at tage ophold på det nye sted, uden at han dog der formår at skaffe sig ny fast bopæl til sig og sin familie, vil der til hans pårørende på det oprindelige hjemsted kunne udbetales et familiebidrag, bestående af den faktiske husleje på hjemstedet incl. opvarmning, dertil et hustrutillæg på 140 kr. om måneden og tillæg til børn under 16 år med 45 kr. om måneden pr. barn. Ved flytning betales også flytteudgifter for familien og transport af bohøve.

Skifter hele familien før eller siden fast bopæl, vil der kunne ydes en etableringshjælp til oprettelse af et nyt hjem. Denne bestemmelse er nu gældende for personer bosat i Norrlandslän, Värmlands län og Kopparbergslän. Hjælpen udgør 2.000 kr.

2) Oplæring og omskoling.

Som led i den svenske arbejdsformidlings bestræbelser på at anvise arbejdsgiverne de arbejdere, der er egnede til de ledige stillinger, foranstalter formidlingen i samarbejde med undervisningsmyndighederne omskolings- og uddannelseskurser for arbejdsløse eller personer, der står i umiddelbar fare for at miste deres beskæftigelse. Eventuelle kursusdeltagere skal endvidere befinde sig i en vanskelig arbejdsanvisningssituation, bl. a. derved at deres oprindelige arbejdsområde må skønnes at være i tilbagegang, eller den uddannelse, den arbejdsløse ønsker at deltage i, skal sigte på at give ham så-

danne færdigheder, at han derved får større muligheder inden for et bestemt erhverv, eller endelig skal der inden for det fag, hvori den pågældende ønsker oplæring, være mangel på arbejdskraft.

Kurserne er som regel videreuddannelseskurser eller omskolingskurser. Ved videreuddannelseskurserne udbygges kursusdeltagerenes erhvervs erfaring, og ved omskolingskurserne tilsigter man at give en grundlæggende erhvervsuddannelse, således at kursusdeltagerne kan søge over i et andet erhverv. Kurserne, der finansieres af det offentlige, oprettes ved, at AMS i god tid før et kursusårs begyndelse fra de regionale arbejdsstyrelser indkalder oplysninger om omfanget og arten af den kursusvirksomhed, disse styrelser anser for ønskelig. De regionale styrelser ønsker fremkommer på grundlag af indberetninger fra de lokale formidlingskontorer og efter forhandlinger med virksomheder, organisationer og lokale skolemyndigheder m. v.

På grundlag af det materiale, de regionale styrelser indsender, forhandler AMS med den svenske overstyrelse for erhvervsuddannelse (KOY) om uddannelsesprogrammets endelige udformning i hele landet, idet de to organer heri rådgives af en samarbejdsdelegation for omskolingskurser m. v., der består af repræsentanter for AMS, KOY, det svenske LO, den svenske arbejdsgiverforening og funktionærernes centralorganisation. Når den endelige udformning har fundet sted, fremskaffer KOY de fornødne lokaler og lærere og undervisningsmateriel, ligesom denne institution overvåger kursernes administrative og pædagogiske forløb.

Kursernes varighed varierer, idet videreuddannelseskurser højst varer 12 uger, medens omskolingskurserne oftest varer et år.

Kursernes indhold, der afhænger af behovet for de forskellige former for arbejdskraft og de omskolingsmuligheder, kursusdeltagerne frembyder, vedrører imidlertid først og fremmest emner inden for jern- og metalindustrien og derefter inden for træindustrien og handels- og kontorfaget.

AMS kan også betale uddannelse, som iværksættes for arbejdsløse af almindelige „yrkesskoler“ eller af virksomheder.

Undervisningen er gratis for den enkelte kursusdeltager, og eleverne modtager under kurset et uddannelsesbidrag omfattende grundbidrag, huslejebidrag, familietillæg og et bidrag til dækning af udgifter til særlige formål, såsom rejse, lægeundersøgelser og psykotekniske prøver m. v.

3) Varsling.

For i tide at kunne forberede foranstaltninger, der forøger arbejdskraftens mobilitet, er de centrale regeringsmyndigheder forpligtet til at oplyse arbejdsmarkedsmyndighederne om afskedigelse af deres personale.

For så vidt angår de private virksomheder, har AMS opnået aftaler med de største arbejdsgiverorganisationer om, at virksomhederne i tilfælde af afskedigelser og indskrænkninger giver oplysning herom til de regionale arbejdsmarkedsmyndigheder, der således bliver underrettet om det sandsynlige tidspunkt for afskedigelses- eller indskrænkningernes ikrafttræden, samt om det antal arbejdere, der bliver berørt deraf, og om hvor lang en periode foranstaltningerne vil strække sig over, og endelig om årsagerne til afskedigelserne eller indskrænkningerne.

De regionale arbejdsmarkedsmyndigheder videre giver oplysningerne til AMS.

4) Udveksling af funktionærer mellem arbejdsformidlingskontorerne.

For at gøre arbejdskraften i de nordlige ledighedsområder bekendt med erhvervsmulighederne i de sydlige områder med mangel på arbejdskraft forretter arbejdsformidlingens tjenestemænd i disse sidste områder ofte periodisk tjeneste i de nordlige områder.

5 Privat arbejdsformidling.

I Sverige er privat arbejdsformidling i erhvervsøjemed forbudt ved lov.

Der drives dog med udtrykkelig tilladelse fra arbejdsmarkedsmyndighederne enkelte private arbejdsformidlingsbureauer, der formidler arbejde bl. a. til musikere og artister. AMS fører tilsyn med disse bureauers virksomhed.

6 Arbejdsløshedsforsikring.

Den svenske arbejdsløshedsforsikring, der hviler på anerkendte statsunderstøttede kasser, etableret på faglig basis og administreret af arbejderne selv, blev først ved en lov af 1934 inkorporeret som et led i den offentlige socialforsikring. Medens understøttelsen udbetales gennem kasserne, ligger kontrollen af tilstedeværelsen af de for udbetalingen af understøttelse nødvendige forudsætninger hos arbejdsformidlingen.

Ved siden af arbejdsløshedsforsikringen opretholdes en lov, der specielt tager sigte på ydelse af hjælp til ikke-forsikrede, således at de pågældende ikke er henvist til hjælp efter den almindelige forsorgslov.

3. 2 Den tyske Forbundsrepublik.

1 Den historiske udvikling.

Indtil 1922 blev *arbejdsanvisningen* i Tyskland hovedsagelig udøvet på privat basis (gewerbliche Stellenvermittlungsbetriebe).

Ved lov af 22. juli 1922 blev den offentlige arbejdsanvisning etableret på kommunal basis under tilsyn af staten. Da den kommunale formidling var præget af snævre stedlige og organisationsbetonede politiske interesser, hvorved formidlingen blandt andet ikke kom til at virke som en organisk helhed, og da man samtidig anså arbejdsformidlingen og arbejdsløshedsforsikringen, af hvilke sidstnævnte i 1927 blev gjort til en obligatorisk ordning, for at være nært knyttet til hinanden, blev „Die Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung“ oprettet ved lov af 16. juli 1927. „Die Reichsanstalt“, der var en selvstændig, men ved lov opretholdt og reguleret organisation, bestående af en præsident, en bestyrelse og et forvaltningsråd med repræsentation fra arbejdsgivere, arbejdere og det offentlige, var underkastet statens tilsyn (der Reichsarbeitsminister). På det provinsielle plan blev dannet ialt 13 landsarbejdskontorer (Landesarbeitsämter) og på det lokale plan ialt 360 arbejdskontorer (Arbeitsämter).

„Die Reichsanstalt“, der økonomisk hvilede i sig selv ved bidrag fra arbejdsgivere og arbejdere, kom aldrig i gang i sin påtænkte form. Præsidentens opgaver og beføjelser blev i 1938 overdraget til „Der Reichsarbeitsminister“, og „Die Reichsanstalt“ gled herved ind i rigsarbejdsministeriet. Fra 1. april 1938 blev landarbejdskontorerne og arbejdskontorerne omdannet til rigsamtskontorer, som var undergivet rigsarbejdsministeren.

Allerede i maj 1945 efter krigens afslutning genoptog arbejdskontorerne deres virksomhed og blev snart efterfulgt af landsarbejdskontorerne. Efter dannelsen af „Länderregierungen“ blev landsarbejdskontorerne og arbejdskontorerne undergivet arbejds- og socialministeriet. I de forskellige besættelseszoner dannedes efterhånden „Zentralämter“ bl. a. til fremme af bevægeligheden over zonegrænserne. I september 1948 blev som en forløber for den nedenfor nævnte Bundesanstalt „Die Verwaltung für Arbeit des Vereinigten Wirtschaftsgebietes“ oprettet i Frankfurt am Main.

Ved lov af 10. marts 1952 blev det vedtaget at oprette „Bundesanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung“, der institueredes som den vesttyske arbejdsformidlings øver-

ste organ. Hermed genindførtes et arbejdsformidlingssystem, hvor der tilsikredes arbejdsmarkedets parter en væsentlig indflydelse på arbejdsanvisningens udformning, og som havde sin rod i den fornævnte ordning af 1927.

2 Arbejdsformidlingens opbygning.

1) På det centrale plan sorterer arbejdsformidlingen under det tyske forbundsarbejds- og socialministerium, der imidlertid alene kan overvåge, om „Bundesanstalt“ udfolder sin virksomhed inden for de af loven fastsatte rammer.

Det egentlige centrale og øverste organ for den vesttyske arbejdsformidling er „Bundesanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung“, der er en selvstændig, af staten uafhængig, men ved lov opretholdt og reguleret organisation bestående af en præsident, en bestyrelse og et forvaltningsråd. Bestyrelsen og forvaltningsrådet er paritetisk sammensat af repræsentanter for arbejdsgivere, arbejdere og det offentlige.

Præsidenten, der har de udøvende beføjelser, har som hovedopgave at lede „Bundesanstalt“s forretningsførelse inden for de af bestyrelsen opstillede retningslinier. Af vigtighed er i denne forbindelse, at præsidenten udsteder de generelle retningslinier for arbejdsformidlingens gennemførelse i hele forbundsområdet.

Bestyrelsen og forvaltningsrådet har den besluttende kompetence. Specielt henhører under forvaltningsrådet organisatoriske opgaver samt budgetplanlægning. Budgettet godkendes iøvrigt af forbundsdagen efter indstilling af arbejdsministeriet.

Til „Bundesanstalt“ er knyttet et særligt og centralt formidlingskontor for hele Forbundsrepublikken (Zentralstelle für Arbeitsvermittlung (Bundesausgleichsstelle)), der i første række tager sig af formidling af højere kvalificeret arbejdskraft samt af udenlandsk arbejdskraft, herunder også arbejdere fra udviklingslandene, der inden for rammerne af den tyske udviklingshjælp i uddannelsesøjemed befinder sig i Forbundsrepublikken. Herudover danner kontoret toppen af de nedenfor omtalte landsudligningskontorer.

2) På det provinsielle plan findes et landsarbejdskontor (Landesarbeitsamt) i hvert af de 13 tyske forbundslande. Organerne inden for landsarbejdskontoret omfatter en præsident og et forvaltningsudvalg, der er paritetisk sammensat af arbejdsgivere og arbejdere og det offentlige.

Præsidenten, der har de udøvende beføjelser, har som hovedopgave at lede den daglige forretningsførelse og inden for rammerne af forvaltningsudvalgets beslutninger og i overensstemmelse med „Bundesanstalt“s generelle direktiver at udføre det løbende arbejde. I denne forbindelse kan nævnes, at han fører tilsyn med de ham nedenfor omtalte underlagte lokale arbejdskontorer.

Forvaltningsudvalget har den besluttende myndighed.

Til landsarbejdskontorerne er knyttet landsudligningskontorer, der skal udligne udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft såvel inden for det pågældende landsudligningskontors eget virksomhedsområde (d. v. s. mellem de lokale arbejdskontorer) som mellem forbundsstaterne indbyrdes.

3) Inden for hvert landsarbejdskontors område findes et antal lokale arbejdskontorer med eventuelle filialkontorer. Organerne inden for arbejdskontorerne omfatter en direktør samt et paritetisk sammensat forvaltningsudvalg, se ovenfor under 2).

Direktøren, der har de udøvende beføjelser, har som hovedopgave at lede den daglige forretningsførelse og inden for rammerne af forvaltningsudvalgets beslutninger og i overensstemmelse med „Bundesanstalt“s generelle direktiver at udføre det løbende arbejde.

Forvaltningsudvalget har den besluttende myndighed.

Selve arbejdsformidlingen udføres hovedsagelig på de lokale arbejdskontorer og disses eventuelle filialkontorer. Formidlingen sker ved „stillingsformidlere“ fordelt på sektioner for henholdsvis mandlig og kvindelig arbejdskraft samt faglærte og ufaglærte. Formidlingen af unge og erhvervshæmmede foregår på særlige lokale arbejdskontorer, der alene varetager formidlingen af de pågældende persongrupper.

3 *Fremgangsmåden ved formidling af arbejdskraft.*

Den vesttyske „Gesetz über Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung“ definerer arbejdsanvisning som „en virksomhed, som tager sigte på at føre arbejdssøgende sammen med arbejdsgivere for at etablere arbejdsforhold“. Arbejdsanvisningens virksomhed omfatter:

1) Udbud af arbejdskraft og hermed registrering af arbejdssøgende;

2) Efterspørgsel efter arbejdskraft og hermed registrering af ledige pladser;

3) Koordination af udbud og efterspørgsel.

ad 1) Udbud af arbejdskraft.

Enhver arbejdssøgende, som melder sig på et bestemt arbejdskontor, interviewes til undersøgelse af, hvilke muligheder han har for hurtigst at opnå beskæftigelse. I denne forbindelse udspørges han om tidligere beskæftigelse og erhverv, om han har udført et ansvarligt eller ledende arbejde, og om han er faglært eller ikke-faglært. Endvidere spørges han om sociale forhold (f. eks. ægteskabelige).

Såfremt det skønnes påkrævet, indhentes en udtalelse hos den til arbejdskontoret knyttede medicinske og eller psykiatriske rådgiver om, hvilke virkninger evt. legemlige og/eller psykiske defekter kan have for pågældendes arbejdsevne.

Når de nødvendige oplysninger foreligger, kan „stillingsformidleren“ for den pågældende branche gå i gang med at finde en passende arbejdsplads for den arbejdssøgende.

Såfremt det skønnes usandsynligt, at den pågældende vil kunne finde beskæftigelse i erhvervslivet, undersøges det på baggrund af de indhentede oplysninger, om han ved omskoling eller oplæring vil kunne forbedre sine ansættelsesmuligheder.

Alle oplysninger bliver registreret på et kort (Arbeitsuchenderkarte), som opbevares i et kartotek på arbejdskontoret. Kortet tages i to eksemplarer, hvoraf det ene tjener til eventuelt senere brug (f. eks. ved flytning) for andre arbejdskontorer. Når den arbejdssøgende har fundet beskæftigelse, overflyttes kartotekskortet til et kartotek for beskæftigede.

ad 2) Efterspørgsel efter arbejdskraft.

En arbejdsgiver, som har behov for arbejdskraft, og som telefonisk, skriftligt eller personligt henvender sig til et arbejdskontor, opfordres til at fremkomme med oplysninger, som er af betydning ved udvælgelsen af kandidater til de ledige stillinger.

„Stillingsformidleren“ på det lokale arbejdskontor skal opretholde løbende kontakt med en række virksomheder i kontorets område og er således normalt bekendt med virksomhedernes organisation, deres personalepolitik og eventuelt med deres behov for arbejdskraft.

Den tekniske fremgangsmåde er følgende:

For hver arbejdsgiver, der søger arbejdskraft udfærdiges et „bestillingskort“, som indeholder en række rubrikker for de nødvendige oplysninger. Bestillingskortet opbevares i et kartotek, normalt et år. Kan der ikke anvises nogen arbejdssøgende med de ønskede kvalifikationer, eller er et arbejdsforhold af andre grunde uigennemførligt, skal arbejdsgiveren ufortøvet have meddelelse herom.

ad 3) Koordination af udbud og efterspørgsel.

1 *Inden for det lokale arbejdskontors område:*

Den „stillingsformidler“, som modtager en henvendelse om efterspørgsel efter respektive udbud af arbejdskraft, skal på grundlag af sit kendskab til brancher og virksomheder finde den blandt de registrerede arbejdssøgende respektive de anmeldte ledige pladser, der giver størst chance for, at anvisningen fører til positivt resultat. Formidleren bedømmer ud fra de foreliggende oplysninger, om de arbejdssøgende opfylder de krav, som arbejdsgiveren og arbejdet i hans virksomhed stiller. Hvis herefter nogle kandidater efter formidlerens bedømmelse anses for lige egnede, underrettes arbejdsgiveren herom, og det overlades til ham at ansætte den af kandidaterne, han finder bedst egnet til stillingen.

Der er stadig kontakt mellem et arbejdskontor og de herunder sorterende filialkontorer om efterspørgsel og udbud i hele området.

2 *Mellem de lokale arbejdskontorer indbyrdes m. v.:*

Såfremt det for en bestemt branche ikke lykkes at finde beskæftigelse, respektive arbejdskraft inden for arbejdskontorets område, optager arbejdskontoret normalt kontakt med pågældende landsudligningskontor, der beskæftiger sig med udligning af udbud og efterspørgsel på arbejdskraft såvel inden for deres eget virksomhedsområde (d. v. s. mellem de lokale arbejdskontorer) som mellem forbundslandene indbyrdes.

Er det heller ikke muligt ad denne vej at tilfredsstille et eventuelt behov, skal der ske meddelelse til „Zentralstelle für Arbeitsvermittlung“ (Bundesausgleichsteile).

Ledige stillinger og arbejdssøgende, der har fremsat ønske om en arbejdsanvisning uden for vedkommende forbundsland, eller for hvilke en geografisk flytning iøvrigt er nødvendig, bliver,

såfremt det er hensigtsmæssigt, offentliggjort på centrale eller stedlige „stillingslister“, der regelmæssigt bliver sendt til arbejdsgivere og andre særligt interesserede.

4 *Arbejdsformidlingens hjælpemidler.*

Til fremme af arbejdskraftens mobilitet råder „Bundesanstalt“ over en række hjælpeydelse, der efter et individuelt skøn over det enkelte tilfældes karakter og særlige problemer kan bringes i anvendelse over for den arbejdssøgende. Disse hjælpeydelse gives som lån eller gave alt efter den arbejdssøgendes finansielle situation og kan groft taget inddeles i følgende 3 grupper:

1) Hjælpelydelse i forbindelse med den direkte arbejdsformidling.

Der kan gives den arbejdssøgende og hans husstand et beløb til dækning af omkostninger i forbindelse med rejsen til den nye arbejdsplads. Dette beløb omfatter udgifter til billet, overnatning, forplejning undervejs og transport af flyttegods. Endvidere kan der gives et vist tilskud til den tilbageblevne familie, såfremt arbejdstageren i første omgang foretrækker at lade familien blive boende i det hidtidige hjem. Såfremt arbejdstageren søger beskæftigelse i udlandet, ydes et sådant tilskud til dobbelt husførelse dog kun, når beskæftigelsen i udlandet må anses for arbejdspolitisk ønskelig. Arbejdstageren kan herudover få stillet arbejdstøj og værktøj til rådighed. Ved anskaffelsen af mere kostbart værktøj af blivende værdi gives tilskudet til anskaffelsen som hovedregel i form af lån.

Til arbejdstagere, der har været arbejdsløse i længere tid, kan der endvidere ydes en egentlig finansiell overgangshjælp ved arbejdets optagelse, som hovedregel indtil den første lønudbetaling finder sted.

I de senere år er oplærings- og indpasningshjelpe trådt stærkere i forgrunden. Disse hjælpeformer anvendes, når arbejdstageren ved optagelse af arbejde af anden karakter end det hidtil udførte ikke er i stand til at yde samme arbejdspræstation som de øvrige arbejdere, og arbejdsgiveren derfor ikke fra starten vil yde fuld arbejds løn. Her kan „Bundesanstalt“ i et tidsrum af 13, i undtagelsestilfælde i op til 26 uger betale op til 50 %, i særlige tilfælde op til 70 % af den fulde løn til dækning af differencen.

Hjælp efter nogenlunde samme retningslinier kan ydes langvarigt arbejdsløse.

2) Omskoling.

Omskoling af arbejdstagere anvendtes tidligere hovedsagelig over for arbejdsløse, men har nu i stigende grad fundet anvendelse i forbindelse med arbejdsskift til mere produktive erhverv.

Det skal bemærkes, at „Bundesanstalt“ råder over egne faglærerkårer og værksteder, hvor omskoling ofte foregår gruppevis, eventuelt kombineret med en samlet indkvartering i arbejderkollegier.

Denne ret intensive omskolingsproces i hold strækker sig over et tidsrum af normalt 13 uger, i undtagelsestilfælde 26 uger, og den daglige læretid er som hovedregel af samme længde som den senere arbejdstid.

Endvidere anvendes også den individuelle omskoling, hvor den enkelte arbejdstager oplæres i en industri- eller handelsvirksomhed. Denne omskolingsproces tilrettelægges af „Bundesanstalt“, dels i samarbejde med vedkommende foretagende, dels med det stedlige industri- og handelskammer.

3) Fremme af boligbyggeri for arbejdstagere.

Dette byggeri gennemføres ved lån og tilskud fra „Bundesanstalt“ på op til 50 % af byggeomkostningerne. Ved den geografiske placering af byggeriet tilsigter man at lette overflytningen af arbejdsløse fra områder, hvor der ikke er ledige stillinger, til områder med mangel på arbejdskraft.

3.3 U. S. A.

1 Den historiske udvikling.

Ved vurderingen af den offentlige arbejdsanvisning i U. S. A. må man være opmærksom på den meget betydelige rolle, den private anvisning spiller.

Den offentlige arbejdsformidling i U. S. A. tog sin begyndelse i midten af 1800-tallet, idet der navnlig i større, hastigt voksende byområder opstod behov for en formidling. Denne formidling blev finansieret af enkeltstaterne alene eller i forbindelse med kommunerne.

Af hensyn til de beskæftigelsesproblemer, den stadig forøgede immigration skabte, etableredes der på et noget senere tidspunkt på føderalt plan et særligt arbejdsformidlingssystem, idet der senere blev gjort forsøg på at fordele arbejdskraften til de områder, hvor behovet for arbejdskraft i særlig grad gjorde sig gældende.

Ved U. S. A.s indtræden i den første verdens-

krig opstod behovet for et mere generelt formidlingssystem af hensyn til en effektiv udnyttelse af den til rådighed værende arbejdskraft, og i årene op til 1919 spillede offentlig formidling en ikke ubetydelig rolle. I de følgende år svækkedes imidlertid interessen for denne formidlingsvirksomhed, der efterhånden blev uden større praktisk betydning.

Det i dag eksisterende formidlingssystem har sit udspring i den i juni 1933 gennemførte såkaldte Wagner-Peyser-lov, der tilsigtede at gennemføre et på nationalt plan virkende system af arbejdsformidlingen, der skulle finansieres af enkeltstaterne og føderationen i fællesskab.

Baggrunden for den påny opståede interesse for formidlingsvirksomheden var depressionen i trediverne og den til imødegåelse heraf planlagte henvisning af arbejdskraft til offentlige nødhjælpsarbejder.

I 1938 var der nået en væsentlig udvidelse af det offentlige arbejdsanvisningssystem, og en medvirkende årsag hertil var bl. a. den udbygning af arbejdsløshedsforsikringen i enkeltstaterne, der netop var gennemført omkring dette tidspunkt. Forholdet var nemlig det, at adgangen til forsikringsydelse blev gjort betinget af, at den ledige var registreret som arbejdssøgende hos den offentlige arbejdsformidling; dette førte i 1939 til en sammensmeltning af forsikringen og anvisningen, der imidlertid siden 1961 atter er delt.

Formålet med den offentlige arbejdsformidling er senest fastslået af præsident Kennedy i hans økonomiske budskab til Kongressen i februar 1961, hvori han pålagde arbejdsministeren at gennemføre de foranstaltninger, der var nødvendige for på mere effektiv vis at kunne betjene de personer, der søger arbejde gennem De forenede Staters arbejdsformidling.

For at kunne realisere denne målsætning har man som ovenfor nævnt i U. S. A. adskilt arbejdsledsløshedsforsikringen fra arbejdsformidlingen. Den oprindelige sammensmeltning af arbejdsledsløshedsunderstøttelses- og arbejdsformidlingsorganisationerne havde nemlig bibragt de amerikanske arbejdsgivere den opfattelse, at den offentlige arbejdsformidling blot er en institution for fordeling af sociale ydelser snarere end et redskab, hvorved der effektivt kan bidrages til den optimale anvendelse af arbejdskraft.

Denne indstilling har tenderet imod at begrænse antallet af ledige stillinger, der bliver registreret hos den offentlige arbejdsformidling, idet de fleste arbejdsgivere har ment, at man

ikke igennem den offentlige arbejdsformidling kan få effektiv arbejdskraft.

For yderligere at effektivisere den offentlige arbejdsformidling er man siden begyndelsen af 1962 startet på et program, der først og fremmest omfatter de 55 største byområder, hvor man søger at omdanne arbejdsformidlingsorganisationen i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov. I de pågældende byområder er man således begyndt at organisere de lokale arbejdsformidlingskontorer efter brancher, ligesom man har etableret kontorer, der specialiserer sig i formidling af bestemte former for arbejde og arbejdskraft såsom akademikere, virksomhedsledere, teknikere og arbejdskraft inden for kontorfagene.

Udbygningen af den offentlige arbejdsformidling omfatter ligeledes en intensivering og modernisering af de bestræbelser, der går ud på at anvise arbejde til særlig ledighedsramte.

2 Den offentlige arbejdsformidlings opbygning.

1) På føderalt plan sorterer arbejdsformidlingen under det amerikanske arbejdsdepartements særlige kontor for „Employment Security“. Dette kontors vigtigste funktion i denne henseende er at afholde de udgifter, der opstår ved den arbejdsformidlingsvirksomhed, der i øvrigt udøves inden for enkeltstaterne. Endvidere udfærdiger kontoret visse direktiver med hensyn til de kvalifikationer, der kræves af arbejdsformidlingens funktionærer, og afstikker visse almindelige retningslinier for formidlingsarbejdet. Imidlertid kan den føderale arbejdsmarkedsmyndighed ikke umiddelbart give enkeltstaterne pålæg med hensyn til udøvelsen af den arbejdsformidlingsvirksomhed, disse udøver. Under det centrale kontor for arbejdsformidling i arbejdsministeriet sorterer i øvrigt 10 regionale føderale kontorer, der hver inden for beføjelserne overvåger og vejleder 3-8 staters arbejdsformidling.

2) Den egentlige arbejdsformidlingsvirksomhed udøves således på statsligt plan, og den øverste embedsmand inden for de statslige arbejdsmarkedsmyndigheder er kun ansvarlig over for statens guvernør.

Den statslige arbejdsformidlingsvirksomhed er i øvrigt organiseret med et statsligt hovedkontor, der overvåger lokalkontorenes virksomhed.

3) Det er lokalkontorenes opgave dels at foretage det daglige formidlingsarbejde, dels at indsamle oplysninger om beskæftigelse og arbejdsløshed på de lokale arbejdsmarkeder. Disse oplysninger går videre til den føderale arbejdsmarkedsmyndighed, der bearbejder materialet og anvender dette til bl. a. for forskellige formåls skyld at klassificere de forskellige arbejdsmarkeder. Et af formålene med denne klassifikation er nærmere omtalt nedenfor under 4).

3 Fremgangsmåden ved formidling af arbejdskraft.

Som fremhævet i afsnit 1 har der i U. S. A. været en tendens hos arbejdsgiverne til ikke at benytte den offentlige arbejdsformidling, hvilket dog nu søges imødegået på forskellig måde. Konsekvensen heraf har bl. a. været, at formidlingen i første række har søgt at gøre en indsats på særlige områder eller for specielle kategorier af arbejdskraft. Der skal herved navnlig fremhæves følgende:

1) Den yngre del af arbejdskraften. 20 større byområder har udpeget specielle arbejdsformidlere for de ledighedsramte unge, ligesom 27 stater hver har udpeget en statslig leder af den arbejdsformidlingsvirksomhed, der først og fremmest vedrører den yngre del af arbejdskraften.

De særlige formidlingsbestræbelser, der rettes mod de unge, som søger arbejde gennem arbejdsformidlingen, omfatter foruden registrering også rådgivning og arbejdspsykologisk testning, ligesom der udfoldes særlige bestræbelser på at finde de for denne del af arbejdskraften egnede stillinger.

2) Arbejdere, der står over for ledighed eller er blevet ledige på grund af anvendelse af nyere arbejdsbesparende produktionsformer. For disse arbejdere etableres særlig grundige samtaler, arbejdspsykologisk testning og rådgivning, ligesom der også udfoldes særlige anvisningsbestræbelser og henvisning til optræningsforanstaltninger for dem.

3) Ældre arbejdere, invaliderede og medlemmer af visse minoritetsgrupper. Sådanne personer vil ofte have behov for en særlig form for arbejdsanvisning, der da også ydes gennem de offentlige arbejdsformidlingskontorer, dels ved hjælp af et særligt formidlingsarbejde og en særlig rådgivning, dels på grundlag af uddannelsesforanstaltninger og oplysningsarbejde, der

skal rette misforståelser med hensyn til disse gruppers arbejdssevne.

4) *Landbrugsarbejdere.* Den offentlige arbejdsformidling anvender flere forskellige fremgangsmåder ved formidling af landbrugsarbejde. Særligt for de bestandigt rejsende landbrugsarbejdere lægges der tidsplaner for beskæftigelse ved høstarbejde m. v. over hele U. S. A. Der er arrangeret „pick up“-arrangementer for de fastboende landbrugsarbejdere, idet disse af arbejdsformidlingen daglig bliver hentet på visse forud aftalte samlingssteder og derefter i overensstemmelse med de ordrer på arbejdskraft, der er indløbet til kontoret, bliver fordelt til de omkringliggende brug.

Videre arrangeres af de lokale formidlingskontorer møder mellem de selvstændige landbrugere og de ledige arbejdere, således at der kan oplyses om arbejdsopgaven og arbejdernes kvalifikationer ved direkte samtaler. Endelig rejser, før hver sæson tager sin begyndelse, tjenestemænd ved de lokale arbejdsformidlingskontorer i stater med underskud på arbejdskraft til stater med overskud, for på forhånd gennem samtaler med arbejdsledere at finde frem til den egnede arbejdskraft. Også rekrutteringen af udenlandsk arbejdskraft påhviler den offentlige arbejdsformidling.

Den almindelige arbejdsformidling foregår i øvrigt ofte på grundlag af resultaterne af arbejdspsykologisk testning og/eller forudgående erhvervsvejledning af den arbejdssøgende. I forbindelse med den offentlige arbejdsformidlings fornylig iværksatte forøgede aktivitet er man også begyndt på i højere grad gennem besøg at gøre de private arbejdsgivere opmærksom på arbejdsformidlingens virksomhed.

5) Kan et lokalt kontor ikke efterkomme en ordre på arbejdskraft, gives der af kontoret meddelelse om ordren til de øvrige nærmestliggende kontorer, hvad enten disse kontorer ligger i den samme eller i andre stater. Kan disse kontorer heller ikke effektivere ordren, sendes denne videre til det statslige hovedkontor for effektivisering herfra. Kan det statslige hovedkontor heller ikke effektivere ordren, kan dette kontor videregive ordren til de stater, hvor der er sandsynlighed for, at der er ansøgere til stillingen. Endelig kan ordren også opføres på en særlig liste over ledige stillinger, der bliver fordelt til alle stater. På grundlag af denne liste vil da et-

hvert kontor, som har en kvalificeret ansøger, kunne henvise denne til det lokale kontor, der har modtaget ordren.

4 *Arbejdsformidlingens hjælpemidler.*

1) Oplæring og omskoling.

For at skabe grundlag for en økonomisk bedre anvendelse af arbejdskraften vedtoges i U. S. A. i marts 1962 loven om arbejdskraftens tilpasning gennem uddannelse (Manpower Development and Training Act), ved hjælp af hvilken det er hensigten bl. a. gennem uddannelse at lette de arbejdsløses overgang mellem fag og industrier.

I henhold til loven er det arbejdsministerens opgave at finde frem til uddannelsesbehovenes art og geografiske placering, at udpege de personer, der vil kunne modtage uddannelsen, at afholde de udgifter, der opstår i forbindelse med uddannelsesvirksomheden, og endelig efter afsluttet uddannelse at anvise de tidligere elever passende arbejde. Selve uddannelsen sorteres derimod under ministeren for sundhed, uddannelse og velfærd.

Den egentlige praktiske udformning af uddannelsesforanstaltningerne og udpegningen af disses elever er pålagt de statslige arbejdsformidlingskontorer, idet disse kontorer under udøvelsen af deres normale virksomhed gennem forhandlinger med arbejdsgiverne og samtaler med de arbejdsløse bliver i stand til dels at afdekke uddannelsesbehovenes art, dels at finde frem til egnede elever, idet kontorerne ved elevudvælgelsen i øvrigt i udstrakt grad benytter sig af arbejdspsykologiske tests.

På dette grundlag udarbejdes i samarbejde med den lokale leder af den erhvervsmæssige uddannelse forslag til kurser, der kan variere fra enkle og kortvarige tillæringer, til kurser med et omfattende og mangesidigt indhold.

Disse forslag forelægges et lokalt arbejdskraftsråd og går derfra videre til godkendelse på statsligt og føderalt plan. Her underkastes af arbejdsministeriet de forskellige lokale forslag en relativ vurdering af, hvor påtrængende de forskellige lokale behov er for de forskellige kurser. Ved denne relative behovsvurdering anvendes den klassifikation af områder, der af arbejdsministeriet er foretaget på grundlag af de lokale kontorets indberetninger om beskæftigelses- og arbejdsløshedssituationen inden for den del af arbejdsmarkedet, det lokale kontor dækker. På grundlag af klassifikationen fordeles

derpå de af Kongressen bevilgede midler til lovens gennemførelse.

I loven er der gjort plads til, at uddannelsen kan finde sted såvel på institutioner som på virksomheder. For så vidt det sidste er tilfældet, oprettes der en kontrakt mellem den pågældende virksomhed og arbejdsministeriet. Endvidere sker udvælgelsen af eleverne da ved et samarbejde mellem de lokale arbejdsmarkedsmyndigheder og den pågældende virksomhed. I 1962 har man dog udelukkende etableret undervisningen på institutioner.

Kursusdeltagerne modtager i hele undervisningsperioden, der højst kan strække sig over 52 uger, den sædvanlige arbejdsløshedsunderstøttelse. Ligger uddannelsesstedet uden for elevens hjemegn, ydes der visse tillæg til arbejdsløshedsunderstøttelsen. Imidlertid er det under overvejelse at regulere elevernes uddannelsesstilskud, således at elever, der under uddannelsesperioden i højere grad vil være indstillet på at tilegne sig nye færdigheder fremfor at realisere mulighederne for at få et job til normal aflønning, vil kunne få en øget støtte.

2) Varsling.

For bedre at være i stand til at reagere hurtigt og hensigtsmæssigt på de virkninger, der opstår ved indførelsen af nye arbejdsbesparende produktionsformer, er det pålagt alle statslige arbejdsformidlingskontorer at underrette arbejdsministeriet om indførelsen af automatisk produktionsmateriel og andre teknologiske ændringer, som kontorerne måtte få kendskab til under udøvelsen af deres normale virksomhed. Man forventer hermed at have skabt et system, hvorved det bliver muligt at forudse visse arbejdskraftproblemers opståen og på forhånd at forberede disses løsning.

3) Arbejdsmarkedsforskning.

Gennem førnævnte lov er der åbnet mulighed for en intensivering og udvidelse af udforskningen af arbejdsmarkedsproblemer, således at man kan tilpasse den offentlige arbejdsformidlingsvirksomhed til forskningens resultater.

Den igangværende forskning er i særlig høj grad koncentreret om de arbejdsløshedsproblemer, automatiseringen og de øvrige ændringer i den tekniske horisont fører med sig. Men også udforskningen af arbejdskraftens faglige og geografiske mobilitet spiller en væsentlig rolle. Ligeledes er problemet omkring ungdomsarbejdsløsheden gjort til genstand for undersøgelser,

og endelig skal nævnes den væsentlige del af forskningsarbejdet, der består i på kortere og længere sigt at opstille prognoser over udviklingen i udbudet og efterspørgslen efter arbejdskraft.

5 Privat arbejdsanvisning.

Ved siden af den offentlige formidling findes i U. S. A. et meget betydeligt antal private arbejdsformidlingskontorer. Disse kontorer er dels etableret af fagforeningerne, dels etableret på forretningsmæssig basis, ligesom erhvervssammenslutninger, skoler og universiteter i betydeligt omfang udøver anvisningsvirksomhed.

6 Arbejdsløshedsforsikring.

Indtil 1930-erne fandtes i U. S. A. ingen offentlig arbejdsløshedsforsikring; derimod indgik ofte i overenskomsterne mellem de faglige organisationer aftaler om visse former for arbejdsløshedsunderstøttelse.

I 1932 gennemførtes i staten Wisconsin en lov om arbejdsløshedsforsikring. Alle omkostningerne ved denne arbejdsløshedsforsikring blev pålagt arbejdsgiverne alene, idet deres bidrag varierede efter den del af arbejdsløsheden, man kunne tilskrive den enkelte arbejdsgiver. Man håbede herved at have givet arbejdsgiverne et incitament til at opretholde beskæftigelsen.

Først i august 1935 gennemførtes der på føderalt plan en lov om arbejdsløshedsforsikring, hvorved man umiddelbart søgte at få enkeltstaterne til at gennemføre hver deres arbejdsløshedsforsikringslovgivning. Den føderale lovgivning gik ud på at opkræve en arbejdsløshedsskat hos alle arbejdsgivere, undtagen de mindste. Imidlertid var det bestemt i loven, at alle arbejdsgivere, der i forvejen betalte sådanne skatter til enkeltstaten, kunne blive fritaget for indtil 90 % af deres arbejdsløshedsskat til føderationen. Man mente herved at have lagt et pres på enkeltstaterne til at gennemføre en arbejdsløshedsforsikringslovgivning, uden at man derved havde placeret de arbejdsgivere i stater, der allerede havde en sådan, ringere i konkurrencen med arbejdsgiverne i de stater, der var uden arbejdsløshedslovgivning.

I 1937 havde alle 48 stater gennemført arbejdsløshedsforsikringslove. Alle love fastslår en tvungen arbejdsløshedsforsikring, og hvert af enkeltstaternes forsikringssystemer bliver administreret på statsligt plan.

3.4 Finland.

1 *Den historiske udvikling.*

De første arbejdskontorer i Finland blev oprettet i 1903 på rent kommunal basis. Ved en forordning af 1911 om arbejdsformidling, som blev stadfæstet den 2. november 1917, blev den offentlige arbejdsformidling underkastet statens tilsyn og ledelse. Denne organisationsform blev opretholdt ved senere love, idet det blev bestemt, at statens tilsyn skulle udøves gennem socialministeriet, hvorfra tilsynet i 1941 blev overflyttet til „Ministeriet för kommunikationsväsendet“. Ved lov af 2. november 1945 blev landet inddelt i arbejdskraftdistrikter, men således at arbejdsformidlingsvirksomheden forblev hos de kommunale myndigheder. Da den kommunale formidling ikke virkede som en organisk helhed og i øvrigt var behæftet med visse andre mangler, anså man det fra statsmagtens side for vigtigt at nå frem til en enhedsordning, baseret på et statsligt formidlingssystem. Dette skete ved lov af 2. juni 1959, der trådte i kraft den 1. januar 1961.

2 *Formidlingens opbygning, funktioner og virkemåde.*

Som det fremgår af de indledende bemærkninger, har det finske formidlingssystem så sent som i 1959 været genstand for en omfattende revision. Forbilledet for det gældende system har i vid udstrækning været det svenske arbejdsformidlingssystem, jfr. ovenfor side 19 ff.

For så vidt angår systemets opbygning, er den i det væsentlige fuldstændig overensstemmende med det svenske formidlingssystem, således at det er organiseret med en central, ansvarlig myndighed i spidsen og herunder regionalkontorer og lokale arbejdsformidlingssteder. I overensstemmelse med den i øvrigt gennemførte administrative opbygning i Finland sorterer formidlingen dog direkte under et ministerium, nemlig ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, og ikke som i Sverige under et direktorat.

I lighed med det svenske system er der såvel på centralt som på regionalt plan sikret kontakt til arbejdsmarkedet i form af rådgivende og tilsynsførende råd eller nævn med repræsentanter for arbejdsmarkedets parter.

Hvad angår den tekniske formidling af arbejdskraft, følges samme fremgangsmåde som i Sverige med udveksling af oplysninger mellem tilgrænsende kontorer på mere lokalt plan over

en regional formidling til central registrering af efterspørgsel og udbud.

Udover den egentlige formidlingsvirksomhed påhviler det anvisningen at følge udviklingen på arbejdsmarkedet og at foretage indberetninger herom til brug for de centrale myndigheders overvejelser ved tilrettelæggelsen af arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger.

3 *Hjælpemidler.*

Arbejdsformidlingen har hidtil til fremme af arbejdskraftens mobilitet kunnet yde hjælp i form af rejse- og flyttehjælp. Da man imidlertid har indset, at det er nødvendigt at have yderligere hjælpemidler til dette formål, har regeringen fremsat et forslag til ændring af loven om arbejdsanvisning. Efter lovforslaget skal det være muligt at udbetale følgende former for hjælp til arbejdssøgende, som er arbejdsløse eller efter det lokale arbejdskontors opfattelse står lige for at blive arbejdsløse, og som efter anvisning af kontoret flyttes til et andet sted til sådant arbejde, som formodes at blive af varig karakter:

- 1) rejseomkostninger og dagpenge,
- 2) flyttehjælp,
- 3) hjælp til dobbelt husførelse.

Oplæring, genoplæring og omskoling foregår på statens og kommunernes erhvervsskoler og -kurser. Hidtil har denne virksomhed hovedsagelig kun omfattet den unge arbejdskraft, men planer om omskoling og videreuddannelse i større omfang også af anden arbejdskraft - bl. a. til fremme af den faglige mobilitet - er nu ved at blive realiseret.

4 *Privat arbejdsanvisning.*

Ved siden af den offentlige arbejdsanvisning består der en begrænset privat arbejdsanvisning, idet der er adgang til fra ministeriet at opnå tilladelse til at udøve formidlingsvirksomhed. Som hovedregel må denne formidling udøves gratis, men der er dog åbnet mulighed for i undtagelsestilfælde at få tilladelse til at afkræve betaling. Den private anvisningsvirksomhed, der i det hele er af underordnet betydning, er undergivet et almindeligt tilsyn gennem ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.

5 *Arbejdsløshedsforsikring.*

Arbejdsløshedsforsikringen i Finland, der er frivillig og administreres af fagforbundene, bygger på en lov af 1934 om arbejdsløshedskasser, som hjemler ret til tilskud fra staten. Loven

er siden blevet ændret flere gange, sidst i 1960, hvor lovens titel blev ændret til „Lov om rigsomfattende arbejdsløshedskasser“.

Forsikringen, der ligger hos de af fagforbundene godkendte arbejdsløshedskasser, har aldrig haft og har stadigvæk ikke den store betydning i Finland. Der er i alt 32 arbejdsløshedskasser med et samlet medlemstal på ca. 260.000 ud af over 1 mill. arbejdstagere.

3.5 Norge.

1 *Den historiske udvikling.*

Oprindelig har arbejdsanvisningen i Norge på tilsvarende måde som f. eks. i det øvrige Norden været varetaget af laugene. Laugsbevægelsen kom dog relativt sent til Norge og mødte i begyndelsen betydelig modstand fra kongemagtens side. Laugenes betydning i Norge regnes derfor i realiteten først at sætte ind efter reformationen.

Arbejdsformidlingen „omskikningen“, hvorom laugsvedtægterne indeholdt forskrifter, udøvedes af mestrene ved oldermannen, idet svenene efter tur henvistes til de mestre, som manglede arbejdskraft.

Ved siden heraf fandtes forskellig formidlingsvirksomhed af spredt og tilfældig karakter, f. eks. forhyrings-, fæste- og adressekontorer. Visse af disse virksomheder opnåede med tiden en vis offentlig anerkendelse, og ved lov af 12. juni 1896 fastsattes regler om (privat) forhyrings-, fæste- og engageringskontorers virksomhed.

Først med industrialiseringen og depressionen i begyndelsen af dette århundrede og den heraf følgende arbejdsløshed vækkes interessen for beskæftigelse og arbejdsformidling af arbejdsløse. Hverken håndværkerforeningerne, som efter næringsfrihedens indførelse havde afløst laugene, eller arbejdsgiverorganisationerne har dog i denne forbindelse spillet nogen synderlig rolle. Ganske vist var enkelte foreninger af arbejdere, afholdsfolk m. v. i slutningen af det 19. århundrede gået i gang med at organisere en vis form for arbejdsformidling eller havde under overvejelse at gøre det. Det udslaggivende initiativ til en offentlig arbejdsformidling i Norge blev dog i disse år taget på privat hold, idet man efter tysk forbillede gik ind for at organisere offentlig arbejdsanvisning på kommunal basis. I 90'erne oprettedes således 2 kommunale arbejdskontorer, et i Bergen og et i Oslo, og omkring århundredskiftet etableredes arbejdskontorer i Trondhjem og Stavanger.

Efter indstilling fra en i 1901 nedsat komité vedtoges i 1906 den første egentlige lov om arbejdsanvisning, i henhold til hvilken der i årene op til 1. verdenskrig successivt etableredes i alt 24 kommunale arbejdskontorer.

Efter krigsudbruddet i 1914 grundfæstedes efterhånden tanken om en koordinering af forholdene, hvilket førte til oprettelsen af Statens Inspektorat for Arbejdsformidling (og Arbejdsløshedsforsikring). Inspektoratets sagsområde omfattede bl. a. arbejdskontorerne, arbejdsløshedskasserne og statens nødarbejdsmidler.

I 1938 omdannedes nævnte inspektorat til et direktorat i forbindelse med etableringen af den obligatoriske arbejdsløshedsforsikring.

Dette direktorat omdannedes efter 2. verdenskrig til 2 selvstændige institutioner, som dog ved lov af 27. juni 1947 om foranstaltninger til fremme af beskæftigelsen igen blev slået sammen under betegnelsen: arbejdsdirektoratet.

Med henblik på en effektivisering af systemet er den lokale arbejdsanvisning i henhold til lov af 2. juni 1960 successivt overgået til at være rent statslig, således at de kommunale arbejdsanvisningskontorers opgaver nu er overtaget af godt 100 statsarbejdskontorer.

2 *Formidlingens opbygning, funktioner og virkemåde.*

Som det fremgår af de indledende bemærkninger er den norske arbejdsanvisnings opbygning som et statsligt formidlingssystem af nyere dato, idet der først fra 1960 er sket en successiv overgang fra anvisningskontorer organiseret på kommunal basis under tilsyn af en central statsmyndighed til et rent statsligt system.

For så vidt angår systemets ydre rammer, er der i det alt væsentlige overensstemmelse med det foran skildrede svenske formidlingssystem, således at det er organiseret med en central, ansvarlig myndighed i spidsen og herunder på det regionale plan fylkesarbejdskontorer (i alt 17 kontorer) og lokale formidlingssteder (126 + lokale ombud). Ved siden heraf findes dog for en kategori, nemlig sømænd, i de vigtigste havnebyer særlige statslige sømandskontorer, der varetager forhyringen af sømænd.

Ligeledes i overensstemmelse med det svenske system er der såvel på centralt plan som på regionalt og lokalt plan sikret kontakt til arbejdsmarkedet i form af rådgivende og tilsynsførende råd eller nævn med repræsentanter for arbejdsmarkedets parter.

Hvad endvidere angår den tekniske formid-

ling af arbejdskraft, følges også i princippet samme fremgangsmåde som i Sverige, d. v. s. udveksling af oplysninger mellem tilgrænsende lokalkontorer over en regional formidling til central registrering af efterspørgsel og udbud af arbejdskraft.

Også i Norge bruges anvisningen til indsamling af oplysninger om beskæftigelsesudviklingen til brug for de centrale myndigheders overvejelser ved tilrettelæggelsen af arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger.

3 Hjælpemidler.

Anvisningen kan gøre brug af følgende former for hjælpemidler:

1) Bidrag til rejse for at overtage arbejde eller til hjemrejse efter arbejdets afslutning, eventuelt til flytning ydes af arbejdsløshedsforsikringen eller af statsmidler gennem arbejdsformidlingen på det sted, hvor den arbejdssøgende opholder sig.

2) Endvidere er fastsat regler, hvorefter der vil kunne ydes godtgørelse for dobbelt husførelse til personer, som overtager arbejde i særligt nyttige virksomheder, eller som kommer fra nærmere bestemte distrikter eller erhverv. Godtgørelsen ydes maksimalt for et tidsrum af 16 uger i understøttelsesåret og udbetales efter samme satser som gælder for forsørgertillæg i henhold til arbejdsløshedsforsikringsloven; dog vil støtten ikke kunne overstige de nødvendige udgifter ved at føre to husholdninger.

3) I 1962 er endvidere gennemført en „start-hjælp“, hvorefter der kan ydes arbejdere, som må flytte for at overtage fast arbejde, et konstant bidrag til hjælp i tiden, indtil den ordinære løn kommer til udbetaling.

4) Til de mobilitetsfremmende foranstaltninger hører også erhvervsuddannelse af arbejdsløse samt boligbyggeri i udviklingsområder.

I de senere år har der været lagt stor vægt på en ekstraordinær erhvervsuddannelse af arbejdsløse og underbeskæftigede, som tager sigte på at omskole sæsonmæssigt ledige til varigt arbejde, navnlig i industrien. Man venter hermed at kunne reducere ledigheden, øge arbejdskraftens mobilitet og tilføre ekspanderende industri nødvendig arbejdskraft.

For at give så mange arbejdsløse som muligt lejlighed til at deltage i kurser, ydes der af arbejdsløshedsforsikringen tilskud til underhold i

kurstiden (varighed fra 1–4 måneder) og til dækning af rejseudgifter til og fra kursusstedet. En meget væsentlig del af de anførte kurser gennemføres for tiden inden for jern- og metalindustrien især med hensyn til fagene svejsning, maskinarbejde og svagstrøm. Der afholdes imidlertid også kurser inden for byggefagene f. eks. i forskalling, støbning og jernbinding, og under landbrugsministeriet afvikles en række erhvervs-kurser i skov-, jord- og havebrug.

4 Privat arbejdsanvisning.

Privat arbejdsanvisning er bortset fra ganske særlige undtagelsestilfælde forbudt, og anvisning i forbindelse med arbejdsløshedsforsikringen eller fagforbundene har aldrig været på tale i Norge.

5 Arbejdsløshedsforsikring.

Arbejdsløshedsforsikringen i Norge er statslig og som altovervejende hovedregel obligatorisk. Udbetaling af understøttelse forudsætter registrering på vedkommende arbejdskontor som arbejdssøgende.

3.6 Storbritannien.

1 Den historiske udvikling.

Den offentlige arbejdsanvisning i Storbritannien går tilbage til arbejdsanvisningsloven af 1909, der dog i situationer, hvor beskæftigelsesproblemerne har været særligt påtrængende, navnlig under de to verdenskrige, er blevet revideret på forskellige punkter.

I sin nuværende form er rammerne for den offentlige arbejdsanvisning i England fastlagt i Beskæftigelses- og uddannelsesloven af 1948.

2 Formidlingens opbygning, funktioner og virkemåde.

Med hensyn til organiseringen på det centrale plan er der en vis forskel i forhold til de foran omtalte statslige systemer i Sverige, Norge og Finland. Forskellen ligger navnlig deri, at administrationen er henlagt til 2 departementer, nemlig departementet for beskæftigelse, for så vidt angår den almindelige arbejdsanvisning, og til departementet for ungdomsbeskæftigelse, for så vidt angår den særlige arbejdsformidling for unge. Da de nævnte departementer ligger i arbejdsministeriet, er der dog herved sikret en koordinering af departementernes virksomhed.

I overensstemmelse med engelsk administration er der tale om en stærk decentralisering, så-

ledes at et forholdsvis stort ansvar hviler på de enkelte regioner. I denne henseende er landet opdelt i i alt 9 områder - 7 regioner plus Skotland og Wales. Ansvar for, at arbejdsanvisningen og dennes lokale kontorer gennemfører den af ministeriet fastlagte politik, hviler inden for den enkelte region på en inspektør, der ligeledes har til opgave at etablere kontakt med arbejder- og arbejdsgiverorganisationerne inden for området.

Endelig findes på det lokale plan en række anvisningskontorer af varierende størrelse og betydning; i visse tilfælde er der oprettet specielle anvisningskontorer for arbejdskraft med højere uddannelse.

Af foranstående vil fremgå, at det engelske system frembyder væsentlige lighedspunkter med anvisningssystemerne i Sverige, Finland og Norge.

Hvad angår den tekniske formidling af arbejdskraften udfoldes store bestræbelser for at sikre de fornødne oplysninger såvel om den arbejdssøgendes kvalifikationer som om det konkrete arbejdes art og beskaffenhed. I øvrigt søges ordrer effektueret ved samarbejde mellem kontorerne inden for den enkelte region og derefter eventuelt ved udveksling af oplysninger regionerne imellem.

Særlige regler regulerer anvisningsvirksomheden i forbindelse med strejker eller lock-out'er, ligesom anvisningen ikke må medvirke ved besættelse af stillinger, hvor den tilbudte løn ligger under fastsatte minimumslønninger.

3 Hjælpemidler.

Anvisningens hjælpemidler omfatter følgende:

1) Rejse- og huslejhjælp. Den offentlige arbejdsanvisning yder tilskud til husleje og rejse for arbejdere, som anvises arbejde uden for det område, hvor de er bosat.

2) Oplæring. Gennem arbejdsanvisningen kan arbejderne henvises til statens centre for faglig oplæring og uddannelse. På disse centre, hvortil også erhvervshæmmede har adgang, gives der undervisning inden for de industri- og håndværksfag, hvor en forøgelse af arbejdsstyrken er ønskelig, eller hvor der er særlige muligheder for at placere de erhvervshæmmede. Centrene ledes af teknisk uddannede bestyrere, som i administrativ henseende er underlagt den offentlige arbejdsanvisningsinspektør inden for det pågældende område.

3) Revalideringsinstitutioner. Arbejdsanvisningen kan også henvise arbejdssøgende til revalideringsinstitutioner. Disse institutioner arrangerer kurser med henblik på industriel rehabilitering af rekonvalescenter, erhvervshæmmede og andre, som har behov for en genoptræning for at kunne påtage sig erhvervsmæssig beskæftigelse. En stor del af revalideringsinstitutionerne er oprettet i tilknytning til statens centre for oplæring og uddannelse.

4 Privat arbejdsanvisning.

Ved siden af den offentlige arbejdsanvisning udøves i England i ikke helt ubetydeligt omfang arbejdsanvisning på privat basis af organisationer, bureauer og andre private arbejdsformidlere. I modsætning til U. S. A. spiller denne anvisning dog en mindre rolle.

5 Arbejdsløshedsforsikring.

Arbejdsløshedsforsikringen i England er rent statslig og indgår som led i det almene sikrings-system, der tillige omfatter en række andre sociale risici.

3. 7 Holland.

1 Den historiske udvikling.

Første fase af den hollandske arbejdsformidlings udvikling kendetegnes af privat arbejdsanvisning på forretningsmæssigt grundlag.

Anden fase er karakteriseret af formidlingsvirksomhed udøvet af foreninger og fagforbund. I 1886 oprettede „Samfundet for Arbejderstanden" således i Amsterdam den første såkaldte arbejderbørs, der efterfulgtes af flere lignende institutioner i andre byer oprettet af fagforbund.

Perioden med stor arbejdsløshed omkring århundredskiftet skabte behov for en systematisk udbygning af arbejdsanvisningen, og i 1902 åbnedes det første kommunale anvisningskontor, der senere blev efterfulgt af lignende kontorer landet over.

Den første verdenskrig nødvendiggjorde en yderligere udbygning af den offentlige arbejdsanvisning. I 1916 oprettedes rigstjenesten for arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring, der bl. a. fik til opgave at fremme arbejdsanvisningen ved at udarbejde vejledning til koordinering af de kommunale kontorer anvisningsvirksomhed og at forberede et retsligt grundlag for anvisningsvirksomheden.

Resultatet blev en lov af 1930, der trådte i kraft i 1932. Arbejdsanvisningen blev herefter et fælles statsligt og kommunalt anliggende.

I 1941 forlod man dette, og der oprettedes med henblik på en yderligere centralisering af arbejdsanvisningen et rigsarbejdsbureau med herunder sorterende distriktsbureauer, lokale bureauer og filialkontorer.

2 Formidlingens opbygning, funktioner og virkemåde.

Bortset fra de forskelligheder, der følger af landets administrative opbygning i øvrigt, svarer de ydre rammer for arbejdsformidlingens opbygning i det alt væsentlige til det omtalte offentlige formidlingssystem, som man har i Sverige. På det centrale plan sorterer formidlingen under generaldirektoratet for arbejdsforsyningen, der i administrativ henseende udgør en afdeling i det hollandske socialministerium.

Generaldirektoratet er opdelt i to sektioner, nemlig et rigsarbejdsbureau og en rigstjeneste for supplerende beskæftigelse. Medens rigstjenesten for supplerende beskæftigelse har til opgave at forberede og gennemføre offentlige beskæftigelsesarbejder, består rigsarbejdsbureauets hovedopgaver i at tilpasse den disponible arbejdskraft til de forhåndenværende beskæftigelsesmuligheder, at udforme beskæftigelsespolitikken og at føre tilsyn med arbejdsanvisningen.

Generaldirektøren for arbejdsforsyningen bistås af en rådgivende kommission for arbejdsforsyning, hvis formand og medlemmer udnævnes af socialministeren. I kommissionen sidder repræsentanter for arbejdsgiverforeningerne, fagforbundene og yderligere et antal sagkynige. Den nævnte kommission er rådgivende for ministeren og generaldirektøren i anliggender vedrørende arbejdsforsyningen.

Ud over den rådgivende kommission for generaldirektøren for arbejdsforsyningen findes en rådgivende kommission for hver af generaldirektoratets to sektioner, d. v. s. henholdsvis rigsarbejdsbureauet og rigstjenesten for supplerende beskæftigelse.

På det provinsielle plan findes et distriktsbureau for arbejdsanvisning i hver af landets 11 provinser. I spidsen for distriktsbureauet står en overinspektør, der på de centrale myndigheders vegne leder arbejdsformidlingsvirksomheden i den pågældende provins og herunder fører tilsyn med de nedenfor omtalte lokale arbejdsbureauer og disses filialer samt med de i provinsen beliggende centre for faglig uddannelse.

Inden for hvert distriktsbureaus område findes et antal lokale arbejdsbureauer med eventuelle filialkontorer. I spidsen for hvert arbejds-

bureau står en direktør, medens filialkontorerne ledes af forstandere.

De lokale arbejdsbureauer er opdelt i tre afdelinger, nemlig

- 1° en afdeling for arbejdsanvisning
- 2° en informationsafdeling for faglig uddannelse og
- 3° en administrationsafdeling.

Hvad angår den tekniske formidling af arbejdskraft, følges i princippet samme fremgangsmåde som i Sverige, d. v. s. udveksling af oplysninger mellem tilgrænsende lokalkontorer over en regional formidling til central registrering af efterspørgsel efter og udbud af arbejdskraft.

Anvisningen har endvidere til opgave at indsamle oplysninger om beskæftigelsesudviklingen til brug for de centrale myndigheders overvejelser med tilrettelæggelsen af arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. Der er iøvrigt et nært samarbejde mellem arbejdsanvisningen og den hollandske egnsudviklingspolitik.

3 Hjælpemidler.

Anvisningen kan gøre brug af følgende former for hjælpemidler: rejse- og flyttehjælp samt oplærings- og omskolingsbistand.

Flyttetilskud ydes efter meget forskellige regler for forskellige områder, ligesom der sondres mellem forskellige kategorier af arbejdere (fuldt arbejdsdygtige, handicappede, gifte og ugifte).

Oplæring og omskoling foretages dels på 24 centre for faglig uddannelse, dels i private virksomheder, der fra staten modtager kompensation for de dermed forbundne udgifter. Under uddannelsen ydes økonomisk støtte til arbejderne.

4 Privat arbejdsanvisning.

Bortset fra den offentlige arbejdsanvisning findes i Holland i begrænset omfang privat arbejdsanvisning (impresariovirksomheder, sociale institutioner o. lign.).

5 Arbejdsløshedsforsikring.

Arbejdsløshedsforsikringen i Holland administreres sammen med de øvrige socialforsikringsordninger, der i overvejende grad er opbygget på ren forsikringsbasis.

3.8 Østrig.

1 Den historiske udvikling.

Først i 1935 blev den østrigske arbejdsformidling en del af den offentlige administration.

Indtil da havde formidlingen haft en ret spredt og tilfældig karakter varierende fra arbejdsformidling på ren forretningsmæssig basis til arbejdsformidling udøvet af organer etableret af arbejdere og arbejdsgivere i fællesskab.

Trods landets føderale opbygning udøves den offentlige arbejdsanvisning i Østrig i dag af forbundsmyndighederne.

2 Formidlingens opbygning, funktioner og virkemåde.

De ydre rammer for formidlingens opbygning svarer i det alt væsentlige til de øvrige omtalte statslige formidlingssystemer. Centralt er formidlingen henlagt under „Bundesministerium für soziale Verwaltung“, hvorunder ligeledes sorterer arbejdsløshedsforsikringen. Regionalt er der oprettet et landsarbejdsanvisningskontor for hver forbundsstat, hvorunder sorterer lokale arbejdsanvisningskontorer med filialer.

Kontakten til arbejdsmarkedets parter er ret mangelfuld, idet der ikke er fastsat bestemmelser om permanente udvalg eller råd med repræsentanter for arbejdere og arbejdsgivere.

Hvad angår selve den tekniske formidlingsvirksomhed følges i princippet samme fremgangsmåde som i Sverige, d. v. s. udveksling af oplysninger mellem tilgrænsende lokalkontorer over regional formidling til central registrering af efterspørgsel efter og udbud af arbejdskraft.

For så vidt angår arbejdsformidlingens indsats som led i den almindelige beskæftigelsesplanlægning og -udvikling forekommer det østrigske system at være uden større betydning. Anvisningen har dog visse oplysningsformidlende funktioner i forbindelse med foranstaltninger af egnsudviklingsmæssig karakter.

3 Hjælpe midler.

De hjælpemidler, der står til rådighed for formidlingen, kan næppe betegnes som effektive. Der findes ganske vist bestemmelser om hjælp til betaling af rejseudgifter, støtte til dobbelt husførelse samt til anskaffelse af arbejdsudrustning. Der gøres imidlertid kun i ringe omfang brug af disse foranstaltninger; hjælpen til dobbelt husførelse er f. eks. betinget af, at hverken arbejdsgiveren eller arbejderen er i stand til selv at hæfte for udgifterne.

Støtte til oplæring og omskoling kan ydes til arbejdsløshedsunderstøttede; støtten ydes direkte til institutioner, der iværksætter sådanne foranstaltninger, medens deltagerne i kursustiden fortsat oppebærer understøttelse.

4 Privat arbejdsanvisning.

Principielt er arbejdsanvisningen forbeholdt de offentlige arbejdsanvisningskontorer; der er dog adgang til for visse organisationer m. v. at udøve privat arbejdsanvisning, når dette sker vederlagsfrit.

5 Arbejdsløshedsforsikring.

Arbejdsløshedsforsikringen i Østrig administreres ikke direkte af anvisningen, der imidlertid - før udbetaling kan finde sted - skal registrere vedkommende som arbejdssøgende samt kontrollere ledighedsårsagen.

3. 9 Sammenfatning.

Bortset fra Vesttyskland, der med hensyn til den organisatoriske opbygning indtager en særstilling, fremgår det af foranstående, at formidlingssystemerne i de omtalte lande er opbygget på offentlig basis og stort set efter samme retningslinier med de modifikationer, der følger af landenes administrative opbygning iøvrigt.

Det er endvidere et gennemgående træk, at formidlingssystemerne har et dobbelt sigte, nemlig dels at udøve den tekniske formidlingsvirksomhed, dels at udøve funktioner i retning af at tilvejebringe oplysninger, der kan lægges til grund for de centrale myndigheders overvejelser med hensyn til den almindelige arbejdsmarkedspolitik, herunder opgaver i forbindelse med egnsudviklings- og lokaliseringsproblemer. Det bemærkes dog, at formidlingens betydning for arbejdsmarkedspolitik m. v. er af varierende omfang, og at der for Østrigs vedkommende savnes faste retningslinier for denne indsats.

Det er fremdeles typisk, at der til rådighed for formidlingen står forskellige former for hjælpemidler til fremme dels af den geografiske, dels af den faglige bevægelighed. Betydningen af disse er dog meget forskellig fra land til land.

Når man ser bort fra U.S.A., hvor den private arbejdsanvisning spiller en ikke uvæsentlig rolle, er forholdet det, at privat arbejdsanvisning kun er tilladt i begrænset omfang og derfor kun spiller en forholdsvis underordnet rolle som arbejdsformidlende faktor.

Hvad endelig angår arbejdsformidlingens relation til arbejdsløshedsforsikringen er forholdet det, at det vel må siges at være et gennemgående træk, at kontrollen af de forsikrede ligger hos formidlingen, men at der iøvrigt er store forskelligheder med hensyn til forsikringsordningernes administration.

4 Internationale aftaler af betydning for dansk arbejdsanvisning.

Der findes for tiden en række internationale aftaler og beslutninger, som stiller eller kan komme til at stille krav til den danske arbejdsanvisnings opbygning og virkemåde.

Det drejer sig især om følgende bestemmelser:

Den internationale Arbejdsorganisations (ILO's) konvention nr. 88 om arbejdsanvisningens organisation (1948) suppleret af henstilling nr. 83 om samme emne (1948). Konventionen er ikke ratificeret af Danmark.

Den internationale Arbejdsorganisations (ILO's) konvention nr. 96 om arbejdsanvisningskontorer, der foretager anvisning mod betaling (revideret 1949). Konventionen er ikke ratificeret af Danmark.

Den europæiske socialpagt, vedtaget af Europarådet den 7. juli 1961. Pagten er ikke ratificeret af Danmark.

Den europæiske økonomiske samarbejdsorganisations (OEEC's) henstilling af 217 1954 vedrørende retningslinier for arbejdsanvisningen. Danmark har stemt for henstillingen, men med forbehold om dens fulde efterlevelse.

Den europæiske økonomiske samarbejdsorganisations (OEEC's) beslutning af 30110 1953 angående beskæftigelse af statsborgere fra medlemslandene med senere ændringer. Danmark har stemt for beslutningen.

Den europæiske økonomiske samarbejdsorganisations (OECD's) plan af 817 1960 for international udveksling af oplysninger om arbejds-søgende og ledige stillinger. Danmark har stemt for planen.

Overenskomst af 2215 1954 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om fælles arbejdsmarked. Overenskomsten er ratificeret af Danmark.

Traktaten af 25i3 1957 om oprettelse af det europæiske økonomiske fællesskab (Fællesmarkedet), art. 48-50 samt fællesskabets råds forordning nr. 15 af 16/8 1961 om de indledende forholdsregler til gennemførelse af arbejdskraftens frie bevægelighed inden for fællesskabet og rådets direktiv af samme dato om administrative fremgangsmåder og praksis med hensyn til en medlemsstats lønmodtagere og deres familiedlemmers indvandring, beskæftigelse og ophold i de andre medlemsstater i fællesskabet. Danmark er som bekendt ikke medlem af Fællesmarkedet og er følgelig ikke bundet af disse bestemmelser.

I det følgende gives en oversigt over indholdet af ovennævnte internationale bestemmelser, hvad enten de for tiden er retlig forbindende for Danmark eller ikke.

Fremstillingen er delt således, at der først redegøres for regler, der tager sigte på at lette arbejdskraftens vandring over grænserne, dernæst for regler der direkte regulerer det nationale arbejdsanvisningssystem.

4. 1 Bestemmelser vedrørende arbejdskraftens vandring over grænserne.

1 *Det nordiske arbejdsmarked.*

Hovedbestemmelsen i overenskomsten om det nordiske arbejdsmarked går ud på, at intet af de 4 nordiske lande må stille krav om arbejdstil-ladelse som betingelse for, at statsborgere i de 3 andre nordiske lande kan tage arbejde inden for vedkommende lands grænser. Myndighederne i de nordiske lande kan således ikke modsætte sig, at andre nordiske landes statsborgere tager lønnet arbejde på deres statsområde i konkurrence med landets egne borgere. Undtagelse gælder kun for koncessioneret og autoriseret virksomhed, offentlige beskæftigelsesarbejder og områder, hvor særlige sikkerheds- og forsvars-hensyn gør sig gældende.

Da man anser opretholdelsen af fuld beskæftigelse i alle de nordiske lande for en forudsætning for det fælles arbejdsmarkeds gnidningsløse funktion, pålægger overenskomsten de centrale myndigheder på forskellige måder at udveksle oplysninger og holde løbende kontakt med hinanden. Overenskomsten pålægger desuden de centrale organer at virke for, at arbejdskraften i størst muligt omfang anvises gennem den offentlige arbejdsanvisning, således at privat hvervning undgås.

Det nordiske arbejdsmarked har en ikke helt ringe praktisk betydning. Man regner med, at ca. 100.000 statsborgere i de nordiske lande udnytter det fælles arbejdsmarked. Ved årsskiftet 1961/62 var ca. 19.000 danske, 50.700 finske og 10.700 norske beskæftiget i Sverige. Samtidigt arbejdede i Norge ca. 7.000 danske, 2.200 svenske og 400 finske, foruden de i den norske handelsflåde beskæftigede. I Finland regnes med ca. 1.100 svenske, 250 danske og 100 norske. For Danmark beregnes det samlede antal til nogle tusinde, men nærmere oplysninger savnes. De ret store vandringer, der således er tale om, laves derved, at nordiske statsborgere i alt væsentligt er ligestillet med hensyn til socialforsikring og lignende offentlige ydelser, og derved at staternes normale krav om pas og opholdstilladelse ikke gælder for statsborgere i et andet nordisk land.

Størstedelen af vandringerne på det nordiske arbejdsmarked synes at ske uden samvirke mellem hjemlandets og værtslandets arbejdsanvisning. Det normale er vistnok, at den arbejdssøgendes eventuelle kontakt med arbejdsanvisningen først sker efter ankomsten til værtslandet. Dette har dog ikke hindret, at der til tider og på specielle felter er sket en ret omfattende organiseret vandring ved hjælp af samarbejde mellem de statslige anvisningskontorer i de forskellige lande. Den offentlige arbejdsanvisning har ligeledes haft betydning ved den løbende udveksling af oplysninger om ledige pladser og udsigterne for arbejdsmarkedet.

Arbejdsanvisningsopgaverne inden for det nordiske arbejdsmarked påhviler i Danmark hovedsageligt arbejdsanvisningskontorerne.

2 OECD (OECE).

OECE's beslutning af 30/10 1953 med senere ændringer angående beskæftigelse af statsborgere fra medlemslandene er en principbeslutning, der tilsigter at lette arbejdskraftens van-

dringer over grænserne i medlemslandene (Vesteuropa undtagen Finland). De krav, beslutningen med dette formål stiller til medlemslandene, er dog moderate.

Hovedreglen er, at en stat ikke må nægte arbejdstilladelse til egnede arbejdere fra andre medlemslande, når det inden for bestemte frister er konstateret, at der ikke inden for landets grænser findes egnet arbejdskraft. Den enkelte stat kan dog gøre undtagelser for bestemte erhvervs- eller fagområder bl. a. af nationaløkonomiske hensyn, og den kan fortsat fastsætte begrænsninger i udlændinges beskæftigelse af hensyn til sundheden, den offentlige orden og den nationale sikkerhed.

Mens beslutningen af 30/10 1953 ikke beskæftiger sig med, hvorledes den fremmedes ansættelsesforhold kommer i stand, angår OECD's plan af 8/7 1960 for international udveksling af oplysninger om arbejdssøgende og ledige stillinger direkte arbejdsanvisningen. Planen pålægger medlemslandene halvårsvis at sende hinanden oversigter over ledige pladser og arbejdssøgende, ligesom der er mulighed for - på arbejdsgivernes foranledning - at fremsende oplysninger om ledige pladser oftere. Efter afslutningen af hvert kalenderår skal medlemslandene overfor OECD redegøre for de i årets løb gennemførte placeringer. Planen indeholder endvidere rene tekniske regler om, hvordan arbejdsanvisningsmyndighederne skal forholde sig for via den beskrevne informationsvirksomhed at tilvejebringe kontakt mellem arbejdssøgende og arbejdsgivere tværs over grænserne.

Opgaverne varetages i Danmark af arbejdsdirektoratet, der indsamler og fremsender de fornødne oplysninger og lader modtagne oplysninger gå videre til arbejdsanvisningskontorerne.

3 Den europæiske socialpagt.

Socialpagten indeholder i afsnit I, pkt. 18 og art. 18 og 19 regler om arbejdskraftens vandring over grænserne, som i deres sigte er overordentlig vidtgående, men i deres nærmere udformning meget vage.

Hovedprincippet er, at statsborgere i de lande, der tilslutter sig pagten, har ret til at tage lønnet beskæftigelse i de andre kontraherende stater på lige fod med vedkommende lands egne borgere. Det gælder dog kun med de begrænsninger, der måtte være fastsat af tvingende økonomiske eller sociale grunde.

Pligten for de kontraherende stater til således

at behandle udenlandsk arbejdskraft på lige fod med den nationale udbygges nærmere i nogle detailregier, der dels søger at overvinde bestående hindringer for arbejdskraftens vandring, dels beskytter de vandrende arbejdere. Det første sæt regler går ud på, at staterne skal administrere bestemmelser om udenlandsk arbejdskraft liberalt, forenkle bestående formaliteter og lempe gældende regler samt anerkende deres borgeres ret til udrejse. Det andet sæt regler kræver af staterne, at de opretholder en vederlagsfri hjælpetjeneste for vandrende arbejdere især med henblik på at give pålidelige oplysninger, samt at de letter de vandrende arbejdes afrejse, befordring og modtagelse og fremmer passende samarbejde mellem de sociale tjenester i ud- og indvandringslandene. Af værtslandet kræves især, at den fremmede arbejder ligestilles med landets egne borgere med hensyn til skatter, retssager og - i det omfang det offentlige øver indflydelse herpå - med hensyn til løn, arbejdsvilkår og indkvartering, samt at værtslandet så vidt muligt bistår en udenlandsk arbejder med at blive forenet med sin familie.

Som det fremgår af ovenstående stiller socialpagten indirekte krav til arbejdsanvisningssystemet ved at pålægge værtslandet at opretholde en fyldestgørende og vederlagsfri hjælpetjeneste, der skal bistå vandrende arbejdere i særdeleshed med at opnå pålidelige oplysninger. Uanset vagheden i formuleringen tør man gå ud fra, at pligten går væsentlig videre end de oplysninger, som skal gives i henhold til OECD's plan af 8/7 1960 (ovenfor side 37). Formålet må antages at være at skabe et lignende kendskab til arbejdsforholdene i værtslandet, som de nordiske arbejdere i almindelighed kan skaffe sig inden for det nordiske arbejdsmarked.

4 Fællesmarkedstraktaten.

Blandt Fællesmarkedets mål er at afskaffe enhver hindring for personers frie bevægelighed inden for markedets område. For at nå dette mål foreskriver traktaten bl. a. i art. 48, at arbejdskraftens frie bevægelighed skal være gennemført senest den 1/1 1970. Hvor vidtgående arbejdskraftens bevægelighed herefter bliver, er dog efter traktatens tekst tvivlsom. Meningen er muligvis, at medlemslandene - bortset fra begrænsninger, der retfærdiggøres af hensynet til den offentlige orden, sikkerhed og sundhed - skal afskaffe ethvert krav om opholds- og arbejdstilladelse for Fællesmarkedets borgere. Men det er dog ikke usandsynligt, at pligten til

at lukke fremmed arbejdskraft ind i landet - og egen arbejdskraft ud - i det væsentlige er indskrænket til at gælde tilfælde, hvor den beskæftigede har søgt og fået en faktisk tilbudt stilling. I alle tilfælde må medlemslandene under de fremmede arbejdes ophold i landet i beskæftigelsesmæssig henseende ikke diskriminere imod dem. Ligestillingen gælder dog ikke ansættelse i offentlig administration.

I overgangsperioden indtil 1970 skal Fællesmarkedets organer gradvis gennemføre den frie bevægelighed på arbejdsmarkedet efter nogle vagt formulerede retningslinier i art. 49. I henhold til denne bestemmelse har Fællesmarkedets Ministerråd den 16/8 1961 udstedt forordning nr. 15 om de indledende forholdsregler til gennemførelse af arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesmarkedet.

Af forordningens præambel fremgår, at overgangsperioden tænkes delt i etaper, således at indførelsen af arbejdskraftens frie bevægelighed kan ske trinvis. Forordning nr. 15 gælder kun for 1. etape, og der er endnu ikke udstedt en ny forordning.

I den etape, der dækkes af forordning nr. 15 er hovedvægten lagt på at skabe det administrative apparat og det samarbejde mellem nationale myndigheder, der er forudsætningen for planlægning af de følgende etaper og for udnyttelse af de muligheder, som medlemsstaternes villighed til at anvende udenlandsk arbejdskraft, allerede nu giver.

Medlemsstaternes pligt til at åbne for fremmed arbejdskraft er derimod i 1. etape beskednen. Hovedreglen er, at en statsborger i et medlemsland kun har krav på lønnet beskæftigelse i et andet medlemsland, såfremt der ikke er egnet arbejdskraft på dette lands sædvanlige arbejdsmarked. Dette anses for ikke at være tilfældet, når en plads har været registreret ledig hos arbejdsanvisningen i 3 uger. For de fremmede, som engang er blevet ansat, indeholder forordningen dog tillige en række regler, der sikrer dem en — efter varigheden af beskæftigelsen i værtslandet varieret - ret til genansættelse i dette land samt ligestilling med landets egne borgere, så længe beskæftigelsen varer.

Blandt de administrative forskrifter er der grund til at fremhæve følgende: Medlemsstaterne skal kvartalsvis tilstille fællesskabsmyndighederne rapporter om geografiske områder og fag, hvor der er overskud eller mangel på arbejdskraft. Hvert medlemsland skal oprette eller udpege et kontor, der kan organisere et omfat-

tende registrerings- og oplysningsarbejde bl. a. om udvekslingen på de nationale arbejdsmarkeder og om arbejdsformidlingen inden for Fællesmarkedet. Der skal findes lokale arbejdsanvisningskontorer, som er i stand til under kontrol af de centrale myndigheder at foretage direkte arbejdsanvisning inden for fællesskabets område.

Arbejdskraftens vandringer har inden for Fællesmarkedet et ganske betydeligt omfang. Men det er ikke muligt at afgøre, hvilken rolle de ovenfor refererede regler har spillet for denne udveksling. Der kan dog være grund til at understrege både, at arbejdere fra lande uden for Fællesmarkedet i ikke ringe omfang beskæftiges i fællesmarkedslandene, og at emigration fra Fællesmarkedets lande til lande uden for dette også har ret betydeligt omfang.

Som nævnt har Fællesmarkedets myndigheder endnu kun fastsat regler for overgangsperiodens 1. etape. Det er dog kendt, at der foreligger udkast til regler for den næste periode, som er tænkt at skulle vare til udgangen af 1965. Udkastet går væsentligt videre i retning af at virkeliggøre arbejdskraftens bevægelighed end forordning nr. 15. Efter udkastet er hovedreglen, at statsborgere i et andet medlemsland har samme ret til at besætte en stilling, der er meldt ledig til arbejdsanvisningen, som vedkommende lands egne borgere. Fra hovedreglen gøres dog visse undtagelser. Hvor særlige omstændigheder truer ligevægten på det nationale arbejdsmarked, kan en medlemsstat helt suspendere hovedreglen, men skal dog meddele dette til fællesskabsmyndighederne, der har kompetence til at ændre medlemslandets beslutning. Hvor et medlemsland inden for visse erhverv eller egne kan påvise overskud på arbejdskraft, har landets egne borgere endvidere en lignende fortrinsret til ledige stillinger som efter forordning nr. 15. Fristen foreslås dog ændret fra de nuværende 3 uger til 2 uger.

4. 2 Bestemmelser, der direkte tager sigte på at regulere de nationale arbejdsanvisningssystemer.

Ovenstående internationale bestemmelser om arbejdskraftens frie bevægelighed kan indirekte stille ganske indgribende krav til indretningen af de nationale arbejdsanvisningssystemer og til disses funktion. Der findes imidlertid også internationale regler, der tager direkte sigte på at regulere de nationale anvisningssystemer.

1) Den internationale arbejdsorganisation (ILO)¹⁾.

Den internationale arbejdsorganisations konvention nr. 88 om arbejdsanvisningens organisation og den dertil knyttede henstilling nr. 83 indeholder udførlige regler for, hvorledes en arbejdsanvisning bør være opbygget og fungere. Hovedindholdet er, at der bør findes en gratis, offentlig styret og financeret arbejdsanvisning, der skal udøve sin virksomhed gennem et net af lokale og eventuelt regionale kontorer under central ledelse. De ansatte skal være offentlige tjenestemænd, men der skal til embedssystemet knyttes rådgivende udvalg med repræsentanter for arbejdsgivere og arbejdere. Arbejdsanvisningens væsentligste funktion skal være gennem fyldestgørende registrering af arbejdssøgende og ledige pladser at bistå arbejdere med at finde egnet beskæftigelse og arbejdsgivere med at finde egnede arbejdere. Dertil kommer, at arbejdsanvisningen ved at formidle omskoling, flytning o. s. v. skal bidrage til arbejdskraftens bevægelighed, ligesom anvisningen skal tilvejebringe de nødvendige oplysninger og prognoser vedrørende tilstanden på arbejdsmarkedet. Anvendelsen af arbejdsanvisningen bør være frivillig både for arbejdsgivere og arbejdere, dog at i al fald de, der søger arbejdsløshedsunderstøttelse, bør registreres, men der lægges stor vægt på via forskellige former for propaganda at tilskynde arbejdsmarkedets parter til at benytte den offentlige arbejdsanvisning.

Som det fremgår af fremstillingen i kap. 2, er det bestående danske arbejdsanvisningssystemets struktur så forskellig fra det af konventionen foreskrevne, at Danmark ikke har kunnet ratificere konventionen. Dennes regler om arbejdsanvisningens funktion stemmer derimod i alt væsentligt med dansk praksis.

Konvention nr. 96, der fremtræder som supplement til ovenstående konvention om den offentlige arbejdsanvisning, angår arbejdsanvisningskontorer, der foretager anvisning mod be-

¹⁾ Den internationale arbejdsorganisation forbereder for tiden en konvention vedrørende arbejdsmarkedspolitik. Af konventionsudkastet fremgår, at man kraftigt understreger fuld beskæftigelse og økonomisk vækst som hovedmål for den økonomiske politik, og at arbejdsanvisningssystemet indgår som et af midlerne til at nå disse mål. Udkastet lægger særlig vægt på at understrege arbejdsanvisningens rolle ved tilvejebringelse af oplysninger og prognoser om arbejdsmarkedet og ved aktivt at virke for større bevægelighed på arbejdsmarkedet.

taling. Konventionen består af to dele, og staterne kan vælge at ratificere én af dem. Den første omfatter regler om gradvis nedlæggelse af erhvervsmæssig drevet arbejdsanvisning og regulering af anden arbejdsanvisning mod betaling. Den anden del angår regulering af enhver form for arbejdsanvisning mod betaling. Reguleringsreglerne går især ud på at foreskrive offentlig tilsyn med arbejdsanvisningen, kontrol med betalingen og særregler om anvisning ud over landets grænser. Erhvervsmæssigt drevne arbejdsanvisningskontorer kræves desuden autoriseret årligt.

Konventionen, der viser, i hvilken grad ILO lægger hovedvægten på det offentlige arbejdsanvisningssystem, er ikke ratificeret af Danmark. Den stiller på en række, reelt mindre betydningsfulde, punkter strengere krav til privat arbejdsanvisning end gældende dansk ret, jfr. s. 17-18.

2 *Den europæiske socialpagt.*

Pagten indeholder i art. I, stk. 3, en forpligtelse til at tilvejebringe eller opretholde vederlagsfri arbejdsanvisning for alle arbejdere.

Uanset at pagten ikke er ratificeret af Danmark, er dette krav opfyldt.

3 *OECD (OEEC).*

OEEC's henstilling af 2/7 1954 vedrørende retningslinier for arbejdsanvisning angår først og fremmest den måde, hvorpå lokale arbejdsanvisningskontorer bør udøve deres virksomhed. Henstillingen indeholder detaljerede retningslinier vedrørende sådanne emner som central ledelse og tilsyn med kontorerne, erhvervsklassificering, fremgangsmåden ved indhentning og nedfældning af oplysninger om arbejdssøgende og ledige pladser, videregivelse af oplysninger om ledige stillinger til andre kontorer m. v.

Den offentlige arbejdsanvisning sker her i landet i det store og hele i overensstemmelse med de retningslinier, som OEEC har anbefalet. Den anvisning, som sker ved arbejdsløshedskasserne, kan derimod ikke foretages i overensstemmelse med de anbefalede retningslinier. Danmark har derfor i OEEC's råd stemt for henstillingen, men har samtidig tilkendegivet, at man finder den danske ordning som helhed tilfredsstillende, og at man ikke ser sig i stand til at ændre arbejdsanvisningssystemet i overensstemmelse med henstillingen.

5 Arbejdsstyrkens tilpasning.

5.1

Det er blevet sagt, at Danmark efter den 2. verdenskrig har oplevet sin 2. industrialisering. Der ligger i dette udsagn i hvert fald det rigtige, at efterkrigsperioden har været præget af ganske overordentligt store forskydninger i vort økonomiske liv, ja, så store ændringer, at man formentlig skal tilbage til slutningen af sidste århundrede for at finde tilsvarende hurtige og drastiske bevægelser i produktionsstruktur og levevilkår.

Her skal man alene kort minde om, at på produktionssiden er landbrugsproduktionen vokset med tæt ved 80 % (1947 til 1962), samtidig med at erhvervets arbejdsstyrke er formindsket med små 150.000 helårsarbejdere, d. v. s. 35 %. Industriproduktionen er i samme periode vokset til godt det dobbelte samtidig med, at industriens samlede arbejdsstyrke er vokset med 50 %.¹⁾

På forbrugssiden har udviklingen været præget af, at den samlede indkomst er vokset med godt 200 %, hvoroverfor står prisstigninger og en voksende befolkning. Men det samlede private konsum målt i mængde er dog vokset med %, samtidig med at offentlige ydelser er udvidet nogenlunde tilsvarende.

Til disse store forskydninger i produktionens og levestandardens niveau kommer imidlertid også store forskydninger i produktionens sammensætninger og forbrugets fordeling. I samme periode blev industrieksporten målt i mængde således mere end femdoblet, og går man ned på at betragte produktionen af de enkelte varer, finder man naturligvis endnu voldsommere forskydninger. På forbrugssiden turde det være tilstrækkeligt at minde om de varige forbrugsgoders hastigt voksende indflydelse, fra biler og køleskabe til komfurer og fjernsyn. Til dette kommer den stærke stigning i — og forskydning i sammensætning af — efterspørgslen efter tjenesteydelser.

¹⁾ Medens antal arbejdere voksede med 40 %, voksede antal funktionærer med godt 100 %.

For at afrunde denne skitse må det imidlertid også nævnes, at denne udvikling er forløbet i ryk. Ikke mindst i 50'erne ses dette klart: Medens udviklingen op til 1958 var relativt træg med en (sammenlignet med andre lande) ganske høj arbejdsløshed, har udviklingen fra 1958 til i dag været voldsom. Dette fremgår klart af tabel 1, som belyser enkelte, vigtige sider af udviklingen fra 1950.

Tabellen viser samlede procentvise stigninger (regnet i mængde) fra 1950 til 1958 (d. v. s. 8 år) og fra 1958 til 1962 (d. v. s. 4 år).

*Tabel 1.
Hovedtal for den økonomiske udvikling
1950-1962.*

	1950-58	1958-62
Procentvis mængdemæssig stigning i:		
Bruttonationalproduktet i		
markedspriser	21	25
Privat konsum	16	26
Landbrugsproduktionen	28	6
Industriproduktionen	23	33
Landbrugseksporten	39	29
Industrieksporten	96	58
Gnst. arbejdsløshed, pct.	9,5	5,2

Kilder: Som beregningsgrundlag for bevægelsen i „Bruttonationalproduktet i markedspriser“ og i „Privat konsum“ er anvendt Nationalregnskabsstatistik 1947-1960, *Statistiske undersøgelser nr. 7*, Det statistiske Departement 1962 og Økonomisk Årsoversigt, maj 1963, Det økonomiske Sekretariat.

Bevægelsen i „Landbrugsproduktionen“ er beregnet ud fra mængdeindekset for den samlede landbrugsproduktion, jfr. Statistiske Efterretninger 1956, nr. 10, samt „Landbrugsstatistik 1958“ og „Landbrugsstatistik 1962“, Statistisk Departement 1959 og 1963. Bevægelsen i „Industriproduktionen“ er beregnet på basis af indekset for industriproduktionen, jfr. Statistisk Oversigt 1950-60 og 1951-61, Statistisk Departement 1961 og 1963, samt den almindelige økonomiske oversigt i Statistiske Efterretninger 1962, hvor industriproduktionen angives at være 5 % større 1. 1962 end i 1961.

For så vidt angår „Landbrugseksporten" og „Industrieksporten" for perioden 1950-58 er beregningsgrundlaget oplyst af Statistisk Departement. „Industrieksporten" for perioden 1958-62 bygger på kvantumindekset for specialudførelse af industrivarer, jfr. Statistisk Årbog for de pågældende år. Bevægelsen fra 1958 til 1962 i „Landbrugseksporten" er beregnet ved at sammenholde prisindeks og værdi i årets priser for landbrugseksporten, jfr. Danske Konjunkturtabeller, Tillæg til Statistiske Efterretninger, for de pågældende år.

Den gennemsnitlige arbejdsløshed er beregnet ud fra arbejdsdirektoratets ugentlige ledighedsopgørelser.

5.2

Store forskydninger i indkomst vil uundgåeligt i et samfund af vor type blive ledsaget af store forskydninger i den samlede efterspørgsel. Når den enkeltes indkomst vokser, vil den deraf følgende efterspørgselsstigning særlig rette sig mod visse varegrupper, medens andre områder i mindre grad berøres, og atter andre vil — omend dette er mindre typisk — kunne opleve et direkte fald i afsætningen. Det er allerede som eksempel nævnt, at producenterne af varige goder vil opleve en ganske særlig stor afsætningsstigning. Derimod er det klart, at på de områder, hvor forbruget allerede var relativt godt dækket ind før indkomststigningen, vil man ikke mærke en så stærk stigning i afsætningen.¹⁾ Typisk gælder dette for fødevarer taget under et omend der til gengæld her kan blive tale om forskydninger i forbrugets sammensætning. Endelig turde det være åbenbart, at producenterne af ringere varekvaliteter vil kunne opleve, at afsætningen direkte falder.

Til borgernes konsumefterspørgsel slutter sig det offentlige efterspørgsel. Også her vil man i et samfund, hvor indkomsterne er voksende, kunne se, at staten, kommunerne og de halv-offentlige institutioner ikke alene søger at „følge med", men tillige i ikke ringe omfang ændrer sammensætningen af deres efterspørgsel. Et meget typisk eksempel er den her i landet i de senere år gennemførte udvidelse af undervisnings- og forskningsaktiviteten.

Disse store forskydninger i den samlede konsumefterspørgsel ledsages af hermed sammenhængende forskydninger i efterspørgslen efter arbejdskraft i videste forstand. Men til dette kommer et vigtigt forhold, som nødvendigvis

¹⁾ Eksempelvis synes forbruget af kartofler og rugbrød at have været vigende i 50'erne.

må forstærke de nævnte kraftige tendenser til ændringer i sammensætningen af efterspørgslen efter arbejdskraft: Forskydninger i produktions-teknik. Det er klart, at med fuldstændig konstant og stabil efterspørgsel vil ændret teknik give ændringer i efterspørgslen efter arbejdskraft. Men dette forhold må i sig selv virke med særlig styrke, når efterspørgslens niveau og sammenhæng ændres, fordi virksomhederne da får et særligt incitament til at indføre den ny teknik i produktionen. Den hastighed, hvormed ny teknik trænger igennem, er således afhængig af, hvorvidt efterspørgslen hurtigt forskydes. En række iagttagelser, som ikke her skal omtales nærmere, tyder på, at i efterkrigsårene har de gennemførte tekniske ændringer af produktionen været særlig kraftige, blandt andet, men ikke alene, på grund af fremkomsten af nye varer.

Til de to nævnte forhold kommer som supplerende forklaring, at den stadige stigning i udenrigshandelen betyder, ikke alene at ny teknik importeres, men tillige at de ændringer i efterspørgslens sammensætning, som finder sted uden for vore grænser, via eksporterhvervene slår igennem på efterspørgslen efter dansk arbejdskraft. Det stadig voksende samkvem med andre lande vil således forstærke den nævnte tendens til ændring i fordelingen af efterspørgslen efter arbejdskraft.

5.3

Man kan konkludere derhen, at gennem efterkrigsårene har der været en usædvanlig stærk ændring i sammensætningen af efterspørgslen efter arbejdskraft i vid forstand. Spørgsmålet er nu, i hvilket omfang det har været muligt at tilfredsstille denne efterspørgsel.

Som udgangspunkt kan man med støtte i det ved folketællingerne indsamlede materiale søge at danne sig et billede af den samlede befolknings erhvervsfordeling. Man ser da bort fra børn under 14 år og (det iøvrigt voksende antal) studerende uden erhverv, ligesom pensionister og rentemodtagere ikke medregnes. Disse grupper udgjorde i 1960 tilsammen 1,6-1,7 mill. ud af en samlet befolkning på knap 4,6 mill. Den resterende del af befolkningen er erhvervsudøvende, idet dog en stor gruppe af husmødre ikke på tællingstidspunktet var beskæftiget uden for hjemmet. Det drejede sig om ialt ca. 730.000, således at den i snævrere forstand erhvervsudøvende befolkning i 1960 kan anslås til

*Tabel 2.
De erhvervsudøvende personer. 1960.
(Tusind).*

	Selv- stændige	Medhj. hustruer	Funkt. og tj.mænd	Arbejdere	Ialt
Landbrug m. v.	203,3	102,5	4,6	157,1	467,5
Industri og håndværk	72,0	14,2	101,6	473,5	661,3
Bygge- og anlægsvirksomhed	27,2	2,8	7,3	150,5	187,8
Handel og omsætning	81,6	26,5	184,0	61,9	354,0
Transport.....	15,8	2,0	65,9	66,7	150,4
Administration og liberale erhverv.	18,1	3,4	182,6	56,6	260,7
Husmedhjælpere udenfor landbrug.	0	0	0	79,4	79,4
Uoplyste erhverv	0	0	0	37,9	37,9
Tilsammen.....	418,0	151,4	546,0	1083,6	2199,0

Kilde: Statistisk Materialsamling vedr. arbejdsstyrken, beskæftigelsen og ledigheden 1948-60, Arbejdsmarkedsrådets sekretariat 1962, tabel 4-11. (Ikke trykt, duplikeret).

*Tabel 3.
Kønsfordelingen af de erhvervsudøvende
personer, 1960.
(Tusind).*

	Mænd	Kvinder	Ialt
Landbrug m. v.	327,6	139,9	467,5
Industri og håndværk	474,9	186,4	661,3
Bygge- og anlægsvirksomhed	181,8	6,0	187,8
Handel og omsætning	207,7	146,3	354,0
Transport.....	123,7	26,7	150,4
Administration og liberale erhverv	117,1	143,6	260,7
Husmedhjælpere udenfor landbrug	0	79,4	79,4
Uoplyste erhverv	0,2	37,7	37,9
	1433,0	766,0	2199,0

Kilde: Som tabel 2.

2,2 mill. En nærmere fordeling på erhverv og stilling i erhvervet er givet i tabel 2. Denne tabel suppleres med tabel 3, hvor erhvervsfordelingen er opdelt på mænd og kvinder.

5.4

De ved disse tabeller givne fordelinger er øjebliksbilleder af den i 1960 givne fordeling af den samlede arbejdsstyrke. Det er imidlertid nok så afgørende at undersøge, hvordan og på hvilke måder de i tabellerne 2 og 3 givne fordelinger kan ændres.

Betragtes arbejdsstyrken under ét, vil den ændres ved, at der i den øvre ende af alders-

fordelingen rykker medlemmer af de erhvervsudøvende ud på grund af alder og dødsfald. Afgang kan videre henføres til emigration og til, at nogle for en kortere eller længere periode går ud af de erhvervsaktives grupper. På den anden side kommer der tilvækst ved, at den nedre ende af befolkningens aldersfordeling rykker ind i de erhvervsudøvenendes grupper, ved tilgang fra udlandet og ved, at personer, der i en periode har stået uden for de erhvervsaktives grupper, vender tilbage. De sidstnævnte vil ofte være kvinder. I hvert fald i en voksende befolkning vil afgang fra de erhvervsaktives gruppe i reglen mere end opvejes af tilgangen. Der bliver en positiv netto tilvækst.

Nu vil det være klart, at alene i kraft af adgang på den ene side og tilgang på den anden side, vil man kunne gennemføre en ændring i fordelingen af arbejdsstyrken på de forskellige erhverv. Betragter man et erhverv i tilbagegang, vil erhvervets arbejdsstyrke kunne reguleres ved, at tilgangen indskrænkes. Men det vil være klart, at denne proces kan tage lang tid. Antager man, at arbejdsstyrken i et erhverv dækker aldersklassen fra 17 til 67, vil det ses, at selv om man går til yderligheder og helt standser tilgangen til erhvervet, vil det tage godt en snes år, før erhvervets arbejdsstyrke er halveret. Hertil kommer, at man ved denne metode får en aldersfordeling i erhvervet, som fra mange synspunkter kan være uheldig. Det bliver et „gammelmandserhverv". Omvendt vil man kun langsomt kunne have mulighed for at forøge et bestemt erhvervs arbejdsstyrke, såfremt man alene kan regulere ved at forøge tilgangen „nedefra", d. v. s. stort set via den samlede bruttotilgang. Et erhverv vil med en over tiden stabilt fordelt bruttotilgang til den samlede arbejdsstyrke på 1 Vi % være 45—50 år om at fordoble sin arbejdsstyrke.¹⁾ Skal erhvervet nu forcere sin produktion, vil det, om der alene reguleres ved f. eks. at fordoble bruttotilgangen, dog tage små 25 år, før dette kan fordoble arbejdsstyrken, og igen vil en „uheldig" aldersfordeling blive resultatet.

I et samfund i rolig vækst, hvor efterspørgsel og produktionsteknik kun langsomt undergår ændringer, og hvor forskydningerne i fordelingen efter arbejdskraft derfor er forholdsvis små, vil udbuddet af arbejdskraft imidlertid kunne tilpasse sig til forskydninger i efterspørgslen på den anførte måde, d. v. s. via tilgangen „nedefra". Vi lever imidlertid, som det indledningsvis blev fremhævet, i et ganske andet samfund. Stærke forskydninger i efterspørgslen, ændringer i teknik og fremkomsten af helt nye varer og produktionsprocesser er det karakteristiske i vort samfund. Disse forhold har været tydelige i hele efterkrigsperioden, men har gjort sig gældende med særlig styrke i de sidste 5 år. Fremover vil man kunne vente, at disse stadige forskydninger i produktionens afsætning og teknik vil fortsætte. En konsekvens heraf er, at arbejdsstyrkens fordeling på erhverv til stadighed

må ændres. Hertil kommer videre, at på grund af fremkomsten af nye varer og ændringer i produktionsteknik er der inden for et bestemt erhverv behov for omstilling (og følgelig oplæring) af arbejdsstyrken.

5.5

I de kommende år vil der til det allerede anførte være særlige forhold, som vil kunne betyde, at disse forskydninger bliver endnu kraftigere. Der tænkes her på virkningerne af de nye markedsdannelser. Såfremt Danmark skulle blive medlem af en eller anden form for et større markedsområde, der stiller øgede krav til økonomisk integration, vil resultatet uvægerligt blive en stærk omlægning af erhvervslivets struktur. Man kan tilføje, at dette er et af formålene for et „fællesmarked". En præcis beskrivelse af disse forskydninger er ikke mulig.¹⁾

For industriens vedkommende ventes meget følelig nedgang i aktiviteten på visse områder og fremgang på andre. Om dette taget under et betyder balance for industrien, er yderst vanskeligt at sige. Men i denne sammenhæng er det vigtigste, at tilslutningen indebærer store forskydninger mellem industriens enkelte brancher og dermed nødvendiggør en tilpasning af arbejdsstyrken.

For landbrugets vedkommende kan der være risiko for, at en eventuel bedring i pris- og afsætningsforholdene vil blive ledsaget af (eller efterfulgt af) kvantitative produktionsreguleringer. Det er vanskeligt her — hvor i øvrigt en række forskellige vurderinger anlægges — at have en klar opfattelse. Men den opfattelse har i hvert fald været gjort gældende, at den strukturelle tilpasning af landbruget, som allerede er i gang, må fortsættes.

Såfremt Danmark ikke måtte blive medlem af et sådant større marked, vil forskydninger og tilpasninger næppe blive mindre. Dette alternativ er om muligt endnu vanskeligere at bedømme; men i hvert fald synes det ganske klart, at landbrugets tilpasning og den hermed sammenhængende strukturelle forskydning formentlig må blive hurtigere. Ligeledes må kraftigere op- og nedgange blive følgen for enkelte industrigrene.

Selv om det er ganske umuligt at præcisere de forskydninger, som markedsdannelserne vil fremtvinge, er det dog muligt at konkludere, at

¹⁾ I perioden 1870 til 1950 var den gennemsnitlige årlige nettotilvækst til arbejdsstyrken af størrelsesordenen mellem 1 og 1¼ %, jfr. Bjerke og Us-sing, Studier over Danmarks Nationalprodukt, 1870-1950. København 1958.

¹⁾ Der kan henvises til *Danmark og det europæiske økonomiske fællesskab*, København 1962, (udgivet ved udenrigsministeriets foranstaltning).

der herfra vil udgå impulser, som vil føre til store ændringer i den samlede arbejdsstyrkes fordeling.

5.6

Det synes derfor klart, at det er ganske udelukket at påregne, at en tilpasning af arbejdsstyrkens fordeling på erhverv kan gennemføres alene via til- og afgang af arbejdskraft til arbejdsmarkedet. Man må derfor regne med, at en tilpasning af arbejdsstyrkens fordeling i meget væsentligt omfang må gennemføres ved en *omflytning af den eksisterende arbejdskraft*. Dette har også været tilfældet hidtil. Man kan eksempelvis henvise til den kraftige afvandring fra landbruget gennem hele efterkrigsperioden. Men som nævnt er der gode argumenter for, at sådanne omflytninger bliver endnu vigtigere fremover.

De vilkår, hvorunder den nødvendige overflytning af arbejdskraft foregår, har afgørende indflydelse på hele det økonomiske liv. Blandt målsætningerne for den økonomiske politik findes såvel „fuld beskæftigelse“ som „prisstabilitet“. Formentlig opfattes intet af disse mål i den helt strikte forstand, at hele arbejdsstyrken på et hvilket: som helst tidspunkt skal være i arbejde, eller at prisniveauet skal absolut fastfryses. Ikke desto mindre er det en klar og almindelig målsætning at søge at nå så langt frem mod fuld beskæftigelse og prisstabilitet som muligt. Illustrerende kan man måske specificere målene som en gennemsnitlig beskæftigelsesgrad over året på f. eks. 95 pct. eller derover og en stigning i detailpriserne på højst nogle få procent i gennemsnit pr. år.

Tænker man sig et øjeblik, at omflytningen af arbejdsstyrken vel kan gennemføres, men dog kun trægt og i det mindste kræver stærke incitamenter for at kunne gennemføres, vil man se, at i en verden, hvor efterspørgslen efter arbejdskraft stadig og hurtigt ændrer retning, vil det kunne være nødvendigt for at opretholde en høj beskæftigelse, at man akcepterer et ganske kraftigt, omend varierende, efterspørgselspres på arbejdsmarkedets forskellige dele. Dette vil imidlertid uvægerligt betyde stadige og ganske stærke lønstigninger, hvoraf følger, at det vil være vanskeligt, ja måske umuligt at opretholde en tilfredsstillende stabilitet i prisniveauet. Man må her minde om, at ændringer i arbejdsstyrkens fordeling i mange, ja i de fleste tilfælde, gennemføres så at sige af sig selv, jfr. ovenfor kap. 2. Arbejdsgiverne efterspørger arbejdskraft

og tilbyder herunder visse arbejdsvilkår bl. a. en bestemt løn. Ekspanderende brancher vil ved disse tilbud tiltrække arbejdskraft fra andre brancher. Det vil nu være klart, at såfremt den almindelige økonomiske politik, herunder det tilladte efterspørgselspres, gør det muligt for de ekspanderende brancher at tilbyde ekstraordinært høje lønninger, vil dette betyde, at flytning af arbejdskraften gennemføres forholdsvis let. Fordelene ved at flytte vil for lønmodtagerne være åbenbare. Men det er også klart, at konsekvensen heraf er store prisstigninger både som forudsætning og som resultat. Man får fuld beskæftigelse med relativt hurtig tilpasning af arbejdskraften. Men prisen, man betaler, er relativt store prisstigninger, som før eller siden kan bringe den fulde beskæftigelse i fare, dels på grund af en forværret betalingsbalancesituation dels på grund af uønskede ændringer i fordelingen. Man må herunder tage i betragtning, at der i vore dages samfund findes en klar tendens til, at lønstigninger på visse områder forholdsvis hurtigt „smitter af“ på andre områder. Dette er bl. a. en følge af højere organisationsgrad, bedre oplysningsteknik samt et gennemgående højt beskæftigelsesniveau.

Fører man på den anden side en almindelig økonomisk politik med en balance mellem udbud og efterspørgsel, som ikke fører til sådanne prisstigninger, vil man på arbejdsmarkedet savne det efterspørgselspres, som i den alternative situation fører til en hurtig og effektiv tilpasning af arbejdsstyrken. Men eksisterer der en relativt høj grad af bevægelighed på arbejdsmarkedet, vil dette betyde, at man med relativt små efterspørgselspres i forskellige dele af arbejdsmarkedet kan gennemføre de nødvendige flytninger. Det følger heraf, at der i denne situation er langt større chance for at kunne forene de to nævnte så vanskeligt forenelige, centrale mål for den økonomiske politik.

Det er ikke mindst på denne baggrund, man må betragte en moderne arbejdsmarkedspolitik, som må være et vigtigt middel til opnåelse af den bevægelighed på arbejdsmarkedet, der er en forudsætning for, at en tilfredsstillende beskæftigelsesgrad kan opretholdes uden for store prisstigninger. En effektiv arbejdsanvisning må udgøre en væsentlig del af en sådan arbejdsmarkedspolitik instrumenter.

S. 7

Der har i de senere år i den økonomiske politik målsætning ikke alene været lagt vægt på

fuld beskæftigelse og en vis grad af prisstabilitet, men tillige har en stærk økonomisk vækst været blandt de erklærede målsætninger. En tilfredsstillende stigning i den samlede produktion og dermed i den samlede realindkomst forudsætter imidlertid ikke alene, at den disponible arbejdsstyrke er i beskæftigelse, men tillige, at den enkelte lønmodtager er beskæftiget præcis der, hvor resultatet af hans indsats bliver størst muligt.

Imidlertid må det være en del af moderne arbejdsmarkedspolitik netop at gøre det muligt for den enkelte at finde frem til det arbejde, som passer ham bedst, og - på den anden side - at tilsikre, at arbejdsgivere får den arbejdskraft, som er mest velegnet til en given arbejdsproces. I denne forstand kan man sige, at nyere arbejdsmarkedspolitik understøtter en bevidst vækspolitik, for så vidt som den nævnte målsætning vil fremmes ved en effektiv arbejdsformidling.

5.8

En mere præcis beskrivelse af, hvor store omflytninger af arbejdsstyrken man har haft, og hvor store man vil få, afhænger ganske af, hvor specificeret en erhvervsfordeling man måtte gå ud fra. Det er klart, at med den i tabel 2 givne meget grove fordeling vil f. eks. omflytninger inden for industrien overhovedet ikke blive registreret. For at få problemet klart er det således nødvendigt at benytte en meget mere nuanceret opdeling, ja, det vil være nødvendigt at operere med den mindste enhed: Den enkelte arbejdsplads. Thi alene derved vil alle de til ændringer af fordelingen af arbejdsstyrken knyttede problemer kunne komme for dagen.

Det for udvalget givne problem vil ud fra dette synspunkt være, hvorvidt arbejdsstyrkens bevægelighed forstået som tilpasning af arbejdsmængden på den enkelte arbejdsplads ved overflytning fra anden arbejdsplads samt ved tilgang „udefra“ skønnes at være tilstrækkelig med det givne anvisningssystem. Eller omvendt: Vil ændringer i anvisningssystemet være ønskelige for derved at forøge arbejdsstyrkens bevægelighed?

5.9

Idet man med den her givne problemstilling som nævnt må betragte bevægeligheden fra arbejdssted til arbejdssted, følger det, at det stillede spørgsmål i det mindste har to sider: En faglig og en geografisk.

Det faglige problem spænder fra spørgsmålet om, hvorvidt en tandlæge kan eller må gennemføre bedøvelse af en patient (eller her skal tilkalde en læge) til spørgsmålet om, hvorvidt en snedkervend kan eller må fastgøre et gulvbræt (eller skal tilkalde en tømrervend). Som det vil være bekendt, findes en række faglige skranker fastlagt ved retsregler eller ved aftaler.

Nogle af disse skranker vil være velmotiverede ud fra alle synspunkter. Det er indlysende rimeligt at kræve visse faglige forudsætninger opfyldt for at tillade en mand at virke som læge, ligesom viden og kunnen rimeligt må kræves af en elektriker. Men andre skranker kan være mere tvivlsomme. Man må herunder minde om, at stort set må det antages at gælde, at et bestemt fag vil være tilbøjelig til at procedere for, at saglige grunde taler for at reservere en bestemt produktionsproces for faget. Dette kan som nævnt være sagligt velbegrundet; men den egentlige begrundelse kan også være, at man ønsker monopolstilling. I det sidste tilfælde vil der kunne komme en klar interessemodsætning mellem fagets interesser og mere almene samfundshensyn. Særlig betænkeligt må det forekomme, såfremt et således etableret fagmonopol bevarer og styrker sin position ved at hæmme tilgangen til faget. Dette forhold er velkendt fra laugstiden, men genfindes på mangfoldige områder i dag og er måske endda af voksende betydning på grund af den stærke tendens til skabelse af organisationer til varetagelse af specielle gruppers interesser.

Det geografiske problem refererer sig til omflytninger fra en arbejdsplads til en anden. Som bekendt findes også her en række skranker, hvoraf en væsentlig del kan henføres til de med boligsituationen følgende vanskeligheder. At man således også fra et arbejdsmarkedspolitisk synspunkt må fremhæve betydningen af, at et mere bevægeligt boligmarked søges tilvejebragt, er helt åbenbart.

I denne sammenhæng må tillige nævnes, at en vis rimelig hensyntagen til både menneskelige og også økonomisk velbegrundede trægheder i den geografiske mobilitet i forbindelse med bestræbelse for at undgå overdreven befolkningsskoncentration i bestemte egne i mange lande har ført til en meget aktiv lokaliseringspolitik. Her kan eksempelvis henvises til Vesttyskland, Holland, Frankrig og Storbritannien. Det falder uden for de her givne rammer at afveje, i hvilket omfang man her i landet ved arbejdsmarkedspolitikken skal søge at føre arbejdskraften frem

til de erhvervsmæssigt ekspanderende områder, eller man ved en meget aktiv lokaliseringspolitik skal søge at tilpasse erhvervsekspansion til arbejdskraftens geografiske fordeling. Det skal her alene nævnes, at en aktiv lokaliseringspolitik - i relation til hvilken, der ud fra andre synspunkter vil kunne argumenteres både for og imod - vil kunne betragtes som et supplement til en aktiv arbejdsmarkedspolitik.

5.10

Det har for udvalget været såvel et udgangspunkt som en rettesnor, at en forøget erhvervsmæssig, geografisk og faglig bevægelighed er en nødvendighed for at fremme en række elementære målsætninger, om hvilke der synes at være generel enighed: Høj beskæftigelse, prisstabilitet, stærk vækst, udnyttelse af en stor udenrigshandel til fremme af velstanden o. s. v. Hertil kommer de krav, som internationale sammenslutninger, vi i egen interesse tilmelder os, måtte stille. I konsekvens heraf har udvalget ment at måtte anbefale, at man snarest påbegynder en ændring af vort anvisningsapparat, idet man tillige foreslår, at man stiler mod en helt ny organisationsform.

Det er imidlertid betydningsfuldt, at man stedse ser anvisningens organisation og politik som en del af den generelle arbejdsmarkedspolitik. Dels må man minde om, at hvor vigtig anvisningsvirksomhed end måtte være, så har den dog trods alt begrænsede muligheder. Den kan ikke trylle ledige arbejdssteder frem, ej heller arbejdskraft. Dels vil det gælde, at anvisningens struktur og effektivitet vil være afhængig af andre faktorer.

Det er her nærliggende at eksemplificere med boligmarkedet, der i snart mange år har hæmmet den geografiske bevægelighed langt mere end de mangler, der måtte have været ved anvisningsapparatets organisation.

Det her anlagte synspunkt på arbejdsformidlingen er i overensstemmelse med en af OECD's komite vedrørende arbejdskraft og sociale spørgsmål vedtaget erklæring (fra oktober 1962), som man skal citere:

„I begyndelsen af indeværende år godkendte OECD's ministerråd et langtidsprogram for Komiteen vedrørende arbejdskraft og sociale spørgsmål. Komiteen vil påny fremhæve grundtankerne bag ved dette program og skal anbefale medlemslandene at optage en aktiv arbejds-

markedspolitik som en væsentlig bestanddel af deres politik til fremme af økonomisk vækst og stabilitet. Ved en aktiv arbejdsmarkedspolitik forstår komiteen ikke blot nogle få forbedringer i arbejdsanvisningssystemet m. v.; den fremhæver, at indsatsen på dette område må svare i omfang til opgavens rækkevidde: størst mulig økonomisk vækst og fuld beskæftigelse uden inflation.

I det kommende 10-år må der forventes store forandringer i medlemslandenes økonomiske struktur som resultat af de hastige tekniske fremskridt samt af forskydninger inden for handelspolitikken og verdenshandelens struktur. Det er derfor af stor betydning for den økonomiske vækst og stabilitet, at arbejdsstyrken er så tilpasningsdygtig som mulig; arbejdsressourcerne må hurtigst muligt drages hen til de mest dynamiske og produktive sektorer inden for det økonomiske liv.

Det er meget naturligt, at arbejdskraften ikke har let ved at skifte fag eller ved at flytte bort fra det tilvante opholdssted eller erhverv. Under skiftende produktionsvilkår kan den enkelte ikke helt automatisk finde vej til de nye beskæftigelser, hvor de pågældende kan opnå størst mulig produktivitet.

De forskellige lande vil hyppigt affinde sig med udgifterne til betydelige direkte eller indirekte subsidier eller med støtteforanstaltninger for at opretholde beskæftigelsen i økonomiske sektorer, der er i tilbagegang og mindre produktive. Offentlige midler ville ofte være bedre anvendt, hvis pengene i stedet blev sat ind på at lette og tilskynde arbejdskraftens flytning og omskoling til bedre jobs. For at opnå fuld beskæftigelse kan det desuden være nødvendigt at finde frem til foranstaltninger, der kan stimulere egnsudvikling, omlægninger af brancher og tilflytning af nye industrier til geografiske områder med overskud af arbejdskraft.

De selektive foranstaltninger, som en aktiv arbejdsmarkedspolitik må bestå af, virker — til forskel fra de almindelige finans- og pengepolitiske forholdsregler til påvirkning af det økonomiske liv - på en gang stimulerende ind på produktionen og bremsende på den inflatoriske stigning i omkostninger og priser. Disse foranstaltninger fremmer den økonomiske vækst ved at afhjælpe vanskelighederne inden for de områder, hvor arbejdskraftforsyningen danner flaskehalse. De har fra socialt og politisk synspunkt den fordel, at de udvider den enkeltes ret til frit at vælge beskæftigelse og arbejdsplads og

øger trygheden over for indtægtstab. Forskydninger i produktionslivet vil således i kraft af en aktiv arbejdsmarkedspolitik lettere blive akcepteret, og derigennem svækkes tilbøjeligheden til at møde disse forskydninger med restriktioner og støtteforanstaltninger.

Man bør ikke betragte de her omtalte offentlige udgifter til forbedring af arbejdskraftens kvalitet og til fremme af dens omstillinger som omkostninger for samfundet; de må snarere tages som en i høj grad udbyttegivende „investering i arbejdskraftens tilpasning“.

6 Forholdet til udlandet,

I det foregående kapitel har udvalget som baggrund for sin stillingtagen søgt at give et overblik over, hvilke krav den fremtidige økonomiske udvikling i Danmark kan tænkes at ville stille til arbejdsanvisningens struktur og funktion.

Sådanne krav kan imidlertid også tænkes at blive stillet udefra. Dette kan ske på to måder. Danmark kan ønske at tilslutte sig internationale aftaler eller beslutninger, hvis gennemførelse kræver ændringer i det bestående arbejdsanvisningssystem. Men det er også muligt, at det internationale økonomiske samkvem - herunder arbejdskraftens vandring over grænserne - kan blive så intenst, at Danmark — uden at være retligt bundet — dog faktisk vil være nødt til at udbygge sit arbejdsanvisningssystem og muligvis herved tilpasse det til den praksis, som de større lande eller blokke af lande i Europa følger.

6. 1 Traktatmæssige krav.

Blandt de i kap. 4 nævnte internationale aftaler og beslutninger har Danmark ikke tilsluttet sig ILO's konvention nr. 88 om arbejdsanvisningens organisation og den dertil hørende henstilling nr. 83, ILO's konvention nr. 96 om arbejdsanvisningskontorer, der foretager anvisning mod betaling, Den europæiske Socialpagt og Fælledsmarkedstraktaten. Desuden har Danmark taget forbehold ved tilslutningen til OECD's henstilling vedrørende retningslinier for arbejdsanvisningen.

I det følgende skal undersøges, hvilke ændringer i det bestående danske arbejdsanvisningssystemets struktur og funktion en tilslutning til disse internationale aftaler eller beslutninger ville kræve.

Ratifikation af *ILO's konvention nr. 88 vedrørende arbejdsanvisningens organisation* ville kræve omdannelse af det nuværende delte anvisningssystem til en fuld statslig arbejdsanvisning. Derimod ville ratifikation ikke kræve væ-

sentlige ændringer med hensyn til arbejdsanvisningens funktioner og hjælpemidler.

Som forholdene er her i landet kunne der ved en eventuel ratifikation af *ILO's konvention nr. 96 om arbejdsanvisningskontorer, der foretager anvisning mod betaling*, kun være tale om at tilslutte sig 2. del vedrørende kontrol med privat arbejdsanvisning. Selv en sådan begrænset ratifikation ville kræve visse mindre betydningsfulde ændringer i lov af 20. maj 1938 med senere ændringer angående privat arbejdsanvisning. Autorisationer til private arbejdsanvisningskontorer måtte således gøres tidsbegrænsede, og lovens regler anvendes for enkelte hidtil undtagne erhverv.

På grund af bestemmelsernes væde udformning er det vanskeligt at bedømme, hvilke ændringer en tilslutning til *Den europæiske Socialpagt's* regler om beskæftigelse ville kræve. Pagten stiller næppe nye krav til selve arbejdsanvisningens struktur, men derimod nok til dens indhold og virkemåde, og især måtte pagtens tiltræden medføre ændringer i fremmedlovgivningen. Efter gældende fremmedret kræves opholdstilladelse og arbejdstilladelse fra politiet som betingelse for at tage beskæftigelse her i landet for alle fremmede undtagen andre nordiske statsborgere. Begge tilladelser er diskretionære og frit tilbagekaldelige. Det er således efter gældende ret fuldt lovligt i en periode med et vist overskud af arbejdskraft på hele arbejdsmarkedet eller på dele heraf at diskriminere mod fremmede arbejdere, bortset fra de øvrige nordiske landes statsborgere. For at sikre den enkelte retten til at tage beskæftigelse på et andet lands område foreskriver pagtens art. 18, at stater skal lempe gældende fremmedretlige regler og forenkle gældende formaliteter. Og art. 19, nr. 8, pålægger staterne at hindre udvisning af fremmede arbejdere, med mindre de er en fare for landets sikkerhed eller overtræder samfundets love eller moral. Selv om de krav, der herved stilles til staterne, er yderst vage, må det

dog forudses, at den frihed med hensyn til at give eller nægte opholds- og arbejdstilladelse, som gældende dansk ret indrømmer myndighederne, ikke ville kunne opretholdes. Til arbejdsanvisningen stiller art. 19, nr. 1 og 2 især krav, der ikke for tiden er opfyldt, om, at den skal fungere som hjælpetjeneste for både ind- og udvandrede arbejdere.

Såfremt Danmark skulle have tilsluttet sig *OECD's retningslinier for arbejdsanvisningen* uden forbehold, måtte man enten have koncentreret al anvisningsvirksomhed hos de offentlige arbejdsanvisningskontorer eller i al fald have styrket arbejdsløshedskassernes anvisning meget betydeligt i kontormæssig henseende og underkastet den yderligere kontrol.

Mens dansk tilslutning til de hidtil nævnte internationale regler vanskeligt kan tænkes at blive politisk tvingende nødvendigt og derfor i alt væsentligt vil bero på, hvorvidt tilslutning ud fra arbejdsanvisningsmæssige eller lignende hensyn er hensigtsmæssigt, er forholdet et andet med hensyn til *Fællesmarkedstraktaten*. Hvis Danmark af almene politiske og erhvervsøkonomiske grunde beslutter sig til at søge optagelse i Fællesmarkedet og opnår sådan optagelse, må man regne med, at landet fuldt ud må underkaste sig traktatens regler om arbejdskraftens frie bevægelighed og må indrette sit arbejdsanvisningssystem i overensstemmelse hermed. Det har derfor særlig interesse at undersøge, hvilke krav selve Fællesmarkedstraktaten og de regler, der allerede er udstedt eller kan ventes udstedt i henhold til traktaten, stiller om ændringer i gældende dansk ret vedrørende arbejdsanvisning.

I henhold til traktatens art. 48 skal det fælles arbejdsmarked inden for traktatens område være gennemført senest den 1. januar 1970.

Som nævnt ovenfor side 38 er det tvivlsomt, hvor indgribende krav denne bestemmelse stiller til medlemslandene. Meningen er muligvis et ligeså frit fælles arbejdsmarked som det eksisterende nordiske; men tanken kan også være at indskrænke bevægeligheden til at omfatte ind- og udvandring til overtagelse af faktisk tilbudte stillinger. Hvad enten den ene eller anden fortolkning er rigtig, vil art. 48 stille krav om meget væsentlige ændringer i fremmedretten. Derimod vil den fulde gennemførelse af arbejdskraftens frie bevægelighed i og for sig ikke stille krav til arbejdsanvisningssystemet. Men såvel af hensyn til de danske, der vil udnytte den frie bevægelighed, som for at modarbejde for stor

og ukontrolleret indvandring af fremmed arbejdskraft, må det forudses at blive aldeles nødvendigt i det mindste at skaffe og formidle udførlige oplysninger om aktuelle og fremtidige beskæftigelsesmuligheder både her i landet og i Fællesmarkedet i øvrigt. Fremskaffelsen af oplysninger og den nødvendige kontakt med andre landes anvisninger ville i det mindste kræve en kraftig koordinering af arbejdsanvisningen under ledelse af den offentlige arbejdsformidling. Hvis arbejdskraftens vandringer antager et blot nogenlunde stort omfang, er det tillige sandsynligt, at allerede hensynet til hurtig og effektiv fremskaffelse og videregivelse af oplysninger måtte føre til en afskaffelse af det danske systems dualisme.

Hvilke krav en tiltræden til Fællesmarkedet i overgangstiden indtil den fulde gennemførelse af arbejdskraftens frie bevægelighed ville stille til arbejdsanvisningssystemet her i landet er meget vanskeligt at afgøre. Forordning nr. 15 angår kun overgangstidens 1. etape. Indholdet af reglerne for 2. etape ligger endnu ikke fast, og ingen kan vide, hvorledes reglerne for eventuelle følgende etaper udformes.

De krav, som forordning nr. 15 stiller, er klartest for så vidt angår fremmedretten. Medlemsstaterne er pligtige til at give opholds- og arbejdstilladelse i overensstemmelse med en række detaljerede regler i direktivet til beskæftigede fra de andre fællesmarkedslande og deres familier, når den beskæftigede har fået arbejde, fordi der ikke var egnet arbejdskraft inden for værtslandet, når arbejdsgiveren i særlige tilfælde har afgivet tilbud på navn, og når den beskæftigede som følge af beskæftigelsens længde her i landet har krav på dens forlængelse. Desuden er værtslandet pligtig til i vidt omfang at ligestille de fremmede med landets egne borgere.

De krav, som i overgangsordningens første periode stilles til selve anvisningssystemet, er mindre klare. De falder i to grupper: de, der tager sigte på at skabe det nødvendige samarbejde på længere sigt, og de, der angår aktuel arbejdsanvisning mellem landene. Det første sæt regler angår dels oprettelsen af en række organer i fællesskabets centraladministration, dels en pligt for medlemslandene til at samarbejde med disse organer og indbyrdes, herunder specielt at oprette eller udpege et kontor til at organisere samarbejdet vedrørende arbejdskraftens frie bevægelighed og lokale kontorer til at foretage gensidig anvisning overfor lignende lokale kon-

torer i andre medlemslande. Med henblik på den aktuelle arbejdsanvisning pålægges det medlemsstaterne at sende fællesskabets myndigheder kvartalsvise opgørelser over geografiske områder og fag med overskud eller mangel på arbejdskraft. Disse oplysninger videresendes fra fællesmyndighederne til de øvrige medlemslande, og det er forudsat, at der kan blive tale om indbyrdes anvisning direkte mellem lokale kontorer. Endvidere pålægger forordningen hver medlemsstat at tilstille fællesskabet bedømmelse vedrørende situationen på sit arbejdsmarked.

Som man vil se, stiller Fællesmarkedet i den I. etape ret beskedne krav til ændringer i selve arbejdsanvisningens organisation. Ved at udpege f. eks. arbejdsdirektoratet som central kontaktpmyndighed og de offentlige arbejdsanvisningskontorer som lokale instanser ville forordningens minimumsregler være opfyldt. Det er derimod, tvivlsomt, om man uden udbygning af kasserens indberetningspligt og snævrere kontakt med erhvervslivet kunne opfylde rapporteringspligten over for fællesskabet. Og i al fald må man ikke være blind for, at den meget betydelige harmonisering af anvisningens virksomhed og rapportering udadtil, som forordningen helt igennem forudsætter, kan føre til, at der stilles krav til arbejdsløshedskasserne, som de ikke kan indfri, i al fald ikke uden at blive underkastet en skærpet kontrol.

Hvis det foreliggende udkast til en forordning for 2. etape gennemføres i sine hovedtræk, vil kravene til en hurtig og præcis arbejdsanvisning skærpes betydeligt. Efter udkastets hovedregel er det nemlig afgørende for en udlændings krav på beskæftigelse på lige fod med de indfødte, at

der er anmeldt en ledig plads hos arbejdsanvisningen. Hertil kommer, at undtagelsesreglen for fag og egne med overskud af arbejdskraft sætter så korte frister for varigheden af de nationale arbejdssøgendes fortrinsret — 2 uger - at hurtigheden i den interne clearing af ledige pladser og arbejdssøgende bliver af største betydning.

6. 2 Andre forhold.

Også uden traktatmæssige forpligtelser kan forholdet til udlandet tænkes at komme til at præge det danske arbejdsanvisningssystem.

Sådan påvirkning er særlig sandsynlig, hvis man forestiller sig, at arbejdskraftens vandring over vore grænser antager et nogenlunde stort omfang, og det enten faktisk ikke er muligt ved ind- og udvandringstilladelser at regulere vandringerne efter det nationale arbejdsmarkeds behov, eller man dog ikke ønsker at gøre det. Under sådanne omstændigheder vil landet både af hensyn til de udvandrende danskere og til landets behov for at bevare arbejdskraften og for at undgå uønsket stor indvandring have en åbenbar interesse i, at oplysninger - herunder prognoser — vedrørende beskæftigelsesforhold m. v. her og i udlandet indsamles og spredes så hurtigt og så fuldstændigt som muligt. 1 det omfang vort delte system vanskeliggør denne del af anvisningsvirksomheden, vil der opstå et pres for at få anvisningen omdannet til enhedssystem. Medvirkende hertil vil også være nødvendigheden af et nært samarbejde mellem danske anvisningsmyndigheder og nabolandenes arbejdsanvisninger, der alle har enhedspræg.

7 Arbejdsformidlingens sigte.

7.1

I kapitel 5 er det blevet fremhævet, at der i dag er et større *behov for* at gennemføre *forskydninger* i arbejdsstyrken end tidligere. Dette er en følge af store forskydninger i efterspørgslen efter varer og tjenester. Det er videre en følge af store ændringer i produktionsteknikken. Og det er endelig en følge af et (ofte udtalt) ønske om at kombinere en høj beskæftigelsesgrad og stærk økonomisk vækst med prisstabilitet.

Der er nu først grund til at minde om, at i overensstemmelse med fortidens erfaringer må man antage, at i et meget væsentligt omfang vil disse forventeligt store forskydninger i arbejdskraftens faglige og geografiske fordeling blive gennemført så at sige af sig selv. Som det fremgår af kapitel 5, er de fleste flytninger hidtil blevet gennemført ved, at arbejdskraften af sig selv har fulgt forskydningen i efterspørgslen efter arbejdskraft. Denne tilpasning er vel i reglen gennemført ved, at forøgede fortjenstmuligheder i andre egne eller andre fag har virket som incitament til direkte overgang fra en beskæftigelse til en anden. Dette incitament forstærkes ved manglende eller i hvert fald utilfredsstillende beskæftigelse og beskæftigelsesmuligheder i det hidtidige fag og/eller i det hidtidige område.

7.2

Selv om man således fortsat kan regne med, at faglige og geografiske flytninger i meget væsentligt omfang vil kunne klares ved de to parter - lønmodtagernes og arbejdsgivernes - eget initiativ, må man dog som nævnt regne med, at der vil blive stillet større og større krav til *en organiseret arbejdsformidling*.

Behovet for en organiseret arbejdsformidlingstjeneste udspringer af det enkle faktum, at der til enhver tid sker sådanne forskydninger på arbejdsmarkedet, at der stadig må foregå afbrydelser eller standsninger af visse arbejdsforhold,

samtidig med at der på andre felter etableres nye arbejdsforhold. Årsagerne bag disse skift kan være mangfoldige; de kan hidrøre fra producerende virksomheders varierende behov for arbejdskraft eller fra arbejdskraftens interesse i at skifte job. Men uanset årsagerne finder der en stadig ubrudt serie af skift sted på arbejdsmarkedet, og i det langt overvejende antal tilfælde sker disse skift spontant, d. v. s. de afhandles direkte mellem den pågældende arbejdsgiver og vedkommende beskæftigede eller arbejdssøgende. Når der overhovedet opstår et problem om en organiseret indsats på dette område, ved siden af den spontane udfoldelse, beror det på, at det ikke i alle tilfælde giver tilfredsstillende resultater, hvis dette felt helt igen er overladt til kræfternes frie spil. Den virksomhed, som søger arbejdskraft, kan ikke altid forlade sig på, at der lige netop på det tidspunkt, der passer ind i virksomhedens interesser, spontant indfinder sig egnet arbejdskraft i det ønskelige omfang som arbejdssøgende på pladsen. En person, som søger arbejde, kan heller ikke uden videre regne med alene ved egen indsats at kunne finde et passende job på det ønskelige tidspunkt.

Det mest elementære formål med en organiseret formidlingstjeneste må da være at træde ind som et supplement til de arbejdskraftsøgendes og arbejdssøgendes egne, individuelle, spontane indsats for at finde passende arbejdskraft, respektive job. Den organiserede formidling har til opgave at tætte forbindelsen mellem de arbejdskraftsøgende og arbejdssøgende. Ved at organisere en sådan clearing mellem udbud og efterspørgsel på arbejdsmarkedet tilsigtes det at forøge chancen for, at arbejdsgiverne altid kan finde arbejdssøgende på det tidspunkt, det sted, af den art og i det omfang, de ønsker det; og på tilsvarende måde forøge chancen for, at de arbejdssøgende altid kan finde job, der passer dem bedst.

Den organiserede arbejdsformidling omfatter

oprindelig og i sin mest elementære form alene en sådan formidling af kendskab til ledige job og job-søgende arbejdskraft. Selve det apparat, der formidler denne viden, kan opfattes som et passivt hjælpemiddel, der afventer henvendelser fra arbejdsgivere eller arbejdssøgende og derpå registrerer disse henvendelser samt stiller dem til rådighed for enhver, som på eget initiativ stiller forespørgsel.

På et senere stadium opstår der behov for, at formidlingstjenesten går over til at udfolde en selvstændig indsats i retning af på eget initiativ at indhente oplysninger om ledige eller potentielt ledige stillinger samt oplysninger om alle (beskæftigede eller arbejdsløse) arbejdssøgende eller potentielt arbejdssøgende. Der er imidlertid på dette stadium kun tale om, at formidlingstjenesten udfolder aktivitet, hvad angår fremskaffelse af oplysninger af den nævnte art; indsatsen vedrører fremdeles kun fremskaffelse af og formidling af data.

På et senere trin kommer behovet for, at formidlingstjenesten går over til en mere aktiv indsats, ikke blot vedrørende fremskaffelse og formidling af viden, som har betydning for omsætningen på arbejdsmarkedet, men yderligere i form af aktiv indsats, som kan fremme denne omsætning. Hermed tænkes bl. a. på bistand ved ændringer i arbejdskraftens opholdssted og erhvervsfelt.

Sigtet med den organiserede arbejdsformidling er i alle tilfælde at skabe et supplement til den spontane tilpasning på arbejdsmarkedet, således at omsætningen af arbejdskraft fremmes. Hvis der ikke fandtes et sådant supplement til den spontane tilpasning, kunne man med sikkerhed regne med, at omsætningen på arbejdsmarkedet ville være mindre, simpelt hen fordi der i en række tilfælde, hvor der er behov for tilpasning, ikke af sig selv kan finde tilpasning sted, i hvert fald ikke så hurtigt og gnidningsløst, som det er ønskeligt og muligt.

Det er i denne sammenhæng vigtigt at fastholde tidsfaktorens fundamentale betydning for omsætningen på arbejdsmarkedet. Hvis f. eks. en arbejder afskediges fra en virksomhed på grund af mindsket afsætning for denne virksomhed, så kan det meget let tænkes, at der i en overskuelig afstand derfra findes en virksomhed, som savner arbejdskraft netop af den pågældende art; men hvis den ovenfor omtalte spontane tilpasning ikke er tilstrækkelig, og hvis der ikke findes en organiseret formidlingstjeneste, som kan træde til, kan det komme til at

vare en vis tid, før den pågældende ledige og den omtalte arbejdskraftsøgende virksomhed får kontakt med hinanden, således at nyt arbejdsforhold kan etableres. En sådan forhaling af tilpasningsprocessen er ensbetydende med en tomgang, som indebærer, at arbejdskraft er gået til spilde, og produktionsmuligheder er forblevet uudnyttet. Det mest elementære formål med formidlingstjenesten består i at mindske en sådan risiko for forsinkelser af den løbende tilpasningsproces på arbejdsmarkedet for derved at bidrage til at holde tomgang nede på et absolut minimum.

Formidlingstjenestens mest elementære opgave må således siges at bestå i den rent kvantitative indsats for at holde beskæftigelsesgraden på maksimum og arbejdsløsheden på minimum.

Imidlertid har formidlingen også et kvalitativt sigte. En clearingscentral for de arbejdskraftsøgende og arbejdssøgende har mulighed for opsamling af erfaringer med hensyn til, hvilke arter af arbejdskraft der egner sig bedst for de forskellige arter af job. Formidlingstjenesten har derfor mulighed for at bidrage til, at arbejdskraften bliver bedre indpasset i produktionen, end hvis al omsætning på arbejdsmarkedet alene var overladt til de spontane kræfter. Dette bidrag til kvalitativt bedre tilpasning kan være af betydning såvel for den enkeltes evneudfoldelse og arbejdstilfredshed som for produktiviteten i samfundet.

7.3

I andre lande, herunder ikke mindst i Sverige, har en sådan *aktiv arbejdsmarkedspolitik* været i stærk udvikling i efterkrigsårene. Denne politik strækker sig over en bred skala. Til den hører således bestræbelserne for at føre arbejdskraft fra tomgangs-felter - de være sig stedlige eller erhvervsmæssige — over til de områder, hvor der findes knaphed på arbejdskraft. Ifølge den i Sverige — men i øvrigt også i en række andre lande, jævnfør kapitel 3 - alment anerkendte tankegang, er det lønsomt for samfundet ved hjælpeforanstaltninger og tilskud fra det offentlige at bringe dele af arbejdsstyrken til at ønske, og af egen drift at medvirke ved de omstillinger på arbejdsmarkedet, produktionslivets omskiftelser rejser krav om. Ved at medvirke til, at arbejdskraft flytter og akklimatiseres på nye steder, og til, at der finder en vidtstrakt omskoling og voksen-uddannelse sted, kan samfundet bidrage til at opnå den udligning, som er

påkrævet i forholdet mellem områder med overskud af arbejdskraft og områder med mangel på arbejdskraft.

Denne clearing-proces, som er påkrævet, kan også fremmes ad andre veje. Påvirkning af de offentlige investeringers fordeling over tid og sted repræsenterer et andet sæt af midler i disse formåls tjeneste. Også påvirkning af de private investeringer spiller med ind, idet man på forskellige måder, f. eks. ved pengepolitiske indgreb eller gennem bestemmelser om skattemæssige begunstigelser af erhvervsvirksomhedernes henlæggelser til investeringsfonds — med henblik på senere frigivelse til investeringsformål efter arbejdsmarkedsmyndighedernes skøn over det beskæftigelsesmæssigt ønskelige tidspunkt herfor — søger at dæmpe investeringsvirksomheden under højbeskæftigelse og at stimulere den, når det almindelige beskæftigelsesniveau synes vigende.

Til arbejdsmarkedspolitikens virkemidler henregnes i Sverige også påvirkning af erhvervsvirksomhedernes lokalisering, idet man på forskellig vis forsøger at fremme erhvervsvirksomhedernes lokalisering i områder, hvor det af hensyn til den bedst mulige udnyttelse af landets arbejdskraftressourcer synes samfundsmæssigt særlig ønskeligt.

Det skal yderligere nævnes, at arbejdsmarkedspolitikken også omfatter bestræbelser for at tilvejebringe et passende tilskud af arbejdskraft fra andre lande samt forsøg på at fjerne nogle af de hindringer, der kan stille sig i vejen for beskæftigelsen af visse grupper af den indenlandske befolkning, herunder gifte kvinder og ældre personer.

7.4

Som flere gange fremhævet, vil *kravene til arbejdsformidlingen* være *voksende* fremover.

Til det i kap. 5 allerede anførte skal her for det første fremhæves, at målsætningen „fuld beskæftigelse og prisstabilitet" i hvert fald ikke kan nås uden et meget effektivt virkende formidlingsapparat. Hvis man ved et effektivt formidlingsapparat kunne formidle faglige og geografiske flytninger, ville der være større chance for at kombinere en høj beskæftigelse med en tålelig prisstabilitet. Man kunne også udtrykke dette ved at sige, at en effektiv formidling vil kunne øge mulighederne for at holde en høj beskæftigelsesgrad samtidig med, at konkurrenceevnen over for udlandet bevares. Man må herunder tage i betragtning, at andre lande for-

længst er kommet i gang med at ofre langt større beløb, end vi gør, på arbejdsformidlingen.

For det andet er det tvivlsomt, om man overhovedet med de forventede store forskydninger kan regne med, at en tilfredsstillende beskæftigelsesgrad vil kunne nås uden et meget velorganiseret formidlingssystem. Set fra et produktionssynspunkt betyder et mindre effektivt formidlingssystem, at der vil optræde et utilfredsstillende stort antal flaskehalse i produktionen. Den for givne produktionsprocesser nødvendige arbejdskraft vil kunne være til stede, men således at de to parter ikke finder hinanden. Man må i denne sammenhæng også minde om, at ud fra moderne arbejdsmarkedspolitiske synspunkter må det være muligt at benytte arbejdsformidlingen som et smidigt instrument ved gennemførelse af den økonomiske politik. Ligeledes vil arbejdsformidlingen kunne yde bidrag til en mobilisering af arbejdskraftreserver.

For det tredje er der grund til at fremhæve, at det internationale samarbejde i dag er godt på vej til at udstrække sig fra varemarkedet til arbejdsmarkedet. Et begrænset internationalt arbejdsmarked fandtes tilbage til før den første verdenskrig. Men hvor det dengang var noget mere specielt, har det gennem årene efter den anden verdenskrig udviklet sig til noget stort. Der må herom henvises til kapitel 4, hvor det er nævnt, at i Vesteuropa arbejder et meget stort antal uden for deres hjemland, således eksempelvis i Vesttyskland pr. 30. juni 1963 ca. 800.000, svarende til ca. 3 % af landets arbejdsstyrke. Det har været et hovedsynspunkt i kapitel 6, at selv om Danmark ikke i øjeblikket er medlem af en økonomisk union, som stiller krav om et frit arbejdsmarked - bortset fra de ret væsentlige krav, som nordiske aftaler stiller - må man regne det for en nærliggende mulighed, at vi før eller siden i vor egen interesse vil gå ind i sådanne aftaler. Der vil da uundgåeligt blive stillet store og nye krav til arbejdsformidlingen. Som det fremgår af kapitel 6, synes vort nuværende formidlingsapparat vel formelt stort set at kunne tilfredsstille de øjeblikkelige krav, som et medlemskab af det europæiske fællesmarked ville stille. Men det fremgår også af kapitel 6, at det i et Europa, hvor arbejdskraftens vandringer tager et stigende omfang, for at klare sig kan blive nødvendigt at styrke anvisningssystemet væsentligt, eventuelt ved at omdanne det.

Til det nævnte kommer, for det fjerde, at der i dag med den foran anførte målsætning tillige

med den også almindeligt anerkendte målsætning om en høj økonomisk vækst, fuld beskæftigelse og prisstabilitet, stilles meget store krav til den økonomiske politik. I almindelige vendinger kan man her sige, at denne må være både effektiv, præcis og hurtigt virkende. Men dette stiller på sin side krav om en virkelig effektiv oplysning om arbejdsmarkedets tilstand og udviklingstendenser.

7.5

Af det foran anførte kan nu udledes en række krav til arbejdsformidlingssystemet.

(1) Arbejdsformidlingen må ud fra et detaljeret kendskab til begge arbejdsmarkedets parter være i stand til at varetage den egentlige anvisningsvirksomhed, idet man herunder må minde om betydningen af, at denne anvisning kan gennemføres ud over de hidtil eksisterende faglige og geografiske grænser. Det vil herunder være en forudsætning, at de relevante oplysninger om ledig arbejdskraft og ledige stillinger hurtigt og effektivt kan passere igennem systemet, d. v. s. spredes. Idet al arbejdsformidling må tilstræbe, at den arbejdssøgende opnår det arbejde, som passer bedst for ham, samtidig med at arbejdsgiveren opnår den for det givne arbejde bedste, tilgængelige arbejdskraft, vil heraf følge, at formidlingen bør indrettes på at lade disse to hensyn være de primære i anvisningsvirksomheden. Man må således som minimum forlange, at anvisningen ikke ved selve sin opbygning forøger vanskelighederne ved at overskride de tilvante faggrænser.

(2) Arbejdsformidlingen bør for at kunne gennemføre den opgave at skabe den samfundsmæssigt (og i øvrigt også for de to parter) mest givtige kontakt være udstyret med en række beføjelser, som kan effektivisere den nævnte funktion. Der tænkes her på tvangsmidler, som kan tilskynde til, at den af formidlingen trufne afgørelse bliver akcepteret. Herunder falder trussel om bortfald af understøttelse for en arbejdssøgende. Men der tænkes tillige og ikke mindst på en række hjælpeforanstaltninger, som — særlig i relation til de arbejdssøgende — kan effektivisere arbejdsformidlingen. Herunder falder de nedenfor i kapitel 9 nævnte rejsetilskud, tilskud og hjælp til ny bosættelse, oplæring og omskoling m. v. Disse hjælpeformer er her i landet i deres vorden, men det må være hensigtsmæssigt at stræbe hen mod en udbygning af disse midler.

hvorved man netop bliver i stand til at føre en mere aktiv arbejdsmarkedspolitik.

(3) Arbejdsformidlingen vil i en udvidet form være det bedste og mest naturlige sted for indsamling af oplysninger om arbejdsmarkedet. Det er her vigtigt, at relevante oplysninger hurtigst muligt indsamles og bearbejdes i en form, som kan være til direkte nytte ikke alene for arbejdsmarkedspolitikken i snævrere forstand, lokalt og centralt, men tillige til nytte for den almindelige økonomiske politik, både hvor denne udformes lokalt og centralt. Man vil herunder ikke alene være interesseret i som nu at registrere antal arbejdsløse fordelt på fag og områder, men tillige at registrere (selv i ufuldkommen form) efterspørgselspres f. eks. i form af antal ubesatte stillinger og samlet antal ansættelser og afskedigelser fordelt på erhverv, fag og områder. Lidt løst udtrykt vil man have brug ikke alene for en arbejdsløshedsstatistik, men tillige for en beskæftigelsesstatistik. Med henblik på dette og (ikke mindst) også for at muliggøre en mere effektiv formidlingsvirksomhed må man fremhæve betydningen af, at arbejdsgiverne giver oplysning såvel om kommende arbejdskraftbehov som om forventede afskedigelser.

(4) Arbejdsformidlingen bør udformes på en sådan måde, at organisationen tilgodeser ikke alene de formelle, men også de reelle krav, som internationalt samarbejde stiller. Man vil her som illustration kunne tage Fællesmarkedet ud fra den betragtning, at man her har et konkret eksempel på de krav, et mere udbygget internationalt samarbejde vil kunne stille. I vurderingen af konsekvenserne må man på den ene side bemærke, at det danske arbejdsmarked i dag synes mere lukket end måske noget andet vesteuropæisk arbejdsmarked, samtidig med at et udvidet samarbejde reelt vil kræve, at arbejdsformidlingen er indstillet på og evner at varetage anvisning for et stort antal udenlandske arbejdere — såvel som for et stort antal danske, der søger ud.

Med de nævnte mål givne synes det klart, at en ændring af den danske arbejdsformidling er nødvendig. Den nuværende organisation kan kun med store vanskeligheder tilfredsstille de krav, internationale aftaler reelt synes at ville stille. Den sikrer ikke i øjeblikket en indsamling og formidling af alle de oplysninger, som en nutidig udformet arbejdsmarkedspolitik nødvendiggør. Den råder ikke over tilstrækkelig

slagkraftige hjælpemidler. Den sikrer ikke en formidling, der giver en såvel samfundsmæssigt som for de kontraherende parter tilfredsstillende mobilitet. Til dette kommer, at det vil være vanskeligt og i hvert fald særdeles bekosteligt at gennemføre en udbygning inden for de nuværende rammer, hvilket ikke mindst er vigtigt, idet der som nævnt ovenfor må antages at blive stillet stadig større krav til arbejdsformidlingen.

7.6

Man har ovenfor, men i øvrigt nogenlunde generelt i nærværende betænkning, forudsat, at det i det store og hele lykkes at opretholde det nuværende høje beskæftigelsesniveau. Skulle en *væsentlig arbejdsløshed* opstå, kan den vise sig i to former (som dog ikke helt klart kan skelnes fra hinanden). Man kan få en generel depression i lighed med 30'ernes krise. I denne situation kan man vist nok sige, at den organiserede, rene arbejdsanvisning næppe vil have så stor samfundsmæssig betydning. Udbuddet af arbejdskraft af de forskellige kvaliteter vil på næsten alle områder være væsentlig større end efterspørgslen. Arbejdsgiverne vil derfor forholdsvis let finde en velegnet mand til et givet arbejde. Derimod kan en arbejdssøgende ikke let finde et passende arbejde; men det kan formidlingssystemet ikke gøre meget ved.

Er den rene anvisningstjeneste således mindre betydningsfuld i denne situation, vil formidlingssystemet dog kunne få stor betydning som en kanal, ad hvilken væsentlige dele af den under sådanne forhold formentlig iværksatte aktive beskæftigelsespolitik vil kunne ledes. Man kan her forestille sig, at formidlingssystemet kommer til at danne et meget betydningsfuldt led i beslutninger om og organisation af nødhjælpsarbejde af forskellig karakter. Ligeledes vil uddannelsesforanstaltninger, organiseret af formidlingssystemet — med henblik på en kommende opgangskonjunktur — kunne få stor betydning.

En noget anden form, hvorunder arbejdsløshed kan forekomme, vil være den pletvise, hvor enkelte brancher rammes. Det vil ses, at her vil såvel den rene anvisningsvirksomhed som den videregående formidlingstjeneste blive af betydning. Den rene anvisning vil blive udnyttet ved overførsel af arbejdskraft til ekspanderende brancher. Den videregående formidlingstjeneste vil blive udnyttet ved de hjælpeforanstaltninger, der kan lette denne overførsel, eventuelt ved uddannelsesforanstaltninger o. lign., der på en

hensigtsmæssig måde kan igangsættes, såfremt branchens nedgangsperiode betragtes som rent temporær.

Man synes således at kunne konkludere, at arbejdsformidlingen ganske vist står i en særlig situation i et samfund med fuld beskæftigelse. Men den vil ikke få mindre betydning — men nok delvis en anden betydning — såfremt der skulle opstå arbejdsløshed i enkelte brancher eller mere generelt.

7.7

Forestiller man sig et øjeblik, at en arbejdsformidling overhovedet ikke fandtes, men *skulle opbygges fra grunden*, er udvalget ikke i tvivl om, at man ville opbygge en statslig, omend så vidt muligt decentraliseret, organisation, som på neutral grund og udstyret med en række hjælpemidler kunne gennemføre en geografisk (herunder også international) og faglig mobilitet, som ville give sit bidrag til, at en høj beskæftigelse, kombineret med prisstabilitet, kunne opretholdes.

Man starter imidlertid *ikke på bar bund*. Som det fremgår af kapitel 2 ovenfor, har det danske system udviklet sig til noget — sammenlignet med andre lande — særegent (jfr. kap. 3) på grund af et tidligt, dygtigt initiativ fra arbejdsløshedskassernes side. Ikke alene er det udvalgets indtryk, at kasserne dengang (og også senere) udfyldte et tomrum til stor gavn ikke alene for kassernes medlemmer, men også for arbejdsgiverne. Det er tillige udvalgets indtryk, at kasserne på stort set tilfredsstillende måde op til de seneste år har løst denne samfundsmæssigt set vigtige opgave. Det er videre klart, at historisk betragtet har det specielle, danske system haft uomtvistelige fordele, som bør nævnes.

For det første kan det ud fra en politisk betragtning siges at have været værdifuldt, at anvisningen er vokset ud af arbejderbevægelsens egne organisationer. Dette har været en demokratisk styrke og har tillige givet arbejdstagerne tillid til anvisningen samtidig med, at det stort set er lykkedes at undgå mistillid fra arbejdsgiverside. Det har samtidig været værdifuldt også ud fra en samfundsmæssig betragtning, at man på denne måde har formået at mobilisere kvaliteter og indsats hos de folkevalgte tillidsmænd.

For det andet har det utvivlsomt betydet en styrke, at anvisningen er blevet varetaget af de arbejdssøgendes egne tillidsmænd, som har haft et ofte indgående kendskab til de arbejdssøgendes kvaliteter.

For det tredje er der åbenbare organisatoriske fordele ved at kombinere arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring, hvilket netop har været muligt i det danske system.

Endelig må, for det fjerde, fremhæves, at den her betragtede opgave, som i hvert fald set med vor tids øjne må anses som en samfundsmæssig opgave, i kraft af kassernes anvisningssystem har været løst med relativt små omkostninger for det offentlige. Kasserne har båret og bærer også i dag alle omkostninger ved deres del af formidlingen, hvorfor den samlede offentlige udgift til anvisning - små femten millioner kroner — har kunnet holdes på et meget beskedent niveau.

Dette ufortalt har kassernes anvisningsvirksomhed været genstand for kritik i det forløbne halve århundrede. En — i hvert fald — tidligere ofte fremhævet kritik har været, at kasserne ikke var tilstrækkelig neutrale i deres anvisning. Man har påstået, at kasserne ikke altid har søgt frem til den bedste mand, men såvel af menneskelige som mere snævre økonomiske grunde ofte først har henvist medlemmer med langvarig ledighed. Denne kritik er vanskelig at tage stilling til. Men man har tillige påstået, at kasserne har anvendt anvisningen i fagpolitisk øjemed, f. eks. ved at „udsulte“ en arbejdsgiver, som har vist særlig tilbageholdenhed i sin lønpolitik. Også denne kritik er ifølge sagens natur vanskelig at vurdere, men udvalget har dog indtryk af, at den sidst nævnte påstand ofte skyder over målet.

Derimod ønsker udvalget at fremhæve, at det nuværende system næppe kan siges at opfylde de ovenfor under punkt (1) til (4) anførte krav. Dette skulle fremgå af det allerede anførte.

Her skal supplerende nævnes vanskelighederne ved gennemførelse af den ved arbejdsløshedslovens § 4, stk. 3, givne pligt til for en arbejdsløshedskasse at videregive ikke-effektuerede ordrer til vedkommende offentlige arbejdsanvisningskontor. Ligeledes skal supplerende fremhæves, at det nuværende systems spaltning nødvendigvis har nedsat systemets effektivitet. Spaltning har i hvert fald eksisteret på tre forskellige planer, nemlig mellem de offentlige arbejdsanvisningskontorer og arbejdsløshedskasserne, mellem de enkelte arbejdsløshedskasser og desuden mellem de forskellige lokalafdelinger inden for den enkelte arbejdsløshedskasse. Man må antage, at denne spaltning har nedsat arbejdsformidlingens effektivitet, bl. a. derved at oplysninger om arbejdsmarkedets tilstand

ikke i tilstrækkeligt omfang og tilstrækkelig hurtigt er blevet spredt ud i alle grene af formidlingsapparatet. Ligeledes og sammenhængende hermed kan det formodes, at det eksisterende system ikke har tilsikret, at der er sket fuld udnyttelse af alle muligheder for geografisk og faglig overføring af arbejdskraft. Udvalget vil i denne forbindelse henvise til, at der bl. a. fra arbejdsmarkedskommissionen og arbejdsmarkedsrådet — hvor arbejdsmarkedets parter er repræsenteret - er fremsat udtalelser, der giver udtryk for en tilsvarende tvivl; i bilag 6 er der gengivet et uddrag af nogle vigtige udtalelser i denne forbindelse.

Da man næppe ved mindre organisatoriske ændringer kan få forannævnte generelle krav opfyldt, og da man tillige må fremhæve, at anvisningens betydning i dag ikke alene er større end nogen sinde, men tillige som beskrevet voksende, ser udvalget ikke anden udvej end at foreslå mere til bunds gående ændringer i hele organisationsformen. Udvalget må herved fremhæve betydningen af, at de nedenfor foreslåede ændringer af organisationsformen forberedes snarest muligt. Sker dette, må det forventes, at man vil få en rimelig tidsfrist til at gennemføre en omlægning, jfr. nedenfor side 67 og bilag 5, og dette vil indebære væsentlige fordele fremfor en situation, hvor man måske tvinges til med kort varsel at skulle gennemføre en omorganisation.

7.8

I overensstemmelse med kommissoriet, jfr. kap. 1, har udvalget haft en række *drøftelser med de implicerede parter*. Man har herunder naturligvis lagt vægt på også at drøfte de centrale organisatoriske spørgsmål. Alene fra Arbejdsløshedskassernes Samvirke har man under disse drøftelser mødt et helt klart forsvar for det eksisterende system. Der er her blevet argumenteret for, at der til dato ikke foreligger noget bevis for, at det eksisterende system ikke har løst de foreliggende opgaver, ej heller et bevis for, at fremtidige opgaver ikke vil kunne løses.

Udvalget ønsker heroverfor at anføre, at taget bogstaveligt er dette vel korrekt, men noget strengt „bevis“ vil ifølge sagens natur ikke alene være umuligt, men også upåkrævet. Der er på dette område - som i relation til mangfoldige samfundsmæssige problemer - plads for flere opfattelser.

Udvalgets enstemmige skøn er her, at en ændret organisationsform er påkrævet, således som

det allerede er anført, og således som det nærmere specificeres nedenfor i kap. 8. Men udvalget ønsker samtidig at gøre opmærksom på, at den således givne konklusion nødvendigvis må være bygget på et samlet skøn. Dette skøns holdbarhed kan naturligvis bestrides, ligesom man - modsat - kan argumentere mod en påstand om, at det nuværende system har fungeret, fungerer og fremover vil kunne fungere på ideel måde.

7.9

En radikal ændring af organisationsformen hen mod et *statsligt enhedssystem* vil utvivlsomt betyde en *belastning af det offentlige budget*. Dette er da også blevet nævnt som et argument imod en sådan ændring. Udvalget ønsker imidlertid at fremhæve, at selvom den direkte udgift **for** det offentlige måtte stige fra knap 15 mill. kr. til en størrelsesorden af 35—40 mill. kr. (jfr. kap. 8), må denne stærke udgiftsstigning ses i et videre perspektiv.

For det første gælder det, at ud fra en samfundsmæssig betragtning må man tage hensyn til, at arbejdsanvisningens funktion i dag koster væsentlig mere end de nævnte 10-15 mill. kr. Kasserne afholder i dag store - omend ukendte - udgifter til anvisning, hvilket må tages i betragtning, idet det betyder, at samfundets samlede udgift til denne funktion ikke vil vise en tre-dobling.

For det andet må der - stadig fra en samfundsmæssig betragtning - tages hensyn til, at en forøgelse af anvisningens effektivitet vil kunne give endda meget store besparelser. Værdien af den samlede produktion af varer og tjenester er her i landet i dag af størrelsesorden 20.000 kr. pr. beskæftiget. Dette er et meget groft gennemsnit, men det er dog oplysende, at man alene skal forøge beskæftigelsen med et par tusind mand for at opnå en produktionsværdi svarende til den samlede offentlige udgift til anvisningen under et statsligt enhedssystem. Forøges beskæftigelsen med en halv snes tusind — men dette er også meget - vil de heraf flydende skatteindtægter kunne financiere hele den nævnte udgift. Regneeksempler af den her anførte karakter skal tages med mange forbehold. Et mere effektivt formidlingssystem vil således ofte virke ikke ved at forøge den samlede beskæftigelse, men ved at føre arbejdskraft fra mindre produktive til mere produktive arbejdssteder. Hensigten har imidlertid alene været at vise, at man ikke kan nøjes med at konstatere, at en ændret

organisationsform vil kunne betyde en tre-dobling af den offentlige udgift.

Der er den yderligere og vigtige grund hertil, at man må tage en voksende formidlingsaktivitet i betragtning. Der er tidligere givet gode grunde herfor. Under hensyntagen hertil skulle man da sammenholde de totale udgifter ved en udbygning af det nuværende system, men med fastholdelse af dette systems organisationsform med et enhedssystem, der tilsvarende gav flere ydelser end de øjeblikkelige. Det synes her troligt, at man billigere ville kunne forøge ydelserne fra et enhedssystem.

Til dette kommer endelig, at formidlingens samlede omkostninger må betragtes ud fra en bred synsvinkel. En udvidelse af formidlingens aktivitet, herunder en udvidelse af de tilknyttede hjælpemidler kan forekomme bekostelig, men vil dog som nævnt kunne vise sig særdeles givtig. Generelt ønsker udvalget at fremhæve sin tilslutning til det synspunkt, som er blevet fremsat, at på samme måde som investering i uddannelse har vist sig både menneskeligt og økonomisk fordelagtigt, således vil investering i bevægelighed og tilpasning ligeledes menneskeligt og økonomisk være en samfundsmæssig gevinst.

7. 10

Et andet problem, som har været drøftet med de forskellige parter, har været spørgsmålet om, hvorvidt det ville være muligt at gennemføre *varslinger* om kommende afskedigelser eller ansættelser. Set fra et anvisningssynspunkt er det helt åbenbart, at et varslingssystem ville kunne forøge anvisningens effektivitet ganske betydeligt. Alene Dansk Arbejdsgiverforening har her givet udtryk for betænkeligheder. Udvalget kan ikke dele disse betænkeligheder og ønsker at fremhæve, at det så klart i almindelighed og gennemsnitlig må være i arbejdsgivernes interesse, at anvisningssystemet i vidt omfang har kendskab til arbejdsmarkedets udvikling fremover. I hvert fald synes der slet ikke at være betænkeligheder ved, at oplysninger herom meddeles offentlige organer. Udvalget må med beklagelse erkende, at det vil være administrativt vanskeligt, ja, måske umuligt, at gennemtvunge regler herom, idet det vil være umuligt at hindre omgæiser. Dette gælder i hvert fald for regler om varsling af fremtidige arbejdsbehov. Men man skal dog fremhæve betydningen af et varslingssystem. Som absolut minimum kunne man her begynde med ikke alene at pålægge offentlige virksomheder at overholde bestemte vars-

lingsregler, men tillige søge udvirket, at private virksomheder ved afskedigelser af en vis størrelse giver de offentlige organer samme meddelelse, som tilflyder arbejderne. Et sådant system vil få øget betydning i det omfang, der ad faglig vej træffes aftaler om forlængelse af varslingsperioden. Man skal videre pege på muligheden af, at der ved aftale mellem anvisningsmyndighederne og arbejdsgiverne søges etableret et mere vidtgående varslingsystem.

7.11

I kapitel 8 har man i detaljer beskrevet en ændring af arbejdsformidlingens organisation til et *statsligt enhedssystem*. Det er udvalgets opfattelse, at et sådant system vil kunne overvinde de mangler, man mener er forbundet med det nuværende system, således at de ovenfor opstillede krav vil kunne opfyldes. Man lægger herunder ikke mindst vægt på, at den nye organisation på effektiv måde kan anvendes i arbejdsmarkedspolitikken samtidig med, at systemet vil virke befordrende på såvel faglig som geografisk bevægelighed. Under udvalgets drøftelse med parterne er det blevet indvendt, at man i et sådant system ikke vil kunne have det samme personlige kendskab til de arbejdssøgende, som måske er til stede i kassernes anvisning i dag. Man kan næppe helt afvise dette. Men man ønsker dog for det første at anføre at et fornuftigt opbygget registreringsystem på systematisk måde i ikke ringe omfang kan erstatte personkendskabet.

For det andet vil et rent offentligt formidlingssystems personale have gode muligheder for at erhverve dette personkendskab. I denne forbindelse skal man pege på det ønskelige i, at den nye organisation søger at tiltrække dele af kassernes personale, idet dele af dette personale jo netop har de kvalifikationer, herunder erfaringer, som må kræves af anvisningskontorenes personale.

For det tredje må man være opmærksom på, at kendskab til de arbejdssøgende også kan betyde, at der tages rent personlige hensyn. Det er i alle livets forhold en kendt sag, at personlig tilknytning mellem den, der skal træffe en afgørelse, og den, som afgørelsen angår, ifølge sagens natur kan virke forstyrrende på afgørelsens indhold. I denne forbindelse bemærkes, at selvom der er fordele forbundet med, at anvisningen gennemføres af organisationernes egne, valgte folk, vil dette også kunne give ulemper i form af afhængighedsforhold.

For det fjerde, men ikke mindst, må man være opmærksom på, at i et industrisamfund med stærke urbaniseringstendenser vil den personlige kontakt inden for organisationerne under alle omstændigheder være aftagende.

7.12

Udvalget ønsker ikke at skjule, at om end man ved gennemførelse af det nedenfor stillede forslag opnår et enhedssystem i modsætning til det nuværende, spaltede formidlingssystem, vil resultatet på den anden side være, at man får en *ny spaltning* — mellem formidling på den ene side og arbejdsløshedsforsikring på den anden side.

Erfaringerne fra andre lande - hvor en sådan spaltning er almindelig - viser, at dette ikke kan hindre et effektivt arbejdende formidlingssystem. Men det kan dog ikke undgås, at denne spaltning giver en mindre god økonomi i det samlede system af formidling og arbejdsløshedsforsikring. Det for udvalget givne kommissorium kan ikke kræve, at dette spørgsmål tages op til drøftelse; men man har ment at måtte pege på problemets tilstedeværelse, idet man tilføjer, at det må forekomme udvalget nærliggende, om dette problem, formentlig i sammenhæng med en videre drøftelse af arbejdsløshedsforsikringens organisation og principper, tages op til behandling.

8 Forslag til ændring af det eksisterende anvisningssystem.

8. 1 Indledende bemærkninger.

Ved opbygningen af et statsligt enhedssystem vil det være nødvendigt ikke alene at tage hensyn til en tilfredsstillende betjening af arbejdsmarkedets parter ved opbygning af et kontornet af passende geografisk tæthed, men tillige at søge indvundet en række rationaliseringsmæssige fordele. Udvalget ønsker i sidstnævnte henseende at pege på fordele ved anvendelse af elektronisk databehandling (E. D. B.) til brug for statistikudarbejdelse, ledighedsoversigter og „clearing“ på egns- og landsbasis af arbejdssøgende og ledige jobs. Dette skulle overflødigsgøre en beko-stelig katotekføring af medlemmernes ledighed i alle led af systemet, idet man så hyppigt, det ønskes, vil kunne tilsende kontorerne ledighedsoversigter opdelt på lokalområder og fag, med angivelse af medlemmernes akkumulerede ledighed for en nærmere fastsat tidsperiode. Ud-arbejdelsen af sådanne ledighedslister kombi-neret med lister over ubesatte job vil tillige muli-gøre en meget hurtig spredning i alle organisa-tionsled af oplysninger til brug for „clearings-arbejdet“.

Statistikbehandlingen skulle ved hjælp af E.D.B. teknisk kunne ske både hurtigere og bil-ligere end nu og herudover kunne afgive et værdifuldt grundlag for den regnskabsmæssige og kritiske revision af arbejdsløshedsforsikrin-gen, hvilket revisionsgrundlag formentlig også med økonomisk fordel vil kunne benyttes af kasserne. Disse opgaver foreslås udført på et cen-tralt E.D.B.-anlæg, og arbejdsgrundlaget skulle være de nedenfor omtalte ledighedssedler, der forudsættes indsendt daglig til maskinbehand-ling.

Nedenfor er der redegjort for, hvorledes et statsligt enhedssystem vil kunne opbygges, hvilke funktioner der kan tillægges de enkelte led i systemet, antallet af anvisningsenheder og de med en reform forbundne udgifter for det offentlige.

8. 2 Enhedssystemets kontoropbygning.

Arbejdsanvisningssystemets hævdevundne og primære opgave må også under de vilkår, som udvalget mener må ligge til grund for bedøm-melsen af de fremtidige krav til arbejdsanvisnin-gen, være den individuelle formidling af arbej-det til arbejdssøgende og besættelse af ledige pladser. For at løse denne hovedopgave er en betydelig geografisk spredning af administrati-onsapparatet en åbenbar nødvendighed. Et stats-ligt enhedssystem kræver derfor et betydeligt antal kontorer spredt ud over landet.

Ved kontoropbygningen må der tillige tages hensyn til, at enhedssystemet skal varetage visse arbejdsmarkedspolitiske funktioner samt en række specialopgaver, hvis forsvarlige løsning kræver særlig kvalificeret personale, som det ville være uhensigtsmæssigt og også ofte umuligt at rekrutere til alle lokalkontorer. Det vil derfor være naturligt inden for systemet at etablere et beskedent antal kontorer med overordnede be-føjelser. Herfor taler også, at det for arbejds-direktoratet vil være forbundet med betydelige administrative ulemper at skulle forestå ledelsen af et betydeligt antal lokalkontorer. Udvalget foreslår derfor, at det lokale arbejdsanvisnings-system opbygges således, at der dels oprettes et mindre antal *regionalkontorer*, der skal have den egentlige ledelse af arbejdsformidlingen samt varetage en række arbejdsmarkedspolitiske funktioner inden for den enkelte region, dels et stort antal *kredskontorer*, hvis arbejdsområder i hovedsagen skal være anvisning, afkontrollering af ledige, administration af mindre komplicerede hjælpeforanstaltninger samt den praktiske ud-førelse af erhvervsvejlednings- og arbejds-konsulentvirksomheden. Oprettelse af regionalkon-torer har den yderligere fordel, at det vil kunne lette gennemførelsen af de forslag, der fra for-valtningsnævnet og i administrationsudvalgets 2. betænkning (nr. 320) er fremsat med henblik på decentralisering af opgaver fra arbejdsdirek-toratet.

Hvor der ikke er befolkningsmæssigt grundlag for oprettelse af egentlige kredskontorer, foreslår udvalget oprettet *ekspeditionssteder* (svarende til de svenske „ombud“) med anvisning og afkontrollering som hovedopgave. Disse ekspeditionssteder vil som regel kunne være enmandsbetjente (på hel- eller deltidsbasis), men bør dog også kunne betjenes ambulant af personale fra det kreds-kontor, hvorunder de sorterer.

Til støtte for regional-kontorerne, navnlig i spørgsmål af arbejdsmarkedspolitisk karakter, men iøvrigt også for så vidt angår de rene formidlingsfunktioner, vil udvalget foreslå oprettet *regionalarbejdsnævn* med rådgivende kompetence. Nævnet foreslås sammensat således: en formand, 2 repræsentanter for LO og 2 repræsentanter for arbejdsgiverne. Herudover foreslås udpeget 4 repræsentanter for den offentlige forvaltning inden for regionen, hvilke medlemmer forudsættes at repræsentere henholdsvis tre kommunale organisationer (Den danske Købstadforening, De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark og Foreningen af Bymæssige Kommuner) og den amtslige forvaltning. Formanden forudsættes udpeget af arbejdsministeren. Udvalget vil finde det naturligt, at lederen af regional-kontoret indtil videre udpeges til formand for nævnet. Såfremt der med tiden måtte blive etableret regionale planlægningsmyndigheder, bør man formentlig overveje at instituere formandsfællesskab for de hertil knyttede råd og regionalarbejdsnævne.

Udvalget har anset det som sin hovedopgave at undersøge og bedømme det lokale arbejdsanvisningssystem. Arbejdsdirektoratets og arbejdsministeriets forhold har man derfor ikke gjort til genstand for nærmere drøftelser. Såfremt man skulle have søgt at skitsere de organisatoriske konsekvenser for centraladministrationen af de her givne forslag vedrørende den lokale arbejdsanvisning, ville det have været nødvendigt ikke blot at undersøge de omtalte direkte konsekvenser, men tillige at tage hele spørgsmålet om organisationsformen for vigtige dele af vor økonomiske politik op til drøftelse. Dette ligger klart uden for udvalgets kommissorium.

Da udvalget imidlertid forudsætter dels en ikke ubetydelig decentralisering af beføjelser fra arbejdsdirektoratet, dels en udbygning af anvisningssystemets arbejdsmarkedspolitiske opgaver, vil udvalgets forslag formentlig få konsekvenser for den organisatoriske opbygning af

centraladministrationen og de hertil knyttede råd og nævn.

8. 3 Funktionsopdelingen inden for arbejdsanvisningssystemet.

Ved opdelingen af arbejdsfunktioner under et statsligt enhedssystem har det for udvalget været afgørende at imødekomme de arbejdssøgendes og arbejdsgivernes berettigede interesse i en tilfredsstillende service fortrinsvis på anvisnings- og afkontrolleringsområdet. Det er derfor forudsat, at disse funktioner henlægges til såvel kreds-kontorer som ekspeditionssteder.

Derimod har udvalget ikke anset det for personalemæssigt muligt og økonomisk forsvareligt til alle kontorer at knytte specialmedarbejdere til udførelse af opgaver som f. eks. erhvervsvejledning, statistik, revision, arbejdskon-sulentvirksomhed m. v., hvorfor sådanne specialister forudsættes at dække områder med et passende befolkningsmæssigt grundlag og følgelig må placeres i regional-kontorerne, respektive kreds-kontorerne.

For så vidt angår de tidligere nævnte funktioner på det arbejdsmarkedspolitiske område, har udvalget ment at burde koncentrere disse omkring regional-kontorerne og de hertil knyttede råd, idet udvalget her har haft for øje den naturlige tendens til af koordineringsmæssige hensyn at tilrettelægge samfundets planlægningsopgaver for større geografiske områder.

1 Funktionsopdeling

Med udgangspunkt i foranstående skal udvalget foreslå følgende funktionsopdeling for de i øjeblikket aktuelle opgaver:

I Regional-kontorerne.

A Arbejdsmarkedspolitiske funktioner inden for regionen.

- a. Rådgivning, prognose- og analysearbejde vedrørende områdets beskæftigelsesspørgsmål i relation til såvel centraladministrationen som regionens underordnede myndigheder.
- b. Rådgivning i egns- og landsplanlægningsspørgsmål, herunder særligt erhvervslokaliserings-spørgsmål over for centrale og lokale myndigheder.
- c. Rådgivning over for kommuner og centraladministration vedrørende byggeri inden for regionen.

- d. Bistand i spørgsmål vedrørende ind- og udvandring.
 - e. Offentlige tilskudsarbejder og beskæftigelsesforanstaltninger inden for regionen.
 - f. Bistand ved planlægning af undervisnings- og uddannelsesvirksomhed for voksne inden for regionen.
- B Samarbejde med revalideringscentrene.
- C Administrative ledelsesopgaver inden for regionen.
- a. Budget- og regnskabsspørgsmål vedrørende samtlige kontorer og ekspeditionssteder.
 - b. Regionens personalespørgsmål, hvorved forudsættes en ikke uvæsentlig delegation.
 - c. Kontorernes og ekspeditionsstedernes lokale- og inventarspørgsmål.
- D Tilsynsfunktioner.
- a. Tilsyn med kredskontorer.
 - b. Tilsyn med den private arbejdsanvisning.
 - c. Tilsyn med arbejdsløshedskasserne, herunder afgørelser i sager om forsikringsbetingelser (vægring m. v.).
- E Andre beføjelser.
- a. Føring af regionens ledighedskartotek (pr. medlem).
 - b. På anvisningsområdet: regional „clearing“ samt bistand til „landsclearing“.
 - c. Koordinering og ledelse af erhvervsvejledningsvirksomheden.
 - d. Godkendelse af lærekontrakter.
 - e. Godkendelse af statstilskud til lærlinge.
 - f. Statistikbehandling.
 - g. E. D. B.-tilrettælgelse vedr. punkterne a, b og f. Endvidere maskinel udfærdigelse af stamkartotek over forsikrede til brug for alle kontorer og ekspeditionssteder i regionen.
 - h. Afgørelser i sager rejst i henhold til arbejdsløshedsforsikringslovens § 10, stk. 4, og initiativ til sådanne undersøgelser.
 - i. Revision af regnskaber for grundforbedringsarbejder samt beskæftigelsesforanstaltninger.
 - j. Afgørelse i sager vedrørende boligindskud m. v. for arbejdssøgende.
 - k. Koordinering og ledelse af arbejdskonsulentvirksomheden.
 - 1. Specialformidling.
- II *Kredskontorerne.*
- a. Anvisning.
 - b. Føring af dagsaktuelt ledighedskartotek.
 - c. Registrering af forventet forskydning i beskæftigelsen inden for kredsen.
 - d. Afkontrollering af såvel forsikrede som ikke-forsikrede.
 - e. Erhvervsvejledning.
 - f. Praktisk udførelse af arbejdskonsulentvirksomheden.
 - g. Informationsformidling opad til regional-kontoret, nedad til ekspeditionsstederne.
 - h. Tilsyn med ekspeditionsstederne og afgivelse af personale til eventuelle ambulante ekspeditionssteder.
 - i. Ydelse af rejsehjælp, hjælp til dobbelt husførelse og flyttehjælp samt udbetaling af lærlingetilskud.
 - j. Ekspedition respektive godkendelse af lærekontrakter.
 - k. Regnskabsaflæggelse til regional-kontoret for kredsens forskudskasse.
- III *Ekspeditionsstederne.*
- a. Anvisning.
 - b. Føring af dagsaktuelt ledighedskartotek.
 - c. Afkontrollering af såvel forsikrede som ikke-forsikrede.
 - d. Daglig indberetning til kredskontoret om ledigmeldte og uueffektuerede ordrer.
 - e. Ekspedition af lærekontrakter.
 - f. Regnskabsaflæggelse for ekspeditionsstedets forskudskasse.
 - g. Ydelse af rejsehjælp, hjælp til dobbelt husførelse og flyttehjælp samt udbetaling af lærlingetilskud.
- 2 *Bemærkninger til funktionsopdelingen.*
- I tilslutning til den ovenfor foreslåede funktionsopdeling skal man med hensyn til de væsentligste enkeltfunktioner bemærke følgende:

Anvisningsarbejdet.

Til brug for kredskontorenes og ekspeditionsstedernes anvisning af arbejdssøgende foreslås oprettet et maskinelt udarbejdet stamkartotek over samtlige forsikrede inden for deres respektive områder udvisende så vidt muligt alle relevante data. Dette stamkartotek forudsættes oprettet ved regionalkontorenes foranstaltning på grundlag af kassernes medlemskartoteker. Endvidere forudsættes et kartotek oprettet for tilmeldte ikke-forsikrede arbejdssøgende.

Anvisningskontorenes nuværende kartoteker indeholder i dag en registrering af de enkelte forsikredes samlede ledighed inden for et nærmere fastsat tidsrum. Denne registrering er særdeles bekostelig, hvorfor udvalget ikke har ment at kunne foreslå den opretholdt i de mange kredskontorer og ekspeditionssteder, men alene etableret på E.D.B.-basis ved regionalkontorenes foranstaltning. Ulemperne, der knytter sig til den manglende lokale, kronologiske ledighedsregistrering, foreslås imødegået ved, at der på E.D.B.-basis med hyppige mellemrum til kredskontorer og ekspeditionssteder udsendes oversigter over områdets arbejdssøgende med angivelse af fag, forsikringsnummer og akkumuleret ledighed. Videre forudsættes der lokalt tilvejebragt dagsaktuelle ledighedsoversigter gennem kopier af de ved afkontrolleringen modtagne ledighedssedler for hver arbejdssøgende.

Det forudsættes, at kopier af ledighedssedler i tilfælde af manglende anvisning dagligt indsendes til såvel kredskontor som regionalkontor for at muliggøre „clearing“ af arbejdskraft for et større område. Ueffektuerede ordrer på arbejdskraft skal ledsaget af fornøden job-beskrivelse dagligt videresendes til respektive kredskontorer og regionalkontorer.

Landsomfattende „clearing“ af jobs og arbejdskraft sker ved anvendelse af E.D.B.-teknik og forberedes af regionalkontorerne.

Ledighedsattestation.

Forslaget forudsætter, at såvel kredskontorer som ekspeditionssteder får til opgave til brug for udbetaling af arbejdsløshedsunderstøttelse at attestere, at der ikke kan anvises arbejde, idet det må betragtes som irrationelt at skille denne kontrolvirksomhed fra anvisningsarbejdet. Attestationen forudsættes iøvrigt gennemført derved, at den forsikrede forsynes med en plade,

hvor i indkodes den forsikredes nummer (evt. borgernummer), medlemsnummer og fødselsdato samt erhvervskode og kommunalnummer. Pladerne benyttes til udstempling af „ledighedssedler“, hvoraf et eksemplar forsynes med anvisningsstedets underskrift udleveres til den ledige som attestation til brug ved udbetaling af understøttelse.

Det ville være ønskeligt, at det nuværende kontrolsystem, hvorefter den forsikrede for at dokumentere, at han rent faktisk ikke er i arbejde, skal møde til personlig kontrol hver eller hveranden dag, kunne gøres mere elastisk og afpasses efter de aktuelle anvisningsmuligheder. Således kunne man i perioder med lav beskæftigelse kræve sjældnere fremmøde og i perioder med høj beskæftigelse hyppigere, eventuelt dagligt fremmøde.

Forretningsgangen i forbindelse med anvisningsarbejdet og ledighedsattestationen kan herefter sammenfattes således:

Når en forsikret arbejdssøgende henvender sig til et anvisningskontor, sammenholdes den pågældendes stamkort med de oplysninger om ledige jobs, der er tilgået kontoret direkte fra arbejdsgivere, fra naboanvisningskontorer (pr. telefon) eller fra de oversigter (clearingsmateriale), kontoret løbende modtager om ledige job uden for lokalområdet. Såfremt det ikke er muligt at anvisse passende arbejde, fremstilles ved hjælp af den forsikredes ovenfor nævnte kodeplade en „ledighedsseddel“ i 3 eksemplarer samt et papirkodebånd med tilsvarende oplysninger. Eksemplar nr. 1 udleveres den forsikrede i underskrevet stand til brug ved udbetaling af understøttelse i arbejdsløsheds-kassen. Eksemplar nr. 2 opbevares af kontoret til brug for dets dagsaktuelle ledighedskartotek. Eksemplar nr. 3 tilstilles kredskontoret til brug for den lokalbetonede clearingsvirksomhed (udfærdiges altså alene af ekspeditionssteder). Papirkodebåndet tilsendes regionalkontoret og benyttes til udarbejdelse af henholdsvis ledighedsstatistik, fornævnte ledighedsoversigter og clearingsmateriale på E.D.B.-basis.

Ved henvendelse fra ikke-forsikrede følges en analog fremgangsmåde.

Når en arbejdsgiver henvender sig til et anvisningskontor om arbejdskraft, sammenholdes hans begæring med ledighedskartoteket, subsidiært foreliggende oversigter over ledige inden for lokalområdet, ligesom der om fornødent rettes telefonisk henvendelse til nabokontorer.

Såfremt det viser sig umuligt at anvise egnet arbejdskraft, udfyldes ved gennemskrivning en blanket i 3 eksemplarer, hvoraf ét eksemplar opbevares i kontoret, ét eksemplar tilstilles kredskontoret (såfremt ordren er tilgået et ekspeditionssted), og ét eksemplar tilstilles regionalkontoret. Regionalkontoret drager omsorg for, at blanketterne over uueffektuerede ordrer på arbejdskraft konverteres til E.D.B.-materiale med henblik på fremstilling af fornævnte clearingmateriale.

Hjælpemidler.

For at fremme arbejdskraftens geografiske bevægelighed er det afgørende, at ydelser som rejsehjælp, hjælp til dobbelt husførelse og flyttehjælp kan bevilges og udbetales af kredskontorerne (og i visse tilfælde af ekspeditionsstederne) i forbindelse med den individuelle anvisning. Tilsvarende gælder udbetaling af tilskud til lærlinge, medens selve beregningen af lærlingetilskuddene og bevilling af indskud til bolig på grund af sagernes komplicerede karakter bør ske på regionalkontorerne.

Uddannelsesforanstaltninger bør efter udvalgets opfattelse i alle tilfælde planlægges af regionalkontorerne efter samråd med kredskontorerne og de til regionalkontorerne knyttede rådgivende organer.

Offentlige tilskudsarbejder.

Regionalkontorerne bør yde bistand ved tilrettelæggelsen af en samlet plan for anlægsvirksomheden og herunder give de enkelte myndigheder oplysning om beskæftigelses- og ledighedsforholdene. Derudover bør regionalkontorerne tage stilling til, hvornår offentlige tilskudsarbejder kan iværksættes (genoptages) eller standses, samt afgøre, hvor stor en arbejdsstyrke der må være beskæftiget ved de enkelte arbejder. Derimod forudsættes den individuelle henvisning af arbejdere til disse foranstaltninger henlagt til kredskontorerne.

Erhvervsvejledning og arbejdskonsulentvirksomhed.

Arbejdskonsulenterne bør ud over deres funktion med placering på arbejdsmarkedet af van skeligt anviselige personer have til opgave at etablere et intimt samarbejde mellem kredskontorerne og alle arbejdsmarkedets felter, herunder i første række arbejdsgivere med henblik på

i videst muligt omfang at kunne forudregistrere forventede forskydninger i beskæftigelsen.

Erhvervsvejledningens virksomhed er opdelt i to funktioner, dels den generelle erhvervsorientering, der tilrettelægges i samarbejde med skolevæsenet, dels den individuelle erhvervsvejledning, der udøves i forbindelse med publikumhenvendelser til kredskontorerne. Endvidere ydes der bistand ved tilrettelæggelse af oplysningsmøder, erhvervspraktikantordninger m. v.

For såvel arbejdskonsulenter som erhvervsvejledere vil det formentlig være hensigtsmæssigt, at de udøver deres daglige virksomhed fra kredskontorerne og under ledelse af disses chefer. Det er derimod forudsat, at koordineringen og tilrettelæggelsen af disse specialmedarbejdernes virksomhed henlægges til regionalkontorerne - også af den grund, at antallet af medarbejdere er så beskedent, at det kun vil være muligt at knytte sådanne medarbejdere fast til et begrænset antal større kredskontorer. Regionalkontorerne må derfor have mulighed for at foretage omflytninger og deltidsudstationering af dette personale.

Ved afslutningen af udvalgets arbejde er man gjort bekendt med de overvejelser, der finder sted om forskellige samordningsproblemer inden for erhvervsvejledningen i en efter forhandling mellem arbejdsministeren og undervisningsministeren nedsat embedsmandsgruppe. Udvalget forudsætter, at disse forhandlinger sker under hensyntagen til den her foreslåede organisation.

Ind- og udvandring.

Behandlingen af det store antal relativt enkle sager om arbejdstilladelse til udlændinge forudsættes henlagt til regionalkontorerne i fornødent samarbejde med kredskontorerne. Tilsvarende vil det være rimeligt, at man fra direktoratet delegerede behandlingen af de såkaldte stagiairesager (d. v. s. udveksling i uddannelsesøjemed) til regionalkontorerne.

Behandlingen af udvandringssager er i dag centraliseret i arbejdsdirektoratet, idet man alene der råder over en ajourført samling af oplysningsmateriale vedrørende udvandringslandene. Efter udvalgets skøn må det være muligt og rimeligt at distribuere dette materiale til regionalkontorerne, således at disse i det væsentlige (bortset fra visse oversøiske lande) kan overtage behandlingen af disse sager.

Det var måske rimeligt her at understrege, at

i samme omfang arbejdskraftens bevægelighed realiseres, i samme grad bliver der brug for at lade regionalkontorerne og evt. kredskontorer tage sig af ind- og udvandring.

Lærekontrakter.

Godkendelse af lærekontrakter samt føring af mester- og lærlingekartoteker er et relativt tidskrævende arbejde, der i dag beslaglægger 9 til 10 % af arbejdstiden i de offentlige anvisningskontorer.

Selv om visse lettelser vil kunne opnås i forbindelse med en forlængst foreslået, men endnu ikke gennemført standardisering af blanketmateriale, vil arbejdet fortsat være så kompliceret, at det normalt bør henlægges til regionalkontorerne.

Tilsvarende gælder modtagelse af svendeprøvekommissionernes, læremestrenes og voldgiftsrettens indberetninger om læreforholdets afslutning med svende- eller lærebrev eller ophør på anden måde og videresendelse af disse indberetninger til de faglige udvalg.

Regionalkontorerne skal dog kunne delegere sine beføjelser på nævnte områder til kredskontorer med et betydeligt antal lærepladser inden for deres områder.

Derimod bør udlevering af kontraktformularer og indlevering af kontraktudkast kunne ske på alle kredskontorer og ekspeditionssteder.

Samarbejde med revalideringscentre.

Den foran angivne funktionsopdeling bygger på den bestående lovgivning om revalidering. Under denne forudsætning må det på den ene side være klart, at det vanskelige arbejde med placering af revaliderende på arbejdsmarkedet må udføres fra kredskontorerne af arbejdskon-sulenterne. Udvalget må på den anden side mene, at samarbejdet med revalideringscentre, for så vidt angår principielle problemer og bevillingsspørgsmål, bør henlægges til regionalkontorerne. Under den nuværende organisation af revalideringsarbejdet vil der let opstå — og har da også været — gnidninger mellem de ved revalideringsarbejdet beskæftigede og de ved anvisningen beskæftigede. Med den styrkelse af arbejdsanvisningssystemet, herunder ikke mindst oprettelsen af regionalkontorer, som udvalget i dette kapitel stiller forslag om, vil det næppe på længere sigt være hensigtsmæssigt, at der ved siden heraf findes et selvstændigt administrativt apparat til at varetage de specielle revaliderings-

opgaver. Udvalget henstiller derfor til overvejelse, at revalideringsarbejdet indpasses under de ovenfor foreslåede nye regionalkontorer inden for formidlingssystemet.

Undersøgelse af ledighedsårsager in. v. for langvarigt ledige medlemmer af de statsanerkendte arbejdsløshedskasser (i henhold til arbejdsløshedslovens § 10, stk. 4).

Dette arbejde hænger nøje sammen med ledighedsstatistikken og tilsynet med kasserne, og da disse funktioner fremover tænkes udøvet af regionalkontorerne, må disse følgelig tage initiativ til § 10, stk. 4-undersøgelserne og træffe afgørelse i sagerne, medens selve undersøgelsesarbejdet må udføres i kredskontorerne og i visse tilfælde ekspeditionsstederne.

Tilsynsvirksomheden med arbejdsløshedskasserne.

Tilsynet omfatter kontrol med kassernes forsikringsadministration og består hovedsagelig i en stikprøvekontrol af faktisk udbetalte understøttelser samt en kritisk gennemgang af medlemskartoteket.

Da det for tilsynet nødvendige grundmateriale efter forslaget forefindes ved regionalkontorerne, forudsættes arbejdet principielt henlagt til disse. Af praktiske grunde bør der dog være adgang til i et vist omfang at lade kredskontorerne udføre tilsynet efter forudgående fremsendelse af revisionsmateriale fra regionalkontoret, ligesom det kan vise sig hensigtsmæssigt at lade medarbejdere fra de respektive kredskontorer deltage i arbejdet.

Arbejdet er for tiden ret omfattende, og det er udvalgets opfattelse, at man uden at miste den præventive virkning af revisionen må kunne begrænse denne i væsentligt omfang. En samling af arbejdet på regionalt plan må kunne medvirke hertil, idet praksis fra kontor til kontor i dag er endog stærkt varierende.

Tilsvarende betragtninger gælder stikprøvekontrollen i medfør af arbejdsløshedslovens § 23 A, stk. 5 (indhentning af beskæftigelsesoplysninger fra arbejdsgiverne).

Specialformidling.

Som det fremgår af beskrivelsen i kap. 2, findes der i dag en række særlige former for arbejdsanvisning, der betjener afgrænsede kredse af arbejdstagere. Dette gælder således søfolk, sygeplejersker, visse klasser af akademikere

m. v. Karakteristisk for disse anvisningssystemer er, at de er „lukkede“ systemer, for så vidt de kun har et begrænset samarbejde med anvisningskontorer for beslægtede arbejdsområder, samt at de har en stærk varierende og ofte særpræget organisationsform. Dette gælder således anvisningsstedernes placering og virkemåde samt tilhørsforhold (organisations-, forenings- eller privatdrevne).

Der er ikke i betænkningen fremsat forslag om den fremtidige tilrettelæggelse af disse former for arbejdsanvisning, som i vidt omfang må ske under hensyntagen til de for de omhandlede fag gældende særlige vilkår, og disse har man ikke inden for den givne tidsfrist haft mulighed for at trænge til bunds i.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at det foreslåede enhedssystem vil være velegnet til at opsuge den væsentligste del af denne specialformidling, men at dette bør ske aftrappingsvis, når enhedssystemet iøvrigt er udbygget.

8.4 Antal kontorer og ekspeditionssteder.

Udvalget har i det følgende søgt at danne sig et skøn over, hvor mange administrative enheder af den foran omtalte art der vil indgå i et statsligt formidlingssystem.

Hvad specielt angår Københavns-området, kan det formentlig på baggrund af geografiudvalgets overvejelser anses for hensigtsmæssigt, at der udenfor Københavns kommune etableres ialt 6 anvisningssteder, hvoraf 2 med udvidede beføjelser.

Inden for København og Frederiksberg kommuner har centralarbejdsanvisningskontoret for tiden 10 afdelingskontorer, hvoraf 8 udelukkende er husgerningskontorer, 1 er specialiseret i anvisning af hospitalsmedhjælp og 1 i hotel- og restaurationsanvisning. Ud over dette antal kontorer skønner udvalget, at der yderligere vil være behov for 6 større kontorer.

Hvad angår det øvrige land bemærkes, at antallet af regionalkontorer må fastsættes, dels under hensyn til en opdeling af landet i områder, der i erhvervsøkonomisk henseende kan betragtes som naturlige enheder, dels under hensyn til de funktioner, der foreslås henlagt til kontorerne. På dette grundlag mener udvalget at burde foreslå oprettelse af 10–12 regionalkontorer.

For så vidt angår antallet af kredskontorer og ekspeditionssteder, er udvalget gået ud fra følgende forudsætninger:

at ingen bør have over 10 km ad landevejen til et anvisningssted,

at kredskontorerne så vidt muligt må placeres i provinsbyer og større byområder med mange forsikrede,

at der i områder, der herved kommer til at ligge udenfor 10 km grænsen, placeres ekspeditionssteder, og

at der ud over København eventuelt også i Århus til hovedkontorerne knyttes anvisningssteder med funktioner svarende til det øvrige lands ekspeditionssteder.

På basis af en summarisk analyse af forholdene inden for de nuværende kontorområder i Slagelse, Århus og Herning samt Fyns-området sammenholdt med geografiudvalgets materiale vedrørende Københavns-området skulle behovet for hele landet herefter kunne opgøres til ca. 300 kredskontorer og ekspeditionssteder.¹⁾

Ordningen forudsætter iøvrigt, at regionalkontorerne, hvor forholdene taler herfor, skal kunne virke som kredskontorer.

Det bemærkes, at man ikke ved denne opgørelse har forsøgt at indplacere de enkelte kontorenheder geografisk, idet dette forudsætter en dybtgående analyse, der må foretages af geografiudvalget.

8.5 Udgifter ved et statsligt enhedssystem.

1 Personale.

Til de offentlige arbejdsanvisningskontorer er i dag knyttet ca. 600 medarbejdere, hvortil lønningssudgifterne andrager ca. 10,4 mill. kr.

Et groft skøn over personalebehovet inden for det omtalte enhedssystem kan sammenfattes i følgende:

Til ialt 10 regionalkontorer forudsættes knyttet gennemsnitligt 20–25 medarbejdere.

For kredskontorerens vedkommende forudsættes medarbejderstaben normalt at ville variere fra 3–4 op til 12.

Hvad angår ekspeditionsstederne, er det som tidligere fremhævet forudsat, at en del af disse vil kunne drives eller betjenes af deltidsansatte.

Når bortses fra centraladministrationen skulle personalebehovet for et statsligt enheds-

¹⁾ Dette antal er som ovenfor nævnt baseret bl. a. på forudsætningen om højst 10 km's afstand ad landevejen til et anvisningssted. Vil man tolerere en blot lidt længere afstand, vil antallet af kredskontorer og ekspeditionssteder blive reduceret forholdsvis stærkt.

system efter et forsigtigt skøn kunne ansættes til mellem 1250 og 1500 personer. Med en skønnet lønudgift på 20.000 kr. pr. medarbejder skulle personaleudgifterne herefter andrage mellem 25-30 mill. kr. pr. år.

2 Andre udgifter.

Udgifter til husleje, kontorhold og befordring m. v. andrager i dag ca. 3 mill. kr. årligt. En udvidelse af kontornettet må forudsættes at medføre en betydelig stigning i huslejeudgiften. Denne udgiftsstigning vil imidlertid være vanskelig at beregne, hvilket gør en total beregning usikker. Efter et forsigtigt skøn må det dog antages, at „andre udgifter“ kan anslås til en størrelsesorden af ca. 10 mill. kr.

3 Budget.

Indførelsen af et enhedssystem, opbygget efter de foran angivne retningslinier, skulle herefter medføre en årlig merudgift på mellem 22 og 27 mill. kr.¹⁾

Arbejdsløshedskassernes samlede administrationsudgifter udgør i dag skønsmæssigt ca. 30 mill. kr. Flytningen af kassernes anvisning til et statsligt system skulle teoretisk muliggøre væsentlige besparelser for kasserne. Kasserne vil imidlertid kun i begrænset omfang kunne realisere disse besparelser som følge af, at kassernes administration er fælles for anvisningen, forsikringen og forbundsmæssige spørgsmål. En optimal samfundsøkonomisk besparelse vil derfor kun kunne opnås, såfremt også forsikringen overføres til den statslige anvisning.

¹⁾ Hertil vil komme indirekte udgifter, hvis der i forbindelse med strukturomlægningen i overensstemmelse med udvalgets forslag gives udvidet adgang for kontorene til at yde rejsehjælp m. v., jfr. bemærkningerne ad § 4, stk. 1-2, i lovudkastet nedenfor s. 83. Disse udgifter lader sig ikke beregne nøjere, men de vil blive af beskedent omfang.

8. 6 Overgangsordninger til et statsligt enhedssystem.

Det må anses for umuligt uden en passende overgangstid at nå frem til et fuldt udbygget statsligt system i overensstemmelse med det foran omtalte. Der må således påregnes at ville medgå relativ lang tid med rekruttering af kvalificeret personale, med fornøden uddannelse af dette personale, med fremskaffelse af egnede lokaler til udbygning af kontornettet og sidst, men ikke mindst med tilrettelæggelsen og indarbejdelsen af nye administrative systemer og procedureregler.

Alt taget i betragtning må der efter udvalgets opfattelse kræves en forberedelsestid på mellem 3 og 5 år, før systemet kan være fuldt udbygget, i hvilken forbindelse man skal pege på nødvendigheden af, at ikrafttrædelsestidspunktet nøje præciseres i en eventuel lov.

Da en sådan opbygning næppe vil kunne gennemføres alene af en centralledelse inden for den angivne tidsfrist, men derimod må ske gennem de regionale enheder, må efter udvalgets opfattelse etablering af regionalkontorer ske omgående ved lovens ikrafttræden. For at muliggøre dette vil det være ønskeligt, at en eventuel lov først træder i kraft efter en passende tids forløb.

Både i overgangsperioden, og når systemet er etableret, kommer der til at hvile et betydeligt ansvar på disse regionalkontorer. Udvalget finder derfor anledning til at pege på, at det vil være aldeles afgørende, at der til disse kontorer knyttes højt kvalificerede ledere, til hvilke der må stilles krav om omfattende administrativ erfaring, anlæg for konstruktivt arbejde samt evne til at føre og lede forhandlinger.

I bilag 5, hvortil iøvrigt henvises, er i detaljer redegjort for, hvorledes proceduren i forbindelse med ordningens gradvise iværksættelse kan tilrettelægges.

9 Arbejdsanvisningens hjælpemidler.

9.1

For at forøge mulighederne for at dække de stigende krav om bistand fra arbejdsformidlingens side til de nødvendige omstillinger på arbejdsmarkedet har man i kapitel 8 foreslået en omlægning af arbejdsformidlingsapparatets struktur. Det må imidlertid anses for påkrævet, at man også søger at forøge formidlingens effektivitet gennem udbygning af de *hjælpemidler*, der står til formidlingens rådighed. En sådan udbygning af hjælpemidlerne bør utvivlsomt søges gennemført i den nærmeste fremtid, uanset om der vil vise sig at være mulighed for en snarlig gennemførelse af udvalgets forslag til ændringer af formidlingens struktur eller ej. Man vil dog fremhæve, at der efter udvalgets skøn kun kan opnås en ønskelig sikkerhed for en tilstrækkelig indsats fra formidlingstjenestens side, dersom man *både* omlægger strukturen som foreslået foran *og* udbygger hjælpemidlerne i retning af det i det følgende skitserede.

9.2

Varigere overflytninger fra et stedligt område til et andet vil ofte blive hæmmet af de med en sådan overflytning forbundne merudgifter. Disse merudgifter omfatter såvel de egentlige *rejse- og flytteudgifter* som en række udgiftsforøgelser ved etablering på et nyt sted eller hidrørende fra, at det kan være dyrere at leve på tilflytningsstedet end i fraflytningsområdet. Der må i denne forbindelse særlig lægges vægt på, at flytninger kan være forbundet med en overgang fra en boligudgift af ganske beskedne størrelsesorden til et mangefold heraf.

Under de nuværende regler - jfr. arbejdsløshedslovens § 15, stk. 9 a) og c) samt § 3, stk. 3 - kan der ydes tilskud til dækning af de direkte med flytninger forbundne udgifter en gang for alle til rejser og flytning, men ikke til de øvrige direkte og indirekte i forbindelse med flytning opståede engangs eller løbende merudgifter. Det må forekomme ønskeligt at udvide den bestå-

ende adgang til dækning af flytteudgifter i videste forstand, fordi flytninger i stigende grad vil blive nødvendige for at stabilisere den enkeltes beskæftigelsesmuligheder såvel som den samlede beskæftigelsesgrad. Det kunne endog fra et samfundsmæssigt synspunkt være ønskeligt, om man i et vist omfang kunne yde tilskud til fraflyttere udover de direkte og indirekte flytteudgifter i vidt forstand. Derigennem kan man medvirke til at overvinde den ulyst og smerte for den enkelte, som samfundsmæssigt ønskelige flytninger fra et tilvant stedligt område til et nyt miljø naturligt ofte er forbundet med, og man kan derved i øget omfang opmuntre og tilskynde til flytninger. I andre lande, herunder ikke mindst Sverige, er man i de senere år gået ganske langt i retning af at udvide adgangen til at yde tilskud til fraflyttere udover den egentlige engangs-udgift til rejse og flytning.

Man står imidlertid herved - så snart man fjerner sig fra den dokumenterede rejse- og flytteudgift - overfor ret betydelige vanskeligheder ved administrationen af sådanne regler. Hvis disse skal være betryggende overfor misbrug og sikre effekt af den ønskede art. Man føres nemlig let ud i enten yderst detaljerede forskrifter — også vedrørende dokumentation og kontrol - således at reglerne vil få en meget begrænset betydning i praksis, eller så rummelige regler, at der skal tages stilling efter et skøn i hvert enkelt tilfælde med dertil hørende risiko for urimeligt bekostelig administration.

Udvalget er, efter at have afvejede de ovenfor nævnte samfundsmæssige fordele ved at udvide den nuværende adgang til at yde tilskud til fraflytning overfor de her påpegede betydelige administrative vanskeligheder ved gennemførelsen, nået til det resultat, at man nok bør overveje en begrænset udvidelse af den nuværende adgang til at yde sådanne tilskud, men i så fald efter ganske enkle regler. Man vil skønne, at det mest hensigtsmæssige vil være regler, hvor-

efter de offentlige formidlingskontorer får adgang til at yde et fast beløb - f. eks. af størrelsesorden 500 kr. - til alle forsørgere, arbejdsløshedsforsikrede såvel som andre, der for at opnå fastere beskæftigelse er nødsaget til at opgive deres hidtidige faste bopæl og tage fast ophold et andet sted, og dette under de i arbejdsløshedslovens § 3, stk. 5, 1. punktum, fastsatte vilkår (d. v. s. „I tilfælde, hvor den offentlige arbejdsanvisning anviser arbejde over så store afstande og under sådanne forhold, at overtagelsen af arbejdet normalt vil forudsætte skift af bopæl, og hvor overflytningen anses for ønskelig ud fra en samlet vurdering af stedlige og faglige behov på arbejdsmarkedet.“).

9.3

Der kan næppe være tvivl om, at en af de vigtigste anstødsstene for arbejdskraftens geografiske bevægelighed består i vanskelighederne ved at opnå *bolig på tilflytningsstedet*, jfr. herved de ovenfor i kapitel 5 anstillede betragtninger. Udvalget er derfor af den opfattelse, at man bør overveje, om man kan gøre de offentlige arbejdsanvisningskontorers medvirken til at fremskaffe boliger til tilflyttet arbejdskraft mere effektiv end under de nuværende regler (jfr. § 3, stk. 5, i arbejdsløshedsloven). Disse regler har hidtil været af forsvindende praktisk værdi, fordi der normalt i forvejen er boligknaphed i de geografiske områder, som har behov for nettotilgang af arbejdskraft, og den tilflyttede arbejdskraft vil da som regel vanskeligt kunne komme i betragtning ved fordelingen af de knappe boliger.

Det er under de nuværende forhold på boligmarkedet næsten umuligt at finde en tilfredsstillende løsning på dette for arbejdskraftens tilpasning helt afgørende problem. Udvalget må imidlertid anse det for overmåde vigtigt, at man stræber efter at opnå en bedre balance i forholdet mellem på den ene side det enkelte geografiske områdes tilgang af erhvervsvirksomheder m. v. og det hermed forbundne arbejdskraftbehov og på den anden side områdets boligforsyning. Det må efter udvalgets opfattelse i denne forbindelse tillægges stor vægt, om de offentlige arbejdsanvisningskontorer i højere grad tages med ind som væsentlig faktor både under bestræbelserne for at påvirke erhvervsvirksomhedernes lokalisering og under de forskellige lokalområders planlægning af boligbyggeri.

9.4

I henhold til arbejdsløshedslovens § 15, stk. 9, b) samt § 3, stk. 3, kan der under visse betingelser ydes tilskud til merudgifter ved *dobbelthusholdelse* for forsørgere, der må tage ophold uden for hjemstedet, medens familien forbliver boende på hjemstedet. Disse tilskud andrager for tiden indtil 5,90 kr. pr. dag med tillæg af indtil 0,80 kr. pr. dag for hvert hjemmевærende barn.

Det har for udvalget været fremhævet, at disse satser ikke er helt tilstrækkelige til at bringe arbejdsforhold i stand i alle de tilfælde, hvor det må anses for samfundsmæssigt ønskeligt at tilskynde forsørgere til at tage arbejde og bopæl andetsteds end familien. Udvalget kan tilslutte sig dette og skal derfor foreslå, at de nævnte satser søges hævet fra det nuværende beløb på 5,90 kr. pr. dag til f. eks. 7,50 kr. pr. dag. Det vil formentlig være rimeligt samtidig at sløjfe de ovennævnte satser for hvert hjemmевærende barn; disse tilskud synes lidet motiverede, da merudgiften for familien ved forsørgerens ophold borte fra hjemstedet ikke kan antages at være påvirket af, om familien har hjemmевærende børn eller ej og heller ikke af antallet af børn.

9.5

Det vil i visse tilfælde være nødvendigt at etablere arbejdsforhold, som indebærer, at arbejdere daglig må befordres frem og tilbage mellem bopæl og arbejdsplads. Sådanne *daglige befordringer* kan imidlertid undertiden være næsten prohibitivt dyre for den enkelte arbejder, hvis vedkommende selv skal bestride den uafkortede rejseudgift, og de kan desuden medføre store gener i form af lang rejsetid. Disse ulemper kan alt i alt være så betydelige, at ønskelige arbejdsforhold ikke kan etableres gennem daglige befordringer, og kan de - på grund af boligvanskeligheder eller andre forhold - heller ikke bringes i stand ved overflytning til det sted, hvor den pågældende arbejdsplads befinder sig, vil der opstå en uønsket tomgang. Det kunne derfor fortjene overvejelse, om der burde åbnes adgang for de offentlige arbejdsanvisningskontorer til under visse omstændigheder at yde økonomisk bistand til nedbringelse af udgiften til den enkeltes daglige befordring mellem bopæl og arbejdsplads. En sådan adgang findes ikke i lovgivningen i dag. I en del af de her omhandlede tilfælde kan problemet i nogen

grad løses derved, at den virksomhed, der savner arbejdskraft, inden for rammerne af eksisterende overenskomster på arbejdsmarkedet helt eller delvis finansierer befordringen. Udvalget er imidlertid af den opfattelse, at man bør åbne adgang for det offentlige til gennem de offentlige arbejdsanvisningskontorer at yde tilskud til reduktion af den enkelte arbejders befordringsudgift som en alternativ anvendelse af de offentlige midler, der ellers kunne anvendes til dækning af tilskud til merudgiften ved dobbelt huseførelse (jfr. foran under 4).

Man forudsætter herved, at den nævnte adgang til at yde tilskud til daglige befordringsudgifter begrænses til samme personkreds — d. v. s. forsørgere - til samme perioder og til samme beløbsrammer, som til enhver tid gælder for ydelse af tilskud til merudgifter ved dobbelt huseførelse. Heri skulle samtidig ligge, at den enkelte berørte arbejder inden for den 6 måneders periode, som for tiden er grænsen for ydelse af tilskud til merudgifter ved dobbelt huseførelse, eventuelt skal kunne gå over fra tilskud til daglig befordring til tilskud til merudgiften ved dobbelt huseførelse eller omvendt; men der skulle ikke være adgang til først i en 6 måneders periode at oppebære den ene af de to arter af tilskud og derpå i en følgende 6 måneders periode at oppebære den anden art af tilskud.

9.6

Udvalget har - under hensyn til de flere gange ovenfor berørte boligvanskeligheder - overvejet, hvorvidt der kunne være behov for at etablere en fastere adgang til ved det offentliges mellemkomst at etablere *midlertidige boliger* af den art, som i de senere år har været praktiseret i forbindelse med opførelse af olieaffinaderierne ved Kalundborg og på Stigsnæs. Man er imidlertid nået til det resultat, at etablering af midlertidige (eventuelt transportable) boliger ved det offentliges mellemkomst her i landet indtil videre må antages kun at være påkrævet som helt subsidiære løsninger i forhold til de foran under afsnittene 2-5 berørte veje til lettelse af arbejdskraftens stedlige tilpasning.

Man er derfor gået ud fra, at det offentlige kun i ganske særlige tilfælde bør træde ind med bistand i form af medvirken ved frembringelse af midlertidige boliger; og disse tilfælde vil formentlig være så få og komme til at foreligge i så stærkt fra tilfælde til tilfælde varierende

form, at udvalget ikke har ment at burde fremsætte forslag til mere generelle rammer for denne form for offentlig indsats.

9.7

Ved siden af de ovenfor nævnte problemer, der knytter sig til arbejdskraftens stedlige bevægelighed, har udvalget anset det for nødvendigt også at overveje visse sider af den faglige bevægelighed. Der må antages fremtidig at blive stærkt voksende behov også for faglige og erhvervsmæssige omstillinger hos arbejdskraften. Selv et stærkt udbygget organisationsapparat for arbejdsformidlingen vil næppe kunne honorere de voksende krav om bistand ved disse omstillinger, medmindre de hjælpemidler, der står til rådighed for formidlingen, udvides.

De hjælpemidler, der kan tjene til at forstærke formidlingsapparatets bistand ved faglige og erhvervsmæssige omflytninger, må frem for alt bestå i en tilstrækkelig adgang til *erhvervsmæssig skoling*, som formidlingen kan henvise til. Det er nødvendigt, at der kan etableres sådan skoling - både for faglærte og for ikke-faglærte, og der må kunne etableres kurser af kortere og længere varighed for begge disse hovedkategorier af arbejdskraft, såvel af mere elementære som af videregående art.

Der er i dag, i henhold til loven af 1960 om ikke-faglærtes uddannelse, et kursusapparat under opbygning, som formentlig efterhånden vil komme til at dække behovene for denne hovedgruppe af arbejdskraft, hvor det drejer sig om dennes skoling inden for mere afgrænsede felter og specialer. Der er imidlertid ikke nogen systematisk adgang til etablering af kursus for ikke-faglærtes videregående skoling og heller ikke for de faglærtes efteruddannelse m. v. De faglærte har nemlig ikke adgang til de i henhold til den nævnte lov af 1960 etablerede kurser.

Det ville utvivlsomt være ønskeligt, om der kunne blive etableret rammer for en mere systematisk dækning af kursusbehovene inden for hele det her opridsede brede felt. I denne forbindelse ville en samling af de få spredte lovbestemmelser vedrørende omskoling etc. — herunder bestemmelserne i arbejdsløshedslovens § 32 om uddannelseskursus for arbejdsløse inden for områder, hvor der hersker betydelig arbejdsløshed - formentlig være hensigtsmæssig.

Det ville tillige være ønskeligt, om der sam-

tidig kunne blive indført faste regler for godtgørelse til den enkelte kursUSDeltager. Man har for tiden i henhold til den nævnte lov om ikke-faglærtes uddannelse faste regler for såvel ledige som beskæftigede ikke-faglærte vedrørende disses godtgørelse i den for disse grupper fastsatte ret kortvarige kursusperiode. For andre grupper findes ingen systematiske regler og ingen fast hjemmel til at yde sådanne godtgørelser. Der er utvivlsomt behov for faste regler vedrørende godtgørelse under kursusperioden for såvel ledige som beskæftigede, faglærte eller ikke-faglærte arbejdere, og det må anses for rimeligt, at satserne bliver ens for faglærte og ikke-faglærte arbejdere, i begge tilfælde noget højere end de nugældende satser for ikke-faglærte.

Navnlig hvis man udvider og systematiserer adgangen til at yde godtgørelse under sådan skoling og gør disse ydelser gunstige for kursisterne, kunne det tillige være rimeligt at overveje, om der bør gives de offentlige formidlingskontorer en almindelig adgang til at fratage ledige arbejdsløshedsforsikrede, der skønnes kun at kunne komme i fastere arbejde ved hjælp af et kursus, retten til arbejdsløshedsunderstøttelse, hvis de nægter at gå på et anbefalet kursus. En sådan adgang findes i dag kun for så vidt angår de unge, der falder ind under bestemmelserne i lov om beskæftigelse og uddannelse af unge af 18. maj 1960, § 13, stk. 1. Det i denne lovbestemmelse knæsatte princip kunne formentlig med rimelighed overføres også på andre kategorier af ledige.

9.8

I kapitel 7. 10 har udvalget udtrykt den opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt at forstærke arbejdsformidlingens effektivitet ved at etablere en forhåndsregistrering hos arbejdsformidlingsapparatet af offentlige eller private arbejdsgiveres antagelser og afskedigelser af arbejdskraft. Indførelse af et sådant *varslingssystem* må anses som et væsentligt led i den i dette kapitel omhandlede udbygning af arbejdsanvisningskontorernes hjælpemidler.

9.9

Statistisk materiale vedrørende arbejdsmarkedet må betragtes i sammenhæng med de øvrige bestræbelser for at belyse det økonomiske livs udviklingstendenser. Et af formålene er her

at muliggøre en økonomisk politik til realisation af givne målsætninger. Betragtet som en del af den almindelige økonomiske statistik har de nuværende periodiske oplysninger om arbejdsmarkedet den afgørende mangel, at disse oplysninger alene omfatter forsikrede lønarbejdere, d. v. s. mellem $\frac{1}{3}$ og halvdelen af den erhvervsudøvende befolkning og kun godt halvdelen af lønmodtagerne. Det er under henvisning hertil, at man ovenfor i kapitel 5 har fremhævet betydningen af, at vor arbejdsløshedsstatistik suppleres med en beskæftigelsesstatistik, idet man samtidig har fremhævet (jfr. også kapitel 8), at et statsligt enhedssystem af anvisningen ville kunne give bidrag til fremskaffelsen af et sådant materiale. Man har ligeledes ovenfor fremhævet betydningen af, at man i et „fuldbeskæftigelses-samfund“ søger at få indikatorer for presset på arbejdsmarkedets forskellige dele, idet man må erkende, at arbejdsløshedsprocenterne næppe her kan give fyldestgørende oplysninger.

En ændret organisation af arbejdsformidlingen vil give muligheder for mere fyldige og hurtigere offentliggjorte oplysninger, hvilket er afgørende for arbejdsmarkedspolitikken og dermed for den almindelige økonomiske politik. Udvalget lægger derfor vægt på, at man så hurtigt som muligt søger at danne sig et indtryk af såvel behov som muligheder på dette område. Udvalget har imidlertid ikke anset sig for beføjet til at gå nærmere ind på dette spørgsmål med henblik på at udforme specificerede forslag. Man vil dog pege på, at sådanne overvejelser fremfor alt må koncentreres om regelmæssige opgørelser over den samlede arbejdsstyrke, fordelt på beskæftigede og arbejdsløse. Dernæst bør det afklares, ad hvilke veje man mest hensigtsmæssigt kan få udbygget den mere specificerede beskæftigelsesstatistik, omfattende alle vigtigere erhverv og med passende opdelinger bl. a. i geografisk henseende. Man må tillige anse det for påkrævet at finde veje til en løbende registrering af alle de til arbejdsanvisningsapparatet indgåede ordrer på arbejdskraft med opdeling på, hvor mange af disse der har kunnet dækkes og hvor mange ikke. Man bør formentlig yderligere overveje, om der kan tilvejebringes en løbende statistik til belysning af rotationen på arbejdsmarkedet.

Da statistikproduktionen må planlægges samtidig med regionalkontorernes opbygning, må udvalget lægge vægt på, at en sagkyndig undersøgelse gennemføres snarest. En sådan

undersøgelse må gennemføres med bistand af forbrugerne af det statistiske materiale; blandt disse nævnes eksempelvis arbejdsmarkedets parter, arbejdsministeriet, Det økonomiske Sekretariat og Det økonomiske Råd. Desuden må naturligvis Det statistiske Departement deltage i planlægningen.

9. 10

Udvalget ønsker at understrege, at det til opnåelse af den tilstrækkelige effektivitet i arbejdsformidlingen vil være nødvendigt at sikre antagelse af *tilstrækkeligt kvalificeret personale* samt at indføre en mere systematisk løbende *skoling* af det til arbejdsformidlingen knyttede personale.

10 Afsluttende bemærkninger.

10.1

I overensstemmelse med det givne kommissorium og i overensstemmelse med sin sammensætning har udvalget foreslået sådanne ændringer af anvisningssystemet, som efter udvalgets bedste skøn forekommer velegnede til at imødekomme de ovenfor opstillede krav til arbejdsanvisning. Udvalget har ikke i sine overvejelser ment at skulle tage hensyn til, hvorvidt der for tiden måtte være politisk ønske om at gennemføre en så omfattende reform. En følge heraf er, at udvalget ikke har fremsat alternative forslag, herunder organisatoriske mellem løsninger. Dette for udvalget principielle synspunkt på den stillede opgave er blevet yderligere underbygget ved, at udvalget dels enstemmigt er nået frem til de ovenfor givne standpunkter, dels i de førte forhandlinger ikke har sporet nogen særlig interesse for et kompromis mellem de to alternative synspunkter på organisationsformen: Bevarelse af den nuværende struktur eller ændring til et statsligt enhedssystem.

10.2

Disse forhandlinger fandt som nævnt i kapitel 1 sted på grundlag af et af udvalget udarbejdet notat, indeholdende de krav, der må stilles til det danske anvisningssystem i fremtiden, jfr. denne betænkningss kapitler 5 og 7. Samtlige organisationer m. v., med hvem man har haft drøftelser, tilsluttede sig de således af udvalget opstillede forudsætninger. I notatet angav man dernæst på denne baggrund følgende praktisk mulige, alternative løsninger på problemet om arbejdsanvisningens fremtidige struktur:

1) Et statsligt enhedssystem af den ovenfor i kapitel 8 angivne type.

2) Et enhedssystem tilrettelagt af arbejdsgiver- og arbejderorganisationer i fællesskab, f. eks. således som man finder det i Vesttyskland, jfr. ovenfor kapitel 3.

3) En bevaring af det nuværende delte system med arbejdsanvisning såvel fra offentlige arbejdsanvisningskontorer som fra arbejdsløshedskasserne.

Dette system kunne tænkes udbygget ved mere begrænsede reformer. F. eks. kunne man tænke sig følgende:

a) arbejdsløshedskassernes anvisningsvirksomhed omorganiseres ved, at kasserne distriktvis etablerer fælles anvisningssteder for kassernes lokalafdelinger inden for distriktet.

b) der etableres - i hvert fald i købstæder og større bymæssige bebyggelser - af vedkommende offentlige arbejdsanvisningskontor og de stedlige afdelinger i forening fælles formidlingssteder.

10.3

Hverken LO, Dansk Arbejdsgiverforening eller Arbejdsløshedskassernes Samvirke har kunnet anbefale det under 2) omtalte enhedssystem. Ej heller har nogen af disse kunnet tilslutte sig de under 3a og b omtalte reformer af det bestående system.

Fra LO anførtes, at man er interesseret i, at bevægeligheden på arbejdsmarkedet fremmes bl. a. af hensyn til opnåelse af den højst mulige, samlede beskæftigelsesgrad samtidig med, at den forhåndenværende arbejdskraft søges anvendt så rationelt som muligt. Endvidere blev det fremhævet, at en løsning af boligspørgsmålet er af afgørende betydning for bevægeligheden på arbejdsmarkedet. Dernæst blev det anført, at det måtte betragtes som absolut nødvendigt, for at systemet kan virke hensigtsmæssigt, at arbejdsgiverne på et så tidligt tidspunkt som muligt afgiver varsel om eventuelle opsigelser såvel til anvisningsmyndighederne som til den enkelte medarbejder.

Repræsentanterne for Arbejdsgiverforeningen meddelte, at foreningen går ind for et statsligt enhedssystem af den type, som er beskrevet

i kapitel 8. Specielt understregedes, at der til regionalkontorerne bør knyttes udvalg med repræsentanter for arbejdsmarkedets parter; det henstilledes, at det nøje overvejes, om der kan ske en koordinering af de opgaver, der mere eller mindre har tilknytning til arbejdsformidlingen, f. eks. således at arbejdet i udvalg ved de lokale arbejdsanvisningskontorer kombineres med arbejdet i revalideringsudvalg, erhvervsvejledningsudvalg og brancheudvalg for uddannelse af ikke-faglærte. Endvidere anbefalede, at arbejdsmarkedets parter var repræsenteret i udvalg på det centrale plan. Man var indforstået med, at det foreslåede systems indførelse først kan ske efter en vis overgangstid, men overgangstiden bør tidsbegrænses i loven til f. eks. 3 år, og visse nydannelser bør straks indføres. Med hensyn til spørgsmålet om indførelse af regler om varsling af forestående større antagelser og afskedigelser fra arbejdsgiveres side over for de offentlige arbejdsanvisningskontorer bemærkede arbejdsgiverforeningen, at man stiller sig tvivlende over for værdien af en obligatorisk varslingsordning; man er imidlertid åben over for muligheden af en varslingsordning i begrænset form og på frivilligt grundlag under forudsætning af, at der indføres et neutralt statsligt enhedssystem.

Repræsentanten for Arbejdsløshedskassernes Samvirke erklærede, at det nuværende system

burde opretholdes. Der foreligger ikke bevis for, at dette system ikke har virket tilfredsstillende og ikke vil kunne løse fremtidige opgaver. Det anførtes, at arbejdsløshedskasserne i det store og hele havde været i stand til at opfylde ønsker om arbejdskraft, hvilket blev bekræftet af, at der kun i ringe omfang havde været behov for videregivelse af „ueffektuerede ordrer“. Endvidere anførtes, at overgang til et statsligt enhedssystem ville blive kostbart. Det nuværende system har den overordentlig store fordel, at den enkelte kasseafdeling har et indgående kendskab til medlemmerne. Der mangler i det nuværende system et samarbejde med arbejdsgiverne i form af en varslingsordning.

10.4

Såfremt der ikke måtte være ønske om at gennemføre betænkningens forslag, er der naturligvis mulighed for at gennemføre visse mindre forbedringer af det eksisterende system.

Ihvorvel udvalget som nævnt ikke har ment at burde gå ind i en drøftelse af sådanne tilretninger af det eksisterende system, må man dog stærkt anbefale, at også mindre vidtgående ændringer udformes på en sådan måde, at man senere kan gå over til et statsligt enhedssystem.

Det er udvalgets overbevisning, at et sådant system på længere sigt er uundgåeligt.

Resumé.

1) Udvalget blev nedsat af den daværende arbejds- og socialminister under 22. oktober 1962 med den opgave at lede en sagkyndig undersøgelse af, om den danske arbejdsanvisningsstruktur, funktioner og hjælpemidler er tidssvarende, og, om fornødent, fremkomme med forslag til ændringer i den på dette område bestående lovgivning, praksis m. v.

Det blev pålagt udvalget under sit arbejde at søge samråd med og indhente oplysninger fra bl. a. arbejdsløshedskasserne og arbejdsmarkedets hovedorganisationer foruden de berørte offentlige instanser.

Udvalget blev ved sin nedsættelse bedt om, at afgive betænkning i løbet af efteråret 1963.

2) Udvalget har under sit arbejde haft drøftelser med Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund (L. O.), Dansk Arbejdsgiverforening, Arbejdsløshedskassernes Samvirke, arbejdsdirektoratet og Foreningen af Kontorbestyrere ved de offentlige arbejdsanvisningskontorer. Man har tillige foretaget en rundrejse til nogle udvalgte offentlige arbejdsanvisningskontorer og lokale arbejdsløhedskasseafdelinger, hvor man ved drøftelser på stedet, herunder også med enkelte arbejdsgiverrepræsentanter, har gjort sig bekendt med arbejdsanvisningssystemets funktion.

Endvidere har man ved et besøg i Stockholm orienteret sig om, hvorledes det svenske arbejdsanvisningssystem er opbygget og fungerer samt om, hvorledes de svenske arbejdsmarkedsmyndigheder ser på formidlingssystemet som led i den svenske arbejdsmarkedspolitik.

3) Det danske arbejdsanvisningssystem er opbygget på den måde, at hovedparten af den organiserede anvisning af arbejdsløhedsforsikrede personer foregår via arbejdsløshedskasserne - gennem disses i alt henved 4000 lokalafdelinger - medens de offentlige arbejdsanvis-

ningskontorer — i alt 31 foruden 7 filialer — optræder som mere sekundære led i anvisningssystemet. Den danske anvisningsstruktur er således karakteriseret for det første af en opdeling i to hovedkredse — kasserne og de offentlige kontorer - og for det andet af en opdeling af den hovedsagelige del af anvisningen af de arbejdsløhedsforsikrede på de hver for sig anvisende enkelte arbejdsløhedskasser.

Det må herved erindres, at den langt overvejende del af arbejdsforholdene etableres ved direkte kontakt mellem den enkelte arbejdssøgende og den enkelte virksomhed uden arbejdsanvisningens mellemkomst. For den organiserede — og oftest dermed arbejdsløhedsforsikrede - arbejdskrafts vedkommende er det det normale, at den arbejdssøgende får bistand til opnåelse af et job fra sin arbejdsløhedskasse, hvis den pågældende i det hele taget har behov for bistand fra en formidlingstjeneste. Når den ikke-organiserede arbejdskraft har behov for bistand fra et formidlingsapparat, står i princippet kun den vej åben at henvende sig til de offentlige arbejdsanvisningskontorer.

4) I langt de fleste lande, hvis forhold ligner vore, findes arbejdsanvisningssystemer af en væsentlig anden struktur end det danske. Det normale mønster består i et rent statsligt anvisningssystem, der under sig samler praktisk taget al organiseret formidlingstjeneste i det pågældende land. Der findes enkelte lande inden for den her nævnte landegruppe med et anvisningssystem af afvigende mønster. Her kan således nævnes Vesttyskland, hvor formidlingen — i forbindelse med den obligatoriske arbejdsløhedsforsikringsordning — administreres af et særligt administrativt apparat, ledet af repræsentanter for arbejdsgiver- og arbejderorganisationer og for det offentlige. For U. S. A.'s vedkommende gælder det, at privat arbejdsformidling spiller en ganske væsentlig rolle ved siden af det af de enkelte stater opbyggede

system af offentlige arbejdsanvisningskontorer. For samtlige andre her nævnte lande er der et i princippet ganske ensartet mønster i form af et statsligt enhedssystem, der varetager hovedparten af den organiserede formidling. Mest udbygget og fæstnet er dette system i Sverige.

5) Der har igennem en årrække været klare tendenser i retning af voksende behov for tilpasning og omstilling på arbejdsmarkedet. Dette hænger sammen med den stedfindende vækst i produktivitet og levestandard, som indebærer kraftige forskydninger i efterspørgslen fordeling over varearter og arbejdskraftkategorier. Selve den økonomiske og tekniske udvikling virker til stadighed ind på og omformer efterspørgslen efter arbejdskraft, således at der bliver løbende omskiftelser i virksomhedernes behov for de forskellige arbejdskraftkvaliteter. Udvidet samhandel med udlandet fører ligeledes til en højere grad af dynamisk udvikling på varemarkederne og arbejdsmarkedet.

Disse forskydninger indebærer en udpræget vækst i behovet for en systematisk bistand fra samfundets side til at opnå en tilstrækkelig grad af tilpasning på arbejdsmarkedet, d. v. s. for at holde en passende balance mellem udbud af og efterspørgsel efter arbejdskraft inden for arbejdsmarkedets forskellige sektorer.

En sådan bistand til balance på arbejdsmarkedet kræver en effektiv arbejdsformidlingstjeneste.

Arbejdsformidlingen kan for det første sikre, at der bliver etableret en umiddelbar kontakt mellem alle personer, der søger arbejde, og alle de virksomheder, der søger arbejdskraft. Uden en sådan umiddelbar kontakt er der ikke sikkerhed for en fuld udnyttelse af alle beskæftigelsesmuligheder.

Dernæst kan formidlingstjenesten bidrage til, at de arbejdssøgende flytter derhen, hvor de har mulighed for at komme i arbejde, samt til at arbejdskraften opnår den skoling, som er en betingelse for dens beskæftigelse. Den kan ligeledes medvirke til, at virksomhederne afpasser deres arbejdskraftefterspørgsel efter mulighederne, d. v. s. efter det forhåndenværende arbejdskraftudbud, bl. a. på den måde at virksomhedernes placering finder sted under hensyn til det lokale arbejdskraftudbud. Gennem en sådan gensidig tilpasning af efterspørgsel efter og udbud af arbejdskraft inden for arbejdsmarkedets forskellige sektorer kan arbejdsformidlingen yde et

vigtigt bidrag til at holde den højst mulige beskæftigelsesgrad. Det kan tillige ad denne vej opnås, at arbejdskraften passes bedst muligt ind i produktionsprocessen, hvorved produktivitet og arbejdstilfredshed fremmes.

Den nævnte vækst i behovet for en organiseret formidlingstjeneste må forventes at fortsætte i de kommende år, både fordi produktion og levestandard må forventes fortsat at ville vokse, den tekniske udvikling vil accelerere, og samhandelen med udlandet vil tage yderligere til, ligesom arbejdskraftens vandring over landegrænserne også må forventes at vokse i omfang.

Under disse omstændigheder er der næppe tvivl om, at der i fremtiden vil blive stillet større krav til det danske arbejdsformidlingssystem end hidtil. Det er sandsynligt, at man vil finde det påkrævet at slå ind på en mere systematisk udformet arbejdsmarkedspolitik end hidtil, bl. a. ud fra den betragtning, at man næppe uden dette vil kunne holde en ønskelig høj og stabil beskæftigelsesgrad samt en tilfredsstillende ekspansiv vækst. Dette vil i så fald indebære, at man tager med ind i den samlede økonomiske politik en stadig, bevidst og direkte indsats for at fremme de nødvendige og gensidige tilpasninger på arbejdsmarkedets forskellige enkeltfelter. Ved en sådan systematisk indsats, integreret i den samlede økonomiske politik, kan man opnå en større sikkerhed for en høj beskæftigelsesgrad som et stabilt fænomen, uden at den økonomiske balance sættes over styr, end hvis man indskrænker sig til den klassiske økonomiske politik mere generelle og indirekte midler i form af finans- og pengepolitisk indgriben m. v. Men indpasning af arbejdsmarkedspolitikken i den samlede økonomiske politik, d. v. s. en stadig påvirkning af mere direkte art i form af omskoling, animering til flytning af arbejdskraften, påvirkning af virksomheders lokalisering og mobilisering af arbejdskraftreserver, må utvivlsomt forudsætte en effektiv arbejdsformidling som et af sine væsentlige virkemidler.

Ud fra disse betragtninger må der i dag opstilles en række krav til arbejdsformidlingssystemet, som rækker videre, end hvad der hidtil har været behov for. Det må således anses for nødvendigt, at de grundlæggende data vedrørende alle arbejdssøgende og alle ubemandede pladser hurtigt kanaliseres ud igennem alle formidlingssystemets forgreninger. Formidlingssystemet må have løbende kendskab til de ar-

bejdssøgendes kvalifikationer og arbejds­erfarin­ger samt til de krav om kvalifikationer, de for­skellige ubesatte jobs er forbundet med.

Formidlingstjenesten må være i stand til at udnytte alle muligheder for at anvisе arbejds­kraft på tværs af organisationstil­hørsforhold og til­vante arbejdsoperationer, alt selvsagt inden for de arbejdsretligt - gennem overenskomster og sædvaner m. v. - fastsatte faggrænser.

Endvidere må formidlingstjenesten være rustet til at registrere og analysere de løbende for­skydninger i beskæftigelsesforholdene inden for arbejdsmarkedets forskellige geografiske, fag­lige og erhvervsmæssige enkeltfelter. Den må desuden til enhver tid kunne tegne et billede af de forventelige fremtidige forskydninger.

Det må yderligere anses for påkrævet, at der til formidlingens rådighed står en række hjælpemidler, som kan tages i anvendelse for at frem­me tilpasningen på arbejdsmarkedet. Disse hjælpemidler må spænde over statistiske data, adgang til omskoling o. l., muligheder for bi­stand til flytning, boligfremskaffelse etc.

1 denne forbindelse er det af afgørende betydning, at der er mulighed for ydelse af sådanne godtgørelser under omskoling og sådanne til­skud til flytteudgifter etc., at det er muligt her­ved at gøre de fornødne tilpasninger acceptable og tillokkende for arbejdskraften.

7) Udvalget er af den opfattelse, at det nu­værende danske anvisningssystem ikke kan til­fredsstille de således angivne hovedkrav til for­midlingstjenesten i fremtiden.

Til det danske anvisningssystem er ganske vist knyttet en række fordele. De af arbejds­løshedskassernes lokalafdelinger valgte tillidsmænd har således et direkte personligt kendskab til fagets arbejdsoperationer og til de enkelte med­lemmer. Der er ligeledes fordele forbundet med den skete sammenkobling af arbejds­løshedsfor­sikring og arbejdsanvisning (fordele, der også kunne opnås ved andre former for kombinationer af disse to funktioner). Den af arbejds­løshedskasserne udøvede hovedpart af anvisningen for de arbejds­løshedsforsikrede gennemføres til­lige på en fra de offentlige finansers synspunkt yderst billig måde, da kasserne selv dækker deres administrationsudgifter.

Imidlertid står der heroverfor en række væsentlige begrænsninger i det danske anvisnings­systems effektivitet. Disse begrænsninger er fremfor alt knyttet til det forhold, at dette system er spaltet i de to ovenfor nævnte hoved­

grene: arbejds­løshedskasserne og de offentlige arbejdsanvisningskontorer. Denne spaltning hæmmer den tilstrækkeligt hurtige og gnidnings­fri kanalisering af elementære data vedrørende arbejds­søgende personer og ubesatte jobs ud gennem alle det samlede systems forgreninger; der er i kraft heraf ingen garanti for, at der sker fuld udnyttelse af alle muligheder for geografisk og faglig overføring af arbejdskraft og dermed fuld udnyttelse af alle eksisterende beskæftigelses­muligheder. Hertil kommer, at den nuværen­de organisation af arbejdsanvisningen ikke til­fredsstiller de krav, internationale aftaler - der bygger på det i andre lande gængse anvisnings­system - reelt synes at ville stille.

8) Det er ud fra de nævnte betragtninger klart for udvalget, at det vil være nødvendigt at foretage væsentlige ændringer af den nuværende anvisnings struktur — og også at foretage visse udbygninger af anvisningens hjælpemidler - hvis man ønsker at opnå sikkerhed for en for­øgelse af anvisningens effektivitet i overensstem­melse med de voksende behov for indsats fra formidlingens side.

Udvalget har i overensstemmelse med sit kom­missorium med en række organisationer og in­stitutioner drøftet bl. a. spørgsmålet om hvilke ændringer, der herved kunne komme på tale. Man har herved konstateret almindelig tilslut­ning til de betragtninger vedrørende arbejds­anvisningens vilkår i fremtiden og de krav, der i overensstemmelse hermed i dag må opstilles vedrørende arbejdsanvisningens indsats (jfr. punkterne 5-6 ovenfor).

Med hensyn til systemets opbygning har ud­valget ved de nævnte forhandlinger konstateret, at ingen af de berørte organisationer har ment at kunne gå ind for visse af udvalget skitserede alternative løsninger af problemet i form af enten et enhedssystem, tilrettelagt af arbejdsgiver­ og arbejderorganisationer i fællesskab (jfr. det vesttyske system, omtalt ovenfor under punkt 4), eller en bevarelse af det nuværende delte system med visse begrænsede reformer: omorgani­sering af kassernes anvisningsvirksomhed ved, at kasserne distriktsvis etablerer fælles anvis­ningssteder for kassernes lokalafdelinger inden for distriktet eller etablering bl. a. i købstæder og større bymæssige bebyggelser ved pågæl­dende offentlige arbejdsanvisningskontors for­anstaltning af fælles formidlingssteder for de forskellige kassers stedlige lokalafdelinger.

Arbejds­løshedskassernes Samvirke har tilken-

degivet, at man ikke finder det bevist, at det nuværende system er utiltrækkeligt, og at man følgelig ikke finder det ønskeligt eller påkrævet at foretage ændringer.

9) Udvalget er enstemmigt nået til det resultat, at man må anbefale overgang til et statsligt enhedssystem, indebærende at arbejdsløhedskassernes formidlingsvirksomhed overgår til statslige kontorer, og at der samtidig finder en gennemgribende omorganisering sted af det nuværende system af offentlige arbejdsanvisningskontorer.

Man har i overensstemmelse hermed formuleret et forslag, hvorefter der oprettes 10-12 regionalkontorer og under disse ialt henved 300 kredskontorer og ekspeditionssteder.

Den detaljerede fastsættelse af disse forskellige kontors geografiske områder forudsættes fastlagt af det af arbejdsministeriet i 1962 nedsatte udvalg vedrørende de offentlige arbejdsanvisningskontorers antal og geografiske afgrænsning.

Regionalkontorerne skulle have den egentlige ledelse af arbejdsformidlingen samt varetage en række arbejdsmarkedspolitiske funktioner inden for den enkelte region. Kredskontorerne skulle i hovedsagen varetage opgaver vedrørende anvisning, afkontrollering af ledige, administrationen af mindre komplicerede hjælpeforanstaltninger samt den praktiske udførelse af erhvervsvejlednings- og arbejdskonsulentvirksomheden. Ekspeditionssteder skulle oprettes, hvor der ikke er befolkningsmæssigt grundlag for oprettelse af egentlige kredskontorer; de skulle som regel være énmandsbetjente (på hel- eller deltidsbasis), men bør dog også kunne betjenes ambulant af personale fra det kredskontor, hvorunder de sorterer.

Til støtte for regionalkontorerne, navnlig i spørgsmål af arbejdsmarkedspolitisk karakter, men iøvrigt også for så vidt angår de rene formidlingsfunktioner, foreslår udvalget oprettet regionalarbejdsnævn med rådgivende kompetence. Disse nævn foreslås sammensat af en af arbejdsministeren udpeget formand (lederen af regionalkontoret), 2 repræsentanter for LO, 2 repræsentanter for arbejdsgiverne og 4 repræsentanter for den kommunale og statslige forvaltning inden for regionen.

De offentlige arbejdsanvisningskontorer har i dag ca. 600 medarbejdere; omkostningerne andrager ialt ca. 14 mill. kr. Det af udvalget foreslåede nye offentlige anvisningssystem anslås at

ville kræve et personale på 1250 å 1500 mand og en totaludgift på 35 å 45 mill. kr. Herefter ville merudgiften for de offentlige finanser ved det nye system altså andrage 20 å 30 mill. kr. Denne merudgift for det offentlige vil ikke modsvares af en lige så stor besparelse for arbejdsløhedskasserne, der ikke kan udnytte besparelsesmulighederne fuldt ud, idet de bevarer bestyrelsen af arbejdsløshedsforsikringen. Nogen besparelse for kassernes samlede administrationsudgifter vedrørende formidling og forsikring, der i dag udgør ca. 30 mill. kr. årlig, vil udvalgets forslag dog kunne medføre. Afgørende for udvalget har i denne forbindelse været, at den udbygning af systemet, som under alle omstændigheder må finde sted, vil være dyrere under et delt system end under det af udvalget foreslåede enhedssystem.

Udvalget foreslår, at det nye system indføres på den måde, at der straks ved lovens ikrafttræden etableres regionalkontorer, som får til opgave inden en nøje i loven præciseret frist på 3 å 5 år efter lovens ikrafttræden efterhånden at tilrettelægge det nye system.

I overgangsperioden skulle man søge gennemført sådanne ændringer i den gældende forretningsgang og praksis, at integrationen søges fremmet.

10) Udvalget er som nævnt af den opfattelse, at man ikke kan skabe et tilstrækkeligt effektivt formidlingsapparat uden at foretage en vis udbygning af formidlingens hjælpemidler ved siden af den ovenfor nævnte omlægning af anvisningens struktur. Denne udbygning bør efter udvalgets mening foretages, hvad enten forslaget om ændring af anvisningens struktur gennemføres eller ikke.

Man foreslår derfor:

- a) at der åbnes adgang til at yde en etableringshjælp på 500 kr. til personer, der får anvist arbejde under sådanne omstændigheder, at arbejdet normalt vil forudsætte skift af bopæl, hvis overflytningen anses for ønskelig ud fra en samlet vurdering af stedlige og faglige forhold på arbejdsmarkedet,
- b) at de eksisterende regler om tilskud til dobbelt husførelse til forsørgere ændres, således at tilskuddet forøges fra det nuværende beløb på 5,90 kr. pr. dag til 7,50 kr. pr. dag, samtidig med at det nuværende børnetillæg bortfalder,

- c) *at der gives adgang til i stedet for tilskud til dobbelt husførelse, men iøvrigt inden for de grænser, som er fastsat for disse tilskud, at udbetale hjælp til daglig transport til og fra arbejdsstedet,*
- d) *at de stedlige arbejdsanvisningsmyndigheder i højere grad end hidtil bliver medbestemmende i bestræbelserne for at påvirke erhvervsvirksomhedernes lokalisering og de stedlige områders boligplanlægning i overensstemmelse med områdernes behov for arbejdskraft, og at der bl. a. gennem en sådan medvirken fra arbejdsanvisningens side søges tilvejebragt en bedre balance end hidtil mellem hvert geografisk områdes forsyning med boliger og områdets behov for arbejdskraft, således som dette behov er bestemt af områdets tilgang af erhvervsvirksomheder m. v.*

Udvalget henstiller endvidere:

- e) *at der etableres en mere systematisk udbygget adgang til etablering af omskolingskursus m. v. såvel for faglærte som for ikke-faglærte arbejdere og både for beskæftigede og ledige,*
- f) *at der fastsættes regler for godtgørelse under omskolingskurser etc. for såvel ikke-faglærte som faglærte arbejdere og både for beskæftigede og ledige, således at satserne bliver ens for faglærte og ikke-faglærte og løftes til et noget højere niveau end det, som i dag gælder for ikke-faglærte,*
- g) *at der gives arbejdsanvisningen adgang til at animere dem, der har behov for omskoling, til at gå på omskolingskursus på den måde, at retten til arbejdsløshedsunderstøttelse — efter regler svarende til, hvad der i dag gælder i henhold til loven om ungdomsarbejdsløshed — kan fratages ledige, hvis de nægter at gå på et anbefalet kursus,*
- h) *at der fastsættes regler for offentlige virksomheders varsling overfor arbejdsanvisningen af større forestående afskedigelser og nyantagelser, og at der søges opnået aftale med arbejds-*

giverorganisationerne om private arbejdsgiveres tilsvarende varsling, omfattende både samtidig meddelelse til anvisningen om opsigelse af den enkelte i henhold til overenskomst-mæssigt fastsatte regler og en forud herfor til arbejdsanvisningen afgivet varsling uden individualoplysninger,

- i) *at spørgsmålet om en nødvendig udbygning af hele den danske arbejdsmarkedsstatistik — herunder ikke mindst tilvejebringelse af løbende systematiske data vedrørende hele arbejdsstyrken og hele beskæftigelsen — tages op til hurtig afklaring ved forhandlinger mellem de berørte forbrugere og de mulige producenter af sådanne statistiske data,*
- j) *at spørgsmålet om den danske arbejdsløshedsforsikrings organisation og principper tages op til behandling,*
- k) *at det efterhånden som et statsligt enhedssystem måtte blive udbygget tilstræbes, at specialformidlingen henlægges til de almindelige anvisningsmyndigheder,*
- l) *at revalideringsarbejdet søges indpasset under de foreslåede regionalkontorer inden for formidlingssystemet.*

11) Udvalget har ikke i sine overvejelser ment at skulle tage hensyn til, hvorvidt der for tiden skulle være politisk mulighed for at gennemføre en så omfattende reform af arbejdsanvisningens struktur som foreslået ovenfor. Man har således ikke fremsat alternative forslag til mellemløsninger.

Såfremt der ikke måtte være ønske om at gennemføre udvalgets forslag til strukturændring, men man dog ønsker at gennemføre visse forbedringer af det eksisterende system, må man dog stærkt anbefale, at også sådanne mere begrænsede ændringer udformes på en sådan måde, at man senere kan gå over til et statsligt enhedssystem. Det er udvalgets overbevisning, at et sådant system på længere sigt er uundgåeligt.

Udvalgets udkast til forslag til lov om ændringer i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v.

§ 1.

1 lov nr. 179 af 23. juni 1932 med senere ændringer om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring foretages følgende ændringer:

1) §§ 1 til 5 udgår og erstattes af følgende:

§ 1. Den offentlige arbejdsanvisning har til formål vederlagsfrit at formidle arbejdskraft, at fremme den geografiske og faglige bevægelighed på arbejdsmarkedet samt at bistå ved løsningen af arbejdsmarkedsmæssige opgaver.

stk. 2. Ved anvisningsfunktionens udøvelse skal det tilstræbes, at arbejdsgiveren så vidt muligt får den bedst egnede arbejdskraft, og at den arbejdssøgende så vidt muligt opnår en til hans uddannelse og evner svarende beskæftigelse.

§ 2. Der oprettes regionalarbejdsanvisningskontorer til at varetage ledelsen af arbejdsanvisningsvirksomheden inden for større geografiske områder. Under regionalarbejdsanvisningskontorerne etableres det fornødne antal kredskontorer. I tilfælde af, at der ikke er befolkningsmæssigt grundlag for et kredskontor, kan der oprettes ekspeditionssteder.

stk. 2. Antallet af de i stk. 1 nævnte anvisningsorganer, afgrænsningen af deres geografiske områder og funktionsfordelingen imellem dem fastsættes af arbejdsministeren.

stk. 3. Udover de funktioner, der i henhold til denne lov udøves af de offentlige anvisningsorganer, påhviler det dem at udføre de opgaver, som efter gældende ret iøvrigt er henlagt til disse.

§ 3. Til hvert af de i § 2 nævnte regionalarbejdsanvisningskontorer knyttes et regionalarbejdsnævn. Nævnet består af følgende medlemmer, der udpeges for fire år ad gangen, og som alle skal være bosat i regionen:

- a) en af arbejdsministeren udpeget formand,
- b) to medlemmer, udpeget af Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund,
- c) to medlemmer, udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening,
- d) et medlem, udpeget af Den danske Købstadsforening,
- e) et medlem, udpeget af de De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark,
- f) et medlem, udpeget af Foreningen af Bymæssige Kommuner, og
- g) et medlem, der repræsenterer den amtslige forvaltning, udpeget af arbejdsministeren efter forhandling med indenrigsministeren.

stk. 2. Regionalarbejdsnævnet har til opgave at rådgive og bistå regionalarbejdsanvisningskontorerne såvel i spørgsmål af arbejdsmarkedsmæssig karakter som i spørgsmål vedrørende anvisningsfunktionerne.

§ 4. Når der gennem anvisningsorganerne anvises en arbejdssøgende arbejde uden for hans hjemsted, kan der af disse ydes rejsehjælp, hjælp til dobbelt husførelse, hjælp til dækning af udgifter ved daglig transport til og fra arbejdsstedet samt flyttehjælp. Den nævnte hjælp ydes inden for de grænser, der i § 15, stk. 9 a–c), er fastsat for tilsvarende ydelser fra en arbejdsløshedskasse; nærmere regler fastsættes af arbejdsdirektøren efter forhandling med arbejdsnævnet. Såfremt en arbejdsgiver, der har forlangt arbejdskraft anvist, antager andre arbejdere, forinden den eller de af det pågældende arbejdsanvisningskontor anviste personer har kunnet nå frem til arbejdsstedet, og arbejdsgiveren som følge heraf ikke har brug for disse, kan de på nærmeste arbejdsanvisningskontor få udbetalt rejsehjælp til tilbagerejsen. I sådanne tilfælde skal de af kontorerne i den anledning afholdte rejseudgifter godtgøres dem af vedkommende

arbejdsgiver, medmindre han til det anvisende kontor har sendt afbestilling på et sådant tidspunkt, at rejsen til arbejdsstedet kunne have været undgået.

stk. 2. I tilfælde, hvor det påtænkes at anvise arbejde til personer, der ikke bor så nær ved arbejdsstedet, at det med rimelighed kan forlanges, at de selv skal undersøge forholdene der, påhviler det kontoret, inden anvisning sker, at tilvejebringe nærmere oplysninger — eventuelt gennem det stedlige anvisningskontor - om løn og arbejdsvilkår for det pågældende arbejde og om, hvorledes og på hvilke vilkår der kan skaffes de anviste kost og logi.

stk. 3. Når der anvises forsørgere arbejde over så store afstande og under sådanne forhold, at overtagelsen af arbejdet normalt vil forudsætte skift af bopæl, og overflytningen må anses for ønskelig ud fra en samlet vurdering af stedlige og faglige behov på arbejdsmarkedet, kan der i anledning af flytningen ydes en etableringshjælp på 500 kr., der reguleres i overensstemmelse med bestemmelsen i § 13, stk. 3, c). Det påhviler endvidere det anvisningskontor, inden for hvis område arbejdspladsen er beliggende, at udfolde bestræbelser for at skaffe den tilflyttede bolig, f. eks. ved henvendelse til kommunalbestyrelsen, til sociale boligforetagender eller andre, eventuelt ved at træde i samarbejde herom med den arbejdsgiver, til hvem anvisningen sker. Hvor der i de foran omhandlede tilfælde er anvist arbejde til arbejdsløse ubemidlede forsørgere, kan arbejdsanvisningskontoret yde støtte til betaling af boligandel eller boligindskud eller til forudbetaling af leje. Støtten fra kontorets side kan have form af enten garanti for lån eller ydelse af lån.

§ 5. Kommer et arbejdsforhold ikke i stand efter anvisning eller afbrydes det umiddelbart efter overtagelsen, skal arbejdsgiveren straks give meddelelse herom til anvisningskontoret, der straks skal lade meddelelsen gå videre til vedkommende arbejdsløshedskasse samt til arbejdsdirektøren.

stk. 2. Udviser en arbejdsgiver forsømmelighed med hensyn til den i stk. 1 omhandlede forpligtelse, straffes han med bøde, der tilfalder statskassen.

stk. 3. Når nogen af de til et anvisningskontor anmeldte ledige uden forudgående anvisning overtager et arbejde, skal der herom af vedkom-

mende arbejder straks gives meddelelse til anvisningskontoret.

stk. 4. Et anvisningskontor må ikke give uvedkommende adgang til at gøre sig bekendt med de i kontoret beroende oplysninger om den enkelte arbejdssøgende; dog skal kontoret på anmodning give oplysning om, hvorvidt bestemte arbejdere, der ønskes anvist til et arbejde, er ledige. Finder kontoret anledning til at nægte at give sådan oplysning, kan arbejdsgiveren indanke sagen for direktøren, hvis afgørelse er endelig.

§ 5 A. Når der fra en af de vedkommende faglige organisationer skriftligt tilstilles et anvisningskontor fyldestgørende oplysning om, at der er varslet strejke eller lockout over for en eller flere arbejdspladser, foretager kontoret ikke arbejdsanvisning til disse fra iværksættelsen, indtil strejken eller lockouten er hævet eller kendt ulovlig.

stk. 2. Har et anvisningskontor gentagne gange, uden at der foreligger oplysning om, at der på det pågældende sted er varslet strejke eller lockout, forgæves foretaget anvisning til samme arbejdssted, indberettes sagen til direktøren.

stk. 3. Skønner direktøren herefter, at der foreligger en faglig strid, tilstiller han de pågældende arbejdsgiver- og arbejderorganisationer samt de hovedorganisationer, hvorunder disse eventuelt hører, meddelelse om sagen og anmoder dem om inden 2 dage at indsende nærmere meddelelse om, hvorvidt de pågældende spørgsmål vil blive behandlet efter gældende regler for behandling af faglig strid eller indbragt til afgørelse for den faste voldgiftsret. Hvis parterne eller en af dem ikke er medlem af nogen organisation, tilsiger direktøren parterne til forhandling om bilæggelse af uoverensstemmelsen, ved hvilken forhandling parterne er forpligtet til at give møde. Udeblivelse straffes med bøde, der tilfalder statskassen.

stk. 4. Samtidig med, at direktøren udsender den i foranstående stykke omhandlede meddelelse, anmoder han de 2 organisationer om, såfremt sagen vil blive optaget til behandling efter stk. 3, hver at udpege en repræsentant til sammen med direktøren at afsige den i § 17, stk. 6, omhandlede kendelse.

stk. 5. Når direktøren har udsendt den i stk. 3 nævnte meddelelse om en sag angående arbejds-

vægning, foretages ikke yderligere anvisning i det omhandlede tilfælde, før sagen er blevet behandlet i henhold til bestemmelserne i § 17, stk. 5-7.

stk. 6. Meddelelse om afgørelsen skal straks gives til direktøren, som derefter foranlediger, at anvisning påny foretages i henhold hertil. Nægter vedkommende arbejdsgiver at bøje sig for den trufne afgørelse, giver direktøren fornøden meddelelse såvel til arbejdsgiveren som til vedkommende anvisningskontor om, at yderligere anvisning ikke foretages.

- 2) I § 15, stk. 1, nr. 6, indsættes efter „husførelse“ ordene „hjælp til daglig transport“.

I § 15, stk. 9 b), 2. punktum, ændres beløbet „5 kr. 90 øre“ til „7 kr. 50 øre“, og ordene „med tillæg af indtil 75 øre pr. dag for hvert af de i stk. 4 omhandlede hjemmевærende børn“ udgår.

I samme stykke indsættes som nyt 3. punktum:

„I stedet for tilskud til merudgiften ved dobbelt husførelse kan medlemmer, der er forsørgere, få udbetalt hjælp til daglig transport til og fra arbejdsstedet inden for de grænser, der er fastsat med hensyn til hjælpen til dobbelt husførelse“.

- 3) I § 17, stk. 1, nr. 10, udgår ordene „kassens bestyrelse“.

- 4) I § 17, stk. 3, 1. punktum, indsættes: efter „pågældende“ ordene „eller af anvisningskontoret“.

- 5) I § 17, stk. 4, ændres „§ 5, stk. 3“ til „§ 5 A, stk. 3“.

I § 17, stk. 5, ændres „§ 5, stk. 3“ til „§ 5 A, stk. 3“.

I § 17, stk. 6, ændres „§ 5, stk. 4“ til „§ 5 A, stk. 4“.

I § 17, stk. 7, ændres „jfr. § 5, stk. 3, 2. pkt.“ til „jfr. § 5 A, stk. 3, 2. pkt.“.

- 6) § 22, stk. 1, nr. 5, affattes således:

„5) Kontrol med arbejdsløse medlemmer og arbejdsanvisning for sådanne, overensstemmende med de af direktøren efter forhandling med arbejdsnævnet påbudte regler. Det skal herunder fastsættes, at anvisning kun må foretages af de i denne lov omhandlede anvisningskontorer, af hvem ledigheden løbende skal attesteres. Det skal endvidere fastsættes, at et med-

lem kun er berettiget til at oppebære understøttelse, når han ved anmodningen om understøttelse foreviser den af anvisningskontoret givne attestation, hvorefter skal fremgå medlemmets navn og nummer i arbejdsløsheds-kassen. For medlemmer, hvis arbejde kendetegnes ved stadig skiftende og kortvarige arbejdsforhold, skal understøttelsens udbetaling gøres afhængig af, at deres ledighedsperioder og fortjeneste i arbejdsperioderne godtgøres på en for kassen fyldestgørende måde“.

- 7) I § 23 A, stk. 3, 1. punktum, erstattes ordet „kontrolkort“ med „attestation“.

§ 2.

Denne lov træder i kraft den , fra hvilken dato de i § 1, nr. 1, nævnte regionalarbejdsanvisningskontorer skal være etableret. Anvisningssystemet skal iøvrigt være fuldt udbygget senest den De nærmere regler om det lokale kontorsystems gradvise opbygning fastsættes af arbejdsministeren. Indtil videre opretholdes §

Bemærkninger til de enkelte paragraffer.

Til § 1.

Til nr. 1.

I §§ 1—5 A er rammerne for den af udvalget foreslåede statslige arbejdsformidling fastlagt.

§ 1 angiver arbejdsformidlingens målsætninger og fastsætter i overensstemmelse med gældende ret, at anvisningen skal være vederlagsfri for såvel arbejdsgivere som for arbejdstagere, ligesom det forudsættes, at anvisningen skal være neutral og i det enkelte tilfælde ikke må ske alene efter ledighedsanciennitet. Som følge af den vægt, der må lægges på hensynet til bevægeligheden på arbejdsmarkedet, indebærer bestemmelsen tillige, at reglen i § 4, stk. 5, i den gældende lov ophæves.

I § 2 er rammerne for anvisningens opbygning på det lokale plan nærmere fastsat, idet det er forudsat, at bestemmelser om antallet af de forskellige anvisningsorganer, deres almindelige arbejdsmarkedspolitiske og anvisningsmæssige funktioner, deres geografiske områder og deres kompetence træffes af arbejdsministeren. Som anført i kap. 8 ville en geografisk indplacering af de enkelte kontorenheder kræve en dybtgående analyse, der forudsættes foretaget af udvalget vedrørende anvisningskontorerne geografiske områder.

§ 3. Da det vil være af afgørende betydning for regionalkontorenes indsats - ikke mindst på det arbejdsmarkedspolitiske område - at der etableres den fornødne kontakt med arbejdsmarkedets parter og med regionens kommunale og amtslige forvaltning, er der i § 3 stillet forslag om oprettelse af særlige regionalarbejdsnævn med rådgivende kompetence.

Det er foreslået, at formanden for nævnet udpeges af arbejdsministeren. Udvalget har herved forudsat, at lederen af regionalkontoret - i hvert fald indtil videre - som regel bør udpeges til formand.

§ 4, stk. 1-2, indeholder bestemmelser om hjælpemidler til fremme af arbejdskraftens geografiske bevægelighed svarende til den gældende lovs § 3, stk. 3-4. Herudover er der dog i overensstemmelse med udvalgets forslag som noget nyt foreslået åbnet adgang til at yde hjælp til dækning af udgifter ved daglig transport til og fra arbejdsstedet inden for de grænser, der beløbsmæssigt og tidsmæssigt gælder med hensyn til hjælp til dobbelt huseførelse.

Da de hidtidige ydelser til fremme af arbejdskraftens geografiske bevægelighed er indgået i de former for støtte, der i henhold til lovens § 15 kan udbetales til arbejdsløshedsforsikrede gennem arbejdsløshedskasserne som en egentlig forsikringsydelse, er denne beføjelse for kasserne forudsat opretholdt og samtidig foreslået udvidet til også at omfatte den her omhandlede ny form for hjælp, jfr. herved nærværende forslags § 1, nr. 2, ovenfor.

Den omstændighed, at anvisning ikke fremtidig skal foretages gennem arbejdsløshedskasserne, gør det imidlertid naturligt, at de omhandlede ydelser ved alle *anvisninger*, herunder også af forsikrede, udbetales gennem anvisningskontorerne uden senere refusion fra kasserne. For kassernes vedkommende får ydelserne herefter kun direkte betydning, når det drejer sig om medlemmer, der skaffer sig beskæftigelse uden om den offentlige arbejdsanvisning.

I overensstemmelse med udvalgets forslag i kap. 10 er der i § 4, stk. 3, som noget nyt i 1. punktum foreslået indsat en bestemmelse om ydelse af en etableringshjælp gennem anvisningsorganerne på 500 kr., når det drejer sig om anvisninger, der gør bopælsskifte naturligt og rimeligt. Hjælpen er foreslået begrænset til forsørgere.

§ 5, stk. 1—2, svarer med redaktionelle ændringer til den gældende lovs § 3, stk. 1, sidste punktum, og § 3, stk. 2; opretholdelsen af bestemmelserne er bl. a. påkrævet af hensyn til bestemmelsen i lovens § 17, stk. 1, nr. 3. Forslagets stk. 3-4 svarer til den gældende lovs § 4, stk. 7-8, med redaktionelle ændringer.

§ 5 A svarer til den gældende lovs § 5.

Til nr. 2.

Idet iøvrigt henvises til bemærkningerne foran til forslaget § 1, nr. 1, (§ 4) skal her særligt fremhæves, at beløbet til dobbelt huseførelse er foreslået forhøjet fra det nuværende beløb 5 kr. 90 øre pr. dag til 7 kr. 50 øre pr. dag. Da merudgiften for familien ved forsørgerens ophold uden for hjemmet ikke kan antages at være påvirket af, om familien har hjemmeværende børn eller ikke og ej heller af antallet af børn, foreslås det særlige børnetillæg samtidig ophævet.

Til nr. 3.

Forslaget er en konsekvens af det principielle i udvalgets forslag, hvorefter anvisningsbeføjelsen foreslås henlagt til statslige anvisningsorganer.

Til nr. 4.

Som følge af, at anvisningsbeføjelserne og tilføjelse af kontrollen med, at de forsikrede står til rådighed for arbejdsmarkedet, foreslås overflyttet til statslige anvisningsorganer, stilles der forslag om, at anvisningsorganerne tillægges en selvstændig adgang til at påanke de afgørelser, der træffes af kassens bestyrelse i henhold til § 17, idet anvisningsorganerne kan være i besiddelse af oplysninger, som ikke er kendt af kassens bestyrelse.

Til nr. 5.

Forslagene er en konsekvens af, at den gældende lovs § 5 ændres til § 5 A.

Til nr. 6.

Forslaget er en konsekvens af forslaget om den principielle ændring af anvisningsstrukturen og af de foreslåede regler om kontrollen med arbejdsløshedsforsikredes tilknytning til arbejdsmarkedet.

Til nr. 7.

Forslaget er en konsekvens af den i kap. 8 nærmere omtalte ændring af kontorteknikken.

Til § 2.

Der henvises til kap. 8.6. Med hensyn til ordningens ikrafttræden henvises til betænkningens bemærkninger herom. Herudover vil det være nødvendigt i overgangsperioden at opretholde visse af de hidtil gældende bestemmelser.

Da anvisningens personale ved overgangen til statsligt system vil udgøre en særlig etat og derfor må indgå i de almindelige normeringslove, er det ikke påkrævet i arbejdsløshedsloven

at fastsætte bestemmelser angående personaleforhold m. v.

Det forhold, at udgifterne ved den eksisterende arbejdsanvisning afholdes af stat og kommuner i forening, er historisk begrundet derved, at de offentlige arbejdsanvisningskontorer oprindelig blev etableret på kommunal basis. Efter det foreslåede systems indførelse er denne udgiftsfordeling ikke længere en nødvendighed, selv om der af hensyn til byrdefordelingen mellem stat og kommuner principielt intet ville være til hinder for at lade en vis andel af udgifterne hvile på kommunerne.

BILAG

Bilag 1.

Fortegnelse over de 31 offentlige arbejdsanvisningskontorer (excl. de 7 filialkontorer).

Kontor og adresse	Område
Arbejdsanvisningskontoret for København og Frederiksberg Nørregade 49, K	Københavns og Frederiksberg kommuner
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Charlottenlund Hyldegårdsvej 11, Charlottenlund	Københavns amtsrådsreds ÷ Lyngby-Tårnby, Høje Tåstrup, Sengeløse og Torslunde-Ishøj
Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Lyngby Vinkelvej 5, Lyngby	Af Københavns amtsrådsreds: Lyngby-Tårnby kommune
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Roskilde amt Munkebro, Roskilde	Roskilde amtsrådsreds + af Københavns amtsrådsreds: Høje Tåstrup, Sengeløse, Torslunde-Ishøj + af Præstø amt: Bjæverskov, Herfølge, Lellinge, Lidemark, Vallø, Vollerslev-Gørslev, Sædder
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Frederiksborg amt Helsingørgade 20, Hillerød	Frederiksborg amt
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Holbæk amt Labæk 3, Holbæk	Holbæk amt ÷ Finderup, Gierslev, Havrebjerg, Helsingør, Drøsselbjerg, Niløse, Ruds-Vedby, Stenlille, Tersløse-Skellebjerg og Ørslev-Solbjerg
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Sorø amt Torvegade 24, Slagelse	Sorø amt ÷ Fodby, Fuglebjerg, Førslev, Gunderslev, Herlufsholm, Hyllinge, Karrebæk, Krummerup, Marvede, Terslev, Vallensved + af Præstø amt: Sandby-Vrangstrup + af Holbæk amt: Finderup, Gierslev, Havrebjerg, Helsingør-Drøsselbjerg, Niløse, Ruds-Vedby, Stenlille, Tersløse-Skellebjerg, Ørslev-Solbjerg
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Præstø amt Riddergade 1, Næstved	Præstø amt ÷ Sædder, Bjæverskov, Herfølge, Lellinge, Lidemark, Vallø, Vollerslev-Gørslev, Sandby-Vrangstrup + af Sorø amt: Fodby, Fuglebjerg, Førslev, Gunderslev, Herlufsholm, Hyllinge, Karrebæk, Krummerup, Marvede, Terslev, Vallensved

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Bornholms amt Ellekongstræde 4, Rønne	Bornholms amt
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Maribo amt Slotsgade 7, Nykøbing F.	Maribo amt ÷ Maribo og Nakskov-kontorenes område, se nedenfor
Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Maribo Østergade 7, Maribo	Af Maribo amt: Maribo, Rødby, Askø, Bandholm, Errindslev-Olstrup, Fejø, Femø, Fuglse-Krønge, Hillested, Holeby-Bursø, Hunseby, Maribo landsogn, Nebbelunde-Sædinge, Ringsebølle, Stokkemarke, Taagerup-Thorslunde, Tirsted-Skørringe-Vejleby, Vaabensted-Engestofte, Østofte
Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Nakskov Søndergade 35, Nakskov	Af Maribo amt: Nakskov, Arninge, Birket, Branderslev, Dannemare, Gloslunde-Græshave, Halsted-Avnede, Herredskirke-Løjtofte, Horslunde-Nordlunde, Kappel, Købelev, Landet-Rye, Sandby, Skovlænge-Gurreby, Søllested, Tilitse, Utterslev, Vestenskov, Vesterborg, Vindeby
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Svendborg Møllergade 58, Svendborg	Svendborg amt
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Odense amt Slottet, Odense	Odense og Assens amtsråds kredse
Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Kolding Slotsgade 1, Kolding	Af Vejle amt: Kolding, Alminde, Dalby, Egtved, Eltang-Vilstrup, Harte-N. Bramdrup, Hejls, Sønder Bjært, Sønder Stenderup, Taps, Taulov, Vejstrup, Vester Nebel, Viuf, Vonsild, Ødis, Øster Starup + af Ribe amt: Hjarup, Lejrskov-Jordrup, Seest, Skanderup, Vamdrup
Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Fredericia Prinsessegade 72, Fredericia	Af Vejle amt: Fredericia, Bredstrup, Erritsø, Gårslev, Gauerslund, Herslev, Pjedsted, Skærup, Smidstrup, Ullerup, Vejlbj
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Vejle amt Gammel Havn 11-13, Vejle	Af Vejle amt: Vejle, Blaahøj, Brande, Bredsten, Filskov, Engum, Gadbjerg, Give, Givskud, Grejs-Sindbjerg, Hedensted-Store Dalby, Hornstrup, Hover, Hvejsel, Højen, Jelling, Herlev, Kollerup-Vindelev, Langskov, Lindballe, Løsning, Nørup, Randbøl, Ringive, Skibet, Sønder Omme, Thyregod, Uldum, Vester Vinding, Ødsted, Ørum-Daugård, Øster Nykirke, Øster Snede
Amts-arbejdsanvisningskontoret i Århus amt Jægergårdsgade 64-66, Århus	Århus amt + af Skanderborg amt: Skanderborg, Alling-Tulstrup, Dallerup, Dover, Fruering-Vitved, Hammel-Voldby-Søby, Hørning, Låsby, Røgen-Sporup, Skanderup-Stilling, Venge + af Viborg amt: Haurum-Sall, Skjød, Vejerslev-Ajdt-Thorsø + af Randers amt: Hjortshøj-Egaa, Skødstrup

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Skanderborg amt
Fabrikvej 6, Horsens

Af Skanderborg amt: Horsens, Silkeborg, Åle, Ejstrup, Endelave, Gangsted-Søvind, Gjern-Skannerup, Grædstrup, Hvirring-Hornborg, Hylke, Katstrup-Tolstrup, Klovborg-Tyrsting, Linå, Linnerup-Hammer, Lundum-Hansted, Nim-Underup, N. Snede, Ovsted-Tåning, Ring-Føvling, Rye, Skorup-Tvilum-Voel, Sdr. Vissing-Voerladegård, Tamdrup, Them, Tønning-Træden, Tørring, Vedsiet, Vinding-Bryrup-Vrads, Vær-Nebel, Ørridslev, Østbirk-Yding

+ af Vejle amt: As-Klakring, Barrit-Vrigsted, Glud-Hjarnø, Hatting-Thorsted, Hornum, Korning, Nebsager-Bjerre, Raarup, Skjold, Stouby, Tyrsted-Uth, Urlev-Stenderup, Ølsted
+ af Viborg amt: Balle, Engesvang, Funder, Gødvad, Kragelund, Lemming, Sejling-Sinding, Svostrup

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Randers amt
Østervold 40, Randers

Randers amt

÷ Hjortshøj-Egaa og Skødstrup

+ af Aalborg amt: Kongens Tisted-Binderup-Durup, Rørbæk-Grynderup-Stenild, Øls-Hørby-Døstrup

+ af Viborg amt: Hornbæk-Taanum, Houlbjerg-Granslev, Hvorslev-Gerning, Klejtrup, Langaa-Torup-Sdr. Vinge, Nørbæk-Sønderbæk-Læsten, Vellev, O. Bjerregrav-Ålum, O. Velling-Helstrup-Grensten

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Aalborg amt
Søndergade 62, Aalborg

Aalborg amt

÷ Kongens Tisted-Binderup-Durup, Rørbæk, Grynderup-Stenild, Øls-Hørby-Døstrup

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Hjørring amt
Østergade 15 o. g., Hjørring

Hjørring amt

÷ Frederikshavn, Skagen, Sæby, Åsted-Skærum, Byrum-Hals-Vesterø (Læsø), Elling, Flade-Gærum, Hirsholmene, Hørmested, Lendum, Mosbjerg, Raabjerg, Skagen landsogn, Tolne, Tversted-Uggerby, Understed-Karup

Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Frederikshavn
Søndergade 11, Frederikshavn

Af Hjørring amt: Frederikshavn, Skagen, Sæby, Åsted-Skærum, Byrum-Hals-Vesterø (Læsø), Elling, Flade-Gærum, Hirsholmene, Hørmested, Lendum, Mosbjerg, Raabjerg, Skagen landsogn, Tolne, Tversted-Uggerby, Understed-Karup

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Thisted amt
Store Torv 2, Thisted

Thisted amt

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Viborg amt
Vestre Ringvej 34, Viborg

Af Viborg amt: Viborg, Almind, Asmild-Tapdrup, Bjerringbro, Daubjerg-Mønsted-Smolle-
rup, Dollerup-Finderup-Raunstrup, Frederiks, Gedsted-Fjeldsø, Grønbæk, Hersum-Vester Bjerregrav, Hinge, Hvam-Hvilsom, Højbjerg, Eisborg, Karup, Kjellerup, Kobbe-

Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Skive
Vestergade 1, Skive

Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Holstebro
Nørregade 54, Holstebro

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Herning
Bethaniagade 1 B, Herning

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Ribe amt
Havnegade 90, Esbjerg

Amts-arbejdsanvisningskontoret i Haderslev
Hertug Hansgade 11, Haderslev
Det offentlige arbejdsanvisningskontor i Sønderborg
Skolevej 18, Sønderborg

rup-Feldingbjerg-Gammelstrup, Laastrup-Skals, Levring, Lysgaard, Mammen, Rødding-Løvel-Pederstrup, Sahl-Gullev, Serup, Simsted, Sjørslev, Sønder Rind, Taarup-Kvols-Nørre Borris, Testrup, Tjele-Nørre Vinge, Thorning, Tostrup-Roum, Ulbjerg-Lynderup, Vammen-Lindum-Bigum, Vesterbølle, Vester Velling-Skjern, Viborg-Graabrødre landdistrikt, Vinderslev, Vindum, Vinkel, Vium, Vorde-Fiskbæk-Romlund, Vorning-Kvorning-Hammershøj, Vroue-Resen, Ørslevkloster, Ørum, Ørum-Viskum-Vejrup, Ålestrup

Af Viborg amt: Skive, Balling-Volling, Brøndum-Hvidbjerg, Durup-Tøndering, Fuur, Grinderslev-Grønning, Håsum-Ramsing, Hem-Hindborg-Dølby, Hjerl-Harre, Højslev-Dommerby-Lundø, Jebjerg-Lyby, Junget-Thorum, Krejbjerg, Lem-Vejby, Lihme, Naurup-Sæby-Vile, Oddense-Otting, Roslev, Rybjerg, Rødding, Selde-Aasted, Skive landsogn-Resen, Thise, Vridsted-Fly

Af Ringkøbing amt: Holstebro, Lemvig, Struer, Borbjerg, Dybe-Ramme, Ejsing, Estvad-Rønbjerg, Gimsing, Gudum, Gørding-Vemb-Bur, Fabjerg, Fjaltring-Trans, Haderup, Hanbjerg, Harboøre-Engbjerg, Hjerm, Idum, Klinkby, Lomborg-Rom, Mejrup, Måbjerg, Naur-Sir, Nørre Felding, Nr. Omme, Nr. Nisum, Nørlem, Resen-Humlum, Ryde, Råsted, Sahl, Sevel, Tangsø, Thyborøn, Tvis, Ulfborg, Vejrum, Venø, Vinding-Vind, Ølby-Asp-Fousing

Af Ringkøbing amt: Herning, Ringkøbing, Skern, Aadum, Arnborg, Assing, Avlum-Hodsager, Bording, Borris, Bregning, Bølling-Seding, Dejbjerg, Egvad, Faster, Gellerup, Grove, Hanning, He, Hemmet-S. Vium, Holmsland Klit, Hoven, Hover, Husby, Ikast, Ilskov, Lyne, Lønborg, Madum, No, Nr. Vium-Herborg, Rind, Rindom, Simmelkær, Sinding, Skarild, Snejbjerg, Staby, Stadil, Staving, Strellev, Sunds, S. Bork-N. Bork, S. Felding, S. Lem, S. Nisum, Tiim, Timring, Tjørring, Torsted, Vedersø, Veiling, Vilbjerg-Nøvling, Vorgod, Ølstrup, Ørre

Ribe amt

÷ Hjarup, Lejrskov-Jordrup, Seest, Skanderup, Vamdrup

Haderslev amt og Åbenrå amtsrådskreds
+ Tønder amt

Sønderborg amtsrådskreds

Bilag 2.

Fortegnelse over de statsanerkendte arbejdsløhedskasser.

Arbejdsløhedskassens navn	Antal afd. ^{31/3-63}	Medlemstal ^{31/3-63}	Arbejdsløhedskassens navn	Antal afd. ^{31/3-63}	Medlemstal ^{31/3-63}
Arbejdsledernes	61	9.891	Karetmager- og Karosseri-byggerfagets	28	1.341
Arbejdsmandenes- og Specialarbejdernes	1.288	249.074	Kedel- og Maskinpassernes	54	2.394
Bageri- og Konditorarbejdernes	49	7.028	Kobbersmedenes	8	232
Beklædningsindustriarbejdernes	80	15.570	Kommunalarbejdernes	64	24.041
Blikkenslagernes	35	4.186	Kristelig	34	477
Bogbinderi- og Papirvarearbejdernes	22	7.867	Landmejeristernes	50	2.979
Bogtrykfagets	55	10.673	Malersvendenes	78	10.849
Brolæggernes	8	224	Mejerifagets	55	2.238
Bryggeriarbejdernes	44	7.849	Metalarbejdernes	172	78.024
Bødkernes	8	122	Murerfagets	122	11.099
Børsteindustriarbejdernes	14	577	Musikernes	62	980
Dagspressens red. Medarbejderes	9	1.404	Mølleriarbejdernes	24	1.029
Danske Artisters	0	110	Papirindustriarbejdernes	12	2.414
Danske Teknikeres	20	4.563	Rebslageriarbejdernes	6	572
De kvindelige Arbejderes	121	39.692	Riggernes og Sejlmagernes	7	337
Den keramiske Industris	14	2.829	Sadelmagernes og Tapetserernes	45	3.856
Elektrikernes	53	10.150	Skibstømrernes	30	1.562
Faglært Køkkenpersonales	21	2.838	Skorstensfejersvendenes	7	323
Forgyldefagets	4	98	Skotøjsarbejdernes	32	4.526
Frisørfagets	38	3.965	Slagternes og Kødindustriarbejdernes	80	18.373
Funktionærernes	54	8.245	Snedkerfagets	91	13.787
Gartneriarbejdernes	50	4.936	Statsaut. Sygeplejerskers	22	18.266
Garvernes	9	643	Stenindustriarbejdernes	8	482
Glarimestersvendenes	15	584	Sukkervare- og Chokoladearbejdernes	6	1.815
Glasarbejdernes	4	330	Søfyrerbødernes	13	1.601
Guld- og Sølvarbejdernes	11	1.609	Søkokkenes	0	1.158
Gørtler- og Metalarbejdernes	8	450	Sømændenes	14	4.916
Handels- og Kontorfunktionærernes	91	83.042	Tekstilarbejdernes	45	17.210
Handskemagernes	0	217	Telefonstandens	18	7.965
Hotel- og Restaurationspersonalets	7	1.032	Tjenernes	40	6.565
Huslige Arbejderes	57	6.160	Tobaksarbejdernes	16	7.545
			Træindustriarbejdernes	105	12.855
			Tømrerfagets	123	12.310
			Udmagernes og Optikernes	6	853
			Forebyggende Børneforsorg	0	2.262
				3.727	763.194

Bilag 3.

Arbejdstilladelser til herboende, ikke skandinaviske udlændinge,

Antal herboende, ikke-skandinaviske udlændinge med arbejdstilladelse gældende for mere end 3 måneder pr.		Antal i kalenderåret meddelte, tidsbegrænsede arbejdstilladelser. ¹⁾		Antal sager vedrørende tildeling af arbejdstilladelser forelagt arbejdsdirektoratet i finansåret.	
1/1 1959	8.737	1958	12.508	1958/59	640
1/1 1960	9.281	1959	13.050	1959/60	1.150
1/1 1961	9.606	1960	13.986	1960/61	1.622
1/1 1962	10.567	1961	16.298	1961/62	2.872
1/1 1963	11.453	1962	15.394 ²⁾	1962/63	3.605

¹⁾ Samme person kan have fået mere end een tilladelse årlig.

²⁾ I 1962 blev der givet 284 afslag på ansøgning om arbejdstilladelse.

Bilag 4.

Foreninger o. lign. med anvisningsvirksomhed, der pr. 1. april 1963 var godkendt i henhold til lov om privat arbejdsanvisning, § 1, stk. 2-3.

Foreningen engageringskontoret for handel og industri
Ingeniørsammenslutningen
Foreningen til lærlinges uddannelse i håndværk og industri
Maskinmestrenes forening
Dansk styrmandsförening
Foreningen af værkstedsfunktionærer i jernindustrien i Danmark
Foreningen til unge handelsmænds uddannelse
Danmarks juristforbund
Kvindernes handels- og kontoristforening
Dansk tandteknikerforbund
Tvermoes kursus
Københavns Barber-, Herre- og Damefrisørforening
Assurandør-Societetet
Dansk tandlægeforening

Fællesrepræsentationen for danske Handelsrejsesenderforeninger
Københavns Translatørskole og Sproginstitut
Manufakturmedhjælperforeningen i Danmark
Københavns stenografiske insitut
Storkøbenhavns Stenografklub
Dansk Tekstilindustri Mesterforening
Akademiet for sprog og handelsfag
Dansk litografisk forbund
Stenografisk Akademi
Papirhandlermedhjælperforeningens engageringsbureau
Nehms kursus
Polyteknisk forening
Danske økonomers forening
Sekretær-skolen
Korrespondentkursus i engelsk og dansk (statsaut. translatør G. Vestergård)

Bilag 5.

Overgangsordning til statsligt enhedssystem.

Integrationsperiodens 1. fase kan tilrettelægges således:

1) *Regionalkontorerne* overtager følgende opgaver:

I ° Arbejdsmarkedspolitiske funktioner inden for regionen.

a. Rådgivning, prognose- og analysearbejde vedrørende områdets beskæftigelsesproblemer i relation til såvel centraladministrationen som regionens underordnede myndigheder.

b. Rådgivning i egns- og landsplanlægningsspørgsmål, herunder særligt erhvervslokaliseringsproblemer over for centrale og lokale myndigheder.

c. Rådgivning over for kommuner og centraladministration vedrørende byggeri inden for regionen.

d. Spørgsmål vedrørende ind- og udvandring.

e. Offentlige tilskudsarbejder og beskæftigelsesforanstaltninger inden for regio-

- f. Al undervisnings- og uddannelsesvirksomhed for voksne inden for regionen.
- 2° Samarbejdet med revalideringscentre.
- 3° Administrative ledelsesopgaver inden for regionen.
- Budget- og regnskabsspørgsmål vedrørende samtlige kontorer.
 - Personalespørgsmål (såvel normerings-, forfremmelses-, forflyttelses- som uddannelsesspørgsmål).
 - Kontorenes og filialernes lokale- og inventarspørgsmål.
- 4° Tilsynsfunktioner.
- Tilsyn med amtsarbejdsanvisningskontorerne.
 - Tilsyn med den private arbejdsanvisning.
- 5° Andre beføjelser.
- På anvisningsområdet: regional „clearing“ og bistand til „landsclearing“.
 - Ledelse af erhvervsvejledningen.
 - Godkendelse af lærekontrakter.
 - Godkendelse af statstilskud til lærlinge.
 - Samlende statistikbehandling for regionen.
 - Afgørelse i sager vedrørende boligindskud.
 - Ledelse af arbejdskonsulentvirksomheden.
- 2) *Amtsarbejdsanvisningskontorerne* skulle
- 1° varetage følgende funktioner:
- Anvisning.
 - Føring af eksisterende medlemskartotek.
 - Registrering af forventet forskydning i beskæftigelsen inden for kredsen.
 - Individuel erhvervsvejledning.
 - Praktisk udførelse af arbejdskonsulentvirksomheden.
 - Informationsformidling opad til regionalkontoret.
 - Ydelse af rejsehjælp, hjælp til dobbelt husførelse og flyttehjælp samt udbetaling af lærlingetilskud.
 - Ekspedition af lærekontrakter.
 - Regnskabsaflæggelse til regionalkontoret.
- 2° Til gengæld bortfalder:
- Tilrettelæggelse af tilskudsarbejder og beskæftigelsesforanstaltninger
- k. Uddannelses- og undervisningsvirksomhed.
- 3) *Kasserne* skulle udføre:
- Anvisning.
 - Afkontrollering.
 - Udbetaling af rejse- og flyttegodtgørelse m. v.
- Det forudsættes, at det pålægges kasserne at foretage daglig indberetning til arbejdsanvisningskontorerne af ueffektuerede ordrer samt i det hele gennemføre sådanne ændringer i forretningsgang og praksis, der af de centrale myndigheder skønnes fornødne af hensyn til fremme af integrationen.
- 4) *De centrale myndigheder* forbereder den kommende ordning, for så vidt angår udarbejdelse og føring af medlems- og ledigheds-kartotek, tilrettelæggelse af „Clearingssystemet“ og tilrettelæggelse af statistik ved anvendelse af E. D. B.
- Integrationens 2. fase*, der forudsætter, at de ovenfor under 4 nævnte problemer er løst, kan tilrettelægges således:
- Regionalkontorerne overtager ud over fornævnte funktioner følgende opgaver:
- Successiv „udtynding“ af eksisterende amtsarbejdsanvisningskontorer ved overtagelse af
 - tilsyn med kasserne
 - føring af regionens ledighedskartotek
 - statistikbehandling
 - § 10, stk. 4,-sager
 - revision af grundforbedringsarbejder m. v.
 - Successiv opbygning af kredskontorer og ekspeditionssteder (med central godkendelse).
 - Successiv nedlæggelse af kasseanvisningssteder.
- Disse 3 opgaver må naturligvis afstemmes indbyrdes i tids- og personalemæssig henseende, og den successive gennemførelse vil medføre den ulempe, at man i overgangstiden må operere med 2 sæt forretningsgange for så vidt angår
- føring af ledighedskartotek,
 - statistikarbejde og
 - tilsynet med kasserne.
- Da regionalkontorerne imidlertid i hele perioden er overordnet og samlende instans for disse områder, skulle ulemperne ved den midlertidige dobbelte forretningsgang være begrænsede.

Bilag 6.

Uddrag af Arbejdsmarkedskommissionens og Arbejdsmarkedsrådets udtalelser vedrørende arbejdskraftens bevægelighed og arbejdsanvisningssystemet.

Udvalget har haft foran sig et udførligt materiale til belysning af den gennem årene førte debat om det danske anvisningssystem. Man har imidlertid ikke anset det for muligt at gengive dette materiale i betænkningen. I stedet skal man henvise til de i litteraturfortegnelsen anførte skrifter, specielt afsnit I i denne fortegnelse. Man har desuden anset det for rimeligt at gengive nedenstående uddrag af de af arbejdsmarkedskommissionen og arbejdsmarkedsrådet afgivne udtalelser, der berører spørgsmålet om det danske arbejdsanvisningssystem og dets svagheder. Arbejdsmarkedskommissionen, der i 1958 blev omdannet til arbejdsmarkedsrådet, omfattede, lige såvel som rådet gør det, blandt andet repræsentanter for Dansk Arbejdsgiverforening, Industrirådet, L. O. (De Samvirkende Fagforbund) og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

„Uddrag af kapitlerne V og XI i Arbejdsmarkedskommissionens rapport fra 1951 om overvejelser vedrørende bevægeligheden på arbejdsmarkedet.

A) Uddrag af **kapitel** V. Arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring.

3. Den offentlige arbejdsanvisnings struktur.

Ifølge lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. af 27. maj 1950 omfatter den offentlige arbejdsanvisning den anvisningsvirksomhed, som udøves af de offentlige arbejdsanvisningskontorer, de statsanerkendte arbejdsløhedskasser og disses afdelinger, de kommunale beskæftigelsesudvalg samt kommunalbestyrelserne. Overordnet myndighed for denne offentlige anvisning er arbejdsdirektoratet.

Der findes ialt 30 offentlige anvisningskontorer jævnt fordelt over landet; der er som hovedregel oprettet et anvisningskontor i hvert amt, idet dog enkelte amter, hvor befolkningstætheden er størst, eller hvor der af andre grunde er særligt behov for arbejdsanvisning, er opdelt på flere kontorer. En del af de offentlige arbejdsanvisningskontorer har tillige oprettet filialkontorer i enkelte af de større byer inden for kontorets område. De statsanerkendte arbejdsløhedskasser har landet over ca. 4.000 afdelinger, afdelingsfilialer og underkontrolsteder; det er dog kun de største arbejdsløhedskasser, som

f. eks. arbejdsmændenes og metalarbejdernes, der har afdelinger jævnt fordelt over hele landet.

Langt den største del af anvisningen af arbejde til de forsikrede arbejdere besørges af arbejdsløhedskasserne. De offentlige arbejdsanvisningskontorer - og ligeledes beskæftigelsesudvalgene og kommunalbestyrelserne, hvis anvisningsvirksomhed er af såre begrænset omfang - anviser arbejde både til de forsikrede og til de personligt tilmeldte. Anvisningskontorerne anviser i hovedsagen kun arbejdere til vask, rengøring og husgerning (deraf det relativt store antal anvisninger til kvinder), landbrug, handel (kun byerne) og jordarbejde- og bygningsindustri; omkring halvdelen af anvisningerne til sidstnævnte erhvervsgruppe foretages i henhold til beskæftigelseslovgivningen.

Arbejdsanvisningskontorerne synes således kun i ringe grad at have kontakt med de vigtige områder af arbejdsmarkedet, som repræsenteres af erhvervene inden for industri og håndværk. Kontorerne anvisningsvirksomhed må i det hele nærmest opfattes som et supplement til den af kasserne foretagne arbejdsanvisning.

Når arbejdsløhedskasserne her i landet således varetager langt den største og mest betydningsfulde andel af den anvisningsvirksomhed, der findes behov for at gennemføre, skyldes det ikke alene den historiske omstændighed, at kasserne begyndte deres anvisningsvirksomhed før de offentlige anvisningskontorer, men tillige - og i første række - at kasserne i kraft af deres organisationsapparat og hertil knyttede personale oftest vil være fuldt så kvalificerede som de offentlige anvisningskontorer til at bestride anvisningen af arbejdskraft inden for pågældende arbejdsområde. Kasserne har således gennem de ovenfor nævnte ca. 4.000 afdelinger, afdelingsfilialer og underkontrolsteder etableret et omfattende og efter de lokale forhold tilpasset anvisningsapparat. Kassernes funktionærer vil som oftest have et meget nøje kendskab til arbejdsbetingelser og lønforhold m. v. på de enkelte arbejdspladser, der ligger inden for det område, der omfattes af pågældende afdeling. Dette kendskab i forbindelse med en omfattende orientering i løn- og aftaleforholdene inden for faget i almindelighed giver den enkelte funktionær mulighed for at udføre en anvisningsvirksomhed, der kan tilfredsstille såvel den enkelte arbejdsgiver, der får den arbejder, som i alle henseender er bedst kvalificeret til at bestride det pågældende arbejde, som den enkelte arbejder, der opnår det arbejde, han er mest interesseret i eller bedst egnet for, til løn- og arbejdsbetingelser, der anses for —

fredsstillende. Det er tillige klart, at staten og kommunerne i kraft af den af kasserne udøvede anvisningsvirksomhed sparer meget betydelige beløb til anvisningsformål.

Der består - som naturligt er - et vist samarbejde mellem de ovenfor nævnte anvisende organer, og i dette samarbejde indtager de offentlige anvisningskontorer en central stilling som leder af anvisningsvirksomheden inden for kontorets område. I hvert offentligt anvisningskontor er oprettet et kartotek omfattende samtlige arbejdsløshedsforsikrede arbejdere inden for kontorets område. Ved hjælp af dette kartotek, som løbende føres å jour ved indberetninger fra de enkelte arbejdsløshedskasser, er kontoret i stand til at danne sig et overblik over den samlede bestand af forsikrede arbejdere inden for sit område, fordelt på fag og på de enkelte by- og landkommuner, og tillige over, hvor stor en del af disse arbejdergrupper, der til enhver tid er ledig. Kontoret vil her igennem på virksom måde kunne støtte arbejdsløshedskasserne og de kommunale beskæftigelsesudvalgs anvisningsvirksomhed. Kontorerne har iøvrigt herved ikke alene den opgave at søge den ledige arbejdskraft anvist, men også den at få opsporet beskæftigelsesmuligheder i tilfælde af, at ledigheden inden for kontorets område stiger. Kontorerne er tillige blevet pålagt specielle anvisningsopgaver, som f. eks. henvisning af arbejdere til beskæftigelses- og ungdomsforanstaltninger, anvisning af arbejde til erhvervshæmmede samt erhvervsvejledning.

Arbejdsanvisningskontorerne har mulighed for at formidle overflytning af arbejdskraft fra det ene kontorområde til det andet. Der udarbejdes således til brug for kontorerne anvisningsvirksomhed ugentlige oversigter over antallet af ledige arbejdere samt over antallet af ubesatte pladser inden for de forskellige fag eller erhverv i de enkelte kontorområder. Denne del af anvisningsvirksomheden må tillægges stor betydning, da der inden for adskillige arbejdsløshedskasser næppe findes tilstrækkelig stor kontakt mellem de enkelte stedlige afdelinger og derfor kun relativt ringe muligheder for anvisning af arbejde til ledige arbejdere i andre områder.

De offentlige arbejdsanvisningskontorer har således først og fremmest betydning derigennem, at de varetager opgaver i forbindelse med en sådan anvisningsvirksomhed, som arbejdsløshedskasserne ikke har forudsætninger for at påtage sig. Der består imidlertid ikke i alle henseender et helt tilfredsstillende samarbejde mellem anvisningskontorerne og arbejdsløshedskasserne. De offentlige arbejdsanvisningskontorer vil i kraft af det nævnte kartotek over de arbejdsløshedsforsikrede arbejdere, som holdes vedlige ved løbende indberetninger fra kasserne, altid have nogenlunde fuldt kendskab til, hvor mange og hvilke arbejdere, kasserne ikke har kunnet anvise arbejde. Kontorerne får imidlertid ikke underretning om de tilfælde, hvor kasserne har været i den omvendte situation, at de ikke har kunnet besætte ledige pladser med egnet arbejdskraft. Navnlig i

efterkrigstiden, hvor der inden for en del fag i kortere eller længere perioder har optrådt mangel på arbejdskraft, har det vist sig uheldigt, at der således ikke er pålagt arbejdsløshedskasserne indberetningspligt om de tilfælde, hvor kasserne ikke har været i stand til at imødekomme en anmodning om anvisning af arbejdskraft; man har herved været afskåret fra at udnytte det anvisningsapparat, der står til det offentliges rådighed, i tilstrækkeligt omfang til at få efterprøvet alle de muligheder, der foreligger, for at få fremskaffet den manglende arbejdskraft.

4. De gældende regler for anvisning af arbejde.

Det offentlige har i de såkaldte mønstervedtægter for henholdsvis de offentlige anvisningskontorer og arbejdsløshedskasserne samt i enkelte cirkulærer kun givet generelle retningslinier eller fastlagt visse hovedprincipper for den offentlige arbejdsanvisning, som ikke kan have større interesse i foreliggende sammenhæng¹⁾. Der findes derimod i den ovennævnte lov om arbejdsanvisning spredte bestemmelser, der — til trods for, at de næppe i første række er formuleret ud fra arbejdsmarkedspolitiske hensyn — er af principiel interesse for arbejdsanvisningen, idet de blandt andet er af betydning for den praksis, den offentlige arbejdsanvisning følger ved anvisning af arbejde uden for fag og hjemsted.

Af fundamental betydning for arbejdsanvisningens effektivitet er således bestemmelsen i arbejdsløshedslovens § 17, stk. 1, nr. 10, som fastslår, at der ikke kan udbetales understøttelse til en arbejder, der uden fyldestgørende grund vægrer sig ved at overtage et af kassens bestyrelse eller et offentligt anvisningskontor eller kommunalbestyrelsen eller det kommunale beskæftigelsesudvalg anvist passende arbejde.

Arbejdsanvisningen bliver herved sat i stand til i væsentligt omfang at modvirke de med ydelse af arbejdsløshedsunderstøttelse følgende bevægelighedshæmmende virkninger. Loven indeholder som supplement til den nævnte regel nærmere retningslinier for, i hvilke tilfælde en vægring ved at påtage sig et anvist arbejde må anses for uberettiget. Det kan således ikke anses for fyldestgørende grund til at vægre sig ved at overtage et anvist arbejde, at lønnen er lavere end den pågældende har haft, når lønnen dog ikke er under den fortjeneste, der i henhold til overenskomst mellem arbejdsgivere og arbejdere er gældende for tilsvarende arbejde (§ 17, stk. 2 a). Man kan ej heller vægre sig ved at overtage et anvist arbejde under henvisning til, at arbejdet ligger udenfor pågældende fag eller faglige område, når der på det

¹⁾ F. eks. at arbejdsanvisningen skal søge at skaffe arbejdsgiveren den bedst mulige arbejdskraft og arbejderen det arbejde, hvortil han bedst egner sig, at anvisningen af arbejde i alle tilfælde skal ske til bestemte personer og arbejdspladser, at den offentlige anvisning skal være vederlagsfri og stå neutralt mellem parterne i arbejdsforholdet.

sted eller i det fag (faglige område), hvor arbejdet skal udføres, er trang til overførelse af arbejdskraft fra andre områder, når pågældende har evner og kræfter til at udføre arbejdet, og når hans muligheder for senere at få beskæftigelse i det fag (faglige område), som han tidligere har været beskæftiget ved, ikke forringes i væsentlig grad (§ 17, stk. 2 b).

Disse bestemmelser åbner den offentlige arbejdsanvisning mulighed for i vidt omfang at anvise ledige arbejdere arbejde uden for de pågældendes fag eller sædvanlige arbejdsområde. Arbejdsløshedsloven anerkender således principielt ikke den opdeling af arbejdsmarkedet i en række delvis lukkede arbejdsområder, som faktisk er gennemført ved de mellem arbejdsgiver- og arbejderorganisationer truffene aftaler eller udviklet gennem mange års praksis, jfr. kap. IV.

Administrationen har imidlertid ikke ment det muligt eller forsvarligt at udarbejde nærmere retningslinier for, hvorledes disse generelle bestemmelser bør anvendes i praksis. Man har kun villet tage stilling til de konkrete tvivlsspørgsmål, som måtte opstå for arbejdsanvisningen under dens virksomhed. Da de truffene afgørelser i disse konkrete tilfælde nødvendigvis vil afhænge af de til enhver tid rådende særlige forhold, er det noget vanskeligt på grundlag heraf at uddrage mere generelle retningslinier. Ved afgørelserne har man blandt andet lagt vægt på, at den arbejder, der anvises arbejde uden for sit fag eller sædvanlige arbejdsområde, har mulighed for at sikre sig en rimelig fortjeneste ved det nye arbejde og mulighed for at udføre dette på en for arbejdsgiveren tilfredsstillende måde. Et vist hensyn er også taget til forholdene inden for det fag eller arbejdsområde, hvorfra arbejderen påtænkes overført; det anses f. eks. ikke for hensigtsmæssigt at søge at overføre arbejdskraft fra et område, hvor der er opstået arbejdsløshed af ganske midlertidig eller tilfældig karakter.

Selve loven giver ikke nærmere vejledning med hensyn til, i hvilke tilfælde en vægring ved at overtage et anvist arbejde under henvisning til afstanden til arbejdspladsen anses for uberettiget. Der har imidlertid på dette område udviklet sig en praksis, der går ud på, at det som hovedregel ikke anses for fyldestgørende grund til at vægre sig ved at påtage sig et anvist arbejde, at arbejdspladsen ligger udenfor pågældendes hjemsted, undtagen hvor arbejderen skal gå mere end 5-6 km eller cykle mere end 10-15 km til arbejdspladsen. I tilfælde, hvor overtagelsen af det anviste arbejde forudsætter, at pågældende må skifte bopæl, vil man endvidere ofte fritage arbejderen - navnlig hvis der er tale om en forsørger - for pligten til at overtage arbejdet.

5. Praksis med hensyn til anvisning af arbejde uden for sædvanligt fag og hjemsted.

De ovenfor omhandlede generelle regler synes kun i ret begrænset omfang at være udnyttet i den offentlige arbejdsanvisnings praksis til fremme af

den faglige og stedlige bevægelighed på arbejdsmarkedet.

Man har i hovedsagen kun foretaget anvisning til ufaglært arbejde, i første række til arbejdsmandsarbejde inden for landbrug, jordarbejde og bygningsindustri i sommermånederne. Anvisning af ufaglærte arbejdere til fagligt eller mere kvalificeret arbejde eller anvisning fra det ene faglige område til et andet forekommer derimod praktisk taget ikke. Anvisning af arbejde uden for hjemstedet har fundet sted i et lidt større omfang.

Det oplysningsmateriale, der foreligger om den af kasserne udøvede anvisningsvirksomhed, er ret sparsomt; det stammer i det væsentlige fra de enkelte for administrationen forelagte konkrete anvisningsproblemer og vil derfor være af en noget usystematisk karakter. For så vidt angår kassernes praksis med hensyn til anvisning uden for hjemstedet, kan man dog få en vis vejledning i de foreliggende oplysninger om udbetalt rejse- og flyttehjælp. I regnskabsåret 1949-50 blev der ifølge kassernes regnskaber udbetalt ca. 270.000 kr. i rejse- og flyttehjælp. Dette tal giver ikke et udtømmende udtryk for den af kasserne ydede rejse- og flyttehjælp, idet en betydelig del af denne, jfr. ovenfor under 4, udbetales som dagpenge. Det må derfor antages, at kasserne i et ikke helt ubetydeligt omfang anviser arbejde til sine medlemmer uden for den enkeltes opholdssted.

At dømme efter det for administrationen foreliggende - ret spinkle - oplysningsmateriale, synes de enkelte kasser derimod praktisk taget ikke at foretage anvisninger uden for kassens faglige område.

Det skal herved bemærkes, at der vel ikke i arbejdsloshedsloven udtrykkeligt er pålagt kasserne pligt til at foretage anvisning af arbejde til deres medlemmer uden for disses sædvanlige fagområde i nærmere angivne tilfælde. Bestemmelsen i lovens § 17, stk. 2 b om, at understøttelsen kan inddrages for et medlem, der nægter at overtage anvist arbejde uden for det sædvanlige fagområde, forudsætter imidlertid klart, at den omstændighed, at det kan være hensigtsmæssigt at oprette kasser for faglige afgrænsede områder ikke bør føre til, at mulighederne for at overføre arbejdskraft fra et fag til et andet formindskes i et omfang, der strider mod arbejdsmarkedsmæssige hensyn. Arbejdsløshedskasserne, der er et særdeles vigtigt led i den offentlige anvisning, bør derfor inddrages i bestræbelserne for, i det omfang der er behov derfor, at mindske ledigheden inden for deres eget fag og mangel på arbejdskraft inden for andre gennem anvisning af arbejde til andre fagområder. Det må dog herved erindres, at de fagligt afgrænsede kasser blandt andet som følge af mindre kendskab til arbejdsforholdene inden for andre fag og en vis mangel på kontakt med arbejdsgiverne in-

den for disse vil have betydeligt ringere forudsætninger for at foretage anvisninger uden for faget end inden for faget. Med mindre kasserne effektiviserer deres anvisning, således at den i større omfang orienteres mod andre arbejdsområder, eller der indledes et nærmere samarbejde mellem de enkelte arbejdsløshedskasser i anvisningsspørgsmål, kan man derfor kun vente relativt begrænsede resultater af en øget indsats fra kassernes side med hensyn til anvisning af arbejde uden for faget.

B: Uddrag af kapitel XI. Ændringer i arbejdsanvisningen og arbejdsløshedsforsikringen m. v.

b. Ændringer i det nuværende anvisningssystems struktur.

For at sikre størst mulig effektivitet i anvisningen kunne man måske teoretisk tænke sig at gå så vidt som til at kræve, at enhver omsætning på arbejdsmarkedet skulle formidles af et af staten - alene på grundlag af arbejdsmarkedspolitiske synspunkter - ledet arbejdsanvisningssystem. En så indgribende regulering, der forudsætter, dels at enhver arbejdsgiver kun antager de folk, der anvises ham, dels at ingen arbejder overtager andet arbejde end det, han får anvist, kan dog kun have interesse, når der stilles ganske ekstarordinære krav til bevægeligheden på arbejdsmarkedet, som til eksempel under krigsforhold; en arbejdsmarkedsregulering efter disse retningslinier blev således praktiseret i England under den sidste krig. Normalt må det være en fordel, at omsætningen på arbejdsmarkedet i videst muligt omfang kan foregå uden indsats fra arbejdsanvisningens side.

Problemet reduceres dermed til et spørgsmål om at sikre sig, at den arbejdsanvisning, der er behov for at gennemføre til supplerende af den omsætning på arbejdsmarkedet, der kommer i stand ved direkte kontakt mellem arbejdsgiverne og de enkelte arbejdere, varetages på den mest effektive måde. En mulighed ville være at lade det offentlige overtage al sådan supplerende anvisningsvirksomhed. Det ville utvivlsomt være nødvendigt, at sådanne offentlige anvisningsorganer i et vist omfang underkastes en central statslig ledelse, men opbygningen af anvisningssystemet ville på den anden side kræve et nært samarbejde med den kommunale og amtskommunale administration, der har det største kendskab til de lokale arbejdsmarkedsforhold. Såfremt man således helt gav afkald på at anvende arbejdsløshedskasserne i anvisningsøjemed, ville det kræve en ret betydelig udvidelse af det offentlige administrationsapparat, da arbejdsløshedskasserne gennem sine ca. 4000 afdelinger, afdelingsfilialer og underkontrolsteder har etableret et meget omfattende og efter de lokale forhold tilpasset anvisningsapparat, som nu varetager størstedelen af anvisningsvirksomheden. Man måtte ligeledes regne med muligheden af, at der kunne være betydelige vanskeligheder forbundet

med at sikre sig personale, der vil være lige så kvalificeret til at udøve anvisningsvirksomhed inden for kassernes område som disses nuværende funktionærer - jfr. herved den i kap. V givne redegørelse for de betydelige praktiske og økonomiske fordele, der knytter sig til den nuværende ordning - fordele, som man i givet fald måtte søge bevaret evt. ved en vis sammensmeltning af de offentlige organer og arbejdsløshedskassernes organisationsapparat og personale.

En omorganisation af arbejdsanvisningen efter de skitserede retningslinier ville imidlertid betyde et principielt brud med den nuværende tilstand, i første række med det selvstyre for kasserne, som ud fra andre synspunkter end dem, der anlægges i denne forbindelse, tillægges stor betydning. Der kan derfor være anledning til at undersøge, i hvilket omfang en effektivisering af anvisningen kan gennemføres inden for rammerne af det nuværende system.

1 c. Effektivisering af anvisningen inden for rammerne af det nuværende anvisningssystems struktur.

Det er ovenfor i kap. V påpeget, at medens kontorerne har ret nøje kendskab til antallet af ledige arbejdere, har de kun et ufuldkomment kendskab til antallet af ledige pladser. Dette skyldes, dels at kontorerne ikke har kunnet opnå tilstrækkelig kontakt med arbejdsgiverne, der fra gammel tid har været vant til at henvende sig til arbejdsløshedskasserne, når de har haft brug for arbejdskraft, dels at der ikke er pålagt kasserne indberetningspligt om samtlige indkomne pladstilbud og derfor heller ikke om de pladser, kasserne ikke selv har kunnet besætte.

Såfremt de offentlige anvisningskontorer under de nuværende forhold i højere grad skal kunne supplere kassernes anvisningsvirksomhed, forudsætter det derfor, at arbejdsgiverne i større omfang direkte henvender sig til kontorerne, når en henvendelse til kasserne ikke har givet noget resultat.

Det er imidlertid urealistisk at stille et sådant krav til arbejdsgiverne; det bør i stedet være således, at en anmodning om anvisning af arbejdskraft, som kasserne ikke har kunnet imødekomme, automatisk af disse videregives til de offentlige anvisningskontorer.

Navnlig i perioder med mangel på arbejdskraft inden for visse områder vil et påbud til kasserne om at indberette ikke-effektuerede ordrer på arbejdskraft være af stor betydning for en effektivisering af anvisningen, idet kontorerne bedre end kasserne vil kunne søge den manglende arbejdskraft inden for andre kasser og i andre lokalområder.

Når det blandt arbejdsgiverne bliver kendt, at de offentlige anvisningskontorer kan anvise arbejdskraft i tilfælde, hvor en henvendelse til arbejdsløshedskasserne har vist sig nytteløs, må det i øvrigt antages, at der efterhånden vil opstå den nærmere kontakt mellem arbejdsgivere og de offentlige anvisningskontorer, som uanset indførelsen af den

nævnte indberetningspligt må regnes for en vigtig forudsætning for effektiviseringen af de offentlige arbejdsanvisningskontorers anvisningsvirksomhed.

Det nævnte forslag om indberetning af ueffektuerede ordrer til anvisningskontorerne vil endvidere have betydning derigennem, at det gør det muligt at få udarbejdet en mere pålidelig statistik om eksisterende mangel på arbejdskraft end den, der lader sig udarbejde på grundlag af det nu foreliggende sparsomme oplysningsmateriale.

Der er derfor i kommissionen enighed om at henstille til arbejds- og socialministeren at forenligede gennemført, at der bliver pålagt arbejdsløshedskasserne pligt til at indberette ueffektuerede ordrer på arbejdskraft til de offentlige arbejdsanvisningskontorer.

Beretning om Arbejdsmarkedsrådets virksomhed 1960.

c. Arbejdsanvisningen.

Det er under drøftelserne i rådet blandt andet fremhævet, at det i den foreliggende situation, præget af knaphed på arbejdskraft på flere områder, er af afgørende betydning, at arbejdsanvisningen fungerer effektivt. En sådan udbygning af arbejdsanvisningen vil kunne lette bestræbelserne på i størst muligt omfang at overføre ledig arbejdskraft fra fag eller geografiske områder, der måtte have ledig arbejdskraft, til områder med et udekættet behov for arbejdskraft.

Rådet har derfor blandt andet taget op til overvejelse de i arbejdsmarkedskommissionens rapport om bevægeligheden på arbejdsmarkedet¹⁾ indeholdte forslag til effektivisering af arbejdsanvisningen, herunder særlig spørgsmålet om en udbygning af kontakten mellem den offentlige arbejdsanvisning og arbejdsgiverne samt mellem den offentlige arbejdsanvisning og arbejdsløshedskasserne.

I en henvendelse af 24. februar 1960 til en række arbejdsgiverorganisationer henstillede rådet til de pågældende organisationer, at disse bevæger deres medlemmer til at rette henvendelse til de offentlige anvisningskontorer, i hvis område medlemmets virksomhed er beliggende, såfremt vedkommende arbejdsløshedskasses lokalafdeling ikke har kunnet effektuere et medlems ordre på arbejdskraft. Endvidere henstillede til organisationernes overvejelse på forsøgsbasis at etablere en ordning bestående af aftaler med arbejdsdirektoratet om, at medlemmerne i god tid forud underretter det pågældende offentlige anvisningskontor om forestående større afskedigelser og antagelser af arbejdskraft.

I tilslutning til den foran nævnte henvendelse har rådet henstillet til arbejdsministeriet, at dette anmoder arbejdsdirektoratet om dels at medvirke ved gennemførelsen af det overfor arbejdsgiverne foreslåede varslingssystem, dels i højere grad end

hidtil at henlede arbejdsgivernes opmærksomhed på de offentlige arbejdsanvisningskontorers mulighed for at finde frem til ledig arbejdskraft inden for andre arbejdsløshedskasser og lokalområder.

Beretning om Arbejdsmarkedsrådets virksomhed 1961.

Det vil desuden utvivlsomt være af stor betydning, om der kan ske en bedre registrering af forekommende mangel på arbejdskraft. Hidtil har man her i landet lagt en overdreven stor vægt på at registrere ledigheden blandt de arbejdsløshedsforsikrede, medens man ikke har udfoldet større anstrengelser for at belyse den faktiske beskæftigelsesudvikling, og næsten ingen indsats har været gjort for at belyse spørgsmålet om ubesatte pladser i erhvervslivet. En sådan belysning vil have direkte praktisk betydning for arbejdet på at ophæve eksisterende mangel på arbejdskraft.

Der er tillige basis for at forstærke den uddannelsesmæssige indsats for at tilpasse arbejdsudbudet bedre efter arbejds efterspørgslen. En sådan forstærket indsats bør utvivlsomt ske både, hvor det drejer sig om ufaglærte - blandt andet i henhold til loven af 1960 om ikke-faglærtes uddannelse - og for så vidt angår faglærtes specialuddannelse (på de teknologiske institutter etc.).

Som forholdene tegner sig i Danmark i 1961 er det måske indenfor arbejdsmarkedspolitikken vigtigere end noget andet, at den offentlige arbejdsanvisnings effektivitet forøges. Ændringerne i arbejdsløshedsloven i 1960 indebærer en vis styrkelse af det danske arbejdsanvisningssystem, blandt andet i form af udvidet adgang til at yde hjælp til rejser og flytning, boligfremskaffelse etc. Der er imidlertid utvivlsomt behov for at gå videre endnu i denne retning, både ved at tilskynde ledige yderligere til at få beskæftigelse udenfor deres hjemsted, ved at udbygge mulighederne for at yde rejsehjælp og fremskaffe boliger etc. og ved i det hele taget at forstærke kontakten mellem erhvervs virksomhederne og særlig de offentlige arbejdsanvisningskontorer. Ikke mindst når man tænker lidt længere frem i tiden - og tager en mulig forstærket udenlandsk konkurrence, evt. via Danmarks indtræden i Fællesmarkedet i betragtning - må det forekomme magtpåliggende at forstærke beredskabet på arbejdsmarkedet ved at styrke de offentlige arbejdsanvisningskontorers rolle som clearingcentral i forholdet mellem lediggjort arbejdskraft og de erhvervs virksomheder, der savner arbejdskraft.

Beretning om Arbejdsmarkedsrådets virksomhed 1962.

Særlige arbejdsmarkedspolitiske problemer vil iøvrigt antagelig opstå ved en eventuel dansk tiltrædelse til det europæiske økonomiske fællesskab. Der tænkes herved navnlig på de problemer, der opstår ved den omlægning af det danske erhvervsliv, der må blive en følge af fjernelse af told og andre handelsrestriktioner inden for fællesskabet.

¹⁾ Rapport om overvejelser vedrørende bevægeligheden på arbejdsmarkedet, København 1952.

Virkningerne vil formentlig gøre sig stærkest gældende inden for visse sektorer af industrien. Det er ikke muligt nøjagtigt at bestemme, hvor mange arbejdere der vil blive berørt og deres faglige og geografiske fordeling; og virkningerne vil iøvrigt afhænge af, hvor gradvis tilpasningen vil kunne foregå.

Såfremt omlægningen af det danske erhvervsliv ikke skal forvolde for store økonomiske og sociale skader, er det imidlertid givet, at udviklingen må holdes under observation, og at man må være indstillet på, at der må ske en hurtig og smidig tilpasning på det dansk arbejdsmarked. De foranstaltninger, der her kan komme på tale, vil være omskoling og flytning af arbejdskraft eller en kombination af disse foranstaltninger.

Endvidere vil de problemer, der rejser sig såvel ved erhvervslivets omstilling som ved overgangen til det frie arbejdsmarked inden for fællesskabet, stille overordentlig store krav til arbejdsanvisningen.

Under hensyn til foranstående - herunder en mulig forstærket udenlandsk konkurrence ved Danmarks eventuelle indtræden i fællesskabet - vil det være hensigtsmæssigt at overveje, hvorledes man kan forstærke beredskabet på arbejdsmarkedet ved at udbygge særligt de offentlige arbejdsanvisningskontorers virksomhed som formidlere mellem lediggjort arbejdskraft og de erhvervsvirksomheder, der savner arbejdskraft."

Bilag 7.

Fortegnelse over gældende love og cirkulærer m. v.

Privat arbejdsanvisning

Lov nr. 185 af 20. maj 1933 om privat arbejdsanvisning

Lovb. nr. 191 af 4. maj 1938

Beg. nr. 123 af 17. marts 1945 af regler for privat arbejdsanvisning.

Lov nr. 127 af 25. maj 1956 om sygeplejersker (jfr. § 8).

Offentlig arbejdsanvisning.

Lov nr. 179 af 23. juni 1932 om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring.

Lovb. nr. 238 af 27. juni 1962.

Lov nr. 362 af 28. november 1962 (§ 1, 3, 17, 23, 34).

Beg. nr. 390 af 11. september 1942 om det stedlige tilsyn med arbejdsløhedskasserne.

Beg. nr. 357 af 19. august 1948 om pensionsordning ved offentlige arbejdsanvisningskontorer, (jfr. nr. 88 af 31. marts 1958).

Beg. nr. 358 af 19. august 1948. Personale- og lønningsreglement.

Mønsterreglement - herunder instruks for kontorbestyrerne - for de offentlige arbejdsanvisningskontorer af 1944.

Mønsterregler for danske statsanerkendte arbejdsløhedskassers virksomhed af 1959.

Beg. nr. 33 af 22. april 1954 af konvention om fælles nordisk arbejdsmarked.

Lov nr. 170 af 29. april 1960 om revalidering (§ 14).

Cirk. nr. 219 af 12. oktober 1960 vedrørende lov om revalidering.

Lov nr. 105 af 25. marts 1959 om udvandring.

Lov nr. 76 af 31. marts 1937 om forhyring og mønstring af skibsmandskab.

Lov nr. 139 af 29. april 1955 (§ 7, 12, 16).

Beg. nr. 81 af 26. marts 1938 om forhyringskontorenes virksomhed.

Beskæftigelseslovgivning.

Lov nr. 354 af 27. december 1958 om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse.

Beg. nr. 380 af 30. december 1958 om iværksættelse af visse arbejder, hvortil der ydes tilskud af staten m. v.

Beg. nr. 309 af 28. oktober 1959 om foranstaltninger for erhvervshæmmede m. v.

Cirk. nr. 215 af 28. oktober 1959 om større beskæftigelsesarbejder (besk.lov afsnit III).

Cirk. nr. 216 af 28. oktober 1959 om mindre beskæftigelsesarbejder (besk.lov afsnit II).

Cirk. nr. 217 af 28. oktober 1959 om udbygning af industri- og fælles værkstedshuse (besk.lov afsnit IV).

Uddannelseslovgivning m. v.

Lov nr. 194 af 18. maj 1960 om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere.

Beg. nr. 361 af 20. oktober 1960 om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte.

Beg. nr. 362 af 20. oktober 1960 om adgang til uddannelsesforanstaltninger for ikke-faglærte arbejdere og vilkår under deltagelsen.

Beg. nr. 363 af 20. oktober 1960 om statsstøtte til etablering og drift af uddannelsesinstitutioner for ikke-faglærte arbejdere.

Lov nr. 195 af 18. maj 1960 om beskæftigelse og uddannelse af unge.

Beg. nr. 382 af 7. november 1960 om beskæftigelse og uddannelse af unge.

Lov nr. 117 af 3. maj 1961 om erhvervsvejledning.

Lov nr. 261 af 2. oktober 1956 om lærlingeforhold.

Bilag 8.

Litteraturliste.

Arbejdsformidlingen.

A. Betænkninger in. v.

Administrationsudvalget af 1960 (Betænkning nr. 320).

Arbejdsdirektørens beretning om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. m. for regnskabsåret 1961-62.

Arbejdsmarkedskommissionens betænkning om de store fødselsår med særligt henblik på uddannelsesproblemet (1956).

Beretning om arbejdsmarkedets virksomhed i perioden 1. december 1958 til 31. marts 1960.

Beretning om arbejdsmarkedets virksomhed i perioden 1. april 1960 til 31. marts 1961.

Beretning om arbejdsmarkedets virksomhed i perioden 1. april 1961 til 30. juni 1962.

Betænkning afgivet af Arbejdsløshedskommissionen nedsat i henhold til lov af 1. juli 1918.

Betænkning om beskæftigelsespolitik og erhvervs-muligheder i Danmark (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 1939).

Betænkning om erhvervsudvikling i provinsen (Betænkning nr. 206).

Betænkning om teknisk og naturvidenskabelig arbejdskraft (Betænkning nr. 229).

Betænkning om uddannelse af ikke-faglærte arbejdere (Betænkning nr. 221).

Hovedrapport vedrørende undersøgelser af arbejdet på de offentlige arbejdsanvisningskontorer (Forvaltningsnævnets sekretariat, november 1956).

Rapport om overvejelser vedrørende bevægeligheden på arbejdsmarkedet afgivet af den af arbejdsministeriet den 14. december 1949 nedsatte Arbejdsmarkedskommission.

Rigsdagstidende: 1906/07, 1912/13, 1921/22,
(Folketingstidende) 1926/27, 1930/31, 1937/38,
1938/39, 1939/40, 1940/41,
1941/42, 1958/59, 1959/60,
1960/61. 1961/62.

B. Anden litteratur.

„Arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring“ {Arbejdsgiveren, 1922}.

„Arbejdsanvisningens reformering“ {Arbejdsgiveren, 1935}.

Christensen, C. O.: „Arbejdsmarkedets nye grundlov - Hovedaftalen af 18. november 1960“ (Soc. T., nr. 10-11, 1962).

„De offentlige arbejdsanvisningskontorers 50 års jubilæum 29. april 1963“ (Soc. T., nr. 3-4, 1963).

Fisker, J.: „Samarbejde og konflikt i industrien“ (Dansk Arbejdsgiverforenings Samfundskontakt, 1957).

Foss, A.: „Arbejdsløhedskasserne og arbejdsanvisningen“ (Arbejdsgiveren, 1911).

Hoffmeyer, E.: *Stabile priser og fuld beskæftigelse* (Kbh. 1960).

Håndbog i arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring (Kbh. 1951).

Jacob, E. F.: „Centralarbejdsanvisningskontoret“ {Arbejdsgiveren, 1915}.

Jensen, Eiler: „Fagbevægelsens arbejde gennem fire år. Beretning på LO's kongres 20. maj 1963“ (Løn og Virke, nr. 11, 1963).

Jensen, Ernst: „De langvarigt ledige“ (Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes Fagblad, maj 1963).

Kallestrup, L. R.: *Arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring* (Kbh. 1945).

Kallestrup, L. R.: „De ledige i arbejde, men alligevel stagnerende beskæftigelse i efterkrigsårene“ (Soc. T. nr. 10, 1961).

Krag, J. O.: „Fuld beskæftigelse, bevægelighed og uddannelse“. Tale på LO's kongres, maj 1963 (Løn og Virke, nr. 11, 1963).

Neergaard, H. og Jensen-Sønderup: „Arbejdsløhedskasserne og arbejdsanvisningen“. Diskussion (Arbejdsgiveren, 1913).

„OECD-erklæring om behovet for en aktiv arbejdsmarkedspolitik“ (Uddannelse og Erhverv, marts 1963).

Ohrh, E.: „Teknikken i dag og i morgen“ (Dansk Arbejdsgiverforenings Samfundskontakt, 1958).

Segerstedt, T. T.: „Ånd og trivsel på arbejdspladsen“ (Dansk Arbejdsgiverforenings Samfundskontakt og A.O.F., 1956).

Zeuthen, F.: *Socialpolitik 1. Arbejdsløn og arbejdsløshed* (Kbh. 1939).

Zeuthen, F.: „Kampen mod arbejdsløsheden“ [Politiken, 7. febr. 1957].

Zeuthen, F.: „Produktion og fordeling på arbejdsmarkedet og i den økonomiske politik“ (Nationaløkonomisk Tidsskrift, 1957).

Vater, Aa.: *Arbejdsløshedslovgivningen i Danmark gennem 25 år, 1907-1932* (Kbh. 1932).

Vater, Aa.: *Den offentlige arbejdsanvisning i Danmark gennem årene 1913-38* (Kbh. 1938).

„Øgede beskæftigelsesmuligheder for gifte kvinder og ældre“. Henstilling fra arbejdsmarkedet (Uddannelse og Erhverv, marts 1963).

II. Uddannelse m. v.

Ahm, J.: „Den internationale arbejderorganisations henstilling af 1949 om erhvervsvejledning“ (Socialt Tidsskrift, nr. 1, 1950).

Bundvad, K.: „Fremsættelse af lovforslag om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere“ (De store Årgange, januar 1960).

Dreyer, E.: „Uddannelseslovens første to år" (*Socialt Tidsskrift*, nr. 6-7, 1962).

Første beretning om uddannelsesloven fra uddannelsesrådet for ikke-faglærte (Kbh. 1962).

„Ny amerikansk lov om arbejdskraftens uddannelse og omskoling" (*Uddannelse og Erhverv*, november 1962).

Redegørelse for statens arbejdstekniske ungdomsskoler 1962 63 (Arbejdsministeriet, juli 1963).

Redegørelse for statens specialarbejderskoler 1962-63 (Arbejdsministeriet, august 1963).

III. Fællesmarkedet m. v.

Danmark og det europæiske fællesskab (Udenrigsministeriet, 1962).

„De europæiske fællesmarkedsplaner" (*Industri-rådet*, 1957).

Det europæiske økonomiske Fællesskabs Råds forordning nr. 15 vedrørende gennemførelse af arbejdskraftens frie bevægelighed inden for fællesskabet (Udenrigsministeriet, utrykt).

Direktiv til ovennævnte forordning (Udenrigsministeriet, utrykt).

IV. Udenlandsk litteratur.

A. Norge.

Bråthen, G.: „Arbeidsformidlingen blir statlig" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, aug. 1960).

Bråthen, G.: „Bruk arbeidsformidlingen" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, september 1963).

Bråthen, G.: „Den statlige arbeidsformidling begyinner sin virksomhet" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, mai-juni 1961).

Fjeld, J. T.: „Arbeidsformidlingen i støpeskjeen" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, september 1959).

Frederiksen, O. F.: „Nyorganisering av arbeidsformidlingen" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, februar 1960).

Grøtterud, T.: „Arbeidsformidlingens organisasjon" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, september 1963).

„Kommunalkomiteens innstilling om omorganiseringen av Arbeidsformidlingen" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, maj 1960).

Mørtvedt, L.: „Arbeidsgiverne og arbeidsformidlingen" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, september 1959).

Mørtvedt, L.: „Slik foregår arbeidsformidling" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, september 1963).

B. Sverige.

„Ambulerande arbetsförmedling" (*Arbetsmarknaden*, Stockholm, maj-juni 1962).

Arbetsförmedlingen och arbetsmarknaden i Stockholm 1905-1955 (Stockholm 1955).

Frid, S. R.: „Sysselsättningstrygghet" (*Arbetsmarknaden*, Stockholm, mars 1962).

Gyllin, Y.: „Sjöfartens rekryteringsproblem" (*Arbetsmarknaden*, Stockholm, maj-juni 1962).

Holmberg, P.: *Arbete och löner i Sverige* (Stockholm 1963).

Olsson, B.: „Västeuropas arbetskraft" (*Arbetsmarknaden*, Stockholm, mars 1962).

Olsson, B.: *60-tallets arbetsmarknad* (Stockholm 1960).

Olsson, G.: „Nordisk arbetsmarknad" (*Foreningen Norden*, Stockholm 1963).

Skogh, S.: *Arbetets marknad* (Stockholm 1963).

Starrin-Reindahl, S.: „Arbetskraftsreserv - ordets makt över tanken" (*Arbetsmarknaden*, Stockholm, januar 1962).

C. Andre lande.

„Aktuelle amerikanske arbejdsmarkedsproblemer" (*Uddannelse og Erhverv*, juni 1962).

Bakke, E.: „Arbeidsformidlingen i Vest-Tyskland" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, april 1963).

Die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft (Berlin 1960).

Hakkariainen, J. og Quick, H. E.: *Kort sammenfatning av arbetsförmedlarens handbok* (Helsingfors 1963).

„ILO i dag og i morgen." (*Årsrapport fra generaldirektøren for ILO*, Oslo, 1963).

Kellgren, Nils: „Något om USA's arbetsförmedling" (*Arbetsmarknaden*, Stockholm, april 1963).

Pehrsson, M.: „Finska arbetsförmedlingen i ny form" (*Arbetsmarknaden*, Stockholm, oktober 1961).

Saxeboel, E.: „Arbeidsformidlingen i Finland" (*Arbeidsmarkedet*, Oslo, maj 1963).

Södersten, E.: „Problem på amerikansk arbetsmarknad" (*Arbetsmarknaden*, Stockholm, december 1962).

Taschenbuch, Bundesanstalt AV AV (Arbeitsvermittlung) (Stuttgart 1958).

Taschen Lexikon (Freiburg 1958).

The Youth Employment Service (London 1962).

„Ungdom og arbeid". *Årsrapport fra generaldirektøren for ILO* (Oslo 1960).

Wight Bakke, E.: *A Positive Labour Market Policy* (Columbus, Ohio, 1963).

Emneliste.

- Arbejdsanvisning 7, 9ff, 10, 13, 37, 38, 45, 49, 52ff, 55, 60, 61, 63, 73, 77, 80, 94, 97
- Arbejdsanvisningskontorer 5, 8, 9, 14, 15, 16, 18, 57, 63, 66, 73, 78, 81, 84, 87ff, 93, 94
- Arbejdsdirektoratet 5, 6, 10, 11, 14, 16, 18, 37, 51, 60, 61, 64, 75, 98
- Arbejdsdirektøren 80, 81, 82
- Arbejdsgiverforening, Dansk 6, 58, 73, 75, 80, 94
- Arbejdskonsulenter 10, 14, 60, 62, 64, 78
- Arbejdskraftreserve 54
- Arbejdsløshedsforsikring 7, 59, 75, 77, 79, 94, 97
- Arbejdsløshedsforsikring i andre lande (forholdet til arbejdsanvisningen) 22, 29, 30, 32, 33, 34, 35
- Arbejdsløshedskasser 7, 8, 9, 14, 16, 57, 81, 91ff, 93, 94, 95, 97
- Arbejdsløshedskassernes Samvirke 6, 57, 73, 75, 77
- Arbejdsløshedsunderstøttelse 7, 11, 13, 14, 82, 94
- Arbejdsmarkedskommissionen 57, 94ff, 97
- Arbejdsmarkedspolitik 46, 47, 54, 55, 59, 61, 71, 76, 78, 83, 95, 97
- Arbejdsmarkedsrådet 57, 98ff
- Arbejdsministeriet 5, 6, 61, 72, 78
- Arbejdsnævnet 7, 8, 80, 82
- Arbejdstilladelse 16, 49, 92
- Befordringsgodtgørelse (se rejsehjælp og transport)
- Beskæftigelsesarbejde 16, 62, 95
- Beskæftigelsesloven 5, 14, 93
- Bevægelighed (geografisk og faglig) 5, 12, 38, 39, 45, 50, 52, 58, 65, 80, 95, 96ff
- Bolig (indskud m.v.) 12, 47, 62, 69, 70, 73, 79, 81
- Brancheudvalg (vedr. ikke-faglærtes uddannelse) 13, 68ff, 77, 78
- B. A. Budget 58, 62, 67
- Børnetillæg 69, 82, 83
- Integrationsperiode
- Centralarbejdsanvisningskontoret 8
- Clearing 11, 53, 54, 60, 62, 63
- Dagpenge (satser) 12
- Delegeretmøde i arbejdsløshedskasserne 9
- Den tyske forbundsrepublik (Vesttyskland) 23ff, 46, 54, 73, 75
- Dobbelt husførelse (se merudgifter ved)
- E. D. B. anlæg 60, 62, 63
- Efterspørgsel (efter arbejdskraft) 11, 20, 21, 24, 25, 42, 44, 55, 76, 98
- Ekspeditionskontor 61, 62, 63, 78, 80
- Engageringskontor 17, 18
- Enhedssystem (se statsligt enhedssystem)
- Erhvervshæmmede 14, 95
- Erhvervsvejledning 15, 60, 62, 64, 74, 78, 95
- Etableringshjælp 78, 81, 83
- Europæiske socialpagt 37, 40, 49
- Fagforbund (fagforeninger) 7, 9
- Filialkontorer 8, 75, 94
- Finland 30ff, 36
- Flyttehjælp 12, 62, 68, 80, 96, 98
- Flyttehjælp i andre lande 21, 30, 34
- Forhyringskontorer 16
- Forretningsudvalg (i arbejdsløshedskasserne) 9
- Frankrig 46
- Fremskaffelse af boliger til tilflyttere 12
- Fællesmarkedet 5, 36, 38, 44, 49, 50, 51, 55, 98
- Geografiudvalget 5, 6, 66
- Grundforbedringsarbejder 16, 62
- Havnearbejdere 17
- Henvisning til beskæftigelsesarbejder 15
- Hjælpebidler (v. arbejdsformidling) 11ff, 53, 56, 64, 68ff, 77, 78
- Hjælpebidler (v. arbejdsformidling i andre lande) 21, 25, 28, 30, 32, 33, 34, 35
- Holland 33ff, 46
- Hovedbestyrelse (i arbejdsløshedskasserne) 9
- Husgerningskontorer 17
- Ikke-faglærte 13, 70, 79, 96⁸
- I. L. O. 36, 38, 40, 49
- Indvandring 16, 50, 61, 64, 92, 93
- Internationale aftaler 6, 16, 36ff, 48, 49, 77
- Kartotek 11, 15, 60, 62, 63, 95
- Kommunalbestyrelser 7, 8, 81
- Kontorbestyrere (ved de offentlige anvisningskontorer) 6, 75
- Kontrol (inden for arbejdsløshedsforsikringen) 10, 11, 51, 60, 62, 83
- Kredskontorer 60, 62, 63, 78, 80
- Kursusvirksomhed 13, 14, 70, 71
- Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund (L. O.) 6, 61, 73, 75, 78, 80, 94

- Langvarigt arbejdsløse 14, 62, 65
 Ledighedsattestation, se kontrol
 Ledighedskontrol, se kontrol
 Ledighedstilmedling, se kontrol
 Lokalfordeling af arbejdsløshedskasserne 9, 57, 77, 94, 98
 Lockout 81
 Lærlingeforhold (lærekontrakter) 15, 62, 65

 Medlemmer, af arbejdsløshedskasserne 9, 82
 Merudgifter ved dobbelt husførelse 12, 62, 69, 78, 80, 82, 83
 Merudgifter ved dobbelt husførelse i andre lande 21, 25, 30, 32, 33, 35

 Nordisk arbejdsmarked 16, 36
 Norge 31ff, 36

 OECD (OECE) 16, 36, 37, 40, 47, 49, 50
 Offentlige tilskudsarbejder 62, 64
 Omskoling 13, 39, 47, 77, 79, 98
 Omskoling i andre lande 21, 26, 28, 34, 35
 Oplæring 13
 Oplæring i andre lande 21, 25, 28, 33, 34, 35
 Op træning 14
 Overgangsordning (i forbindelse med ændring af arbejdsanvisningens struktur) 67, 78, 84, 92ff

 Personale (ved de offentlige arbejdsanvisningskontorer) 60, 61, 62, 66, 72, 78, 84
 Personlig tilmeldte 10
 Prisstabilitet 45, 46, 47, 52, 54
 Privat arbejdsanvisning 17ff, 92, 93
 Privat arbejdsformidling i andre lande 22, 28, 30, 32, 33, 34, 35

 Regionalarbejdsnævn 61, 80, 83
 Regionalkontor 60, 61, 63, 78, 80, 82, 92, 93
 Rejsehjælp 12, 62, 68, 80, 81, 96, 98

 Rejsehjælp i andre lande 21, 25, 30, 32, 33, 35
 Revalidering 13, 14, 62, 65, 74, 79

 Skibsbesætninger 16
 Specialformidling 61, 62, 65, 79
 Starthjælp 21, 32
 Statistik (vedrørende arbejdsmarkedsforhold etc.) 14, 15, 55, 60, 62, 71, 77, 78, 79
 Statsligt enhedssystem 58, 59, 60ff, 61, 62, 66, 67, 73, 74, 77, 79, 82, 83, 92ff
 Stikprøvekontrol 16
 Storbritannien 32ff, 46
 Strejke 81
 Sverige, 6, 19ff, 36, 53, 54, 68, 75
 Sygehjælperkontorer 17
 Sygeplejebureauer 18

 Tillidsmænd i arbejdsløshedskasserne 10, 16, 56, 77
 Tilsynsråd ved offentlige arbejdsanvisningskontorer 8
 Tilsynsvirksomhed over for arbejdsløshedskasserne 7, 15, 62, 65
 Transport (daglig) 12, 13, 69, 79, 80, 82, 83

 Udbud af arbejdskraft 11, 20, 21, 24, 25, 76, 97
 Uddannelse 13, 14, 56, 62, 64, 98
 Udgifter 8, 57, 58, 66, 67, 78, 84
 Udvandring 16, 61, 64
 Ueffektuerede ordrer 10, 11, 57, 74, 95, 97, 98
 Ugeliste 11, 15
 Understøttelse (satser) 12
 U.S.A. 26ff, 35, 75

 Varsling 22, 29, 58, 71, 73, 74, 79, 98
 Vægning 11, 12, 82, 95
 Voldgiftsret, den faste 81

 Østrig 34ff

